

Krijimi i hartës së shërbimeve mbështetëse për viktimat e dhunës ndaj grave në Kosovë *

Projekti i Këshillit të Evropës,
“Forcimi i luftës kundër dhunës
ndaj grave dhe dhunës në familje
në Kosovë*”

KRIJIMI I HARTËS SË SHËRBIMEVE MBËSHTETËSE PËR VIKTIMAT E DHUNËS NDAJ GRAVE NË KOSOVË*

Projekti i Këshillit të
Evropës, “Forcimi i
luftës kundër dhunës
ndaj grave dhe
dhunës në familje në
Kosovë**”

Autor: Paula Krol
Eksperte vendase: Emine Kabashi
Ardita Ramizi Bala

10 qershor 2017

Opinionet e shprehura në këtë punim janë përgjegjësi e autorit dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht politikën zyrtare të Këshillit të Evropës.

** Gjë referimet ndaj Kosovës, qoftë territorit, institucioneve apo popullsisë, kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara nr. 1244 dhe pa cenuar statusin e Kosovës.*

Lënda

1. Përmbledhje e sistemit të përgjithshëm dhe qasjes përsa i takon dhunës ndaj grave.....	1
1.1. Të dhëna të përgjithshme	1
1.2. Situata e grave në Kosovë*	2
1.3. Përhapja e dhunës ndaj grave.....	3
1.4. Kuadri ligjor dhe i politikave	5
1.5. Strukturat, mekanizmat dhe aktorët institucionalë që i përgjigjen dhunës ndaj grave	9
2. Historiku i studimit dhe metodologjisë.....	12
2.1. Studimi	12
2.2. Konventa e Stambollit dhe standardet në luftimin e dhunës ndaj grave	13
2.3. Anketimi	17
2.4. Intervistat	19
3. Konteksti vendas	20
4. Shërbimet.....	22
4.1. Shërbimet e përgjithshme/të specializuara (Nenet 20 dhe 22 të Konventës së Stambollit)	22
4.2. Lloji i shërbimit	26
4.3. Strehimore (Neni 23 i Konventës së Stambollit).....	29
4.4. Shërbimet e asistencës me telefon (Neni 24 i Konventës së Stambollit)	32
4.5. Mbështetje për viktimat e dhunës seksuale (Neni 25 i Konventës së Stambollit)	34
4.6. Mbështetje për fëmijët dëshmitarë (Neni 26 i Konventës së Stambollit)	38
4.7. Qendrat e këshillimit/për trajtimin e situatave të krizave	40
4.8. Programet për kryesit e veprave penale (Neni 16 i Konventës së Stambollit)	42
4.9. Mbështetja gjatë procesit ligjor (Nenet 55 dhe 56 të Konventës së Stambollit)	46
5. Qasja përsa i takon dhunës ndaj grave (Neni 3 i Konventës së Stambollit).....	48
6. Të drejtat dhe barazitë (Neni 4 i Konventës së Stambollit).....	53
6.1. Barazitë dhe diskriminimi.....	53
6.2. Të drejtat e njeriut.....	55
6.3. Aksesit dhe disponueshmëria.....	57
7. Kënd vështrimi gjinor (Neni 6 i Konventës së Stambollit).....	62
8. Financimi (Neni 8 i Konventës së Stambollit)	65
9. Trajnimi (Neni 15 i Konventës së Stambollit).....	68
10. Mbrojtja dhe konfidencialiteti (Neni 18 i Konventës së Stambollit).....	72
11. Bashkëpunimi ndërinstucional (Neni 18 i Konventës së Stambollit)	76
12. Dhënia e informacionit (Neni 19 i Konventës së Stambollit).....	81
13. Tensionet dhe sfidat	83
14. Opinione vlerësuese për anketimin	84
15. Përmbledhje dhe rekomandime.....	85
Referime	96
Shtojcat I	102
Shtojcat II	150

Lista e shkurtesave

ABGJ	Agjencia për Barazinë Gjinore
UA	Udhëzim administrativ
KP	Kodi Penal
KEDNG	Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave
QPS	Qendër për Punë Sociale
NJHDHF	Njësitë e Hetimit të Dhunës në Familje
IEBGJ	Instituti Evropian për Barazi Gjinore
UMM	Urdhër i menjëhershëm mbrojtjeje
BE	Bashkimi Evropian
GREVIO	Grupi i Ekspertëve për Veprim kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje
ICITAP	Program Ndërkombëtar i Asistencës për Trajtim për Hetime Penale
IPMLK	Instituti i Psikiatrisë Mjeko-Ligjore i Kosovës
LGBT	Personat lezbike, homoseksualë, biseksualë dhe transgjisorë
LBGJ	Ligji nr. 05/L-020 "Për barazi gjinore"
LMD	Ligji nr. 05/L-021 "Për mbrojtjen nga diskriminimi"
LMDHF	Ligji nr.03/L-182 "Për mbrojtje nga dhuna në familje"
MPMS	Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
NATO	Organizata e Traktatit të Atlantikut Verior
KKDHF	Koordinatori Kombëtar kundër Dhunës në Familje
OJQ	Organizatë joqeveritare
SKMDHFPV	Strategjia Kombëtare për Mbrojtje nga Dhuna në Familje dhe Plani i Veprimit 2016-2020
NJDNJBGJ	Njësitë për të Drejtat e Njeriut dhe Barazinë Gjinore
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
UM	Urdhër për mbrojtje
QTKP	Qendër për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit
QRRDHS	Qendra për referimin e rasteve të dhunës seksuale
PSV-ëtë	Procedura Standarde të Veprimit për Mbrojtje nga Dhuna në Familje në Kosovë
UMPM	Urdhër i menjëhershëm i përkohshëm mbrojtjeje
KB	Kombet e Bashkuara
PNUD	Program i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin
UNFPA	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Popullsinë
UNMIK Kosovë*	Mision i Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë*
VA	Mbrojtësi i Viktimave
ZMNV	Zyra për Mbrojtje dhe Ndihmë Viktimave
WAVE	Gratë Kundër Dhunës në Evropë

Acknowledgments

Ky raport u hartua në kuadrin e projektit "Përforcimi i luftës kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje në Kosovë **", zbatuar nga Këshilli i Evropës në kuadër të aktiviteteve të bashkëpunimit të Këshillit të Evropës në Kosovë.

Këshilli i Evropës dëshiron të falënderojë konsulentet e këtij projekti, Znj. Emine Kabashi dhe Znj. Ardita Ramizi Bala, për kryerjen e hulumtimeve lidhur me të dhënat dhe statistikat dhe Znj Paula Krol për hartimin e këtij raporti.

1. Përmbledhje e sistemit të përgjithshëm dhe qasjes përsa i takon dhunës ndaj grave

1.1. Të dhëna të përgjithshme

Në qendër të Ballkanit, Kosova* zë një sipërfaqe prej 10.908 km². Me një popullsi prej rreth 1.8 milion banorë, Kosova* ende është në procesin e rehabilitimit postkonfliktual dhe pajtimit pas konfliktit të armatosur në vitin 1998. Pasojat e tij në aspektin humanitar, ekonomik, politik dhe shoqëror janë të prekshme edhe në ditët e sotme.

Fakte dhe shifra kryesore ¹	
Popullsia e përgjithshme (shifra të vitit 2015)	1.771.604
% e popullsisë sipas gjinisë (shifra të vitit 2015)	50.2% femra, 49.8% meshkuj
% e popullsisë e grupmoshës 15-29 (2011)	27.5%
Grupet kryesore etnike (2011)	Shqiptarë (91%), serbë (3.4%), të tjerë (5.6 %, boshnjakë, goranë, romë, ashkalinj, egjiptianë, turq)
Gjuhët kryesore	Shqip (gjuhë zyrtare), serbisht (gjuhë zyrtare), boshnjake, turqisht
% e popullsisë që banon në zonat rurale (2011)	61.7%.
Jetëgjatësia mesatare (2011)	79.4 vjeç për gratë, 74.1 vjeç për burrat
PPV për frymë (2014)	3.084 euro
Indeksi i zhvillimit njerëzor 2015	0.739
Niveli i papunësisë (2015)	32.9%
Niveli i analfabetizmit për popullsinë 15 vjeç e lart (2015)	6.1%
% e popullsisë që jeton në varfëri (2011)	29.7 %
% e popullsisë që jeton në varfëri ekstreme (2011)	10.2%
Ndarjet administrative	7 rajone dhe 38 komuna
Mosha ligjore për martesë	18 vjeç, që ulet deri në 16 vjeç nëse prindërit japin pëlqimin e tyre

Kosova* është anëtare e Komisionit të Venecias² dhe Bankës për Zhvillim të Këshillit të Evropës dhe, sipas rastit, është përfshirë në organizma dhe mekanizma

¹ Agjencia e Statistikave të Kosovës (2016). "Vjetari statistikor i Republikës së Kosovës 2016". Prishtinë/Priština; Agjencia e Statistikave të Kosovës (2016). "Gratë dhe burrat në Kosovë". Prishtinë/Priština.

² Komisioni Evropian për Demokraci përmes Ligjit (Komisioni i Venecias) është organi këshillimor i Këshillit të Evropës për çështje kushtetuese. Komisioni ofron këshilla ligjore për shtetet e tij anëtare dhe, në mënyrë të veçantë, për të ndihmuar shtetet që duan t'i përshtatin strukturat e tyre institucionale dhe ligjore me standardet evropiane dhe përvojën ndërkombëtare në fushat e demokracisë, të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit. Gjithashtu, Komisioni ofron ndihmë për hartimin e kushtetutave për shtetet në tranzicion demokratik, jashtë kufijve të Evropës.

monitoruese të caktuara të Këshillit të Evropës. Këshilli i Evropës ka zbatuar në Kosovë një numër programesh bashkëpunimi, përfshirë programe rajonale, të fokusuar, ndër të tjera, në fushën e gjyqësorit; luftën kundër korrupsionit; sensibilizimin për të drejtat e njeriut; lirinë e shprehjes dhe të mediave; mbrojtjen e pakicave; dhe arsimimin gjithëpërfshirës. Në fakt, në bazë të legjislacionit në fuqi, standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, si: Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, zbatohen drejtpërsëdrejti në Kosovë*.

Tani, Kosova* është një nga ekonomitë më të varfra në Evropë. Karakterizuar nga nivele të larta papunësie, rreth një e treta e popullsisë së saj jeton nën kufirin e varfërisë dhe pothuajse një në tetë vetë në varfëri ekstreme.³ Me gjithë përmirësimet graduale qysh prej vitit 2008, statusi i saj i kontestueshëm, varësia nga ndihmat e huaja dhe dërgesat nga jashtë dhe imigrimi jashtë vendit në numër të madh – të gjitha këto kanë qenë pengesa për një rritje të shpejtë ekonomike. Krahasuar me vendet fqinje dhe ato evropiane, gjithashtu, Kosova* ka mbetur prapa përsa i përket cilësisë dhe aksesit ndaj arsimit, mbulimit me kujdes shëndetësor dhe standardeve të jetesës.⁴ Megjithëse gjatë dy dhjetëvjeçarëve të kaluar Kosova* ka arritur progres drejt barazisë gjinore, gratë vazhdojnë të jenë më pak të përfshira sesa burrat në të gjitha këto fusha.

1.2. Situata e grave në Kosovë*

Në Kosovë,* zakonet patriarkale, qëndrimet tradicionale dhe rolet historike gjinore kanë kufizuar të drejtën e grave për të kontribuar në aspektin politik, ekonomik dhe social.⁵ Kjo nuk do të thotë se Kosovës* i mungon tërësia e plotë e ligjeve dhe mekanizmave institucionale për trajtimin e diskriminimit mbi baza gjinore. Përkundrazi, qysh prej përfundimit të konfliktit në vitin 1999, nën mbrojtjen e Misionit të Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë* (UNMIK) dhe si rezultat i përpjekjeve për të ushtruar ndikim që kanë bërë grupe të shoqërisë civile për gratë, janë hartuar disa rregullore që promovojnë të drejtat e grave, dhe janë vënë në funksionim mekanizmat. Më pas, autoritetet e Kosovës* e bazuan kuadrin ligjor dhe të politikave për barazinë gjinore mbi këto instrumente. Kushtetuta e Kosovës e parashikon barazinë ndërmjet burrave dhe grave si një të drejtë themelore. Gjithashtu, në Nenin 22 Kushtetuta garanton zbatimin e KEDNG-ësë, në kuptimin se Konventa ka prioritet ndaj legjislacionit të Kosovës*. Format e drejtpërdrejta dhe të tërthorta të diskriminimit mbi baza gjinore trajtohen dhe ndalohen edhe me *ligjin nr. 05/L-020 "Për barazi gjinore"* (LBGJ) dhe *ligjin nr. 05/L-021 "Për mbrojtjen nga diskriminimi"* (LMD), që të dy këto ligje të miratuara në vitin 2015.⁶ *Programi për Barazinë Gjinore në Kosovë (2008-2013)*, që tashmë ka përfunduar, parashikon më tej kuadrin e përgjithshëm për integrimin e parimit në ligje, politika dhe shërbime publike.⁷ Përsa i takon mekanizmave institucionale, në vitin 2006, nën varësinë e Zyrës së Kryeministrit, u ngrit Agjencia për Barazinë Gjinore (ABGJ), mandati i të cilës ishte që të mbikëqyrte zbatimin e legjislacionit dhe politikave të Kosovës* në këtë fushë dhe të ofronte mbështetje për integrimin gjinor në qeveri dhe

³ PNUD (2016). "Raport për zhvillimin njerëzor në Kosovë 2016".

⁴ Po aty.

⁵ USAID (2016). "Vlerësim i dinamikës së pushtetit dhe gjinive në Kosovë".

⁶ Ligji nr. 2004/2 "Për barazi gjinore" dhe ligji nr. 2004/3 "Për mbrojtjen nga diskriminimi" u hodhën poshtë nga këto dy ligje të reja.

⁷ Në kohën e përgatitjes së këtij materiali, po përgatitet një projekt-program i ri.

në ministritë e linjës. Gjithashtu, në çdo ministri dhe në çdo komunë janë caktuar Punonjës të Barazisë Gjinore me qëllim integrimin e çështjeve të barazisë gjinore në politikën, rregulloret dhe buxhetet komunale.⁸

E megjithatë, pavarësisht nga këto përpjekje, *faktikisht*, gratë në Kosovë* vazhdojnë të përballen me diskriminim dhe pengesa sociale për qasje të drejtë dhe rezultatet për gratë vazhdojnë të jenë të pakta si në kuptimin e përgjithshëm, ashtu dhe krahasuar me burrat.⁹ Për shembull, gratë përbëjnë një numër shproporcionalisht të madh në punën e papaguar për kujdesin në familje dhe ekonominë informale. Në vitin 2015, u punësua vetëm 12% e grave në moshë pune (39% për burrat) dhe ato vazhdojnë të jenë të diskriminuara duke marrë pagë më të ulët.¹⁰ Megjithëse burrat dhe gratë kanë të drejta të barabarta pasurore dhe trashëgimore ndaj pronës, në vitin 2014, gratë përbënin vetëm 8% të pronarëve (burrat 83%). Kodi zgjedhor parashikon kuota të detyrueshme gjinore në përbërje të listave të partive politike (të paktën 30% duhet të jenë nga secila gjini). Sidoqoftë, gratë vazhdojnë të përballen me pengesa përsa i takon pjesëmarrjes së plotë politike, pavarësisht se edhe në LBGJ parashikohet minimumi prej 50% i përfaqësimit në gjithë degët e qeverisjes dhe institucionet publike.¹¹ Më shumë nga të gjitha këto forma të diskriminimit vuajnë grupe të veçanta të grave, si: gratë e vetme, rurale dhe me aftësi të kufizuara, si dhe gratë nga grupe të pakicave joserbe, si: komunitetet rome, ashkalinj dhe egjiptiane.¹² Sidoqoftë, shprehja më e keqe e diskriminimit të grave në Kosovë* është dhuna ndaj grave.

1.3. Përhapja e dhunës ndaj grave

Përsa i takon të gjitha formave të dhunës ndaj grave, në Kosovë,* praktikën e mbledhjes së të dhënave sociale, gjyqësore, administrative dhe mbi bazën e shërbimeve janë tejet të dobëta.¹³ Kur bëhen përpjekje për të matur shkallën dhe natyrën e problemit, kjo gjë paraqet një sfidë. Sidoqoftë, statistikën zyrtare të mbledhura në mënyrë sporadike dhe anketimet e kryera nga organizatat e grave tregojnë se fenomeni është i përhapur.

Dhuna në familje ndaj grave dhe fëmijëve përfaqëson formën më të përhapur të dhunës, ku kryesisht e veprave penale janë më së shumti partnerët meshkuj dhe/ose bashkëshortët aktualë ose të mëparshëm. Të dhënat e policisë tregojnë se, në vitin 2016, gratë përbënin 80% të 1.247 rasteve të dhunës në familje të denoncuar në polici.¹⁴ Autoritetet dhe organizatat e grave vlerësojnë se numri i viktimave është shumë më i madh. ABGJ-ëja vlerësoi se, në vitin 2008, nuk është bërë kallëzim për afro 90% të rasteve.¹⁵ Në mungesën e kallëzimit kontribuojnë të gjitha – pikëpamjet e përhapura se dhuna në familje është çështje private, ndërthurur me stigmën sociale, frikën nga hakmarrja, mungesën e besimit të autoritetet kompetente dhe varësinë ekonomike nga kryesi i veprës penale. Sipas një anketimi

⁸ Misioni i OSBE-së në Kosovë (2012). "Zbatimi i masave për legjislacionin që ndikon në të drejtat e njeriut në Kosovë", f. 13-14.

⁹ "Orgut Consulting" (2014). "Profili gjinor i vendit në Kosovë", Prishtinë/Priştina; PNUD (2016). "Raport për zhvillimin njerëzor në Kosovë 2016"; Agjencia e Statistikave të Kosovës (2016). "Gratë dhe burrat në Kosovë". Prishtinë/Priştina.

¹⁰ Programi i Kosovës për Barazi Gjinore 2008-2013, Seksioni 2.2.7.

¹¹ Instituti Kombëtar Demokratik (2015). "Kosova: kapërcimi i pengesave për pjesëmarrjen e grave në politikë". Uashington.

¹² Qendra e Kosovës për Studime Gjinore (2008). "Pozita e grave rome, ashkali dhe egjiptiane në Kosovë". Prishtinë/Priştina.

¹³ Komisioni Evropian (2014). Raport për Ecurinë, Kosovë. *

¹⁴ Statistikat janë marrë nga ABGJ-ëja.

¹⁵ Agjencia për Barazinë Gjinore (2008). "Siguria fillon në shtëpi". Prishtinë/Priştina.

të kryer nga Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës,¹⁶ në vitin 2014, 41% e grave dhe 20% e burrave janë shprehur se kanë përjetuar një formë të dhunës në familje, përfshirë dhunën fizike, psikologjike dhe/ose ekonomike; 68% e grave dhe 56% e burrave, gjithashtu, kanë thënë se në jetën e tyre kanë përjetuar dhunë në familje.¹⁷ Gjithashtu, anketimi tregoi se 21% të kosovarëve iu duket e pranueshme që bashkëshorti nganjëherë ta godasë gruan, ndërsa 32% mendon se: “Kur grindet çifti, është e natyrshme që nganjëherë të ndodhë dhunë fizike”.

Tabloja është më pak e qartë përse i takon formave të tjera të dhunës që parashikon *Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftën kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje* (Konventa e Stambollit). Viktimat rrallëherë bëjnë kallëzim për dhunën seksuale, përfshirë përdhunimin, që ndodh brenda dhe jashtë familjes apo njësisë shtëpiake. Stigma sociale që lidhet me këtë formë të dhunës do të thotë se viktimat, të cilat dalin publikisht, përballen me izolimin që i bën shoqëria, divorcin, mospranimin nga ana e pjesëtarëve të familjes dhe gjykimin si të papërshtatshme për martesë.¹⁸ Një stigmatizim i tillë, bashkë me mungesën e pranimit dhe korrigjimit nga ana e autoriteteve, gjithashtu, ka penguar shumë gra viktimat të dhunës seksuale gjatë konfliktit që të kërkojnë shërbime dhe drejtësi.¹⁹ Ndonëse nuk ekzistojnë statistika zyrtare, të dhënat nga anketimet jozyrtare tregojnë se, në jetën e tyre, një shifër paraprake prej 64% e grave ka përjetuar një formë të ngacmimit seksual.²⁰ Fakti që 74% e kosovarëve mendon se gratë e shkaktojnë vetë ngacmimin seksual me anë të veshjeve apo veprimeve provokuese, apo që 41% mendon se grave të reja u pëlqen që t'i ngacmojnë, kontribuon në masë të madhe në krijimin e mjedisit fajësues ndaj viktimave dhe mundësimin e dhunës së këtij lloji.

Sipas të dhënave të UNFPA-së të vitit 2012,²¹ në Kosovë* fenomeni i martesave të fëmijëve dhe martesave në një periudhë të hershme është relativisht i rrallë, por vazhdon të jetë i përhapur te komunitetet rome, ashkali dhe egjiptiane; dhe në komunitete të tjera, për shembull, te komunitetet rurale dhe të diasporës. Edhe për këtë, sërish, është vështirë të sigurohen statistika të sakta, sidomos meqenëse pjesa më e madhe e martesave nuk regjistrohet menjëherë pranë autoriteteve nga frika e dënimeve penale. Gjithashtu, është vështirë të vlerësohet sa prej këtyre martesave janë në fakt të detyruara, si dhe sa është përqindja e martesave të detyruara tek të rriturit. Një gjë e sigurt është se martesat në një periudhë të hershme priret që të prekë në mënyrë shpërpjesëtimore vajzat, sidomos nga familjet e varfra.²² Nuk janë dokumentuar mjaftueshëm as format e tjera të dhunës ndaj grave që parashikon Konventa e Stambollit, si: ndjekja, gjymtimi i organeve gjinitale femërore, aborti i detyruar dhe sterilizimi dhe krimet që kryhen në emër të të ashtuquajturit nder.

¹⁶ Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (2015). “Mjaft më me arsytetime: analizë e qëndrimeve, incidencës dhe reagimeve institucionale ndaj dhunës në familje në Kosovë”. Prishtinë/Priština.

¹⁷ Praktikisht, të gjithë të anketuarit meshkuj, që kishin përjetuar dhunë në familje gjatë jetës së tyre, thanë se dhuna ishte ushtruar nga prindërit e tyre dhe pjesëtarë të tjerë të familjes, përjashtuar partneret/bashkëshortet. Në rastin e të anketuarave gra, kryesit e veprave penale kishin qenë më së shumti prindërit ose partnerët/bashkëshortët.

¹⁸ Schuster, A. (2015). “Kosova: dhuna ndaj grave dhe rikthimi i grave të vetme”. Organizata zvicerane e ndihmës për refugjatët OSAR : Bernë.

¹⁹ UN Women (2016). “Konflikti nuk na solli lule: nevoja për korrigjime gjithëpërfshirëse lidhur me dhunën seksuale gjatë konfliktit në Kosovë”.

²⁰ Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (2016). “Ngacmimi seksual në Kosovë”. Prishtinë/Priština.

²¹ UNFPA (2012). “Martesa e fëmijëve në Kosovë”.

²² “Orgut Consulting” (2014). “Profili gjinor i vendit në Kosovë”, Prishtinë/Priština; UNDP (2016). “Raport për zhvillimin njerëzor në Kosovë 2016”; Agjencia e Statistikave të Kosovës (2016). “Gratë dhe burrat në Kosovë”. Prishtinë/Priština.

1.4. Kuadri ligjor dhe i politikave

Gjatë këtyre 15 viteve, autoritetet e Kosovës* kanë ndërmarrë hapa të rëndësishëm për të krijuar një kuadër ligjor dhe të politikave, që parashikon trajtimin e dhunës ndaj grave me qëllim përmirësimin e mbrojtjes dhe mbështetjes për viktimat. Pavarësisht nga progresi i bërë, zhvillimet janë përqendruar kryesisht te përgjigjja ndaj dhunës në familje, ndërsa format e tjera të dhunës ndaj grave janë trajtuar pak ose mungojnë fare në axhendën e politikëbërësve.

Në Kosovë,* nuk ekziston ndonjë ligj apo strategji gjithëpërfshirëse që të trajtojë të gjitha format e dhunës ndaj grave apo dhunën mbi baza gjinore. Megjithatë, në LBGJ jepet një përkufizim dhe ndalohet dhuna për shkak të gjinisë. Sipas Neni 3 (1.18), kjo dhunë nënkupton “aktet e dhunës që rezultojnë apo kanë të ngjarë të rezultojnë në dëmtim apo vuajtje fizike, seksuale, psikologjike, sociale apo ekonomike mbi baza gjinore, duke përfshirë kërcënime për akte të tilla, shtrëngim apo heqje arbitrare të lirisë, qoftë kur kjo ndodh në jetën publike apo private”. Neni 4 (2) shprehet më tej se: “Dhuna në baza gjinore është një formë e diskriminimit, e cila seriozisht pengon aftësinë e femrave dhe meshkujve që t’i gëzojnë të drejtat dhe liritë në baza të barabarta, dhe është e ndaluar”. Sidoqoftë, duket se Neni 4 (2) nuk i jep rëndësi faktit se dhuna mbi baza gjinore është një fenomen që prek në masë dërrmuese gratë dhe vajzat dhe është si shkak, ashtu dhe pasoja e shpërndarjes së pabarabartë të pushtetit ndërmjet burrave dhe grave, që rezultojnë në pozitën e nënshtruar të grave në të gjitha fushat e jetës. Format e ndryshme të dhunës ndaj grave, parashikuar në Konventën e Stambollit, janë shfaqje të dhunës mbi baza gjinore, e cila është dhunë që drejtohet kundër një gruaje, sepse është grua, apo që prek gratë në shumicën dërrmuese. Si e tillë, ajo nuk duhet konsideruar si abuzim që përjetohet personalisht nga gratë, por duhet kuptuar si një mekanizëm social për t’i mbajtur gratë në gjendje të nënshtruar. Kjo nuk vlen njëlloj për burrat, ndonëse pranohet se edhe ata përjetojnë dhunë dhe abuzim në jetën publike ose private. Për rrjedhojë, LBGJ nuk i jep rëndësi natyrës strukturore të dhunës mbi baza gjinore, fakt ky që është tregues për qasjen asnjë nga pikëpamja e gjinisë që aplikon Kosova* ndaj dhunës që prek gratë, sidomos ndaj dhunës në familje. Së fundi, në LBGJ dhe as në ndonjë ligj tjetër të Kosovës* dhuna ndaj grave nuk pranohet si shkelje e të drejtave të njeriut.

Në bazë të legjislacionit penal, aborti i detyruar (Neni 184 (2)), ndjekja (Neni 186)²³, dhunimi (Neni 230) dhe martesa e detyruar (Neni 246) përbëjnë vepra penale specifike. Dënime më të larta parashikohen për ndjekjen që kryhet ndaj një ish partneri apo partneri aktual ose ish anëtarit apo anëtarit aktual të familjes (Neni 186 (2)). Kodi Penal (KP) nr. 04/L-082, gjithashtu, jep një përshkrim të një numri aktesh jokonsensuale që klasifikohen si dhunë seksuale (Neni 232)²⁴. Dënime më të larta parashikohen për raste kur “kryesi është në marrëdhënie familjare me personin dhe personi i tillë është midis moshës 16 dhe 18 vjeç” (Neni 230 (4.8) dhe Neni 232 (3.9)). Sidoqoftë, në KPC nuk përmendet në mënyrë të shprehur dhunimi bashkëshortor dhe dhuna seksuale ndaj bashkëshorteve dhe partnereve. Sterilizimi i detyruar parashikohet si shkelje, por vetëm në kontekstin e krimeve kundër

²³ Kodi Penal nuk e përdor termin “ndjekje”, por, në fakt, përdor termin “ngacmim”. Sidoqoftë, përkufizimi i Kodit Penal përkon me modelin e sjelljes që shpreh Neni 34 i Konventës së Stambollit.

²⁴ Ndër to përfshihet dhuna seksuale; prishja e integritetit seksual; abuzimi seksual ndaj personave me çrregullime mendore apo emocionale ose aftësi të kufizuara dhe i personave nën moshën 16 vjeç; dhe abuzimi seksual duke shpërdoruar pozitën, autoritetin ose profesionin.

njerëzimit (Neni 149 (1.7)). Megjithëse dhuna në familje, dhuna psikologjike dhe gjymtimi i organeve gjenitale femërore nuk specifikohen në Kodin Penal *në vetvete*, në parim, ato mund të parashikohen në dispozita të ndryshme dhe të cilësohen si krime, mjaft që të përmbushin elementet përbërës të këtyre veprave penale. Përsa i takon dhunës në familje, në mënyrë më specifike, Kodi Penal parashikon më tej se çështja penale mund të fillohet *drejtpërsëdrejti* për raste të lëndimit të lehtë trupor, lëndimit të rëndë trupor, kushteve të ngjashme me skllavërinë, punës së detyruar, dhunimit dhe dhunës seksuale, kur kryhen në kontekstin e një “marrëdhënieje familjare”.²⁵ Gjithashtu, në bazë të Nenit 384, moskallëzimi i abuzimit ndaj fëmijës dhe i dhunës në familje përbën vepër penale. Së fundi, veprat penale që kryhen ndaj një personi për shkak të gjinisë dhe orientimit të tij seksual cilësohen si rrethana rënduese (Neni 74 (2.12)).

Ngacmimi seksual parashikohet dhe ndalohet në bazë të ligjeve të Kosovës* për mbrojtjen nga diskriminimi dhe për barazinë.²⁶ Sanksionet ligjore parashikohen në formën e gjobave civile, ndërsa shkeljet që përbëjnë vepra penale trajtohen në përputhje me Kodin Penal.

Vitet e fundit, Kosova* ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm²⁷ edhe përsa i takon sigurimit të dëmshpërblimit të të mbijetuarve të dhunës seksuale gjatë konfliktit, domethënë, me miratimin e një plani veprimi për zbatimin e Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara nr. 1325, një nga rezultatet e të cilës përfshin sigurimin e dëmshpërblimit për të mbijetuarit e dhunës seksuale dhe mbi baza gjinore gjatë konfliktit; me krijimin e *Këshillit Kombëtar për të Mbijetuarit e Dhunës Seksuale gjatë Luftës së Kosovës* për sigurimin e një përgjigjeje të koordinuar; dhe me miratimin e ligjit nr. 04/L-172²⁸ që, ligjërisht, njohu statusin e viktimave civile të dhunës seksuale gjatë konfliktit të armatosur. Ndër zhvillimet e tjera në këtë aspekt është miratimi i Rregullores nr. 22/2015 “*Për përcaktimin e procedurave për njohjen dhe verifikimin e statusit të viktimave të dhunës seksuale gjatë Luftës Çlirimtare të Kosovës*”.

Përgjithësisht, dhe përjashtuar dhunën në familje, lidhur me forma të tjera të dhunës ndaj grave, që parashikon Konventa e Stambollit, nuk ekziston asnjë ligj apo dokument strategjik i qëllimshëm. Për rrjedhojë, këto forma të dhunës nuk trajtohen në mënyrë gjithëpërfshirëse, duke i konsideruar parandalimin, mbrojtjen dhe ndjekjen ligjore shtylla që garantohen nga Konventa e Stambollit.

Dhuna në familje

Duke u mbështetur në masë të konsiderueshme në rregulloret e miratuara gjatë administratës së UNMIK-ut,²⁹ qysh prej vitit 2008 institucionet e Kosovës* kanë arritur suksese të rëndësishme përsa i takon ndalimit të dhunës në familje. *Ligji nr.*

²⁵ Kodi Penal, Kapitulli XVI “Veprat penale kundër jetës dhe trupit”. Termi “marrëdhënie familjare” e ka më të ngushtë fushëveprimin sesa përkufizimi që jep ligji “Për mbrojtje nga dhuna në familje” dhe parashikon dy individë, të cilët: janë të fejuar, janë të martuar ose bashkëjetojnë me njëri-tjetrin pa martesë; kanë të përbashkët shtëpinë kryesore dhe janë të afërm të gjakut ose birësimit; dhe prindër të fëmijës së përbashkët (Neni 120 (23)).

²⁶ Neni 4 (1.3) i LMD-ësë dhe Neni 3 (1.12) i LBGJ-ësë.

²⁷ UN Women (2016). “Konflikti nuk na solli lule: nevoja për korrigjime gjithëpërfshirëse lidhur me dhunën seksuale gjatë konfliktit në Kosovë”.

²⁸ Ligji nr. 04/L-172 “Për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit nr. 04/L-054 ‘Për statusin dhe të drejtat e dëshmorëve, invalidëve, veteranëve, pjesëtarëve të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, viktimave të dhunës seksuale të luftës, viktimave civile dhe familjarëve të tyre’.”

²⁹ Shih, për shembull, Rregulloren e UNMIK-ut 2003/12 “Për dhunën në familje”.

03/L-182 "Për mbrojtje nga dhuna në familje" (LMDHF), që hyri në fuqi në vitin 2010, rregullon masat mbrojtëse për viktimat, parashikon trajtimin psikologjik dhe trajtimin lidhur me abuzimin me lëndët narkotike për kryesit e veprave penale dhe parashikon detyrimet e autoriteteve kompetente. Gjithashtu, LMDHF-ëja përmban një listë të plotë të sjelljeve që përbëjnë dhunë në familje, përfshirë akte të dhunës fizike, seksuale, psikologjike dhe ekonomike (LMDHF, Neni 2 (1.2)). Në përputhje me Konventën e Stambollit, të gjithë pjesëtarët e familjes apo njësisë shtëpiake, përfshirë bashkëshortët apo partnerët e tanishëm ose të mëparshëm, pavarësisht nëse kanë apo kanë patur të përbashkët në të kaluarën shtëpinë kryesore, kanë të drejtë të gëzojnë mbrojtje dhe mbështetje (LMDHF, Neni 2 (1.3)). Sidoqoftë, në këtë përkufizim nuk parashikohen në mënyrë të shprehur partnerët e të njëjtës gjini, megjithëse, parimisht, ata kanë të drejtë të gëzojnë mbrojtje në bazë të LMDHF-ësë, nëse bashkëjetojnë apo nëse kanë bashkëjetuar në të kaluarën.

LMDHF-ëja është ligj civil, qëllimi kryesor i të cilit është që të sigurojë mbrojtjen e viktimave dhe jo të parashikojë ndjekjen dhe dënimin penal. Duke qenë i tillë, në LMDHF nuk parashikohet asnjë sanksion penal kundër kryesit të veprës penale, përveç rasteve kur shkelet një urdhër për mbrojtje.³⁰ Ligji parashikon tre lloj urdhrash në dispozicion të viktimave të dhunës në familje: urdhër për mbrojtje (UM), urdhër i menjëhershëm mbrojtjeje (UMM) dhe urdhër i menjëhershëm i përkohshëm mbrojtjeje (UMPM). UM-ëtë dhe UMM-ëtë mund të lëshohen nga gjykata themelore ku banon viktimja, ndërsa policia ka kompetencën që të lëshojë UMPM-ë jashtë orëve të punës dhe seancave të rregullta gjyqësore. Ndër masat e mbrojtjes përfshihen, ndër të tjera, trajtimi psikologjik dhe trajtimi lidhur me abuzimin me lëndë narkotike për kryesit e veprave penale, ndalimi i afrimit apo ngacmimit të viktimës, kujdestaria e përkohshme e fëmijës për viktimën dhe largimi i kryesit të veprës penale nga shtëpia e përbashkët.³¹

Pavarësisht nga natyra progresive e tij, LMDHF-ëja është kritikuar për qasjen e tij asnjansë nga pikëpamja e gjinisë, duke mos pranuar se dhuna në familje prek gratë në mënyrë shpërpjesëtimore dhe se ajo përbën shkelje të të drejtave të njeriut dhe një formë diskriminimi.³² Për më tepër, në ligj zbërthehen me hollësi masat me qëllim trajtimin dhe rehabilitimin e kryesve të veprave penale,³³ megjithatë ai nuk i bën të detyrueshme në mënyrë të shprehur format e ndryshme të asistencës që kanë të drejtë të marrin viktimat e dhunës në familje. Ligji nuk i zbërthen me hollësi në mënyrë të qartë as përgjegjësitë e institucioneve kompetente shtetërore ose joshtetërore të ngarkuara me ofrimin e shërbimeve mbështetëse për viktimat. Si rezultat, në LMDHF nevojat e kryesit të veprës penale për rehabilitim vendosen në mënyrë të barabartë me nevojat e viktimave, dhe sugjerohet se shkaku kryesor i

³⁰ Në rastin e shkeljes së urdhrit për mbrojtje, shkelja penale ndiqet *drejtpërdrejtë* dhe kryesi i veprës penale dënohet me gjobë deri në 2.000 euro ose me burgim deri në gjashtë muaj (LMDHF, Neni 25 (1)). Gjithashtu, përsëritja e vazhdueshme e shkeljes konsiderohet rrethanë rënduese (LMDHF, Neni 25 (2)).

³¹ Policia e Kosovës* mund t'i nxjerrë masat më poshtë vetëm përmes një urdhri të menjëhershëm të përkohshëm mbrojtjeje: ndalohet që kryesi i veprës penale t'i afrohet viktimës, ndalohet ngacmimi i viktimës, largimi i kryesit të veprës penale nga shtëpia e përbashkët e kryesit të veprës penale dhe konfiskimi i mjeteve me të cilat është kryer apo është kërcënuar që të kryhet dhuna.

³² Misioni i OSBE-së në Kosovë (2012). "Gjykimi i kërkesave për urdhër mbrojtjeje në çështjet e dhunës në familje në Kosovë".

³³ Masat zbërthehen më tej me hollësi dhe rregullohen me Udhëzimin Administrativ nr.12/2012, për përcaktimin e vendit dhe mënyrave të trajtimit psikologjik të kryesve të veprës penale të dhunës në familje, dhe me Udhëzimin Administrativ nr. 02/2013, për metodat e trajtimit të kryesve të veprës penale të dhunës në familje.

dhunës në familje janë çrregullimet psikologjike dhe abuzimi me alkoolin dhe drogat.³⁴

Për të përmbushur detyrimet që parashikon LMDHF-ëja dhe për t'i dhënë kuptim të mëtëjshëm dispozitave të tij, në vitin 2013, u miratuan *Procedurat Standarde të Veprimit për Mbrojtje nga Dhuna në Familje në Kosovë*. Në PSV-ëtë zberthehen me hollësi rolet dhe përgjegjësitë ligjore dhe institucionale të institucioneve të veçanta shtetërore dhe joshtetërore, të gjykatave dhe prokurorive, të drejtat dhe shërbimet që kanë të drejtë të gëzojnë viktimat, dhe përfshihen instrumentet dhe parametrat e kontrollit për përmirësimin e bashkërendimit, vlerësimit të riskut dhe menaxhimit të riskut në raste të dhunës në familje. Për rregullimin e mëtëjshëm të ofrimit të shërbimeve, ndër të tjera, nga shërbimet shëndetësore, strehimoret, punonjësit socialë dhe Mbrojtësit e Viktimave, janë miratuar standarde minimale, si dhe akte nënligjore dhe rregullore të brendshme.

Përveç kësaj, janë hartuar dy strategji ku parashtrohen veprime të hollësishme për institucionet që punojnë në fushën e dhunës në familje: *Programi i Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Plani i Veprimit 2011-2014*, miratuar në vitin 2011, dhe *Strategjia Kombëtare për Mbrojtje nga Dhuna në Familje dhe Plani i Veprimit 2016-2020* (SKMDHFPV), miratuar më datë 30 dhjetor 2016. Hartuar nga një grup pune ndërministror me kontributin e shoqërisë civile dhe të organizatave ndërkombëtare, si: UN Women, SKMDHFPV-ëja bazohet në rezultatet dhe rekomandimet nga vlerësimi i programit të mëparshëm.³⁵ Në vlerësim janë konstatuar, ndër të tjera, këto mangësi të sistemit të ndërhyrjes së Kosovës* në rastet e dhunës në familje:

- zbatimi i dobët i legjislacionit dhe i standardeve ekzistuese, përfshirë përdorimin dhe ndjekjen e kufizuar të ecures së masave për mbrojtje parashikuar në LMDHF;
- mungesa e mekanizmave efikasë për bashkërendim dhe shkëmbim të informacionit ndërmjet agjencive dhe institucioneve përkatëse;
- mungesa e shërbimeve të specializuara/standardizuara për viktimat e dhunës në familje dhe pasiviteti nga ana e shërbimeve sociale kur trajtojnë raste të tilla;
- paqëndrueshmëria financiare dhe mosplotësimi me personelin e mjaftueshëm të shërbimeve, përfshirë strehimoret;
- mungesa e programeve të fuqizimit për gratë viktimat;
- mungesa e programeve për kryesit e veprave penale;
- mungesa e mbledhjes sistematike të të dhënave nga policia, gjyqësori dhe shërbimet shëndetësore dhe sociale;
- qëndrimet pajtuese dhe qëndrimet fajësuese ndaj viktimave nga ana e profesionistëve që punojnë nga afër me viktimat.

Si rezultat, në SKMDHFPV parashtrohen katër shtylla për veprim: 1) parandalimi dhe vetëdijësimi; 2) mbrojtja dhe koordinimi; 3) legjislacioni, hetimi dhe ndjekja ligjore; dhe 4) rehabilitimi dhe riintegrimi i viktimave. SKMDHFPV-ëja

³⁴ Për një shpjegim më të hollësishëm, jeni të lutur t'i referoheni Seksionit 4.8 lidhur me programet për trajtimin e kryesve të veprave penale.

³⁵ Ministria e Drejtësisë (2015). "Raport vlerësimi i Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014". Prishtinë/Priştina.

shoqërohet me një plan veprimi me objektiva konkretë, të matshëm dhe të zbatueshëm, përfshirë koston dhe burimet financiare që parashikohen për çdo masë. Në bazë të shtyllës së parë, ndër masat e parashikuara përfshihen fushatat e përvitshme për vetëdijësimin, trajnimi rregullisht i gjithë profesionistëve përkatës, integrimi në programet mësimore i informacionit për dhunën në familje dhe përhapja e informacionit për shërbimet dhe masat ligjore përmes burimeve të ndryshëm mediatikë dhe hulumtimeve. Në bazë të shtyllës së dytë, politikat, programet, procedurat dhe standardet, që janë aplikuar deri tani, duhen rishikuar, duhet krijuar një bankë e përbashkët të dhënash për rastet e dhunës në familje, ndërsa mekanizmat e koordinimit në nivel komune duhen ngritur atje ku nuk ekzistojnë, me qëllim përmirësimin e bashkëpunimit ndërinstucional. Në shtyllën e tretë shihet një ndërthurje e amendimit apo miratimit të akteve legjislative me specializimin e profesionistëve të përfshirë në procesin hetimor dhe gjyqësor, me qëllim përmirësimin e procedurave për vlerësimin e riskut, trajtimin e rasteve dhe përqendrimin te nevojat e viktimës. Më e rëndësishmja, dhuna në familje duhet të quhet krim në përputhje me LMDHF-ënë dhe, një grup i posaçëm, përfshirë OJQ-të e specializuara, do të ngrihet me qëllim harmonizimin e legjislacionit me standardet ndërkombëtare, si: Konventa e Stambollit. Së fundi, në shtyllën e katërt parashikohet, ndër të tjera, krijimi i shërbimeve të rehabilitimit, riintegritit dhe këshillimit për viktimat e dhunës në familje, hapja e një strehimoreje për djemtë e burrat viktimat, trajnimi i personelit të strehimoreve për përmirësimin e mundësisë së pranimit për personat LGBT dhe komunitetet e pakicave, duke siguruar financim për strehimoret nga buxhetet komunale, dhe përmirësimi i programeve të trajtimit për kryesit e veprave penale. Së fundi, është me rëndësi, gjithashtu, që të vihet në dukje se SKMDHFPV-ëja përmban disa referime ndaj neneve të veçanta të Konventës së Stambollit, ndërsa disa nga përkufizimet kryesore të saj përfshihen si Aneks i Strategjisë, duke treguar në këtë mënyrë angazhimin e autoriteteve të Kosovës* për harmonizimin e standardeve me traktatin.

1.5. Strukturat, mekanizmat dhe aktorët institucionalë që i përgjigjen dhunës ndaj grave

Pavarësisht nga kuadri legjislativ dhe i politikave të Kosovës*, që është relativisht i kohëve të fundit, në nivel kombëtar, rajonal dhe komunal operojnë aktualisht disa mekanizma dhe aktorë institucionalë me qëllim trajtimin e dhunës ndaj grave. Megjithatë, sistemi i ndërhyrjes të Kosovës* i shërben pothuajse vetëm viktimave të dhunës në familje.

Sipas LMDHF-ësë, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS), Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Drejtësisë, Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit dhe Ministria e Arsimit e Shkencës dhe e Teknologjisë kanë detyrimin që të bashkëpunojnë dhe të krijojnë strukturat dhe infrastrukturën e nevojshme me qëllim përmbushjen e nevojave të viktimave të dhunës në familje. Bashkërendimi i masave dhe politikave në fushën e dhunës në familje në mbarë territorin e Kosovës* është aktualisht kompetencë e Zyrës së **Koordinatorit Kombëtar kundër Dhunës në Familje (KKDHF)**³⁶, ku ABGJ-ëja vepron si Zëvendëskoordinatori Kombëtar. I përzgjedhur në mungesë si personi që shërben si Zëvendësmministër i Drejtësisë, KKDHF-ëja është i ngarkuar me

³⁶ Shih Vendimin e Qeverisë së Kosovës dhe Termat e Referencës për emërimin e Koordinatorit Kombëtar kundër Dhunës në Familje, miratuar më datë 11.07.2012, me Vendimin nr. 04/83.

bashkërendimin, monitorimin dhe raportimin lidhur me zbatimin e politikave, aktiviteve dhe veprimeve të parashikuara në SKMDHFPV dhe Programin dhe Planin e Veprimit kundër Dhunës në Familje 2011-2014. Gjithashtu, KKDHf-ëja bashkërendon punën e **Grupit Ndërministror të Punës për Dhunën në Familje** që ka në përbërje përfaqësues të ministrive përkatëse dhe të institucioneve të tjera të përfshira në sistemin e ndërhyrjes, përfshirë OJQ-ët dhe vëzhgues nga organizata ndërkombëtare.

Në nivel komunal dhe/ose rajonal, përgjegjësia e trajtimit të dhunës ndaj grave, si dhe e ofrimit të shërbimeve për mbështetjen e viktimave ndahet ndërmjet këtyre institucioneve dhe aktorëve kryesorë:

Institucioni/ aktori	Përshkrim
Policia e Kosovës*	Policia e Kosovës* heton krime, ofron mbrojtje për viktimat dhe i referon ato pranë shërbimeve mbështetëse. Në çdo komunë janë ngritur Njësitë e Hetimeve të Dhunës në Familje (NJHDHF-ëtë), në përbërje të të cilave është një oficer mashkull dhe një oficer femër të trajnuar posaçërisht për trajtimin e rasteve të tilla.
Zyra e Kryeprokurorit të Shtetit (ZKSH)	Prokurorët vlerësojnë rastet e dhunës në familje, përfshirë shkeljet e urdhrave për mbrojtje, apo rastet e formave të tjera të dhunës që parashikon Kodi Penal (shih Seksionin 1.4), për të përcaktuar nëse ekzistojnë prova të mjaftueshme për të ndjekur penalisht kryesit e veprave penale. Prokurorët mbikëqyrin mbledhjen e provave nga policia dhe NJHDHF-ëja. Në rast shkeljeje të urdhrave për mbrojtje dhe për një numër shkeljesh të kryera në një marrëdhënie familjare, prokurorët kanë autoritetin që ta fillojnë çështjen penale <i>drejtpërsëdrejti</i> . Në bazë të informacionit të dhënë nga ABGJ-ëja, Këshilli Prokurorial i Kosovës ka caktuar koordinatore lidhur me dhunën në familje nga ZPSH-ëja dhe termat e tyre të referencës po hartohen në bashkëpunim me Ambasadën e Shteteve të Bashkuara.
Zyra për Mbrojtje dhe Ndihmë Viktimave (ZMNV)/ Mbrojtësit e Viktimave (MV-ëtë)	E vendosur pranë Zyrës së Kryeprokurorit të Shtetit, ZMNV-ëja është një subjekt i pavarur përgjegjës për sigurimin e të drejtave, qasjes në sistemin e drejtësisë dhe shërbimeve për të gjitha viktimat e krimit. Në shtatë zyrat rajonale, gratë viktimat të dhunës në familje përbëjnë shumicën dërrmuese të viktimave që mbështeten nga Mbrojtësit e Viktimave. ³⁷ Në bazë të LMDHF-ësë dhe PSV-ëve, Mbrojtësit e Viktimave luajnë një rol kryesor për mbrojtjen e të drejtave të viktimave të dhunës në familje gjatë procedimit penal, janë përgjegjës për fillimin e procedurave për marrjen e masave mbrojtëse në mënyrë të veçantë, marrin pjesë në gjithë seancat gjyqësore dhe monitorojnë procesin gjyqësor. Gjithashtu, ZMNV-ëja vepron në gjithë territorin, falas dhe shërbimi i asistencës me telefon për viktimat e dhunës në familje, dhunës seksuale, trafikimit të qenieve njerëzore, si dhe për viktimat të tjera të krimit funksionon 24 orë 7 ditë të javës. Për më shumë informacion lidhur me rolin e Mbrojtësve të Viktimave, jeni të lutur t'i referoheni Seksionit 4.9.
Strehimoret	Të kontraktuara nga MPMS-ëja, në Kosovë aktualisht kryejnë aktivitetin e tyre nëntë strehimore që drejtohen nga OJQ-ët*: shtatë për gratë viktimat të dhunës në familje dhe fëmijët e tyre, një për gratë viktimat të trafikimit të qenieve njerëzore dhe një për fëmijët viktimat. Për viktimat e trafikimit ofron shërbime edhe një strehimore publike. Për më shumë informacion për strehimoret, shih Seksionin 4.3).

³⁷ Në bazë të informacionit të dhënë nga ABGJ-ëja, në vitin 2017 Mbrojtësit e Viktimave mbështetën 1.355 raste të reja të viktimave të krimit 1.158 nga të cilat ishin gra dhe 197 burra, dhe 1.148 nga të cilat ishin në moshë të rritur dhe 207 minorenë. Në periudhën shtator 2015-gusht 2016, Mbrojtësit e Viktimave ofruan mbështetje për 1.061 viktimat të dhunës në familje, nga 1.415 që ishte numri i çështjeve gjithsej (http://www.psh-ks.net/repository/docs/Zyra_e_Kryeprokurorit_te_Shtetit_ZMNV_ve_Buletini_nr_3_en.pdf).

Qendrat për Punë Sociale (QPS-ëtë)	QPS-ëtë kryejnë aktivitet në të 38 komunat, duke ofruar shërbime sociale dhe familjare për viktimat e dhunës në familje dhe fëmijët e tyre. Përmes asistentëve socialë, QPS-ëtë janë përgjegjëse edhe për identifikimin dhe bashkërendimin e shërbimeve ekzistuese me qëllim fuqizimin e viktimave dhe riintegrimin e tyre në shoqëri. Gjithashtu, asistentët socialë i referojnë gratë pranë shërbimeve të tjera që janë në dispozicion, si: strehimoret. ³⁸
Zyrat e ndihmës juridike	Sipas <i>ligjit nr. 04/L-017 "Për ndihmë juridike"</i> , viktimat e dhunës kanë të drejtë të marrin ndihmë juridike falas nëse nuk kanë mjete të mjaftueshme financiare që të përfaqësohen nga një avokat. Aktualisht, funksionojnë pesë Zyra për Ndihmë Juridike të financuara nga shteti që ofrojnë ndihmë juridike për çështje penale, civile dhe administrative. Fillimisht numëroheshin 13 zyra, por 8 u mbyllën në vitin 2015 për shkak të varësisë nga donatorë të jashtëm. Zyrat për Ndihmë Juridike ofrojnë mbështetje, asistencë dhe përkrahje për viktimat jashtë sistemit të drejtësisë penale, sidomos në procese civile, si: divorci, mosmarrëveshjet për kujdestarinë e fëmijëve, paditë civile etj.
Avokati i Popullit	Me 7 zyrat rajonale, Avokati i Popullit trajton akuzat për shkelje të të drejtave të njeriut nga ana e autoriteteve. Viktimat e dhunës ndaj grave mund t'i drejtohen këtij institucioni nëse kanë qenë objekt i keqtrajtit nga ana e autoriteteve, apo nëse autoritetet përkatëse nuk i kanë përmbushur detyrimet e tyre për të ofruar mbrojtje, mbështetje dhe qasje në sistemin e drejtësisë.
Institucionet e shëndetit publik dhe Qendrat e Shëndetit Mendor	Në bazë të PSV-ëve, ofruesit e kujdesit shëndetësor janë së pari të detyruar që të ofrojnë shërbime shëndetësore dhe psikologjike falas për viktimat e dhunës në familje dhe, më pas, t'i kallëzojnë këto raste në polici. Gjithashtu, profesionistët në fushën shëndetësore kanë detyrimin që të përgatisin raporte mjekësore që përdoren gjatë procedurave hetimore dhe ligjore. Me ligj, institucionet e shëndetit publik kanë përgjegjësinë t'u ofrojnë kryesve të dhunës në familje trajtimin që urdhëron gjykata lidhur me varësinë nga alkooli dhe droga.
Institucionet e arsimit	Drejtoritë Komunale të Arsimit janë përgjegjëse për t'u siguruar shkollim viktimave të dhunës në familje dhe për të mbështetur shkollimin e fëmijëve gjatë qëndrimit të tyre në strehimore. Mbi bazën e nevojave të viktimës/fëmijës, në bashkëpunim me strehimoret dhe koordinatorët e shërbimeve për rastet pranë QPS-ëve, janë hartuar plane për arsimimin. Për të denoncuar dhunën në shkollë apo në familje, gjithashtu, për shkollat është krijuar një Sistem për Menaxhimin e Informacionit për Arsimin.
Qendrat e Aftësisit Profesional (QAP-ëtë) dhe Zyrat e Punësimit	Zyrat Rajonale të Punësimit janë përgjegjëse për ofrimin e udhëzimeve dhe këshillimeve, ndërmjetësimin gjatë procedurave të punësimit dhe informimin e punëkërkuësve të regjistruar, ndër të tjera, lidhur me mundësitë për trajnime. Tetë QAP-ëtë, përfshirë gjashtë qendra të lëvizshme të trajnimit, ofrojnë aftësim profesional për personat e interesuar që referohen nga Zyrat e Punësimit. QPS-ëtë dhe strehimoret kanë krijuar bashkëpunim me këto qendra në mënyrë që viktimat e strehimoreve të kenë mundësi të përfitojnë nga shërbimet e tyre në përputhje me veprimet e parashikuara në planet kombëtare të veprimit.
Mekanizmat për bashkëpunimin ndërinstitucional	Me mbështetjen e agjencive të Kombeve të Bashkuara dhe të OSBE-së, aktualisht trembëdhjetë komuna kanë krijuar mekanizma të bashkëpunimit ndërinstitucional apo grupe të posaçme në nivel komune ndërmjet policisë, OJQ-ëve, strehimoreve, gjyqësorit dhe institucioneve të tjera që ofrojnë mbrojtje dhe mbështetje për viktimat e dhunës në familje. Për më shumë informacion, jeni të lutur t'i referoheni Seksionit 11.
Gjykatat themelore	Pjesë të procesit civil, gjykatat themelore janë të detyruara që të marrin vendim lidhur me urdhrat për mbrojtje brenda afateve ligjore që parashikohen në LMDHF

³⁸ Në vitin 2016, janë ofruar shërbime sociale për 423 raste të dhunës në familje, 237 nga të cilat ishin gra dhe 186 ishin fëmijë. Zyra e Kryeministrit (2016). "Raporti për punën e përgjithshme vjetore 2016".

dhe t'i trajtojnë me përparësi rastet e dhunës në familje. Në vijim të një vendimi të Këshillit Gjyqësor të Kosovës, shtatë gjykata themelore kanë caktuar gjyqtarë për çështje civile që t'u japin prioritet çështjeve të dhunës në familje dhe të përshpejtojnë lëshimin e urdhrave për mbrojtje. Sidoqoftë, janë raportuar vonesa kur gjyqtarët e specializuar kanë qenë me leje ose kanë dalë në pension.³⁹ Rastet e lëndimit të lehtë ose të rëndë trupor, që merr prokurori, dërgohen në gjykatën penale.

2. Historiku i studimit dhe metodologjisë

2.1. Studimi

Ky studim është kryer në kuadër të Projektit të Këshillit të Evropës “Forcimi i luftës kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje në Kosovë*”. Pikësynimi i këtij projekti është forcimi i kapaciteteve institucionale të Kosovës* për të parandaluar dhe luftuar dhunën ndaj grave dhe dhunën në familje në përputhje me standardet e Konventës së Stambollit. Objektivat specifike të projektit janë:

- promovimi i standardeve të Këshillit të Evropës për të përmirësuar parandalimin e dhunës, mbrojtjen e viktimave dhe ndjekjen penalisht të kryesve të veprave penale;
- krijimi i hartës së shërbimeve ekzistuese për gratë viktime të të gjitha formave të dhunës parashikuar nga Konventa e Stambollit.

Ky studim trajton disponueshmërinë dhe mundësinë e shërbimeve mbështetëse që i përgjigjen dhunës ndaj grave në Kosovë*, lidhur me standardet që parashikon Konventa e Stambollit. Në këtë studim ndiqet struktura dhe metodologjia që u krijuan gjatë një bashkëpunimi të mëparshëm që iniciuan Këshilli i Evropës dhe UN Women për krijimin e hartës së shërbimeve të specializuara për gratë viktime të dhunës në Evropën Juglindore, në kuadër të bashkëpunimit të vazhdueshëm⁴⁰ ndërmjet dy organizatave për të nxitur nënshkrimin, ratifikimin dhe zbatimin e Konventës së Stambollit. Puna, që u krye si një bashkëpunim ndërmjet ekspertëve të pavarur nga Mbretëria e Bashkuar (Njësia e Studimeve për Abuzimin ndaj Fëmijës dhe Grave, Universiteti Metropolitan i Londrës) dhe ekspertëve vendas nga Shqipëria, Bosnjë-Hercegovina, Gjeorgjia, Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë, Mali i Zi, Serbia dhe Turqia, u mbështet në rishikimin e mjeteve ekzistuese për krijimin e hartës së shërbimeve, përfshirë studimin IEBGJ/WAVE lidhur me shërbimet mbështetëse për gratë e mbijetuara të dhunës në familje, të dhënat dhe burimet për krijimin e hartës të studimit IEBGJ/EWL lidhur me dhunën seksuale ndaj grave dhe *Rekomandimin Rec(2002)5* për kuadrin monitorues të *mbrojtjes së grave nga dhuna*. Konsultime u zhvilluan, gjithashtu, me Këshillin e Evropës dhe UN Women, si dhe me ekspertë vendas nga vendet e sipërpërmendura, të cilët ofruan kontribut dhe këshilla lidhur me kontekstin e tyre kombëtar. Instrumentet hulumtues

³⁹ Ministria e Drejtësisë (2015). “Raport i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtinë/Priština, f. 19.

⁴⁰ Studimi, në të cilin përfshihen shumë vende, ka qenë një iniciativë e përbashkët e Zyrës UN Women për Evropën dhe Azinë Qendrore dhe Këshillit të Evropës në periudhën 2014-2015. Ky bashkëpunim mbështetet në Shkëmbimin e Letrave ndërmjet Këshillit të Evropës dhe UN Women për bashkëpunim në fusha me interes (2012).

rezultuan në një mjet anketimi përmes internetit, që duhej plotësuar nga ofruesit e shërbimeve, dhe një listë pyetjesh për diskutim me qëllim ndjekjen e ecuresë.

Studimi për krijimin e hartës në Kosovë* bazohet në të dhënat e anketimit që janë mbledhur dhe intervistat që kanë bërë dy ekspertet vendase. Më pas, një eksperte ndërkombëtare i analizoi të dhënat dhe hartoi studimin. Si ekspertja ndërkombëtare, ashtu dhe ekspertet vendase u trajnuan lidhur me mjetet studimore nga njëri prej ekspertëve të pavarur, përgjegjës për hartimin e metodologjisë, gjatë një takimi në Universitetin Metropolitan të Londrës më datë 30 janar 2017. Synimi është që konkluzionet dhe rekomandimet e studimit të ndahen me autoritetet e Kosovës*, si dhe me ekspertë të shoqërisë civile. Mbështetja aktive e ABGJ-ësë ka qenë shumë e rëndësishme për të mundur procesin e mbledhjes dhe analizës së të dhënave.

2.2. Konventa e Stambollit dhe standardet në luftimin e dhunës ndaj grave

Konventa e Stambollit është instrumenti i parë në Evropë, që përbën detyrim ligjor, dhe traktati më i gjerë ndërkombëtar që krijon një kuadër ligjor gjithëpërfshirës për trajtimin e kësaj shkeljeje të rëndë të të drejtave të njeriut. Konventa parashikon dhe kërkon nga Shtetet Palë që të ndjekin penalisht ose, në të kundërt, të dënojnë format e ndryshme të dhunës ndaj grave: dhunën në familje (dhunën fizike, seksuale, psikologjike apo ekonomike), ndjekjen, martesën e detyruar, gjymtimin e organeve gjentiale femërore, abortin e detyruar, sterizimin e detyruar dhe dhunën seksuale, përfshirë përdhunimin dhe ngacmimin seksual. Për më tepër, Shtetet Palë të Konventës së Stambollit kanë mundësinë që ta aplikojnë këtë Konventë edhe për të gjithë viktimat meshkuj të dhunës në familje. Për vlerësimin dhe përmirësimin e zbatimit të Konventës nga palët është ngritur një mekanizëm monitorimi. Ai konsiston në dy shtylla: një organizëm i pavarur ekspertësh, *Grupi i Ekspertëve për Veprim kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO)*, dhe një organizëm politik, *Komisioni i Palëve* – të cilët përbëhen nga përfaqësues të Palëve në Konventën e Stambollit. Dhjetë anëtarët e parë të grupit GREVIO u zgjodhën më datë 4 maj 2014. Në të ardhmen, numri i tyre do të arrijë në pesëmbëdhjetë anëtarë, në vijim të pranimit të 25-të në Konventën e Stambollit.

Konventa e Stambollit është një traktat kompleks dhe gjithëpërfshirës. Në të njëjtën kohë, Konventa është një traktat i të drejtave të njeriut, një traktat i legjislacionit penal dhe një instrument për barazi më të madhe gjinore. Përmes tetëdhjetënjë neneve të saj, gjashtëdhjetëepesë nga të cilat janë materiale, Konventa bën parashikime të hollësishme të paprecedent lidhur me masat që duhet të marrin Shtetet Palë për parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, mbrojtjen e viktimave dhe ndëshkimin e kryesve të veprave penale.

Me pikësynimin përfundimtar për mbrojtjen e grave nga dhuna, Konventa e Stambollit parashikon udhëzues dhe standarde për një sërë shërbimesh mbështetëse me qëllim fuqizimin e viktimave gra dhe aftësimin e tyre për t'u

mëkëmbur nga forma të ndryshme të dhunës mbi baza gjinore,⁴¹ duke specifikuar jo vetëm llojet e shërbimeve mbështetëse që duhen vënë në dispozicion apo mbështetur nga shtetet, por dhe qasjen që duhet aplikuar kur ofrohen këto shërbime. Meqenëse ajo bazohet te pikëpamja se dhuna ndaj grave është shkelje e të drejtave të njeriut dhe një formë diskriminimi ndaj grave (Neni 3), Konventa e Stambollit kërkon që shërbimet mbështetëse të bazohen te kuptimi me bazë gjininë i dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe të përqendrohen te të drejtat e njeriut dhe mbrojtja e viktimës (Neni 18, paragrafi 3).

Konventa e Stambollit bën dallimin ndërmjet *shërbimeve mbështetëse të përgjithshme* dhe *të specializuara*. Shërbimet mbështetëse të përgjithshme (Neni 20) i referohen “ndihmës që ofrojnë autoritetet publike, si: shërbimet sociale, shërbimet shëndetësore dhe shërbimet e punësimit, që [...] nuk parashikohen posaçërisht për të mirën vetëm të viktimave, por i shërbejnë publikut në përgjithësi” (paragrafi 125 i Relacionit Shpjegues). Shërbimet mbështetëse të specializuara (Neni 22), nga ana tjetër, “janë të specializuara për ofrimin e mbështetjes dhe asistencës së përshtatur sipas [...] nevojave të viktimave të formave specifike të dhunës ndaj grave apo të dhunës në familje dhe nuk janë të mundshme për publikun e gjerë” (paragrafi 125 i Relacionit Shpjegues). Për më tepër, Relacioni Shpjegues sqaron se: “Ndërsa [shërbimet mbështetëse të specializuara] mund të jenë shërbime që drejtohen ose financohen nga autoritetet shtetërore, pjesa më e madhe e shërbimeve të specializuara ofrohet nga OJQ-ëtë” (paragrafi 125).

Për më tepër, Konventa e Stambollit përfshin standarde gjithëpërfshirëse dhe specifike për secilën prej këtyre dy kategorive të shërbimeve. Gjithashtu, Konventa kërkon që viktimat të marrin informacion të mjaftueshëm dhe në kohë, në një gjuhë që ato e kuptojnë, lidhur me shërbimet mbështetëse në dispozicion të tyre (Neni 19).

Përsa i takon shërbimeve të përgjithshme, viktimat duhet të kenë akses ndaj shërbimeve që mundësojnë rimëkëmbjen e tyre nga dhuna, përfshirë këshillimin ligjor dhe psikologjik, ndihmën financiare, strehimin, shkollimin, trajnimin dhe ndihmën për të gjetur punë (Neni 20). Profesionistët, që punojnë në këto shërbime, duhet t'i nënshtrohen trajnimit të përshtatshëm lidhur me parandalimin dhe zbulimin e dhunës ndaj grave, barazinë ndërmjet burrave dhe grave, nevojat dhe të drejtat e viktimave, si dhe lidhur me mënyrën e parandalimit të viktimizimit për herë të dytë (Neni 15).

Gjatë hartimit të dispozitave që parashikojnë krijimin e shërbimeve mbështetëse të specializuara, hartuesit e Konventës së Stambollit përfshinë njohuritë dhe përvojën e grumbulluar nga lëvizjet e grave në shumë shtete anëtare të Këshillit të Evropës e më gjerë. Shpeshherë, organizatat e grave dhe grupet e grave kanë qenë të parat që kanë ngritur qendra për refugjatët, qendra për trajtimin e krizave të shkak të përdhunimit, qendra të këshillimit dhe hapësira të tjera të sigurta, ku gratë, të cilat kishin përjetuar dhunë në familje, dhunë seksuale dhe forma të tjera të dhunës nga burrat, mund të gjenin mbështetje.⁴² Meqenëse këto shërbime janë të specializuara dhe të profesionalizuara, njëri prej pikësnyimeve të

⁴¹Përsa i takon objektit të tij, lidhur me metodologjinë u mor vendimi që ky studim të përqendrohet vetëm te shërbimet mbështetëse që u përgjigjen formave të ndryshme të dhunës ndaj grave. Për këtë arsye, në këtë seksion nuk përfshihet diskutimi deri në çfarë mase dispozitat mund të parashikojnë shërbime mbështetëse për viktimat meshkuj.

⁴²Shih, gjithashtu, Këshillin e Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës, f. 8.

tyre mbetet kundërshtimi dhe ndryshimi i stereotipeve gjinore dhe modeleve mbizotëruese të sjelljes që përjetësojnë dhunën ndaj grave. Kjo do të thotë se, përveç që mbështetin viktimën, shpeshherë, shërbimet mbështetëse të specializuara kontribuojnë në mënyrë të ndjeshme në krijimin e kontekstit të mbështetjes publike për gratë, të cilat kanë qenë viktimat të dhunës mbi baza gjinore. Shpeshherë, shërbimet mbështetëse punojnë me komunitete dhe profesionistë për sensibilizimin lidhur me traumën nga dhuna mbi baza gjinore dhe krijimin e mirëkuptimit për viktimën.

Për të përmbushur nevojat specifike të grave viktimat të dhunës mbi baza gjinore, Konventa e Stambollit kërkon krijimin e strehimoreve, shërbimeve të asistencës me telefon, qendrave për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit apo qendrave për referimin e rasteve të dhunës seksuale. Strehimoret janë të nevojshme me qëllim që të ofrohet "strehim i sigurt për viktimat dhe të komunikohet në mënyrë paraprake me to" (Neni 23). Në praktikë, në shumicën e shteteve anëtare të Këshillit të Evropës, strehimoret luajnë një rol të rëndësishëm për t'i dhënë përgjigje të specializuara sidomos dhunës në familje dhe trafikimit. Konventa e Stambollit kërkon që ato të ekzistojnë në numër të mjaftueshëm dhe të jenë lehtësisht të arritshme, ndërsa Relacioni Shpjegues, tek paragrafi 135, rekomandon më tej që për çdo 10.000 vetë të vihet në dispozicion një vend për familjen, ku të marrin shërbime për raste të dhunës në familje. Përveç kësaj, shërbimet e asistencës me telefon të shpërndarë në gjithë vendin duhet të jenë në gjendje që t'u përgjigjen të gjitha formave të dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe duhet të jenë në dispozicion 24 orë (24 orë 7 ditë të javës) dhe të ofrohen falas. Më tej, Konventa e Stambollit kërkon që për viktimat të ngrihet një numër i mjaftueshëm qendrash të përshtatshme dhe lehtësisht të arritshme për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit apo për referimin e rasteve të dhunës seksuale, që të ofrojnë për viktimat vizita mjekësore, vizita mjeko-ligjore, mbështetje për raste traumash dhe këshillim në një periudhë afatgjatë (Neni 25). Relacioni Shpjegues, tek paragrafi 142, rekomandon që një qendër e tillë të jetë në dispozicion për çdo 200.000 banorë dhe shpërndarja e tyre gjeografike duhet t'i bëjë këto qendra të arritshme për viktimat si në zonat rurale, ashtu dhe në qytete. Të gjithë shërbimet mbështetëse për gratë viktimat të dhunës duhet të mbajnë mirë parasysh të drejtat dhe nevojat e fëmijëve dëshmitarë të dhunës ndaj grave.

Ndonëse nuk përfshihen në objektin e mbrojtjes së grave viktimat të dhunës, por, në fakt, parashikohen si një masë parandaluese, shpeshherë, programet për kryesit e veprave penale lidhen me shërbimet e specializuara për gratë viktimat. Neni 16 i Konventës së Stambollit kërkon që Shtetet Palë të krijojnë ose të mbështetin dy lloje të veçanta programesh: ato që synojnë edukimin e autorëve të dhunës në familje (Neni 16, paragrafi 1) dhe të tjerat që synojnë parandalimin e autorëve të krimeve seksuale (Neni 16, paragrafi 2). Gjithashtu, Neni 16 parashikon se këto programe duhet të sigurojnë mbrojtje dhe mbështetje për viktimat dhe se, në këtë aspekt, duhet kërkuar bashkëpunim me shërbimet mbështetëse të specializuara, si: strehimoret për gratë ose qendrat për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit.

Është me rëndësi se Konventa e Stambollit pranon se shërbimet mbështetëse të specializuara, si: strehimoret apo qendrat për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit, i ofrojnë më mirë organizatat e grave, të cilat kanë personel me përvojë, me njohuri të thella përsa i takon dhunës mbi baza gjinore, dhe aftësitë për të

përmbushur nevojat e shumta, specifike të grave viktime të dhunës mbi baza gjinore. Puna e OJQ-ëve që ofrojnë shërbime mbështetëse të specializuara duhet pranuar dhe, më e rëndësishme, duhet mbështetur. Gjithashtu, Shtetet Palë duhet të vënë në dispozicion burime të mjaftueshme financiare për punën që kryejnë organizatat joqeveritare dhe shoqëria civile për zbatimin e masave për të parandaluar dhe luftuar dhunën ndaj grave parashikuar nga Konventa e Stambollit (Neni 8).

Gratë viktime të dhunës mbi baza gjinore janë veçanërisht të cenueshme gjatë hetimeve apo procedurave të ndjekjes penale, kur mund t’iu duhet që të ballafaqohen me kryesin e veprës penale në një hapësirë të kufizuar. Konventa e Stambollit kërkon që gjatë procesit ligjor të merren masa për të mbështetur viktimat e dhunës mbi baza gjinore. Neni 55, paragrafi 2, parashikon “mundësinë që organizatat qeveritare dhe joqeveritare dhe këshilltarët për dhunën në familje t’i asistojnë dhe/ose mbështesin viktimat, me kërkesë të tyre, gjatë hetimeve dhe procesit gjyqësor”. Për më tepër, Shtetet Palë duhet “t’u sigurojnë viktimave shërbime mbështetëse të përshtatshme në mënyrë që të drejtat dhe interesat e tyre të paraqiten dhe të merren në konsideratë në mënyrën e duhur” (Neni 56, paragrafi 1(e)). Në disa shtete anëtare të Këshillit të Evropës, shërbime të tilla mbështetëse ofrohen në formën e këshilltarit të pavarur për dhunën në familje.

Kërkesa të Konventës së Stambollit	
Lloji i shërbimit	Përshkrim i shkurtër
Strehimoret (Neni 23)	Strehim i sigurt dhe rol kryesor në përgjigjen e specializuar kundër dhunës ndaj grave
Shërbime të asistencës me telefon (Neni 24)	Në gjithë vendin, 24-orëshe, falas, të gjithë format e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje
Mbështetje për viktimat e dhunës seksuale (Neni 25)	Qendra për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit ose për referimin e rasteve të dhunës seksuale për viktimat; vizitë mjekësore dhe vizitë mjeko-ligjore, mbështetje për raste traumash, këshillim
Mbrojtja dhe mbështetja e fëmijëve dëshmitarë (Neni 26)	Shërbimet mbështetëse duhet të marrin në konsideratë të drejtat dhe nevojat e fëmijëve dëshmitarë; këshillim psikologjik në përshtatje me moshën
Mbështetja gjatë procesit ligjor (Neni 55, paragrafi 2; Neni 56, paragrafi 1(e))	Këshilltarët për dhunën në familje duhet t’i asistojnë dhe/ose mbështesin viktimat gjatë hetimeve dhe procesit gjyqësor. T’u sigurojnë viktimave shërbime mbështetëse të përshtatshme në mënyrë që të drejtat dhe interesat e tyre të paraqiten dhe të merren në konsideratë në mënyrën e duhur
Programe për autorët e veprave penale (Neni 16)	Dy lloje të veçanta programesh: ato që synojnë edukimin e autorëve të dhunës në familje dhe të tjerat që synojnë parandalimin e autorëve të krimeve seksuale

Përveç që jep një përshkrim të llojit të shërbimeve mbështetëse që duhet të jenë në dispozicion të grave viktime të dhunës mbi baza gjinore, Konventa e Stambollit parashikon, gjithashtu, standardet si duhen ofruar këto shërbime mbështetëse. Te Neni 18, paragrafi 3, Konventa e Stambollit kërkon që shërbimet mbështetëse: të bazohen te kuptimi me bazë gjinore i dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe të fokusohen te të drejtat e njeriut dhe mbrojtja e viktimës; të bazohen në një qasje të integruar që merr në konsideratë marrëdhëniet ndërmjet viktimave, autorëve të veprave penale, fëmijëve dhe mjedisit të tyre më të gjerë

social; të synojnë shmangien e viktimizimit për herë të dytë; të synojnë fuqizimin dhe pavarësinë ekonomike të grave viktime të dhunës; të ndodhen, sipas rastit, në të njëjtin mjedis; dhe të trajtojnë nevojat specifike të personave të cenueshëm, përfshirë fëmijët viktime, dhe të vihen në dispozicion të tyre. Për më tepër, sigurimi i shërbimeve nuk varet nga gatishmëria e viktimës për të bërë kallëzim penal apo për të dëshmuar kundër autorit të veprës penale (Neni 18, paragrafi 4).

Konventa e Stambollit përmban një klauzolë të gjerë kundër diskriminimit mbi zbatimin e të gjitha dispozitave. Neni 4, paragrafi 3, rendit nëntëmbëdhjetë shkaqe specifike të palejueshme të diskriminimit, si dhe “statusit tjetër”. Një parim thelbësor i Konventës së Stambollit, ai nënkupton se, në rastin e shërbimeve mbështetëse, duhet ofruar mbrojtje pa diskriminim mbi çfarëdo baze, përfshirë racën, gjuhën, përkatësinë në një pakicë kombëtare, pasurinë, orientimin seksual, identitetin gjinor, statusin e emigrantit apo statusin e refugjatit. Lidhur me shkakun e fundit, azilkërkuesve duhet t’u vihen në dispozicion shërbime mbështetëse të përshtatshme për çështje që kanë të bëjnë me gjininë (Neni 60, paragrafi 3).

2.3. Anketimi

Siç shpjegohet në Seksionin 2.1, studimi bazohet në dy instrumente që u përdorën për krijimin e hartës së shërbimeve mbështetëse, instrumente këto që u krijuan në kuadër të bashkëpunimit ndërmjet Këshillit të Evropës dhe UN Women. Instrumenti i parë ishte pyetësi i anketimit, që u ndërtua mbi bazën e dispozitave të Konventës së Stambollit që kanë të bëjnë me shërbimet mbështetëse. Anketimi, i përkthyer në shqip dhe serbisht, konsistonte në 135 çështje kryesisht të matshme, shpeshherë, shoqëruar me kuti për shënjim ose lista përgjigjesh të paracaktuara, krahas shumë fushave lidhur me aspektin cilësor (për pyetësin e anketimit shih Aneksin I). Fillimisht, anketimi ishte projektuar që të plotësohej përmes internetit nga një pjesëtar i personelit të çdo shërbimi mbështetës. Por, pas këshillave që dhanë dy ekspertet vendase, u vendos se dërgimi i pyetësorit të anketimit me postë elektronike në format Word dhe kërkesa që të anketuarit ta plotësonin atë në rrugë elektronike do të siguronte më shumë përgjigje nga ofruesit e shërbimeve të Kosovës*. Gjithashtu, të anketuarve iu dha mundësia që ta plotësonin pyetësin me dorë dhe ta kthenin me postë, ose ta plotësonin me telefon me qëllim sigurimin e një pjesëmarrjeje sa më të madhe. Më pas, ekspertet vendase i hodhën të dhënat e anketimit me dorë në një bankë të dhënash. Për ta bërë të mundshme detyrën e përpunimit dhe trajtimit të përgjigjeve të anketimit, u mor vendim që anketimi t’u drejtohej shërbimeve të specializuara apo atyre brenda shërbimeve kryesore që ofrojnë në masë të konsiderueshme shërbime lidhur me dhunën ndaj grave.

Bazuar në pikësynimin kryesor të studimit dhe metodologjinë për të cilën u ra dakord gjatë takimit në Londër, ekspertet vendase përgatitën një listë të të anketuarve të mundshëm për pyetësin e anketimit. Ekspertet vendase përdorën këto kritere përzgjedhjeje: a) OJQ-ëtë që ofrojnë shërbime mbështetëse për viktime të dhunës ndaj grave; b) shërbimet publike ku ka punonjës/shërbime të caktuara që janë të specializuara për forma të ndryshme të dhunës ndaj grave; c) mbulimi gjeografik i rajoneve dhe komunave të Kosovës*, si dhe i zonave urbane dhe rurale; dhe d) përbërja etnike (shqiptare/serbe). Tabela 1 më poshtë tregon llojin dhe numrin e institucioneve/ organizatave që morën ftesë në bazë të kampionimit, si dhe numrin përfundimtar të pjesëmarrësve në anketim.

Tabela 1: Institucione/organizata pjesëmarrëse në anketim			
		Të ftuar	Pjesëmarrës
Që drejtohen nga OJQ-ëtë	Strehimore	9	7
	OJQ-ëtë për gratë	3	2
	Tjetër	4	3
Që drejtohen nga shteti	QPS	38	21
	Shërbime mjekoligjore	2	2
	Shëndetësia	8	4
	Shërbimi i asistencës telefonike	1	1
	NJDNJBGJ	6	2
	NJHDHF-ëtë policisë	Të gjitha ⁴³	6
	Strehimore	1	
	Mbrojtës i Viktimave	14	5
GJITHSEJ		86⁴⁴	53

Ftesë për të marrë pjesë në anketim morën të 38 QPS-ëtë që kanë aktivitet në nivel komune. U kontaktuan, gjithashtu, të shtatë zyrat rajonale të Mbrojtësit të Viktimave, si dhe shtatë Mbrojtës të Viktimave që punojnë në komunat rurale. Ndër të ftuarit e tjerë, nga autoritetet publike përfshihet shërbimi i asistencës me telefon për dhunën në familje dhe trafikimin e qenieve njerëzore që drejtohet nga Zyra për Mbrojtje dhe Ndihmë Viktimave, si dhe dy institucione që ofrojnë shërbime mjekoligjore në Kosovë*.⁴⁵ Ndonëse ky studim përqendrohet te dhuna ndaj grave, që parashikon Konventa e Stambollit, në të u përfshi edhe një strehimore për viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore që drejtohet nga shteti, duke patur parasysh se ajo ofron shërbime për gratë e trafikuar që kanë përjetuar dhunë dhe abuzim. Përmes një kontakti në Zyrën për Dhunën në Familje në Ministrinë e Punëve të Brendshme, me postë elektronike ftesë për pjesëmarrje morën edhe gjithë Njësitë e policisë të Hetimeve të Dhunës në Familje (NJHDHF-ëtë) në Kosovë*. Për më tepër, meqenëse numri i pjesëmarrësve të mundshëm nga institucionet shëndetësore do të rezultonte tepër i madh duke patur parasysh afatet kohore dhe burimet e këtij studimi, u përzgjodh një kampion i këtyre institucioneve. Në kampion u përfshinë pesë Qendra të Shëndetit Mendor (që, ndër të tjera, ofrojnë trajtim për kryesit e veprave penale), dy spitale rajonale dhe një repart urgjence i Qendrës Kryesore të Mjekësisë Familjare. Së fundi, ndonëse ato nuk ofrojnë shërbime mbështetëse të drejtpërdrejta për viktimat e dhunës ndaj grave, u vendos që të përfshiheshin gjashtë Njësitë për të Drejtat e Njeriut dhe Barazinë Gjinore, për shkak të punës së tyre sensibilizuese dhe mbështetëse dhe në bazë të shpërndarjes së tyre gjeografike.

Lidhur me shërbimet që drejtohen nga OJQ-ëtë, morën ftesë të gjitha strehimoret që zhvillojnë aktivitet në Kosovë*. Ndër to përfshiheshin shtatë

⁴³ Në Kosovë, * në të 38-të komunat funksionojnë njësi të specializuara të policisë për dhunën në familje.

⁴⁴ Përveç 86 institucioneve dhe organizatave, të gjithë njësitë e specializuara të policisë morën ftesë për të marrë pjesë në anketim.

⁴⁵ Instituti i Mjekësisë Ligjore (Ministria e Drejtësisë) dhe Instituti i Psikiatrisë Mjeko-Ligjore i Kosovës (Ministria e Shëndetësisë).

strehimore për gratë viktima dhe fëmijët e tyre, një për fëmijë dhe një që përqendrohet te gratë viktima të trafikimit të qenieve njerëzore. U kontaktuan edhe tri OJQ-ë për gratë, që funksionojnë si qendra udhëzimi/këshillimi/solidariteti për gratë, si dhe katër OJQ-ë që ofrojnë shërbime këshillimi dhe/ose rehabilitimi për grupe të veçanta përfituesish, si: persona me aftësi të kufizuara fizike dhe mendore apo viktima të torturës.

Pyetësi i anketimit ka qenë i hapur për t'u plotësuar nga mesi i muajit shkurt deri në mesin e muajit mars 2017. Më pas, me postë elektronike, u dërguan kujtesa dhe disa pjesëmarrës u kontaktuan edhe me telefon për t'i inkurajuar që të merrnin pjesë. Gjithsej, 53 institucione dhe organizata dhanë përgjigje për anketimin dhe gjatë analizës së të dhënave u shqyrtuan të gjitha përgjigjet. Ndër të anketuarit, pyetësi u plotësua nga 41 (77%) institucione publike dhe 12 (23%) OJQ-ë. Përsa i takon përbërjes gjinore, 25 të anketuar ishin femra dhe 28 ishin meshkuj.

2.4. Intervistat

Faza e dytë e mbledhjes së të dhënave ishin intervistat për ndjekjen e ecurisë, që u kryen me një nën-kampion të të anketuarve. Gjithashtu, u intervistuan disa ofrues shërbimesh që nuk morën pjesë në anketim, si dhe individë me njohuri të mira për kontekstin vendas. Siç përmendet në Seksionin 2.1, lidhur me aspektin cilësor u hartua një listë pyetjesh gjysmë e strukturuar (shih Aneksin II) me tridhjetëeshtatë pika që pasqyrojnë temat e anketimit. Synimi i pyetjeve ishte që të mblidheshin prova dhe shpjegime si kuptohen dhe zbatohen aspekte të Konventës së Stambollit, dhe të mundësonin intervistuesit që t'u kërkonin pjesëmarrësve të shtjellonin përgjigje më të plota, të cilat e tejkalonin parashikimin për anketimin.

Në zgjedhjen e kampionit të të intervistuarve u aplikuan këto kritere: a) shpërndarja gjeografike (rajonale, urbane/rurale); b) larmia e llojeve të shërbimeve dhe ofruesve të shërbimeve; c) përbërja etnike (shqiptare/serbe); dhe d) përfaqësuesit e rëndësishëm dhe kryesorë. Në procesin e intervistimit u ftuan që të merrnin pjesë gjithsej 24 ofrues shërbimesh dhe individë, përfshirë: pesë OJQ-ë (dy strehimore, një OJQ që punon me gratë e pakicave romë dhe pakicave të tjera të Kosovës, njëra që ka në qendër të aktivitetit aftësitë e kufizuara mendore dhe një organizatë rinore); shtatë QPS-ë; tre institucione policore; tre institucione shëndetësore (një Qendër e Shëndetit Mendor, një spital rajonal dhe një qendër shëndetësore me bazë komuniteti); dy zyra të Mbrojtësve të Viktimave; një Zyrë për Ndihmë Juridike Falas; shërbimi i asistencës me telefon për dhunën në familje dhe trafikimin e qenieve njerëzore; një përfaqësues i MPMS-ësë; dhe një pedagog universiteti nga Kolegji Evropian "Dukagjini" i aktivizuar në fushën e dhunës mbi baza gjinore. Njëzet prej këtyre 24 pjesëmarrësve të mundshëm e pranuan ftesën për të marrë pjesë në fazën e dytë të studimit. Dy institucione të policisë, shërbimi i asistencës me telefon dhe një institucion shëndetësor nuk morën pjesë.

Intervistat u zhvilluan në periudhën 20 shkurt-22 mars 2017. Të gjitha intervistat u bënë ballë përballë (me përjashtim të njëjës që u bë me telefon) në shqip dhe serbisht. Të dhënat e mbledhura gjatë intervistave përfshihen gjatë gjithë studimit me qëllim plotësimin e konkluzioneve të anketimit. Për një pjesë të seksioneve të këtij studimi të dhënat e mbledhura gjatë intervistave nuk dhanë

ndonjë bazë të qëndrueshme për të nxjerrë konkluzione të thelluara përsa i takon ofrimin të shërbimeve.

3. Konteksti vendas

Siç përmendet te Seksioni 1, vitet e fundit Kosova* ka arritur të krijojë një kuadër ligjor plotësisht gjithëpërfshirës me qëllim trajtimin e dhunës ndaj grave, sidomos dhunës në familje. Përsa i takon kontekstit vendas, pjesëmarrësve në anketim iu bënë një sërë pyetjesh për të vlerësuar sa dijeni kanë për ekzistencën e ligjeve, politikave dhe standardeve, si dhe sa të kënaqur janë me këto instrumente.

Nga 53 të anketuar gjithsej, 75% tregoi se ekzistojnë politika dhe ligje mbi luftën kundër dhunës ndaj grave, ndërsa 25% nuk e dinte apo nuk i dha përgjigje pyetjes (shih Figurën 1 më poshtë). Të anketuarit përmendën se ligjet kryesore që mbështesin punën e tyre me viktimat ishin: *Kushtetuta e Republikës së Kosovës**; *ligji nr. 03/L-182 “Për mbrojtje nga dhuna në familje” (LMDHF)*; *Kodi Penal i Republikës së Kosovës* nr. 04/L-082*; *Kodi i Procedurës Penale nr. 04/L-123*; *Kodi i Drejtësisë për të Mitur nr. 03/L-193*; *ligji nr. 02 /L-17 “Për shërbimin social dhe familjar”*; *ligji nr. 2004/32 “Ligji për familjen i Kosovës”*; *ligji nr. 04/L-076 “Për policinë”*; *ligji nr. 05/L-020 “Për barazi gjinore” (LBGJ)*; *ligji nr.05/L-021 “Për mbrojtjen nga diskriminimi” (LMD)*; *ligji nr. 04/L-125 “Për shëndetësinë”*; *ligji nr. 05/L-025 “Për shëndetin mendor”*; dhe *Strategjia Kombëtare për Mbrojtje nga Dhuna në Familje dhe Plani i Veprimit 2016-2020 (SKMDHFPV)*. Nuk u përmend asnjë ligj a strategji tjetër specifike që parashikon forma të tjera të dhunës ndaj grave, thjesht sepse këto nuk ekzistojnë në Kosovë*. Ndër instrumentet e mësipërm, të anketuarit iu referuan më shpesh LMDHF-ësë (41.5%) dhe SKMDHFPV-ësë (26.4%). Kjo përçindje e ulët tregon mungesa në njohuri, sidomos meqenëse këto dy instrumente formojnë boshtin e sistemit të ndërhyrjes të Kosovës* përsa i takon dhunës në familje.

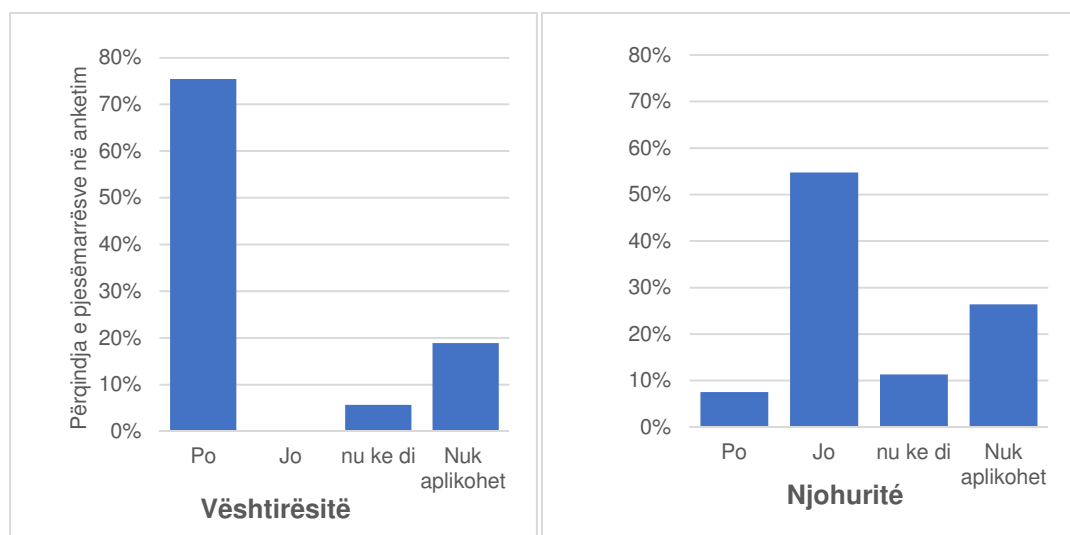

Figura 1: Njohuritë për ligjet/politikat lidhur me dhunën ndaj grave dhe vështirësitë e përjetuara

Gjithashtu, konkluzionet e anketimit tregojnë se një e treta⁴⁶ e pjesëmarrësve vlerëson se ekzistojnë probleme përsa i takon zbatimit të këtyre ligjeve dhe politikave, duke përmendur, ndër të tjera, moszbatimin siç duhet të LMDHF-ësë, paaftësinë e gjyqtarëve për të urdhëruar trajtimin psiko-social për kryesit e dhunës në familje, si dhe dënimet e papërshtatshme për kryesit për herë të parë të veprave penale që meritojnë dënime maksimale. Një i anketuar, në mënyrë të veçantë, theksoi faktin se, megjithëse SKMDHFPV-ëja është miratuar më datë 30 dhjetor 2016, zbatimi i saj është i vonuar. Ndonëse lidhur me kuadrin legjislativ nuk u bë asnjë pyetje specifike, nevoja për ta quajtur dhunën në familje krim u ngrit edhe gjatë intervistave të thelluara. Sidoqoftë, vetëm katër të anketuar (8%)⁴⁷ mendojnë se ekzistojnë ligje dhe politika që e bëjnë më të vështirë punën e tyre me viktimat e dhunës ndaj grave (shih Figurën 1 më sipër). Kur u pyetën në ç'mënyrë e pengon punën e tyre ky legjislacion, u përmendën këto pengesa: mungesa e specializimit të shërbimeve mbështetëse; problemet e politikave shtetërore për subvencionimin e OJQ-ëve; dhe mungesa e linjave të veçanta të buxhetit për rehabilitimin dhe riintegrimin e viktimave. Një i anketuar u shpreh se sanksionet e parashikuara për mosinformimin e policisë pas kontaktimit të një viktime të dhunës në familje, ua vështirësojnë më shumë punën.

Siç tregon Figura 2 më poshtë, 64% e të anketuarve vlerëson se, për llojin e shërbimeve që ata ofrojnë, janë hartuar standardet specifike. Vlen të përmendet se 27% e pjesëmarrësve në anketim ka qenë e përfshirë drejtpërsëdrejti në hartimin e standardeve duke kontribuar me ekspertizë dhe pjesëmarrje në grupe pune. Ndër këta të anketuar, pesë vijnë nga sektori i OJQ-ëve, ndërsa nëntë punojnë për shërbime publike, kryesisht, QPS-ëtë. Kur iu kërkua që të përmendnin standarde specifike, ofruesit e shërbimeve pjesëmarrës në anketim iu referuan më shpesh *Procedurave Standarde të Veprimit për Mbrojtje nga Dhuna në Familje në Kosovë (PSV-ëtë)* dhe standardeve minimale për cilësinë e shërbimit, hartuar nga MPMS-ëja.

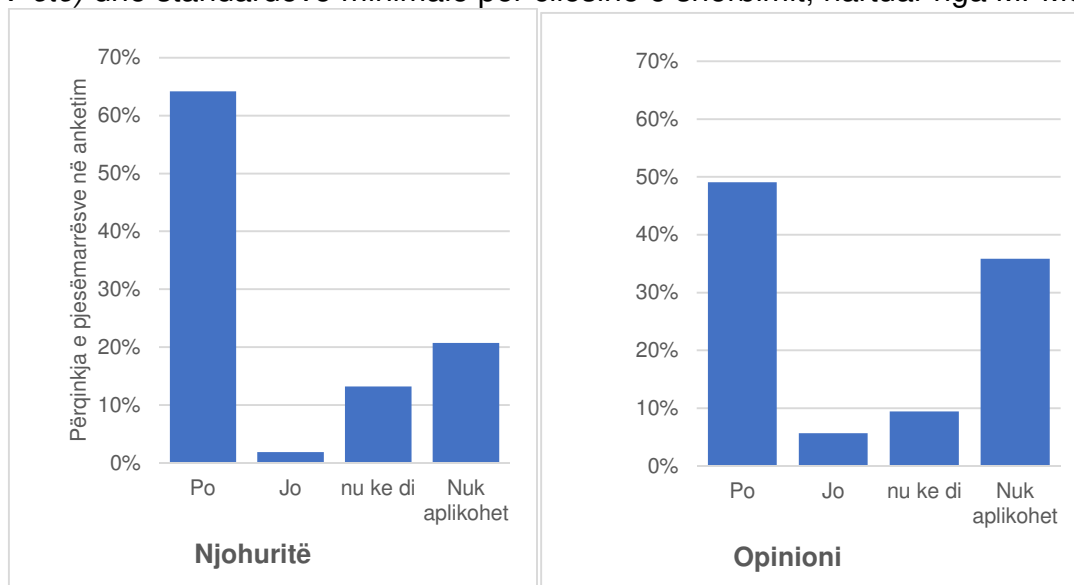

Figura 2: Njohuritë për standardet e ofruesve të shërbimeve dhe opinionit i të anketuarve

⁴⁶ 32% iu përgjigj pozitivisht pyetjes: “A ka probleme në zbatimin e ligjeve dhe politikave që ndikojnë në punën tuaj lidhur me dhunën kundër grave?”, ndërsa 68% nuk dha përgjigje.

⁴⁷ 54.7% e pjesëmarrësve iu përgjigj “Jo” kësaj pyetjeje, 11.3% “Nuk e di” dhe 7.5% nuk dha përgjigje.

Rezultatet e anketimit tregojnë se afërsisht gjysma (49%) e të gjithë ofruesve të shërbimeve është e kënaqur me standardet që zbatohen aktualisht, ndërsa vetëm 6% u shpreh e pakënaqur. Duke patur parasysh numrin e madh të pjesëmarrësve që nuk dha ndonjë opinion (45%), është vështirë të vlerësohet niveli i përgjithshëm i opinionit të ofruesve të shërbimeve. Si arsye pse duhen përmirësuar rregullat dhe rregulloret aktuale të anketuarit e pakënaqur përmendën “vështirësitë në zbatimin e standardeve”, “mungesën e fondeve të premtuara për strehimoret” dhe “faktin që strehimoret nuk kanë kushte dhe standarde të mira”. Gjatë intervistave, një zyrtar i lartë që merret me dhunën në familje në nivel ministrie përmendi se standardet ekzistuese duhen rishikuar me qëllim që të përfshijnë afate kohore specifike për çdo kategori të shërbimit mbështetës.

Përsa i takon standardeve ndërkombëtare, 14 nga 20 pjesëmarrësit e intervistuar thanë se kishin dijeni për Konventën e Stambollit, ndonëse asnjëri nuk dha një vlerësim a pikëpamje të hollësishme lidhur me traktatin. Fakti që shumica e të intervistuarve kishte dëgjuar për traktatin gjatë trajnimeve, mund të interpretohet si një tregues se standardet e tij po merren në konsideratë si referim për përmirësimin e ofrimit të shërbimeve.

4. Shërbimet

4.1. Shërbimet e përgjithshme/të specializuara (Nenet 20 dhe 22 të Konventës së Stambollit)

Shërbimet mbështetëse sigurojnë që gratë viktime të dhunës të kenë akses ndaj sigurisë dhe sistemit të drejtësisë dhe u ofrojnë ndihmën e nevojshme emocionale, mjekësore dhe materiale për të rindërtuar jetën e tyre. Siç shihet në Seksionin 2.2, Konventa e Stambollit bën dallimin ndërmjet shërbimeve mbështetëse të përgjithshme dhe të specializuara, ndërsa kërkon që të dy këto lloj shërbimesh të jenë në dispozicion dhe të arritshëm për viktimat e të gjitha formave të dhunës ndaj grave dhe fëmijëve të tyre. Ndër shërbimet e specializuara, larmia e të cilëve është shumë e gjerë, mund të përfshihen, për të përmendur disa prej tyre, strehimoret për gra, shërbimet e specializuara të asistencës me telefon, qendrat për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit, shërbimet për raste traumash dhe këshillim. Sidoqoftë, ajo që i dallon shërbimet e specializuara është se ato janë përcaktuar vetëm në dobi të grave viktime dhe fëmijëve të tyre dhe kanë brenda tyre njohuri dhe ekspertizë specifike me qëllim trajtimin e nevojave të tyre të ngutshme dhe në një periudhë afatshkurtër dhe afatgjatë. Nga ana tjetër, shërbimet e përgjithshme janë universale për nga natyra, në kuptimin se ato janë të arritshme për publikun e gjerë. Shërbimet e përgjithshme ofrohen nga autoritetet publike, si: shërbimet sociale, shëndetësore dhe të punësimit.

Në praktikë, dallimi ndërmjet shërbimeve të përgjithshme dhe të specializuara nuk është përherë i qartë. Për shembull, ndonëse shumica dërrmuese e shërbimeve të specializuara ofrohet nga OJQ-ëtë, ato mund të drejtohen edhe nga autoritete shtetërore. Në raste të tjera, shërbimet e specializuara mund të jenë të disponueshme brendapërbrenda shërbimeve të përgjithshme që ofrojnë autoritetet publike. Figura 3 më poshtë tregon si i klasifikonin të anketuarit shërbimet e tyre.

Ndërsa QPS-ëtë dhe OJQ-ëtë dhanë një përshkrim të saktë për veten, nuk ndodhi kështu me një numër shërbimesh që klasifikohen në kategoritë: “pjesë e një shërbimi të përgjithshëm më të gjerë”, “subjekt i specializuar i krijuar nga shteti” ose “diçka tjetër”.⁴⁸ Ky është ndoshta rezultati i mungesës së të kuptuarit si parashikohen shërbimet e përgjithshme dhe të specializuara në Konventën e Stambollit.⁴⁹

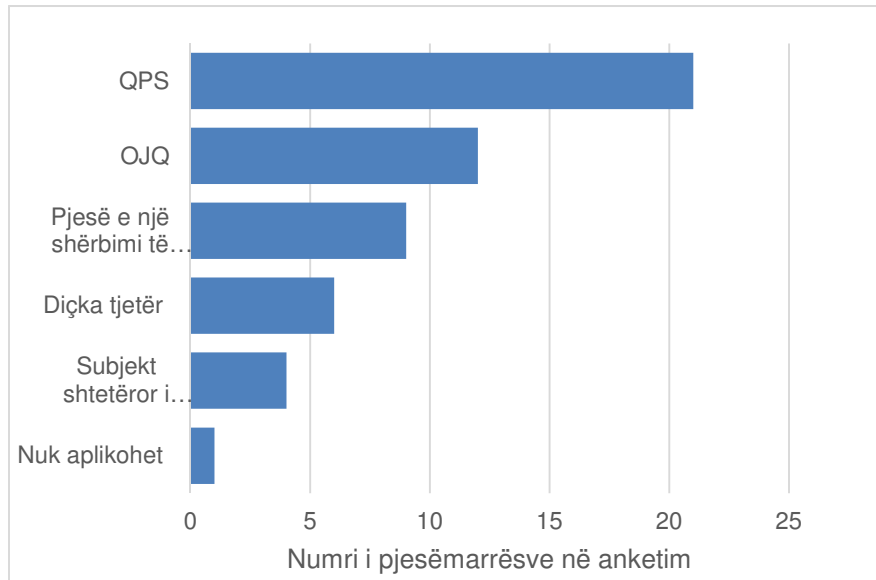

Figura 3: Cila nga këto karakterizon më mirë shërbimin tuaj?

Duke patur parasysh këtë, në bazë të përgjigjeve të pyetjeve të ndryshme të anketimit dhe të kategorive që jepen më poshtë, pjesëmarrësit në anketim janë koduar si “të specializuar”, “të përgjithshëm” dhe “të tjera”.

⁴⁸ Për shembull, 3 NJHDHF-ë të policisë e klasifikuan veten si pjesë e një shërbimi të përgjithshëm, ndërsa 3 zgjodhën “diçka tjetër”. Në rastin e Mbrojtësve të Viktimave, 2 dhanë një përshkrim për veten si diçka tjetër, ndërsa 3 me të drejtë zgjodhën “subjektin e specializuar”.

⁴⁹ Për shmangur çdo përshtjellim, në pyetësorin e anketimit u përfshi një përkufizim i shërbimeve mbështetëse të përgjithshme dhe të specializuara.

Tabela 2: Shërbime të përgjithshme dhe të specializuara		
Shërbim i specializuar	Strehimore	7
	Shërbim asistencës me telefon	1
	OJQ-ëtë për gratë	1
	Mbrojtës i Viktimave	5
	NJHDHF-të policisë	6
Shërbim i përgjithshëm	Shëndetësi	4
	QPS	21
	Shërbime mjekoligjore	2
Tjetër	OJQ për gratë	1
	NJDNJBGJ	2
	OJQ tjetër	3
GJITHSEJ		53

Sipas klasifikimit të këtij studimi, 20 nga 53 shërbimet që morën pjesë në anketim mund të klasifikohen si shërbim i specializuar. Ndër këto shërbime, gjejmë shtatë strehimore që drejtohen nga OJQ-ëtë, një OJQ për gratë, shërbimin e asistencës me telefon për dhunën në familje dhe trafikimin e qenieve njerëzore dhe gjashtë Njësi të Hetimeve të Dhunës në Familje (NJHDHF-ëtë). Pas një shqyrtimi të kujdesshëm, edhe të pestë Mbrojtësit e Viktimave janë klasifikuar si shërbime të specializuara.⁵⁰ Të gjitha institucionet pjesëmarrëse, 27, ofrojnë shërbime të përgjithshme. Ndër to përfshihen 21 QPS-ë, dy institucione që ofrojnë shërbime mjeko-ligjore dhe katër institucione shëndetësore. Së fundi, gjashtë shërbime janë kategorizuar si “të tjera”, meqenëse ato ofrojnë njëfarë shërbimi pavarësisht se gratë viktimat nuk janë grupi i synuar kryesor i tyre. Ndër to përfshihet një rrjet i organizatave të grave, dy Njësi komunale për të Drejtat e Njeriut dhe Barazinë Gjinore (NJDNJBGJ)⁵¹, një organizatë që punon me viktimat të torturës dhe dy OJQ-ë që punojnë me persona me aftësi të kufizuara. Sidoqoftë, vëmendje i duhet kushtuar faktit se, në Kosovë*, shërbimet e përgjithshme dhe të specializuara punojnë më së shumti me gratë viktimat të dhunës në familje. Kjo hulumtohet më tej në Seksionin 5 të këtij studimi. Pjesa e punës që bëjnë drejtpërdrejti me viktimat e dhunës ndaj grave si shërbimet e përgjithshme, ashtu dhe ato të specializuara, jepet në Figurën 4.

⁵⁰ Hezitimi për ta klasifikuar këtë shërbim si “të specializuar” ka buruar nga fakti se në vitin 2013 përgjegjësit e Mbrojtësve të Viktimave u zgjeruan për të mbuluar formën tjetër të krimit. Sidoqoftë, përgjigjet e pyetjeve të anketimit treguan një nivel të lartë specializimi: Mbrojtësit e Viktimave u përgjigjën se shpenzojnë më shumë se 75% të kohës duke punuar me raste të dhunës ndaj grave, ndërsa i gjithë personeli është posaçërisht i trajnuar që të punojë në këtë fushë dhe të punojnë vetëm apo kryesisht me gra viktimat të dhunës. Përveç kësaj, në vitin 2015, nga 1.215 raste gjithsej, Mbrojtësit e Viktimave kanë menaxhuar 1.061 raste të dhunës në familje, 72 raste të trafikimit të qenieve njerëzore dhe 85 raste të dhunës seksuale, përfshirë përdhunimin. Me ligj, sa herë që një viktimë e dhunës në familje bën kallëzim për dhunë, rasti i referohet Mbrojtësit të Viktimave.

⁵¹ NJDNJBGJ-të nuk janë klasifikuar si të përgjithshme, meqenëse ato nuk ofrojnë shërbime të drejtpërdrejta për viktimat të dhunës ndaj grave, por janë të përfshira në punë sensibilizuese dhe mbështetëse.

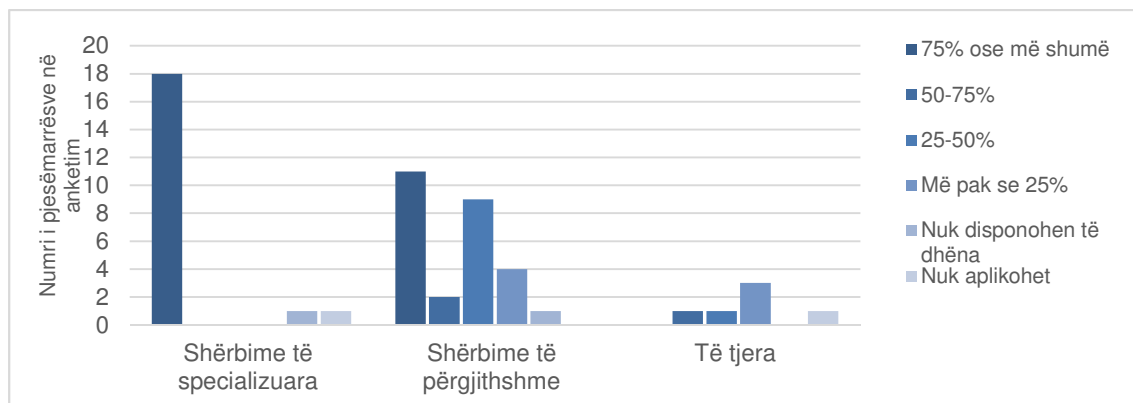

Figura 4: Jeni të lutur të vlerësoni përqindjen e punës që kërkon shërbimi juaj që lidhet drejtpërdrejtë me viktimat e dhunës ndaj grave

Më shumë se gjysma e 53 shërbimeve gjithsej të përfshira në anketim (55%) vlerëson se rreth ose më shumë se 75% e pjesës së kohës i kushtohet punës së drejtpërdrejtë me viktimat e dhunës ndaj grave. Pjesa më e madhe e shërbimeve të specializuara (18 nga 20) i kushton mbi 75% të kohës së personelit të tyre punës me viktimat e dhunës ndaj grave (shih Figurën 4)⁵². Situata zgjerohet më shumë përsa i takon shërbimeve të përgjithshme, sidomos QPS-ëve. Njëmbëdhjetë QPS-ë vlerësojnë se kjo pjesë e punës zë 75% ose më shumë të kohës, dy e angazhojnë personelin 50 deri 75% të kohës, nëntë 25 deri 50% të kohës dhe një më pak se 25% të kohës. Sidoqoftë, kjo shpërndarje nuk lidhet me atë nëse QPS-ëtë punojnë në zona urbane apo rurale. Në rastin e shërbimeve të tjera të përgjithshme, siç janë institucionet shëndetësore ose shërbimet mjeko-ligjore, shërbimi zë nga 25% deri në 50% të kohës ose më pak.

Përgjigjet lidhur me numrin e përgjithshëm të personelit me pagë varionin nga një deri në 109 persona, ndërsa pjesa më e madhe e personelit punon me orar të plotë dhe vetëm shtatë ofrues shërbimesh deklaruan se kishin nga katër deri një punonjës me orar të pjesshëm. Aspak e habitshme, punëdhënësit më të mëdhenj të personelit me pagë janë institucione që drejtohen nga shteti. Sidoqoftë, pjesa më e madhe e institucioneve publike (siç është policia) dha informacion lidhur me numrin e përgjithshëm të personelit që punon për institucionet e tyre, duke e bërë të vështirë të kuptohet sa personel me pagë gjithsej është i angazhuar në raste të dhunës ndaj grave. OJQ-ëtë punësojnë katër deri 22 pjesëtarë personeli me pagë, shërbimet e specializuara që drejtohen nga OJQ-ëtë mesatarisht tetë punonjës me pagë, ndërsa një numër i vogël përdor vullnetarë.⁵³ Vullnetarët angazhohen në aktivitete, si: asistimi në veprimtari të përshtatshme për fëmijë, ofrimi i trajtimit psiko-social për viktimat dhe fëmijët e tyre, si dhe dhënia e kurseve të kompjuterit dhe vizatimit. Në përgjithësi, vullnetarizmi në Kosovë* është kryesisht në nivele të ulëta, ndërsa 3.8% e qytetarëve të Kosovës ka deklaruar se, në vitin 2015, ka bërë punë vullnetare me

⁵² Shërbimi kombëtar i asistencës me telefon nuk iu përgjigj pyetjes, ndërsa një strehimore deklaroi se nuk dispononte të dhëna, çka mund të lidhet me faktin se ajo ofron strehë për fëmijë viktime të dhunës në familje apo për fëmijë mbi 12 vjeç që nuk mund të qëndrojnë në strehimoret për gratë.

⁵³ 5 OJQ-ë dhe 1 QPS u përgjigjën se punojnë me vullnetarë. Pjesëmarrja e ulët e vullnetarëve u konfirmua edhe gjatë intervistave.

organizata të shoqërisë civile.⁵⁴ Së fundi, asnjë OJQ që ofron shërbime mbështetëse të specializuara nuk deklaroi të ketë kontraktuar punonjës nga agjencitë publike.

Gjithashtu, 43 shërbime gjithsej dhanë informacion për pjesën e personelit të tyre që punon vetëm apo kryesisht me viktimë të dhunës ndaj grave (shih Figurën 5). Nga 53 të anketuarit, 42% deklaroi se i gjithë personeli punonte me gratë viktimë, ndërsa 40% u përgjigj se pjesa më e madhe e personelit punonte me këto raste. Sërish, pjesa më e madhe e shërbimeve të specializuara (80%)⁵⁵ deklaroi se i gjithë ose pjesa më e madhe e personelit të tyre punonte me gratë viktimë të dhunës. Shërbimet e përgjithshme, i gjithë personeli apo pjesa më e madhe e personelit të të cilave në punën e vet merret me dhunën ndaj grave, përbëjnë 85%⁵⁶, çka u pohua se ndodhte edhe në 20 nga 21 QPS-ëtë. Sidoqoftë, sqarimet e dhëna lidhur me pyetjet e pakufizuara dhe gjatë intervistave tregojnë se, ndonëse pjesa më e madhe apo gjithë punonjësit socialë që punojnë në QPS-ë mund të jenë vërtet të angazhuar në punën lidhur me dhunën ndaj grave, jo të gjithë ata detyrimisht merren vetëm apo kryesisht me këto raste. E njëjta gjë mund të thuhet për dy institucione shëndetësore që u përgjigjën “pjesa më e madhe”.

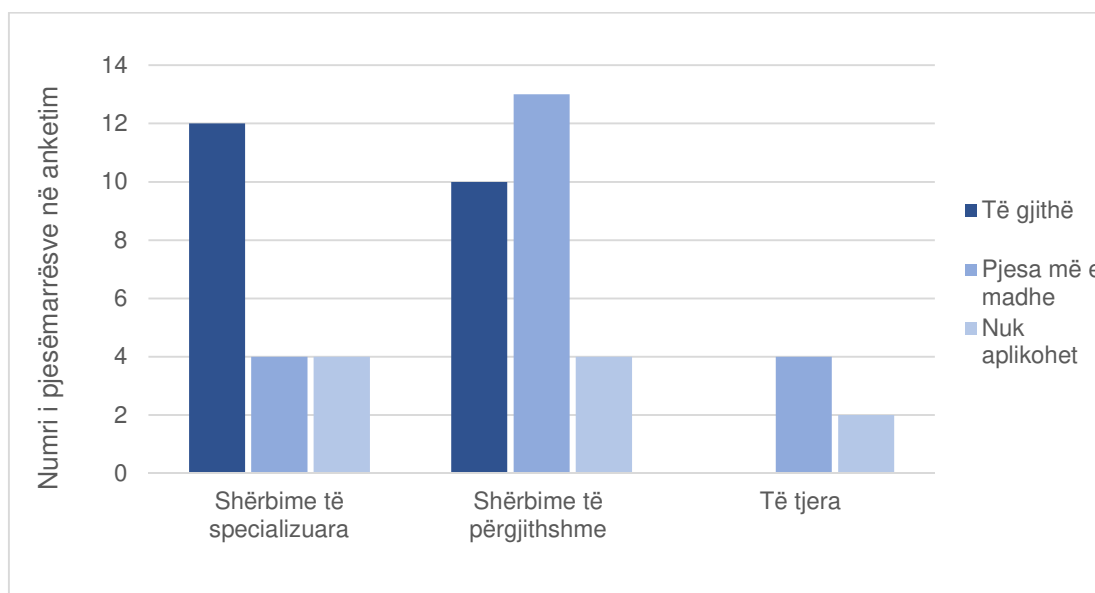

Figura 5: Sa pjesëtarë të personelit tuaj merren vetëm apo kryesisht me dhunën ndaj grave?

4.2. Lloji i shërbimit

Në pyetësin e anketimit përfshihej një grup pyetjesh specifike me qëllim vlerësimin e kategorive të gjera të shërbimeve që ofrojnë institucionet dhe organizatat. Për t'u kuptuar nga të gjithë njësoj, për çdo lloj shërbimi të gjerë u përfshinë gjithashtu përkufizime të hollësishme në bazë të Konventës së Stambollit.

⁵⁴ Hoxha e të tjerë (2016). “Indeksi për shoqërinë civile të Kosovës* 2016”. Prishtinë/Priština, f. 55.

⁵⁵ 16 nga 20 shërbime të specializuara.

⁵⁶ 23 nga 27 shërbime të përgjithshme.

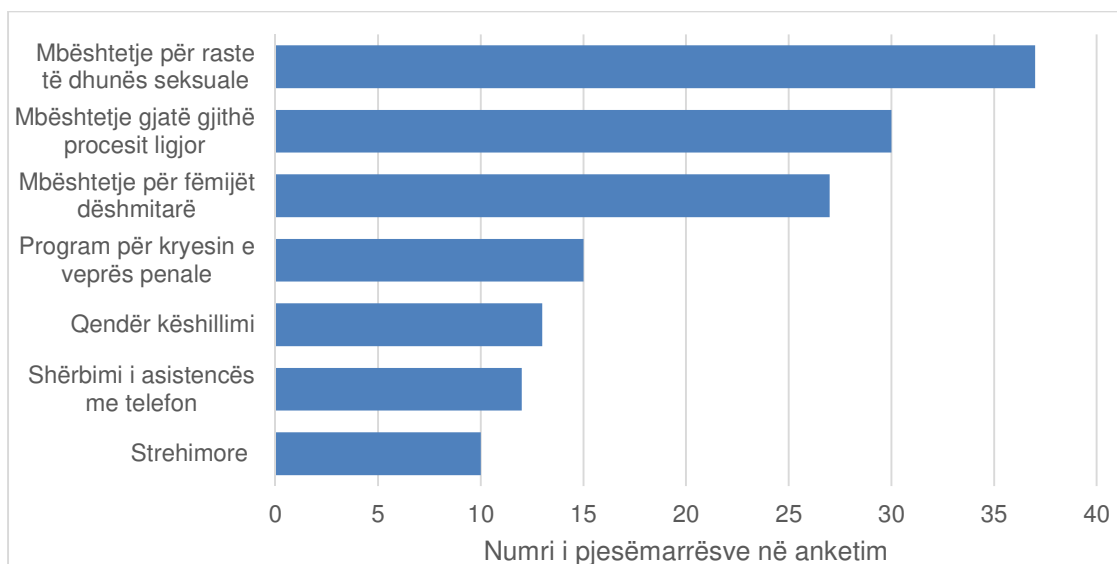

Figura 6: Kategoria e gjerë e shërbimeve që ofrojnë pjesëmarrësit në anketim⁵⁷

Siç tregohet në Figurën 6 më sipër, të anketuarit iu referuan këtyre kategorive të gjera të shërbimeve: 10 shërbime përmendën strehimoren (19%); 12 përmendën një shërbim të asistencës me telefon (23%); 37 përmendën shërbime për viktime të dhunës seksuale (70%); 27 përmendën shërbime për fëmijët dëshmitarë (51%); 13 përmendën qendrat e këshillimit për trajtimin e situatave të krizave (25%); 15 përmendën programet për kryesit e veprave penale (28%); dhe 30 përmendën dhënien e mbështetjes gjatë gjithë procesit ligjor (57%). Parë më nga afër, në të vërtetë, përqindjet janë shumë më të ulëta për gjithë kategoritë e gjera të shërbimeve. Analiza e përgjigjeve të anketimit dhe e intervistave nxjerr në pah këto keqkuptime⁵⁸:

- Disa të anketuar kanë zgjedhur strehimoret kur, në të vërtetë, ata thjesht i referojnë viktimat pranë shërbimeve të tilla apo për strehim të përkohshëm. Si rezultat, këto shërbime janë përjashtuar nga analiza në Seksionin 4.3.
- Disa të anketuar kanë ngatërruar ekzistencën e numrit të telefonit të shërbimit me shërbimin e asistencës me telefon që funksionon për gjithë Kosovën*, falas, 24 orë 7 ditë të javës dhe është përshtatur posaçërisht për viktimat e dhunës ndaj grave.
- Të anketuarit më së shumti kanë dhënë përcaktimin për veten se ofrojnë mbështetje për viktime të dhunës seksuale. Një institucion kryen vizita mjekoligjore, ndërsa të tjerët punojnë me këto viktime pa ofruar detyrimisht mbështetje të specializuar. Sidoqoftë, asnjë nuk mund të klasifikohet si qendër për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit apo si qendër për referimin e rasteve të dhunës seksuale, që merret në konsideratë në Konventën e Stambollit.
- Shërbimet që në pjesën më të madhe deklarojnë se funksionojnë si qendra këshillimore/qendra të trajtimit të situatave të krizave për të gjitha format e dhunës ndaj grave, nuk i përmbushin standardet e Konventës së Stambollit. Shumica e këtyre shërbimeve ofron mbështetje emocionale ose këshillim në

⁵⁷ Figura 6 tregon perceptimet e të anketuarve për shërbimet që ofrojnë, të cilat nuk janë detyrimisht të harmonizuara me shërbimet që parashtrohen në Konventën e Stambollit.

⁵⁸ Këto çështje diskutohen në mënyrë më të hollësishme në çdo kategori specifike në Seksionet 4.3-4.9.

kuadër të një game të gjerë shërbimesh dhe, për këtë arsye, ato nuk quhen të specializuara. Gjithashtu, shumica ka në qendër të aktivitetit dhunën në familje.

- Shumica dërrmuese e shërbimeve, që deklarohet se ofron programe për kryesit e veprave penale, u referohet shërbimeve që ofron në përgjithësi. Ndonëse pak institucione shëndetësore ofrojnë trajtim psikologjik dhe trajtim lidhur me varësitë, programe për kryesit e dhunës në familje dhe kryesit e krimit me motiv seksual, që parashikohen nga Konventa e Stambollit, nuk ekzistojnë.
- Tek të anketuarit konstatohet një moskuptim i përgjithshëm lidhur me atë se çfarë nënkupton “mbështetje gjatë gjithë procesit ligjor”, ndërsa disa pjesëmarrës e ngatërrojnë këtë shërbim me ndihmën juridike dhe përfaqësimin ligjor, si dhe lidhur me shërbimet që iu ofrohen viktimave, në përgjithësi.

Gjithashtu, institucionet dhe organizatat, që kanë marrë pjesë në anketim, ofrojnë një gamë të gjerë shërbimesh të veçanta të ndryshme, që paraqiten në Figurën 7 më poshtë. Në anketim u dhanë përkufizime se çfarë nënkupton çdo aktivitet, siç specifikohet nga Konventa e Stambollit. Gjithashtu, të anketuarit u lejuan që të përzgjidhnin disa nga të gjitha zgjedhjet e mundshme.

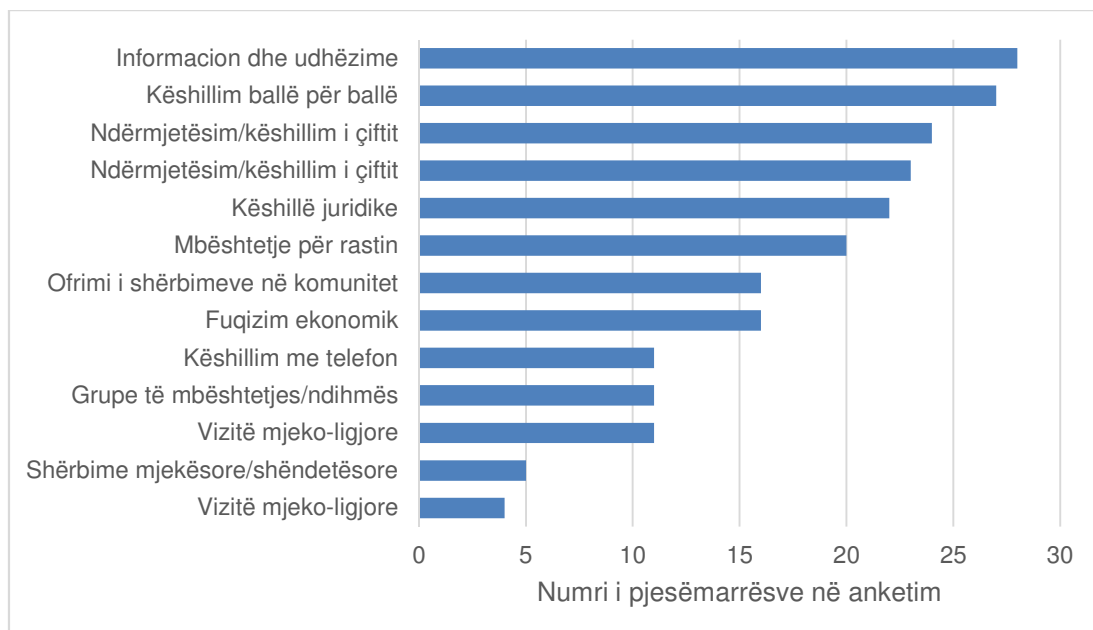

Figura 7: Cila nga këto është pjesë e shërbimeve tuaja të drejtpërdrejta për viktimat (llojet e shërbimeve të veçanta që ofrohen)?

Informacioni dhe udhëzimet (53%) dhe këshillimi ballë për ballë (51%) janë format më të zakonshme të shërbimeve të veçanta që ofrohen, ndërsa këtë funksion e përmbush pak më shumë se gjysma e të gjithë ofruesve të shërbimeve. Gjithashtu, më pak se gjysma e shërbimeve ka në qendër dhënien e mbështetjes në situata krizash (45%), ndërmjetësimin/këshillimin për çiftin (43%) dhe ndihmën juridike (42%). Më pas renditet mbështetja për rastin që u raportua nga 38% e pjesëmarrësve. Rreth një e treta e ofruesve të shërbimeve vë në dispozicion të viktimave shërbimet që ofrohen në komunitet (30%) dhe fuqizimin ekonomik (30%). Këshillimi me telefon, ndihma e menjëhershme financiare dhe grupe të mbështetjes/ndihmës disponohen të gjitha në 21% të institucioneve dhe

organizatave të anketuara. Së fundi, llojet e mbështetjes që ofrohet më pak janë vizitat mjeko-ligjore (8%) dhe shërbimet mjekësore/shëndetësore (9%).

Në Figurën 8 jepet një zberthim i hollësishëm i orëve të punës për çdo kategori të shërbimeve të detajuara. Përgjithësisht, shumë pak institucione i ofrojnë këto shërbime 24 orë 7 ditë të javës.

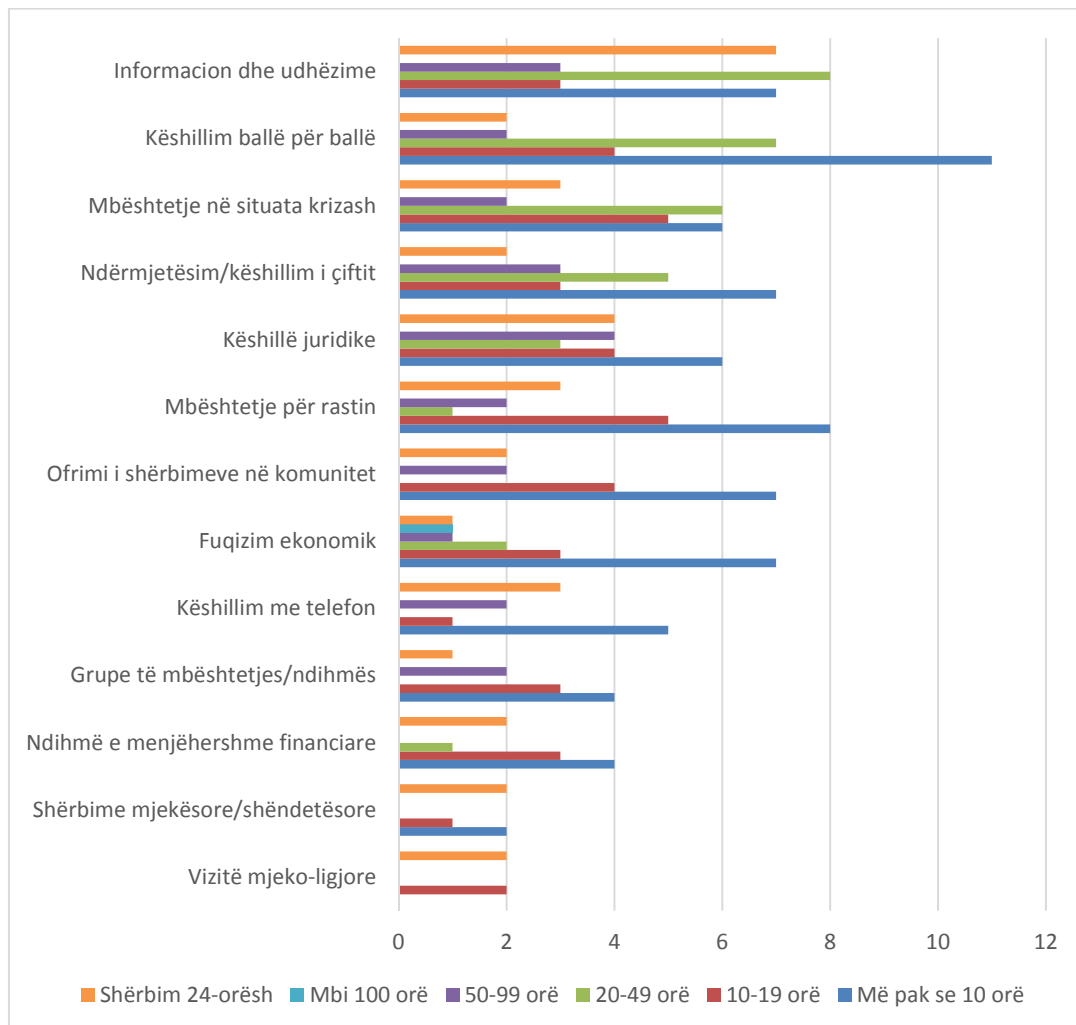

Figura 8: Orët javore të punës për çdo kategori të shërbimeve të veçanta

4.3. Strehimoret (Neni 23 i Konventës së Stambollit)

Strehimoret për gratë në Kosovë* luajnë një rol qendror për ofrimin e mbështetjes së specializuar për viktimat e dhunës ndaj grave, sidomos dhunës në familje. Historikisht, strehimoret për gratë janë ngritur në fund të viteve nëntëdhjetë dhe në fillim të viteve dymijë me qëllim mbështetjen e viktimave të dhunës seksuale gjatë konfliktit. Gradualisht dhe me mbështetjen e donatorëve ndërkombëtarë, strehimoret i shtrinë shërbimet e tyre për viktimat e formave të tjera të dhunës, duke vënë në qendër të aktivitetit të tyre më së shumti dhunën në familje. Në vitin 2008, u krijua *Koalicioni i Strehimoreve të Kosovës* me qëllim përfaqësimin e interesave të strehimoreve për gratë dhe përmirësimin e standardeve dhe dhënies së shërbimeve. Sot, strehimoret për gratë janë bërë pjesë përbërëse e sistemit të ndërhyrjes dhe mbulojnë të shtatë rajonet e Kosovës*. Në fakt, në Kosovë*, nuk ekziston asnjë strehimore shtetërore që të ketë në qendër të aktivitetit të vet gratë viktimat të

dhunës, meqenëse *ligji nr. 02/L-17 “Për shërbime sociale dhe familjare”* parashikon mundësinë që MPMS-ëja dhe komunat t’i kontraktojnë shërbimet sociale dhe familjare pranë organizatave joqeveritare (Neni 8).

Në anketim morën pjesë shtatë nga nëntë strehimoret ekzistuese për gratë që drejtohen nga OJQ-ët në Kosovë*. Pesë kanë në qendër të aktivitetit të tyre gratë viktime dhe fëmijët e tyre, njëra ofron shërbime për vajza dhe djem nga mosha 3 deri në 18 vjeç (përfshirë djemtë mbi 12 vjeç, të cilët nuk mund të qëndrojnë në strehimore të tjera) dhe njëra ka si objekt gratë viktime të trafikut të qenieve njerëzore. Përsa i takon vendndodhjes gjeografike, shtatë strehimore mbulojnë këto rajone: Priština / Prishtinën (tri strehimore), Prizrenin / Prizren, Pejë / Peć, Mitrovicën / Mitrovica dhe Gjakovën / Đakovica.

Pikësnyimi kryesor i një strehimoreje është që të sigurojë mbrojtje fizike nga kryesi i veprës penale, duke ofruar mundësinë e strehimit të sigurt të menjëhershëm, mundësisht 24-orësh. Të marra së bashku, të shtatë strehimoret mund të strehojnë gjithsej 110 persona.⁵⁹ Në rast urgjence, dy strehimore mund të pranojnë edhe 14 persona të tjerë. Standardet minimale evropiane të strehimoreve përcaktojnë një vend për familje për çdo 10.000 banorë.⁶⁰ Pavarësisht nga mungesa e të dhënave nga dy strehimoret për gratë që nuk morën pjesë në anketim, mund të supozohet pa frikë se ofrimi i strehimit në Kosovë* nuk e përmbush këtë standard minimal. Në fakt, Kosovës* do t’i duheshin 177 vende për familje me qëllim që të sigurohet strehim i kënaqshëm.⁶¹ Sipas pjesëmarrësve, në vitin 2016, në pesë strehimore janë sistemuar gjithsej 240 gra dhe në gjashtë strehimore janë sistemuar 170 fëmijë.

Legjislacioni i Kosovës* nuk e parashikon periudhën minimale apo maksimale të strehimit; si rrjedhojë, kjo varet nga rregulloret e brendshme. Sipas operatorëve të anketuar të strehimoreve, periudha e strehimit varion nga 3-6 muaj në 7-12 muaj. Në përgjithësi, gratë dhe fëmijët nuk mund të qëndrojnë për një periudhë të pakufizuar kohe; sidoqoftë, një operator deklaroi se, në një rast, një grua ka qëndruar katër vjet në strehimore për shkak të mungesës së alternativave. Operatori i strehimores për fëmijë deklaroi më tej se:

“Sistemimi i parë parashikohet për gjashtë muaj; sidoqoftë, nëse, pas gjashtë muajsh, nuk ekziston asnjë strategji që fëmija të largohet nga strehimorja, qëndrimi mund të shtyhet. Ka raste kur fëmijët qëndrojnë me vite në strehimore.”

Përgjithësisht, si për gratë, ashtu dhe për fëmijët, numri i rasteve të refuzuara për shkak të mungesës së hapësirës është i ulët.⁶²

Këto rezultate, sidoqoftë, duhen interpretuar me kujdes, duke patur parasysh nivelin shumë të ulët të raportimit në Kosovë*, si dhe qëndrimet pajtuese nga ana e autoriteteve publike dhe ofruesve të shërbimeve, që mund të kontribuojnë në moskërkimin e ndihmës nga ana e grave (për më shumë

⁵⁹ Këtu përdoret termi “person” meqenëse të anketuarit kanë përdorur terma, si: “persona”, “fëmijë” (në rastin e strehimores për fëmijë) dhe “shtretër”.

⁶⁰ Këshilli i Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës, f. 18. Një vend për familje përcaktohet si një i rritur plus numrin mesatar të fëmijëve brenda shtetit.

⁶¹ Përlogarituri në bazë të vlerësimeve të vitit 2015 (1.771.604 banorë) që ka bërë *Agjencia e Statistikave të Kosovës*.

⁶² Në vitin 2016, 13 gra u refuzuan nga dy strehimore dhe tre fëmijë nuk u strehuan nga një strehimore.

lidhur me këtë, shih Seksionin 10). Për më tepër, gjatë anketimit dhe gjatë intervistave disa institucione ngritën çështjen e mungesës së alternativave për viktimat pas qëndrimit të tyre në një strehimore. Mungesa e mundësive ekonomike dhe mungesa nga ana e komunave për të ndërtuar banesa sociale për strehimin e grave viktimave dhe të fëmijëve të tyre i lënë shumë gra pa asnjë alternativë tjetër, veç të kthehen te kryesi i veprës penale.⁶³ Kjo mungesë është evidentuar në mënyrë të veçantë nga Raportuesi Special i Kombeve të Bashkuara për strehimin e përshtatshëm.⁶⁴ Shpresohet që SKMDHFPV-ëja të parashikojë si detyrim për komunat që një numër i caktuar i njësisve në banesat sociale t'u japin grave viktimave dhe fëmijëve të tyre, të cilët i kanë shpëtuar dhunës. Mbetet për t'u parë nëse kjo masë do të jetë e mjaftueshme për të përmbushur kërkesën e viktimave.

Ndërsa gjithë strehimoret për gratë ofrojnë strehim, shumë ofrojnë kombinime shërbimesh të tjera. Ndër llojet më të zakonshme të mbështetjes që ofrojnë strehimoret përfshihen informacioni dhe udhëzimet, këshillimi ballë për ballë, grupet e mbështetjes dhe të ndihmës, shërbime që ofrohen në komunitet, mbështetja për rastin, fuqizimi ekonomik dhe këshillat juridike.⁶⁵ Më pak të zakonshme ishin mbështetja në situata krizash, këshillimi me telefon, ndërmjetësimi dhe këshillimi i çiftit, si dhe ofrimi i shërbimeve mjekësore apo shëndetësore.⁶⁶ Vetëm një strehimore deklaroi ofrimin e ndihmës së menjëhershme financiare.

Përsa i takon mundësisë së pranimit, të gjitha strehimoret deklaruan se mbështetja ofrohet falas për të gjithë përdoruesit e shërbimeve, në përputhje me standardet e Konventës së Stambollit. Gjithashtu, u deklaruan këto kritere për pranimin: pesë strehimore kërkojnë që statusi i viktimës të jepet përmes procedurave formale,⁶⁷ njëra kërkon miratimin nga ana e një komisioni të identifikimit dhe një strehimore tjetër e kufizon pranimin në vendndodhjen gjeografike. Strehimorja për fëmijë strehon vetëm raste me rrezikshmëri të ulët. Katër strehimore nuk pranojnë gra me çrregullime të rënda mendore. Kur u pyetën për gratë me aftësi të kufizuara, pesë strehimore deklaruan se e lejonin pranimin e tyre, njëra nuk e lejonte dhe njëra nuk dha përgjigje. Ndonëse të gjashtë strehimoret që ofrojnë shërbime për gratë viktimave i lejojnë ato që t'i marrin fëmijët me vete, të gjashta ato, gjithashtu, e kufizojnë pranimin e djemve mbi 12 vjeç, pavarësisht se nuk e kanë detyrimin ligjor për ta bërë këtë. Për gratë me probleme të abuzimit me lëndët narkotike, asnjëra prej strehimoreve nuk përmendi që të kishte ndonjë kufizim.⁶⁸ U njoftuan, gjithashtu, disa kufizime të të drejtave të grave që qëndrojnë në strehimore: tri strehimore e kufizojnë lirinë e grave për të lëvizur, me qëllim sigurimin e mbrojtjes së tyre fizike, duke kërkuar që, kur dalin nga godina, ato të jenë të shoqëruara nga policia apo punonjësit e strehimores.

⁶³ Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (2015). "Mjaft më me arsytetime: analizë e qëndrimeve, incidencës dhe reagimeve institucionale ndaj dhunës në familje në Kosovë". Prishtinë/Priştina.

⁶⁴ Raport i Raportuesit Special për strehimin e përshtatshëm si komponent i të drejtës për një standard të përshtatshëm jetese dhe për të drejtën për të mos qenë të diskriminuara në kuadër të misionit të saj në Kosovë dhe Serbi, 26 shkurt 2016.

⁶⁵ Katër strehimore dhanë përgjigje pozitive për çdo kategori të mbështetjes.

⁶⁶ Dy strehimore dhanë përgjigje pozitive për çdo kategori të mbështetjes.

⁶⁷ Njëra prej këtyre strehimoreve ofron shërbime për gratë viktimave të trafikimit të qenieve njerëzore. Gjithashtu, me shumë gjasë strehimoret kanë patur vendndodhjen gjeografike si kufizim në mendje kur i janë përgjigjur kësaj pyetjeje, meqenëse viktimat mund t'u drejtohen strehimoreve drejtëpërsëdrejti.

⁶⁸ Dy strehimore përmendën se nuk kishin patur raste të grave me probleme të varësisë nga droga/alkooli, ndërsa strehimorja e specializuar për trajtimin e rasteve të trafikimit përmendi se varësia nga drogat e lehta tolerohet.

4.4. Shërbimet e asistencës me telefon (Neni 24 i Konventës së Stambollit)

Gjatë dy dhjetëvjeçarëve të fundit, shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë ngritur gjithnjë e më shumë shërbime të asistencës me telefon që ofrojnë mbështetje dhe informacion për forma të ndryshme të dhunës ndaj grave, përfshirë dhunën në familje. Sot, ofrimi i të paktën një shërbimi kombëtar të asistencës me telefon për gratë konsiderohet si minimumi i domosdoshëm për sistemin e ndërhyrjes të një vendi.⁶⁹ Shërbimet e asistencës me telefon janë veçanërisht të rëndësishme në zonat rurale dhe jashtë orarit të punës të shërbimeve mbështetëse. Gjithashtu, shërbimet e asistencës me telefon duhet të mbulojnë të gjitha format e dhunës ndaj grave.

Sipas konkluzioneve të anketimit, 12 ofrues shërbimesh sigurojnë shërbime të asistencës me telefon, nëntë nga të cilat janë shërbime të specializuara. Sidoqoftë, jo gjithë shërbimet e asistencës me telefon i përmbushin elementet e përkufizimit të Konventës së Stambollit, që kërkon që këto shërbime të funksionojnë 24 orë 7 ditë të javës, të jenë falas, të ofrojnë këshilla për telefonuesit në mënyrë konfidenciale apo me konsideratën e duhur për anoniminë dhe të mbulojnë të gjithë territorin. Më e rëndësishmja, shërbimet e asistencës me telefon duhet të sigurojnë ofrimin e integruar të shërbimeve për të gjitha format e dhunës ndaj grave parashikuar nga Konventa e Stambollit, qoftë përmes një shërbimi kombëtar të caktuar të asistencës me telefon apo përmes një grupi shërbimesh të asistencës me telefon të specializuara për forma specifike.⁷⁰

Në të vërtetë, në Kosovë*, vetëm një shërbim i tillë i asistencës me telefon përkon me këtë përkufizim, ndonëse jo plotësisht. Një shërbim i asistencës me telefon⁷¹ (0800 11112), që është krijuar në vitin 2005 dhe funksionon qysh prej vitit 2011 me mbështetjen e OSBE-së, drejtohet nga ZMNV-ëja nën Prokurorin e Shtetit dhe ofron asistencë falas, 24 orë 7 ditë të javës, për viktimat e dhunës në familje dhe trafikimit të qenieve njerëzore. Megjithëse në anketim nuk u përmend asnjë e dhënë lidhur me llojin e shërbimeve që ofron shërbimi i asistencës me telefon, në informacionin që dha ZMNV-ëja përmendet sigurimi i një mekanizmi konfidencial që bën të mundur që viktimat dhe publiku të kallëzojnë abuzimin, dhënien e informacionit për të drejtat e viktimave dhe për shërbimet mbështetëse ekzistuese, si dhe referimin pranë shërbimeve përkatëse.⁷² Përmenden gjithashtu “konsultimet”, ndonëse nuk është e qartë çfarë nënkupton ky shërbim dhe nëse është i karakterit ligjor, emocional apo praktik. Megjithëse i krijuar fillimisht për të synuar trafikimin e qenieve njerëzore, dhunën në familje dhe dhunën seksuale, mandati i shërbimit të asistencës me telefon u zgjat (krahas atij të Mbrojtësve të Viktimave) me qëllim

⁶⁹ Këshilli i Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës.

⁷⁰ Disa shtete anëtare të Këshillit të Evropës kanë zgjedhur të kenë një shërbim të specializuar të asistencës me telefon që ofron informacion dhe mbështetje për gjithë format e dhunës, ndërsa, përveç këtij, shtete të tjera kanë ngritur shërbime të caktuara të asistencës me telefon për forma të veçanta (për shembull, ndjekjen, martesën e detyruar dhe vrasjet për nder, dhe shërbimet kombëtare të asistencës me telefon për gjymtimin e organeve gjenitale femërore në Mbretërinë e Bashkuar).

⁷¹ Aktualisht, shërbimi kombëtar i asistencës me telefon financohet plotësisht nga shteti.

⁷² Prokurori i Shtetit (2004). “12 vjet në shërbim të viktimave të krimit”. Buletini nr. 1 – viti 2014.

mbulimin e të gjitha viktimave të krimit⁷³ pas hyrjes në fuqi të *Kodit të Procedurës Penale nr. 04/L-213* në vitin 2013. Megjithatë, në bazë të përgjigjeve të anketimit, shërbimi i asistencës me telefon shpenzon 80% të kohës për raste të dhunës në familje, 3% për raste të dhunës seksuale dhe përdhunimit, 3% për raste të dhunës seksuale ndaj fëmijëve dhe 8% për raste të trafikimit të qenieve njerëzore. Gjithashtu, u përmendën krimet në emër të të ashtuquajturit nder, martesë e detyruar dhe ngacmimi seksual, por për këto forma të dhunës nuk janë dhënë shifra. Sipas ofruesit të shërbimit të asistencës me telefon, në vitin 2016, 90% e telefonuesve ishin gra, 3% ishin vajza, 5% ishin burra dhe 2% ishin djem.

Mesatarisht, një përdorues individual e kontakton shërbimin e asistencës me telefon mbi tri herë. Nga muaji tetor 2011 deri në muajin qershor 2014, shërbimi i asistencës me telefon ka marrë 1.105 thirrje telefonike lidhur me dhunën në familje.⁷⁴ I anketuari ka vlerësuar se 10% e thirrjeve telefonike, që janë marrë gjatë vitit 2016, kanë qenë anonime. Kur merr një thirrje telefonike për të parën herë, shërbimi i asistencës me telefon kërkon të dhënat personale, si: emri, gjinia, shtetësia, komuna dhe numri i telefonit i telefonuesit. Më pas, informacioni hidhet në një bankë elektronike të të dhënave ku ruhet në mënyrë të sigurt. Siç u tha, rregulloret e brendshme e detyrojnë shërbimin e asistencës me telefon që informacionin për telefonuesin ta ndajë me Mbrojtësit e Viktimave, që, nga ana e tyre dhe në varësi të nevojave të viktimës dhe të rastit, i ndajnë të dhënat personale dhe vendndodhjen e telefonuesit me policinë, prokurorët, gjykatat, QPS-ët dhe strehimoret.⁷⁵

Përsa i takon kërkesës së Konventës së Stambollit që shërbimet e asistencës me telefon të kenë një numër publik të njoftuar gjerësisht, shërbimi i asistencës me telefon deklaroi se përdor këto media: grupin e faqeve të internetit, televizionin, radion dhe reklamat në rrugë. Megjithëse nuk është përmendur në anketim, shpërndahen edhe fletëpalosje me numrin e shërbimit. Shërbimi i asistencës me telefon njoftohet gjerësisht edhe gjatë Javës së të Drejtave të Viktimave të Krimit, që organizon çdo vit në muajin tetor ZMNv-ëja.⁷⁶

Duke i analizuar më nga afër të dhënat e anketimit dhe informacionin e marrë përmes hulumtimeve, konstatohen mungesa përsa i takon kërkesave të Konventës së Stambollit. Përfaqësuesi i shërbimit të asistencës me telefon u përgjigj se shërbimet ofrohen në të gjithë territorin e Kosovës.* Megjithatë, siç vërehet në SKMDHFPV, pjesa veriore e Kosovës* mbetet e pambuluar. Për korrigjimin e kësaj situate, kërkohet që në SKMDHFPV të trajtohen mungesat gjuhësore, duke rritur numrin e ofruesve serbishtfolës dhe të ofruesve që flasin gjuhët e pakicave të tjera që jetojnë në Kosovë*, dhe duke e shtrirë shërbimin në gjithë territorin (Masa 2.3.3 e Objektivit Strategjik 2 – Mbrojtja dhe koordinimi). Gjithashtu, konkluzionet e anketimit tregojnë se personeli i shërbimit të asistencës me telefon, anëtarët e të cilit janë të gjitha gra, janë trajnuar posaçërisht për të punuar drejtpërsëdrejti me viktimat e dhunës ndaj grave. Ndonëse, sigurisht, kjo është një shenjë e mirë, nga përgjigjet e

⁷³ Po aty.

⁷⁴ Po aty.

⁷⁵ Jeni të lutur t'i referoheni Seksionit 10 që trajton mbrojtjen dhe konfidencialitetin.

⁷⁶ Për më shumë informacion, shih Seksionin 12.

anketimit është vështirë të verifikohet se në çfarë mase shërbimi i asistencës me telefon funksionon nisur nga kuptimi me bazë gjininë i dhunës, dhe nga ajo se çfarë mbështetjeje e specializuar jepet për çdo formë të dhunës ndaj grave që përmend i anketuari.⁷⁷ Duke patur parasysh shtrirjen e shërbimit të asistencës me telefon në vitin 2013 që mbulonte të gjithë viktimat e krimit, gjithashtu, nuk është e qartë nëse në qendër të aktivitetit është dhënia e informacionit dhe mbështetjes lidhur me masat ligjore dhe shërbimet në dispozicion të grave, apo ofruesit janë gjithashtu të aftë që të japin mbështetje emocionale dhe këshillim në situata krizash, bazuar në nevojat komplekse të grave që i telefonojnë shërbimit. Një tjetër mungesë që u konstatua lidhet me aftësinë e shërbimit të asistencës me telefon për të maskuar thirrjet telefonike në kujtesën e telefonit të telefonuesit. Sigurimi që gjurmimi i thirrjeve telefonike të jetë i pamundshëm, është me rëndësi thelbësore për sigurimin e mbrojtjes së viktimave, sidomos në raste të dhunës në familje. Shumë kryes të veprave penale rregullisht monitorojnë aktivitetet e viktimës duke kontrolluar kujtesën e telefonit. Në këtë rast, viktimat mund të rrezikojë ekspozimin ndaj hakmarrjes nëse kryesi i veprës penale zbulon se ajo është përpjekur që të kërkojë ndihmë apo të kallëzojë abuzimin.

4.5. Mbështetje për viktimat e dhunës seksuale (Neni 25 i Konventës së Stambollit)

Dhuna seksuale, përfshirë përdhunimin,⁷⁸ mund të ketë pasoja veçanërisht të dëmshme, shkatërrimtare dhe të përhershme fizike dhe emocionale për viktimat. Për shumë gra në Kosovë*, diskutimi për dhunën seksuale ende konsiderohet në masë të madhe si tabu dhe, shpeshherë, viktimat përfshijnë qëndrime fajësuese ndaj viktimave nga ana e familjeve të tyre, komuniteteve, madje, edhe institucioneve që supozohet se duhet t'u ofrojnë mbrojtje dhe mbështetje.⁷⁹ Siç vihet në dukje në një Memorandum të kohëve të fundit të Komisionerit të Këshillit të Evropës për të Drejtat e Njeriut: "Qëndrimet e perceptuara apo faktike të komunitetit ndaj viktimave të dhunës seksuale kanë rezultuar në disa vdekje nga vetëvrasja, ndërsa disa kanë vdekur nga dhuna në familje, në incidente që janë konsideruar si krime për çështje nderi".⁸⁰ Si rezultat, marrja e kujdesit kompetent dhe me natyrë konfidenciale nga shërbimet mbështetëse, që u përshtatet nevojave të tyre specifike, mund të kontribuojë shumë në shërimin e përgjithshëm të viktimave. Gjithashtu, mbledhja me efektivitet i provave është me rëndësi thelbësore për ndjekjen penalisht të kryesve të veprave penale në mënyrë të suksesshme.

⁷⁷ Shërbimi i asistencës me telefon nuk iu përgjigj kërkesës për një intervistë për të ndjekur ecurinë.

⁷⁸ Në Nenin 36, paragrafi 1, të Konventës së Stambollit dhuna seksuale, përfshirë përdhunimin, specifikohet si: "a) përfshirje në depërtim të detyruar vaginal, anal ose oral të një natyre seksuale në trupin e një personi tjetër me ndonjë pjesë trupore apo objekt; b) përfshirja në akte të tjera të detyruara të një natyre seksuale me një person; c) nxitja që një person tjetër të përfshihet në akte të detyruara të një natyre seksuale me një person të tretë. Paragrafi 2 parashikon më tej se: "Pëlqimi duhet të jepet vullnetarisht si rezultat i vullnetit të lirë të personit vlerësuar në kontekstin e rrethanave më të afërta". Gjithashtu, Neni 36 kërkon që akte të tilla të kryera kundër ish bashkëshortëve/partnerëve ose bashkëshortëve/partnerëve aktualë të njihen nga ligji i brendshëm.

⁷⁹ Ministria e Drejtësisë (2015). "Raport vlerësimi i Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014". Prishtinë/Priştina, f. 33.

⁸⁰ Komisioner i Këshillit të Evropës për të Drejtat e Njeriut (2017). Memorandum në vijim të misionit të Komisionerit në Kosovë* në datat 5-9 shkurt 2017, f. 2.

Konventa e Stambollit kërkon që Shtetet Palë të krijojnë një numër të mjaftueshëm qendrash, lehtësisht të arritshme nga viktimat, për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit (QTKP-ët) ose qendrash për referimin e rasteve të dhunës seksuale (QRRDHS-ët). Ekzistojnë disa ndryshime ndërmjet dy llojeve të qendrave⁸¹:

Qendrat për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit	Qendrat për referimin e rasteve të dhunës seksuale
<ul style="list-style-type: none"> ▪ i përgjigjen dhunës seksuale të kaluar dhe të kohëve të fundit dhe ofrojnë mbështetje për aq kohë sa është e nevojshme; ▪ ofrojnë mbështetje në një periudhë afatgjatë për viktimat, përfshirë përkrahje; ▪ punojnë për parandalimin dhe sensibilizimin në komunitetet e tyre; ▪ përgjithësisht, ofrojnë një kombinim të shërbimit të asistencës me telefon, këshillimit ballë për ballë, grupeve mbështetëse, shoqërimit në gjyq, mbështetjes me agjenci të ngritura me vendim të posaçëm; ▪ punojnë mbi bazën e një qasjeje me bazë gjininë dhe fuqizimin; ▪ sigurojnë vend të sigurt, vetëm për gratë pa dhunë mashkullore; ▪ punojnë me viktimat, të cilat mund të zgjedhin ose jo që të bëjnë kallëzim në polici; ▪ mund të ofrojnë një shërbim tërësor duke angazhuar edhe pjesëtarë të familjes së viktimës, partnerët dhe mbështetës të tjerë; ▪ kanë personel që është i trajnuar posaçërisht për të punuar me viktimat të dhunës seksuale. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ synojnë të përmirësojnë reagimin mjekoligjor ndaj viktimave të dhunës seksuale, përfshirë përdhunimin; ▪ zakonisht, ngrihen në mjedise spitalore; ▪ punojnë me viktimat, të cilat kanë përjetuar dhunë kohët e fundit; ▪ mund të ofrojnë këshillim në një periudhë afatshkurtër, mbështetje dhe ndjekje të rastit; ▪ iu referohen shërbimeve të tjera mbështetëse të specializuara; ▪ ofrojnë një kombinim të ndërhyrjes në situata krizash lidhur me dhunën seksuale të kohëve të fundit, vizitave mjekësore dhe mjeko-ligjore, ndihmës së menjëhershme mjekësore dhe analizave për ndjekjen e ecurisë; ▪ ofrojnë mbështetje me anë të telefonit; ▪ punojnë me ato që nuk duan të vizitohen dhe kërkojnë vetëm mbështetje ose analiza të tjera mjekësore; ▪ në rast se viktimat nuk është e sigurt lidhur me bërjen e kallëzimit, mund t'i ruajnë provat për procese të mëvonshme ligjore; ▪ kanë personel që është i trajnuar posaçërisht për të punuar me viktimat të dhunës seksuale.

Duke patur parasysh se ato u shërbejnë qëllimeve të ndryshme, në rrethana ideale, duhen ngritur të dy llojet e qendrave. Sidoqoftë, disa shtete anëtare të Këshillit të Evropës kanë zgjedhur shërbime që ofrojnë një kombinim të të dyjave. Standardet minimale evropiane përcaktojnë nivelin e ofrimit të shërbimeve në një QTKP për çdo 200.000 gra dhe një QRRDHS për çdo 400.000 gra. Bazuar në të dhënat e anketimit që u mbledhën, asnjëri prej të anketuarve nuk mund të klasifikohet si QTKP apo QRRDHS, meqenëse asnjëra nuk është e specializuar vetëm për këto viktimat dhe për të përmbushur nevojat e tyre unike.⁸²

Pavarësisht se në pyetësor ishte dhënë përkufizimi i Konventës së Stambollit

⁸¹ Informacion i marrë nga: Relacioni Shpjegues i Konventës së Stambollit (paragrafët 138-142); Raporti përfundimtar për aktivitetin e Njesisë së Posaçme të Punës të Këshillit të Evropës për të Luftuar Dhunën ndaj Grave (2008), f. 53-54; Këshilli i Evropës (2008). "Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse", f. 13, 19, 50-51; "Jo as... as, por edhe... edhe: pse nevojiten qendrat për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit dhe qendrat për referimin e rasteve të dhunës seksuale": https://www.sericc.org.uk/pdfs/4445_rapecrisissarc.pdf.

⁸² Kjo është në përputhje me konkluzionet e raportit të WAVE-së 2015.

për të dyja këto qendra, 70% e ofruesve të shërbimeve e përcaktoi veten se ofrojnë shërbime për viktime të dhunës seksuale.⁸³ Katërmbëdhjetë, nga 20 shërbimet e specializuara që morën pjesë në anketim, përmendën mbështetjen për viktimat e dhunës seksuale. Kështu ndodhi edhe me 22 nga 27 shërbimet e përgjithshme. Gjithashtu, një organizatë nga gjashtë të klasifikuara “të tjera” deklaroi ofrimin e këtij shërbimi.⁸⁴

Siç përmendet më lart, të anketuarit mund të mos kenë patur një ide të saktë për të gjitha kërkesat e përkufizimit të QTKP-ëve dhe të QRRDHS-ëve, dhe mund t’u jenë referuar shërbimeve që ata ofrojnë për viktimat në përgjithësi, si: këshillimi, trajtimi psiko-social, fuqizimi dhe referimi. Kjo evidentohet nga fakti se pjesa e punës së drejtpërdrejtë me viktime të dhunës seksuale, që bëjnë të anketuarit, varion ndërmjet 1% dhe 30%, duke treguar një shkallë të ulët specializimi lidhur me këtë formë të dhunës. I vetmi ofrues i shërbimeve që dha si përgjigje 50-70%, në fakt, është një OJQ jo e specializuar që punon me viktime të torturës. Për më tepër, në përputhje me qasjen e përgjithshme ndaj dhunës në Kosovë*, shumica e shërbimeve mbështetëse ka në qendër të aktivitetit viktimat e dhunës në familje. Një qasje e tillë mund t’i lërë jashtë gratë që kanë përjetuar dhunë seksuale që është ushtruar prej miqve, të njohurve, fqinjëve, kolegëve apo të panjohurve, për shembull, dhe që, si rezultat, mund të mos jenë të afta të përfitojnë nga shërbimet e specializuara.

Pavarësisht faktit se, në kuptimin e ngushtë të fjalës, në Kosovë* nuk ekziston asnjë QTKP apo QRRDHS dhe se të dhënat nuk ishin të plota apo ishin kundërthënëse, gjithsesi, është me interes që të analizohen përgjigjet e të anketuarve.

Për qëllime të anketimit ofruesve të shërbimeve u kërkohet të përcaktonin numrin e përdoruesve të shërbimeve që trajtohen për shkak të dhunës seksuale që ka ndodhur kohët e fundit/ndodh aktualisht (gjatë vitit të kaluar), ka ndodhur në të kaluarën (më shumë se një vit më parë) ose që lidhet me luftën/konfliktin. Sipas rezultateve të marra, vetëm njëri⁸⁵ prej të anketuarve e ka kuptuar pyetjen që lidhet vetëm me viktimat e dhunës seksuale. Si rezultat, gjithë të anketuarit e tjerë kanë dhënë shifra lidhur me gjithë viktimat me të cilat punojnë. Megjithatë, përgjigjet tregojnë se numri i viktimave të dhunës seksuale, që u drejtohen shërbimeve mbështetëse, është i ulët. Në rastin e shërbimeve që u ofrohen viktimave të dhunës seksuale që ka ndodhur kohët e fundit/ndodh aktualisht (gjatë vitit të kaluar), përgjigjet varionin nga 0% në 10%, ku 16 shërbime nuk kanë dhënë përgjigje. Shifrat për rastet e kaluara (më shumë se një vit më parë) varionin nga 0% në 20%, ku 23 shërbime nuk kanë dhënë përgjigje. Ndërsa në rastin e abuzimit seksual gjatë luftës apo konfliktit, vetëm një institucion dha një përqindje (3%), një tjetër përmendi “nuk ka raste të tilla”, pesë nuk kishin të dhëna dhe 30 nuk i dhanë përgjigje pyetjes.

⁸³ 37 nga 53 shërbimet e anketuara u përgjigjën “Po”, 12 të anketuar thanë “Jo” dhe katër nuk iu përgjigjën pyetjes.

⁸⁴ Zbërthimi sipas llojit të institucioneve/organizatave që dhanë përgjigje pozitive jep këtë tablo: 16 QPS-ë; dy institucione që ofrojnë shërbime mjeko-ligjore (Instituti i Mjekësisë Ligjore dhe Instituti i Psikiatrisë Mjeko-ligjore i Kosovës); katër institucione shëndetësore (dy qendra për shëndetin mendor, një spital rajonal dhe një njësi e urgjencës); pesë strehimore; katër Mbrojtës të Viktimave; katër NJHDHF-ë të policisë; një OJQ për gratë; dhe një OJQ që ka në qendër të aktivitetit viktimat e torturës.

⁸⁵ Një shërbim përmendi se 100% e rasteve të dhunës seksuale lidhej me dhunën që ka ndodhur kohët e fundit/ndodh aktualisht.

Në Kosovë*, vizitat mjeko-ligjore të viktimave të dhunës seksuale kryhen vetëm nga Instituti i Mjekësisë Ligjore me kërkesë të autoriteteve hetimore dhe gjyqësore. Instituti mund t'i kryejë këto vizita edhe për gratë me aftësi të kufizuara. Në përputhje me përvojën pozitive, përpara kryerjes së vizitave, viktimave u kërkohej që të plotësojnë dhe të nënshkruajnë formularin për dhënien e miratimit. Është shqetësuese, sidoqoftë, që ekspertët e mjekësisë ligjore brendapërbrenda shërbimit nuk i janë nënshtruar një trajnimit të posaçëm lidhur me ekzaminimin e krimeve seksuale, çka mund të rezultojë në viktimizimin e viktimës për herë të dytë, si dhe mbledhjen e papërshtatshme të provave. Fakti që, në Kosovë*, vetëm një institucion mund të bëjë ekzaminime mjeko-ligjore dhe viktimat nuk mund t'i shfrytëzojnë shërbimet e tij, tregon qartë për një mungesë të ndjeshme në dhënien e mbështetjes për viktimat e dhunës seksuale.

Nëse një viktimë e dhunës seksuale ka nevojë për ndihmë mjekësore, shtatë ofrues shërbimesh kanë deklaruar se kanë kapacitetet për kurimin e plagëve, ndërsa dymbëdhjetë lëshojnë edhe dokumente lidhur me plagët. Duke patur parasysh se në anketim mori pjesë vetëm një spital rajonal dhe një Qendër Kryesore e Mjekësisë Familjare, dhe se shumë shërbime që dhanë përgjigje, në fakt, thjesht i referojnë viktimat pranë shërbimeve të tjera kompetente, të dhënat janë të pamjaftueshme për të vlerësuar ofrimin e shërbimeve. Si spitalet rajonale në Kosovë*, ashtu dhe Qendrat Kryesore të Mjekësisë Familjare kanë kapacitetet për mjekimin e plagëve dhe lëshojnë dokumente që mund të përdoren si prova në gjyq.

Përsa i përket mundësisë së shfrytëzimit të shërbimeve (shih Figurën 9), 24 nga 37 shërbimet mbështetëse, që deklaruan se ofrojnë shërbime për viktimat e dhunës seksuale, janë në dispozicion të viktimave, të cilat nuk dëshirojnë të bëjnë vizitë mjeko-ligjore. Gjithashtu, kallëzimi i mëparshëm në polici nuk është i domosdoshëm me qëllim shfrytëzimin e shërbimeve të 21 ofruesve të shërbimeve. Çdo kufizim i vënë nga shërbimet bie ndesh me Konventën e Stambollit që parashikon se shërbimet mbështetëse duhet të vihen në dispozicion, pavarësisht nga gatishmëria e viktimës për të kallëzuar dhunën (Neni 18(4)).

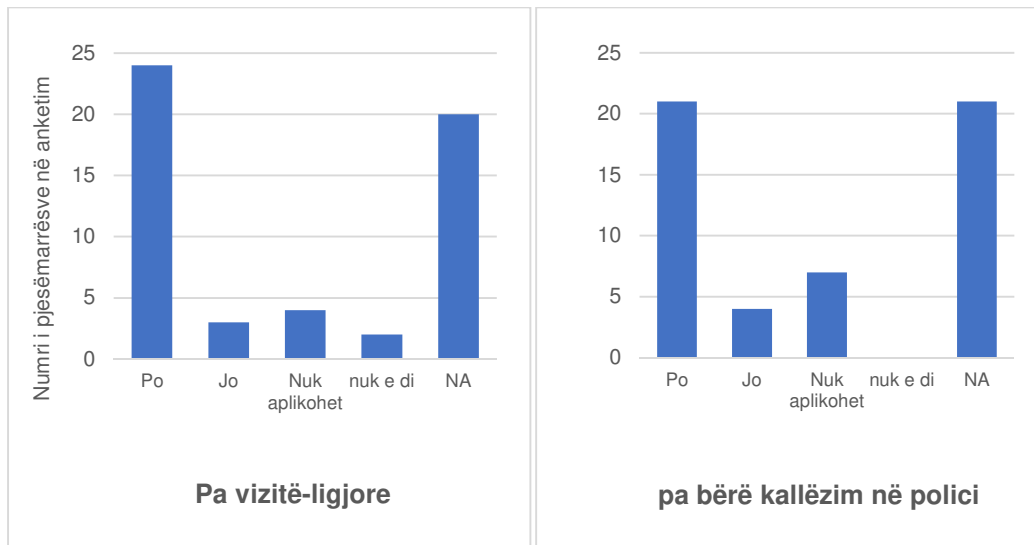

Figura 9: Aksesi për viktimat që nuk dëshirojnë të bëjnë vizitë mjeko-ligjore apo të bëjnë kallëzim në polici

4.6. Mbështetje për fëmijët dëshmitarë (Neni 26 i Konventës së Stambollit)

Ndërsa është me rëndësi që të pranohet se pjesa më e madhe e viktimave të dhunës ndaj grave, përfshirë dhunën në familje, janë gra, është gjithaq me rëndësi që të pranohet impakti që kjo dhunë mund të ketë tek fëmijët.⁸⁶ Në disa raste, dhuna drejtohet si ndaj grave, ashtu dhe ndaj fëmijëve. Në raste të tjera, fëmijët nuk janë vetë të synuar, por dëshmojnë për dhunën ndaj nënave, kujdestareve apo të afërmeve të tyre. Shërbimet mbështetëse duhet të përgatitura që të merren me fëmijët dëshmitarë të të gjitha formave të dhunës: nuk mjafton që atyre t'u ofrohet një vend për të qëndruar apo t'i sigurohet mbrojtje fizike. Në fakt, duhet të vihen në dispozicion, gjithashtu, masa të specializuara, mbështetëse dhe psiko-sociale të përshtatshme për moshën dhe në të mirë të fëmijës (Neni 26, Konventa e Stambollit, paragrafi 2).

⁸⁶UNICEF (2006). "Prapa dyerve të mbyllura: impakti i dhunës në familje tek fëmijët".

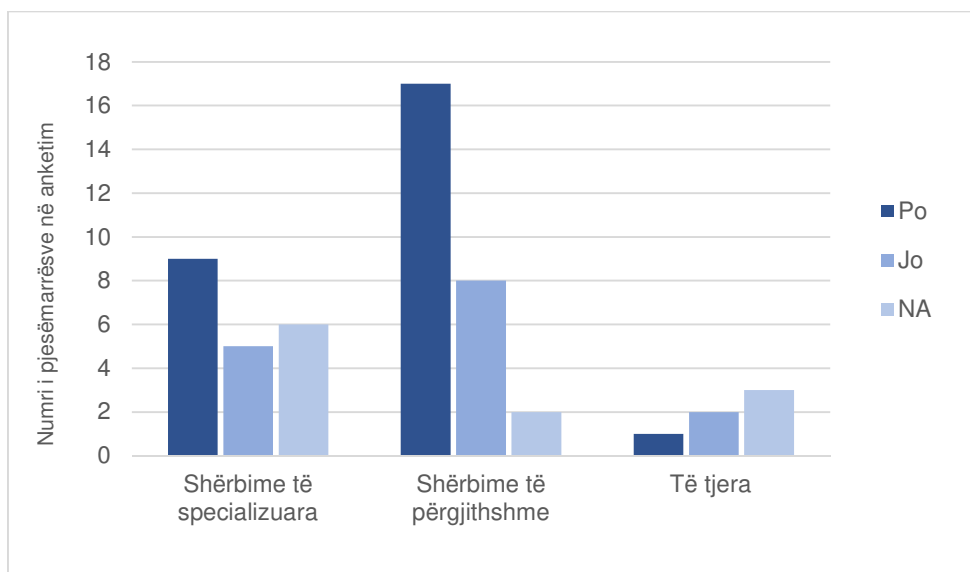

Figura 10: A përfshihet në shërbimin tuaj mbështetja për fëmijët dëshmitarë të dhunës ndaj grave?⁸⁷

Përgjithësisht, 51% e gjithë të anketuarve, që morën pjesë në anketim, tregoi se ata ofrojnë mbështetje për fëmijët viktime⁸⁸ (shih Figurën 10). Këtë mbështetje e ofron një pjesë e vogël e institucioneve të specializuara: tri janë strehimore, katër janë NJHDHF-ë të policisë, një është Mbrojtës i Viktimave dhe një është një OJQ për gratë. Sidoqoftë, hollësi të tjera, që dhanë pjesëmarrësit në anketim, tregojnë se pyetja mund të mos jetë kuptuar nga të gjithë të anketuarit. Për shembull, tri prej NJHDHF-ëve të specializuara të policisë e interpretuan dhënien e mbështetjes për fëmijët viktime si thjesht sigurim të mbrojtjes personale të fëmijëve dhe ofrim të shërbimeve të tjera policore, por jo të mbështetjes së specializuar psiko-sociale. Nga shërbimet e përgjithshme, 17 QPS-ë e ofrojnë këtë mbështetje për fëmijët dëshmitarë drejtpërsëdrejti përmes terapistëve që punojnë në qendra, ose duke i referuar fëmijët dëshmitarë pranë institucioneve të tjera, si: strehimoret. Lidhur me gjashtë institucionet që në këtë studim përfshihen në kategorinë “të tjera”, vetëm njëri (një NJDNJBGJ) u përgjigj se ofron mbështetje për fëmijë dëshmitarë të dhunës. Edhe në këtë rast, institucioni vetëm siguron referimin pranë shërbimeve të tjera.

Kur iu kërkua që të jepnin një përshkrim të llojeve të mbështetjes që ofrojnë, më shumë u përmendën mbështetja psiko-sociale dhe emocionale dhe këshillimi (16 ofrues shërbimesh, dy prej të cilëve përmendën se kjo mbështetje është në përputhje me moshën). Siç e shpjegoi përfaqësuesi i një strehimoreje:

“Synimi është që të ulët stresi për fëmijët dëshmitarë të dhunës, stres që është i pranishëm gjatë periudhës së krizës, dhe të përmirësohen kapacitetet e fëmijës për t’u përballur me gjendjen faktike.”

Dy përfaqësues të QPS-ëve e shtjelluan më tej:

⁸⁷ Figura 8 përfaqëson përgjigjet e pjesëmarrësve në anketim dhe nuk pasqyron ofrimin faktik të mbështetjes për fëmijët dëshmitarë, siç specifikohet në Konventën e Stambollit.

⁸⁸ “Termi “fëmijë dëshmitarë” nuk u referohet vetëm fëmijëve që janë të pranishëm gjatë dhunës dhe e përjetojnë aktivisht atë, por dhe atyre që janë të ekspozuar ndaj klithmave dhe tingujve të tjerë të dhunës ndërsa ndodhen të fshehur në afërsi, apo që janë të ekspozuar ndaj pasojave në një periudhë afatgjatë të kësaj dhune” (Relacion Shpjegues i Konventës së Stambollit, paragrafi 144).

“Fëmijët, të cilët kanë qenë dëshmitarë të dhunës, largohen nga vendi ku kanë qëndruar, dhe sistemohen në vende të sigurta; koordinatori i shërbimeve për rastin ofron këshillim dhe, sipas rastit, përfshihet një terapist puna e të cilit është që të ofrojë trajnim dhe të sigurojë rehabilitimin e një fëmije nga pasojat e dhunës.”

“Në Qendër, puna është ndërtuar në bazë të një qasjeje shumëdisiplinore; pra, fëmijës, i cili ka qenë dëshmitar i dhunës, i jepet mbështetje psikologjike nga punonjësi social, terapisti, mësuesi dhe, sipas rastit, edhe nga avokati.”

Përsa i takon llojeve të tjera të mbështetjes, dy të anketuar përmendën edhe dhënien e ndihmës fëmijëve në rajonet e policisë dhe në gjyq, ndërsa një i anketuar përmendi mbështetjen gjatë dhënies së dëshmisë. Së fundi, çdo i anketuar tregoi për veprimtaritë argëtuese, mbështetjen për vazhdimin e shkollimit dhe caktimin e një Kujdestari Ligjor për të përfaqësuar interesat ligjore të fëmijës.

Ndonëse nuk ishte përfshirë asnjë pyetje specifike lidhur me kërkesën e Konventës së Stambollit që në ofrimin e shërbimeve të mbrojtjes dhe mbështetjes viktimave të merren siç duhet në konsideratë të drejtat dhe nevojat e fëmijëve dëshmitarë (Neni 26, paragrafi 1), për organizatat qeveritare dhe joqeveritare, që ofrojnë shërbime sociale dhe familjare, ekziston ky detyrim i përgjithshëm: “Në të gjitha çështjet lidhur me ofrimin e shërbimeve për fëmijë dhe familje, interesi më i mirë i fëmijës duhet të jetë konsiderata e parë dhe më e rëndësishme” (Neni 9, ligji nr. 02/L-17 “Për shërbime sociale dhe familjare”). Përveç kësaj, duke iu referuar Neni 26 të Konventës së Stambollit, në SKMDHFPV pranohet se: “Edhe sikur një fëmijë të mos dëmtohet fizikisht, dhuna lë gjurmë të thella dhe fëmijët mund të kenë probleme të natyrës emocionale që përcakton sjelljen e tyre në të ardhmen”. Për rrjedhojë, është përfshirë një masë specifike që kërkon “përmirësimin e shërbimeve për fëmijët dëshmitarë të dhunës në familje” dhe shpërndarjen e fondeve shtetërore për krijimin e këtyre shërbimeve nga komunat dhe OJQ-ëtë. Ndonëse ky, sigurisht, është një hap në drejtimin e duhur, fakti që dhuna në familje është prioritet i qeverisë dhe i ofruesit të shërbimeve,⁸⁹ është tregues i një mungese të mundshme përsa i takon mbështetjes që ofrohet për fëmijët dëshmitarë të formave të tjera të dhunës ndaj grave, që dalin jashtë sferës së dhunës në familje.

4.7. Qendrat e këshillimit/për trajtimin e situatave të krizave

Qendrat e këshillimit janë shërbime jorezidenciale⁹⁰ që ofrojnë mbështetje ditore, përfshirë informacionin, udhëzimet, këshillimin dhe mbështetjen për probleme të një natyre praktike, për gratë viktime të dhunës dhe fëmijët e tyre. Ndër to përfshihen qendrat e ndërhyrjes që ofrojnë ndihmë praktike dhe emocionale për gratë në komunitet. Gjithashtu, shumë qendra të këshillimit sigurojnë mbështetje paraprake dhe ofrimin e shërbimeve në komunitet për gratë, të cilat kanë akses të kufizuar ndaj shërbimeve. Në disa raste, qendrat e këshillimit veprojnë si shërbime më vete, ndërsa, në raste të tjera, shërbime të tilla mund të ofrohen nga strehimoret për gra.

⁸⁹ Shih Seksionin 5 që e vë theksin te trajtimi i formave të ndryshme të dhunës ndaj grave.

⁹⁰ Termi “jorezidencial” i referohet mbështetjes që u jepet grave dhe fëmijëve të tyre, të cilët nuk banojnë në strehimore.

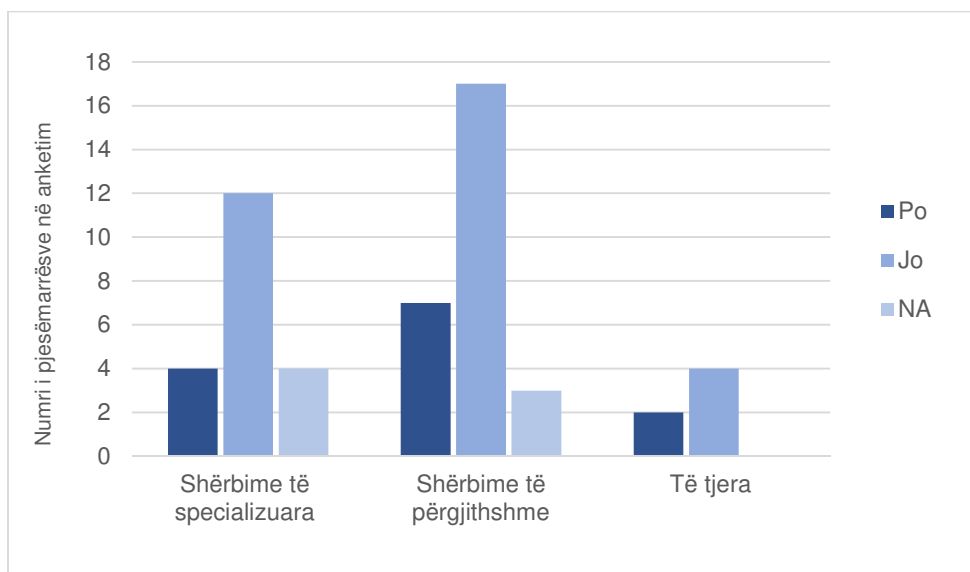

Figura 11: A përfshihet në shërbimin tuaj një qendër këshillimi/për trajtimin e situatave të krizave?⁹¹

Në total, 13 organizata (25%) dhanë përgjigje se në shërbimin e tyre përfshihet një qendër këshillimi/për trajtimin e situatave të krizave. Ndër këta ofrues të shërbimeve, katër janë të specializuar, shtatë janë të përgjithshëm dhe dy i përkasin kategorisë “të tjera”⁹². Nëse marrim parasysh kërkesat e Konventës së Stambollit se mbështetja që u jepet viktimave duhet të jetë e specializuar, bazuar në kuptimin me bazë gjininë të dhunës, me një personel të trajnuar posaçërisht që të jetë i përgatitur për të përmbushur nevojat specifike lidhur me të gjitha format e dhunës ndaj grave, numri në të vërtetë është shumë më i ulët. Ndër ofruesit e shërbimeve të specializuara, vetëm një organizatë, një OJQ për gratë, përkon me përkrahimin e qendrës vetëm për këshillim/vetëm për trajtimin e situatave të krizave. Gjithashtu, dy strehimore për gra ofrojnë të tilla shërbime për gra, të cilat nuk qëndrojnë në strehimoret e tyre. Vetëm një Mbrojtës i Viktimave, nga pesë që morën pjesë në anketim, tregoi se vepron si qendër këshillimi/për trajtimin e situatave të krizave. Duke patur parasysh se në anketim nuk morën pjesë të gjithë Mbrojtësit e Viktimave dhe nga ata që morën pjesë vetëm njëri paraqiti të dhëna, është e pamundur që të verifikohet nëse një praktikë e tillë është përgjithësuese për të gjithë Mbrojtësit e Viktimave.

Ndër ofruesit e shërbimeve të përgjithshme u përfshinë shtatë QPS-ë që deklaruan se në shërbimin e tyre përfshihet një qendër këshillimi. Pavarësisht nga dobishmëria e tyre për viktimat e dhunës ndaj grave, ato nuk i përmbushin kriteret për sa i takon specializimit për shkak të faktit se ato janë shërbime të përgjithshme në dispozicion të publikut të gjerë.

Duke patur parasysh numrin shumë të ulët të qendrave jorezidenciale të këshillimit në Kosovë*, që trajtojnë të gjitha format e dhunës ndaj grave, mund të thuhet pa frikë se kërkesa e Konventës së Stambollit, që të tilla shërbime të kenë shpërndarje të mjaftueshme në të gjithë territorin, nuk është përmbushur (Neni 22, Konventa e Stambollit). Në rrethana ideale, në çdo qytet rajonal duhet të funksionojë minimalisht një qendër këshillimi të specializuar, që të ketë në qendër të aktivitetit të gjitha format e

⁹¹ Figura 8 përfaqëson përgjigjet e pjesëmarrësve në anketim dhe nuk pasqyrojnë faktikisht mbështetjen për fëmijët dëshmitarë, siç parashikohet nga Konventa e Stambollit.

⁹² Një OJQ, që ka në fokus viktimat e torturës, dhe një NJDNJBGJ u llogaritën te kategoria “të tjera”.

dhunës, dhe një për çdo 50.000 gra⁹³. Për Kosovën*, kjo nënkupton gjithsej 17 qendra këshillimi⁹⁴. Përveç kësaj, është me rëndësi që këto shërbime dhe personeli i tyre të jenë të aftë të trajtojnë llojet e ndryshme të dhunës ndaj grave që i tejkalon kufijtë e dhunës në familje. Gjithashtu, qendrat e këshillimit duhet të jenë të afta të ofrojnë mbështetje në një periudhë afatshkurtër dhe afatgjatë për viktimat.

4.8. Programet për kryesit e veprave penale (Neni 16 i Konventës së Stambollit)

Ndonëse ekziston një gamë e gjerë qasjesh përsa i takon objektit, kohëzgjatjes dhe intensitetit, zakonisht, fokusi i programeve për kryesit e veprave penale është që të ndihmojnë kryesit e veprave penale të ndryshojnë sjelljen e tyre abuzive me qëllim shmangien e prirjes për përsëritje dhe mbrojtjen e viktimave. Konventa e Stambollit kërkon që të krijohen dy lloje specifike programesh për kryesit e veprave penale: ato që synojnë edukimin e kryesve të dhunës në familje (Neni 16, paragrafi 1) dhe ato që synojnë parandalimin e kryesve të krimeve seksuale (Neni 16, paragrafi 2)⁹⁵. Pavarësisht nëse pjesëmarrja është e detyrueshme apo vullnetare, të tilla programe nuk duhen konsideruar si një alternativë, por, në fakt, si sanksione efektive, proporcionale dhe frenuese (Neni 45, Konventa e Stambollit).

Nenet 4 dhe 9 të LMDHF-ësë rregullojnë masat mbrojtëse të trajtimit psiko-social dhe trajtimit lidhur me abuzimin me alkoolin dhe drogat për kryesit e dhunës në familje, që duhen marrë në kombinim me masa të tjera mbrojtëse parashikuar me ligj⁹⁶. Masat janë rregulluar më tej me Udhëzimet Administrativë nr. 12/2012 dhe nr. 02/2013⁹⁷. Sipas kuadrit aktual në fuqi, gjyqtarët e gjykatave civile mund të urdhërojnë trajtim lidhur me abuzimin me alkoolin dhe substancat narkotike për një periudhë deri në dy vjet, dhe trajtimi duhet ofruar nga Qendrat Kryesore të Mjekësisë Familjare (kujdesi shëndetësor parësor), spitalet rajonale, Qendrat e Shëndetit Mendor (kujdesi shëndetësor dytësor) dhe institucione, si: Instituti i Psikiatrisë Mjeko-Ligjore i Kosovës (IPMLK). Trajtimi psiko-social zgjat deri gjashtë muaj dhe ofrohet nga profesionistë të licencuar të institucioneve shëndetësore dhe sociale, si dhe nga OJQ-ëtë, me përjashtim të kryesve të veprave penale që kanë një histori ose diagnozë psikotike, të cilët duhen trajtuar në institucione shëndetësore.

Në bazë të vlerësimit të Programit 2011-2014, zbatimi i këtyre akteve nënligjore në nivel qendror dhe lokal ka qenë i kufizuar, ndërsa të paktë kanë qenë kryesit e veprave penale që i janë nënshtruar trajtimit për “mungesë të plotë të infrastrukturës”⁹⁸. Për shkak të kësaj padisponueshmërie të programeve, gjyqtarët

⁹³ Këshilli i Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës.

⁹⁴ Përlogaritur në bazë të numrit të përgjithshëm të grave sipas vlerësimit në vitin 2015 (869.612). Agjencia e Statistikave e Kosovës (2016). “Gratë dhe burrat në Kosovë”. Prishtinë/Priştina.

⁹⁵ Për informacion të hollësishëm lidhur me detyrimet që parashikon Neni 16 i Konventës së Stambollit, jeni të lutur t'i referoheni: Hester, M. dhe Lilley, S-J (2014). “Programe për autorë të dhunës në familje dhe dhunës seksuale: Neni 16 i Konventës së Stambollit. Përmbledhje dokumentesh për Konventën e Këshillit të Evropës ‘Për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje’.” Strasburg: Këshilli i Evropës.

⁹⁶ Shih Seksionin 1.4 për më shumë lidhur me masat mbrojtëse që parashikon LMDHF-ëja.

⁹⁷ Udhëzimi Administrativ nr. 12/2012 për përcaktimin e vendit dhe mënyrave të trajtimit psiko-social për kryes të dhunës në familje, dhe Udhëzimi Administrativ nr. 02/2013 për metodat e trajtimit për kryes të dhunës në familje ndaj të cilëve është urdhëruar masa për trajtim të detyrueshëm mjekësor për varësinë nga alkooli dhe substancat psikotrope.

⁹⁸ Ministria e Drejtësisë (2015). “Raport i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtinë/Priştina, f. 17.

rrallëherë kanë dhënë urdhër për këtë masë mbrojtëse⁹⁹. Më e rëndësishmja, LMDHF-ëja dhe aktet nënligjore janë kritikuar që e kanë theksin te varësia nga substancat narkotike dhe çrregullimet psikologjike si shkaqet kryesore të dhunës në familje, në vend që të trajtojnë dinamikën gjinore dhe të sfidojnë perceptimin e kryesve meshkuj të veprave penale se kanë të drejtë që t'i kontrollojnë dhe t'i sundojnë partneret e tyre¹⁰⁰.

Konkluzionet e këtij studimi përkrijnë me mungesat që ka nxjerrë në pah vlerësimi i sipërpërmendur. Ndonëse 15 ofrues shërbimesh (28%) kanë deklaruar se ofrojnë programe për kryesit e dhunës në familje¹⁰¹, pjesëmarrësit i janë referuar kryesisht punës që bëjnë me kryesit e veprave penale në kuadër të shërbimeve të tyre të përgjithshme. Ndër ata që deklarojnë se punojnë me kryes të veprave penale, 11 janë QPS-ë, dy janë Qendra të Shëndetit Mendor dhe një është IPMLK-ëja. Vetëm një shërbim i specializuar, një strehimore për gra, ka deklaruar se ofron të njëjtin shërbim. Megjithatë, nuk janë paraqitur prova për programet për kryesit e veprave penale, me kurrikula, udhëzues, protokolle dhe standarde të qarta. Si rezultat, mund të supozohet pa frikë se në Kosovë* nuk ekzistojnë programe për kryesit e veprave penale, siç parashikohet nga Konventa e Stambollit. Gjithsesi, konkluzionet e nxjerra nga anketimi dhe intervistat duhen diskutuar meqenëse ato hedhin dritë si i trajtojnë shërbimet mbështetëse kryesit e veprave penale.

Në rastin e IPMLK-ësë, referimi i kryesve të veprave penale për të punuar me shërbime mbështetëse duhet bërë me urdhër gjyqësor, ndërsa bëhet mbi baza vullnetare në rastin e strehimores. Përsa i takon 12 ofruesve shtetërorë të shërbimeve, referimi bëhet si me urdhër gjyqësor, ashtu dhe mbi baza vullnetare. Përveç kësaj, 13 pjesëmarrës deklaruan, gjithashtu, se për të punuar me kryesit e veprave penale janë në fuqi protokolle për referimin dhe përmendën këto instrumente: LMDHF-ënë, Udhëzimet Administrativë nr. 12/2012 dhe nr. 02/2013, Kodin e Procedurës Penale dhe protokollat e përgjithshme për shërbimet sociale. Puna me kryesit e veprave penale përfshin kryesisht dhunën në familje: asnjë nga pjesëmarrësit nuk përmendi punë që të synojnë në mënyrë specifike trajtimin e kryesve të krimeve seksuale. Në Kosovë*, nuk ekzistojnë ligje apo standarde specifike për programe ndërhyrjeje apo trajtimi për kryesit e krimeve seksuale.

⁹⁹ Po aty.

¹⁰⁰ Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (2015). "Mjaft më me arsytetime: analizë e qëndrimeve, incidencës dhe reagimeve institucionale ndaj dhunës në familje në Kosovë". Prishtinë/Priština.

¹⁰¹ 27 ofrues shërbimesh (51%) deklaruan se nuk ofrojnë programe për kryesit e veprave penale, dhe 11 ofrues shërbimesh (21%) nuk dhanë përgjigje.

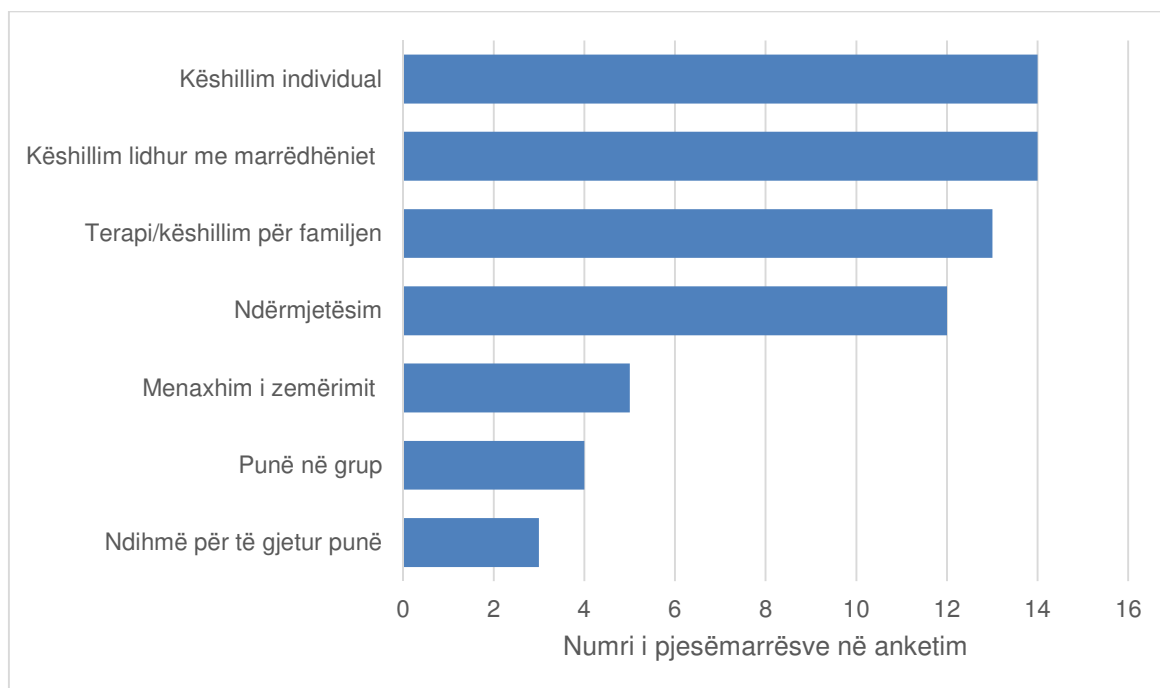

Figura 12: Çfarë shërbimesh ofroni për kryesit e dhunës ndaj grave?

Figura 12 më sipër jep informacion për llojet e shërbimeve që ofrohen për kryesit e veprave penale. Mbështetja jepet kryesisht mbi baza individuale (14 shërbime), ndërsa vetëm katër institucione ofrojnë mbështetje në grup. Gjithashtu, përgjigjet e të anketuarve tregojnë se theksi vihet qartë te këshillimi lidhur me marrëdhëniet dhe terapia/këshillimi për familjen, ndërsa 14 dhe 13 shërbime, përkatësisht, e ofrojnë këtë mbështetje. Gjithashtu, 12 shërbime, përfshirë strehimoren për gra, ofrojnë ndërmjetësim. Forma më pak e zakonshme e mbështetjes është menaxhimi i zemërimit, puna në grup dhe ndihma për të gjetur punë. Vetëm strehimorja për gratë dhe një përshkrim që do të përkonte më shumë me llojin e mbështetjes që parashikohet në kuadër të programeve për kryesit e veprave penale, duke raportuar se kryesit e veprave penale inkurajohen që të ndryshojnë qëndrim dhe sjellje dhe të pranojnë përgjegjësinë për veprimet e tyre, dhe duke i ndihmuar që ata të kontrollojnë veprimet e tyre ndaj grave.¹⁰²

Pjesëmarrësit më së shumti deklaruan se punojnë me kryes të veprave penale (12 nga 15) dhe, gjithashtu, deklaruan se punojnë me viktimat dhe me kryesit e veprave penale bashkërisht. Në fakt, në bazë të Udhëzimeve Administrativë nr. 12/2012 dhe nr. 02/2013 (Neni 8(9) dhe Neni 6(5)), nëse viktimat bie dakord, ato mund të përfshihen dhe bashkëpunojnë si në trajtimin psiko-social, ashtu dhe në trajtimin lidhur me varësinë të kryesit të veprës penale. Në Udhëzimet Administrativë, sidoqoftë, nuk shpjegohen modalitetet e kësaj përfshirjeje dhe këtij bashkëpunimi. Në shpjegimet e tyre si bashkëpunojnë viktimat dhe kryesit e veprave penale, katër QPS-ë¹⁰³ përmendën se ato ofrojnë shërbime ndërmjetësimi apo këshillimi me qëllim sanimin e marrëdhënieve familjare. Dy QPS-ë të tjera përmendën ndërmjetësimin dhe punën në grup, por pa iu referuar pajtimit familjar. Tre institucione (dy QPS-ë dhe IPMLK-ëja) përmendën këshillimin dhe trajtimin

¹⁰² Relacioni Shpjegues i Konventës së Stambollit, paragrafi 104.

¹⁰³ Dy QPS-ë të tjera, të cilat nuk i kanë dhënë përgjigje pyetjes nëse ofrojnë programe për kryesit e veprave penale, gjithashtu, përmendën se ofrojnë ndërmjetësim me qëllim sanimin e marrëdhënieve familjare.

psiko-social, por nga përgjigjet e tyre nuk është e qartë nëse këto janë seanca të përbashkëta. Më tej, IPMLK-ëja deklaroi se, krahas këshillimit në një periudhë afatshkurtër, viktimës i jepet informacion për trajtimin e kryesit të veprës penale. Një QPS saktësoi se punon bashkërisht me viktimën dhe kryesin e veprës penale nëse ka nisur procedura e divorcit dhe/ose për kujdestarinë e fëmijëve, apo nëse është lëshuar urdhër mbrojtjeje, ndërsa një QPS tjetër përmendi se me të dyja palët mund të zhvillohen diskutime në mënyrë që të përcaktohet nëse familja është dëmtuar nga dhuna në familje. Së fundi, ndonëse fillimisht deklaroi se nuk punon me viktimën dhe kryesin e veprës penale bashkërisht, operatori i strehimores për gratë përmendi se, në kuadër të aktiviteteve të ndërmjetësimit dhe këshillimit për familjen, në mjediset e strehimores apo në ndonjë vend tjetër që zgjedh kryesi i veprës penale, mes viktimës dhe kryesit të veprës penale organizohen takime.

Është me rëndësi që të nënvizohet se asnjëri prej ofruesve të shërbimeve nuk ka përmendur se punon bashkërisht me viktimat dhe kryesit e veprave penale me qëllim maksimizimin e mbrojtjes së viktimës, të paktën jo në kontekstin e punës që bëhet me kryesit e veprave penale me qëllim ndërhyrjen dhe trajtimin. Pavarësisht se gjashtë të intervistuar përmendën se bashkëpunojnë me shërbime mbështetëse të specializuara për drejtimin e programeve për kryesit e veprave penale (siç e parashikon Neni 16, paragrafi 3, i Konventës së Stambollit), përgjigjet e tyre nuk dhanë më shumë njohuri për sa i takon pikësynimit dhe modaliteteve të një bashkëpunimi të tillë.

Me qëllim trajtimin e mungesave lidhur me ofrimin, që u evidentuan gjatë vlerësimit të Programit 2011-2014, në SKMDHFPV pranohet nevoja për rehabilitimin e kryesve të dhunës në familje dhe parashikohet si objektiv i veçantë ngritja e institucioneve të rehabilitimit dhe e qendrave të këshillimit që ofrojnë programe detyruese për kryesit e dhunës në familje.¹⁰⁴ Një zhvillim i tillë është i mirëpritur, meqenëse ai krijon mundësinë për harmonizimin e standardeve me Konventën e Stambollit, si dhe përvojën më të mirë në këtë fushë, duke patur parasysh se, aktualisht, në Kosovë* nuk ekzistojnë programe për kryesit e dhunës në familje siç e parashikon traktati.¹⁰⁵ Përveç kësaj, autoritetet e Kosovës* duhet të parashikojnë krijimin e programeve të ndërhyrjes dhe trajtimit për autorët e dënuar të krimit me motiv seksual, brenda dhe jashtë burgut. Më e rëndësishmja, programet duhet ta tejkalojnë trajtimin e kryesve të veprave penale për probleme psikologjike apo të varësisë, dhe të sigurojnë aktivitete të posaçme individuale dhe në grup gjatë të cilave, bashkë me kryesit e veprave penale, hulumtohen pasojat e sjelljes së tyre abuzive për sa i përket impaktit të saj tek viktimat, aktivitete këto që synojnë rritjen e mirëkuptimit, përgjegjshmërisë dhe motivimit për të ndryshuar dhe sfidojnë stereotipet gjinore dhe qëndrimet armiqësore ndaj grave.

¹⁰⁴ Objektiv i Strategjik 4.4.

¹⁰⁵ Për udhëzime specifike lidhur me zbatimin e Nenit 16, jeni të lutur të shihni: Hester, M. dhe Lilley, S-J (2014). "Programe për autorët e dhunës në familje dhe dhunës seksuale: Neni 16 i Konventës së Stambollit. Përmbledhje dokumentesh për Konventën e Këshillit të Evropës 'Për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje'." Strasburg: Këshilli i Evropës, f. 16.

4.9. Mbështetja gjatë procesit ligjor (Nenet 55 dhe 56 të Konventës së Stambollit)

Mbështetja gjatë procesit ligjor përfshin organizata për viktimat, këshilltarë të trajnuar posaçërisht për dhunën në familje apo lloje të tjera shërbimesh mbështetëse/mbrojtjeje që mund t'u asistojnë viktimave dhe t'i mbështesin gjatë procesit hetimor dhe gjyqësor. Synimi është që viktimat të fuqizohen dhe të inkurajohen t'i vazhdojnë procedurat e ndjekjes penale. Ky lloj shërbimi nuk është i natyrës ligjore, por praktike/psikologjike. Në të përfshihet përgatitja psikologjike/emocionale e viktimave për të përballuar dhënien e dëshmisë në prani të të pandehurit, shoqërimi i viktimave në gjyq dhe/ose dhënia e ndihmës atyre në çfarëdo mënyre tjetër praktike dhe emocionale.

Nga 53 ofrues shërbimesh që morën pjesë, 30 shërbime (57%) deklaruan se ofrojnë mbështetje gjatë procesit ligjor. Nga këto 30 organizata, 12 janë shërbime mbështetëse të specializuara, 16 janë të përgjithshme, ndërsa dy i përkasin kategorisë "të tjera". Duke gjykuar nga përgjigjet e pjesëmarrësve, duket se ekziston njëfarë pështjellimi përsa i takon këtij lloji të veçantë të mbështetjes. Disa të anketuar, domethënë, ata që funksionojnë brendapërbrenda sistemit ligjor, mbështetjen gjatë procesit ligjor e kanë kuptuar si mjet ligjor dhe/ose përfaqësim e mbështetje ligjore.¹⁰⁶ Të tjerë, për shembull, u janë referuar llojeve të shërbimeve që u ofrohen viktimave në përgjithësi, si: mbështetja financiare apo riintegrimi. Si pasojë, këto rezultate mund të mos pasqyrojnë dhënien faktikisht të shërbimit të mbështetjes gjatë procesit ligjor.

Njëmbëdhjetë nga 30 ofruesit e shërbimeve përmendën se referimi pranë shërbimit të tyre bëhet mbi baza vullnetare, ndërsa për 18 bërja e referimit është e detyrueshme. Sidoqoftë, për shkak të moskuptimit që shpjegohet më sipër, me shumë gjasë në disa përgjigje bëhet fjalë për referimin në përgjithësi dhe jo specifikisht për dhënien e ndihmës gjatë procesit ligjor.

Ndër shërbimet e përgjithshme, disa QPS-ë deklaruan se ofrojnë mbështetje emocionale, mbështetje psiko-sociale, këshillim dhe udhëzime, ndërsa disa iu referuan shërbimeve të tyre në përgjithësi.¹⁰⁷ Gjithashtu, një numër i vogël përmendi pjesëmarrjen gjatë intervistave në polici dhe shoqërimin e viktimave në gjyq apo institucione të tjera. Një institucion shëndetësor dhe një institucion mjeko-ligjor, gjithashtu, dhanë përgjigje pozitive, ndonëse, në të vërtetë, ato nuk ofrojnë mbështetje gjatë procesit ligjor. Sërish, përgjigje të tilla tregojnë moskuptim se çfarë do të thotë mbështetje gjatë procesit ligjor.

Ndër 12 shërbimet e specializuara, të pestë Mbrojtësit e Viktimave dhe shërbimi i asistencës me telefon, që morën pjesë në anketim, u përgjigjën se i mbështesin viktimat gjatë procesit ligjor. Përveç kësaj, në përshkrimin e tyre se çfarë përfshin kjo mbështetje, të pestë Mbrojtësit e Viktimave përmendën dhënien e këshillave juridike dhe mbështetjes ligjore, ndërsa dy deklaruan edhe shoqërimin e viktimave në gjyq, zyrat e policisë dhe prokurori. Siç shpjegohet në Seksionin 1.5, Mbrojtësit e Viktimave luajnë një rol kryesor për mbështetjen e të drejtave dhe nevojave të viktimave. Mbrojtësit e Viktimave mbështesin gjithë viktimat e krimit, por merren kryesisht me viktimat e dhunës në familje, dhunës seksuale dhe trafikimit të

¹⁰⁶ Si në rastin e gjithë formave të tjera të mbështetjes që shqyrtohen në pyetësor, pjesëmarrësve iu dha përkufizimi i mbështetjes gjatë procesit ligjor.

¹⁰⁷ 14 QPS-ë gjithsej pretenduan se ofrojnë mbështetje gjatë procesit ligjor.

qenieve njerëzore.¹⁰⁸ Në përputhje me Nenin 56 (1.e) të Konventës së Stambollit, synimi kryesor i Mbrojtësve të Viktimave është që të asistojnë viktimat për sigurimin e të drejtave, mjeteve juridike dhe shërbimeve mbështetëse, si dhe me qëllim që interesat e tyre të merren në konsideratë gjatë procesit hetimor dhe penal.¹⁰⁹ Mbrojtësit e Viktimave jo vetëm ofrojnë përfaqësim ligjor,¹¹⁰ por, në rastet kur viktimat nuk “ka njohuri për sistemin dhe procesin gjyqësor”, kanë detyrimin që ta njohin viktimën me të drejtat e saj dhe “(ta informojnë) viktimën lidhur me procedurat gjyqësore dhe (t’i komunikojnë) kërkesat e gjykatës ndaj viktimës”.¹¹¹ Mbrojtësit e Viktimave, gjithashtu, mund ta shoqërojnë viktimën në zyrat e policisë dhe prokurori, dhe duhet të marrin pjesë në të gjitha seancat gjyqësore. Sipas PSV-ëve të Mbrojtësve të Viktimave, ndër shërbimet e tjera që ofrojnë Mbrojtësit e Viktimave mund të përfshihet dhënia e këshillimit në situata krizash dhe e mbështetjes emocionale që mund të ofrohen vazhdimisht.¹¹² Në bazë të këtij informacioni, duket se Mbrojtësit e Viktimave përputhen më shumë me përcaktimin e mbështetjes gjatë procesit ligjor që kërkon Konventa e Stambollit. Sidoqoftë, asnjë Mbrojtës i Viktimave nuk përmendi dhënien e mbështetjes psikologjike/emocionale me qëllim përgatitjen e viktimave për procesin hetimor dhe gjyqësor dhe përballjen me të. Kjo tregon se dhënia e mbështetjes emocionale varet nga Mbrojtësit individualë të Viktimave. Nuk u specifikua as përgatitja e viktimës për të vazhduar procedurat e ndjekjes penale apo për të dëshmuar në gjyq në prani të kryesit të veprës penale.

Përsa i takon NJHDHF-ëve të policisë, duhet vënë në dukje se, ndonëse disa oficerë policie mund të jenë të trajnuar për të dhënë mbështetje emocionale, kjo, zakonisht, kufizohet në kontekstin e dhënies së shërbimeve policore.¹¹³ Shoqërimi i viktimave në gjyq, gjithashtu, kufizohet në sigurimin e mbrojtjes së tyre fizike. Në përgjithësi, njësitë e policisë nuk e luajnë rolin e përgatitjes së viktimës për t’u përballur me gjyqin apo për të dhënë dëshmi para gjykatës.

Ndër tri strehimoret për gratë dhe një OJQ-ëje për gratë që e ofrojnë këtë mbështetje, vetëm një strehimorë për gratë ka përmendur se, në mungesë të juristit, viktimën në gjyq e shoqëron një këshilltare psiko-sociale. Megjithatë, konfirmohet se OJQ-ëtë ofrojnë mbështetje psikologjike dhe shoqërimin e viktimave në gjyq, dhe ofrojnë mbështetje ligjore në mungesë të juristëve dhe avokatëve të viktimave.

Në bazë të përgjigjeve të dhëna gjatë anketimit dhe intervistave, fatkeqësisht, është e pamundur të thuhet me siguri sa pjesëmarrës në anketim ofrojnë mbështetje gjatë procesit ligjor, siç parashikohet në Konventën e Stambollit. Gjithsesi, të dhënat tregojnë se një funksion i tillë nuk kryhet nga një institucion apo organizatë specifike. Në të vërtetë, viktimat mund të mbështeten tek ofrues të ndryshëm shërbimesh, domethënë, tek Mbrojtësit e Viktimave, OJQ-ëtë dhe QPS-ëtë, që ofrojnë lloje të ndryshme mbështetjeje gjatë procesit ligjor. Moskuptimi nga ana e të anketuarve se çfarë nënkupton kjo lloj mbështetjeje dhe vënia e theksit më shumë tek aspekti ligjor sesa tek aspektet emocionale/psikologjike mund të jenë tregues i mungesës së ofrimit të shërbimit. Për të përmbushur kërkesat e Konventës së Stambollit, për

¹⁰⁸ Procedura Standarde të Veprimit të Zyrës për Mbrojtje dhe Ndihmë Viktimave, Nenet 13, 14 dhe 15.

¹⁰⁹ Po aty, 2013.

¹¹⁰ Sipas PSV-ëve për dhunën në familje, Mbrojtësit e Viktimave kanë detyrimin që të ofrojnë këshilla për nisjen e procedurave dhe marrjen e masave për mbrojtje, dhe t’i mbështesë viktimat në bërjen e kërkesës për urdhër mbrojtjeje. Gjatë procedurës së ndjekjes penale, Mbrojtësit e Viktimave luajnë rolin e avokatit të viktimës si palë e dëmtuar.

¹¹¹ Procedura Standarde të Veprimit të Zyrës për Mbrojtje dhe Ndihmë Viktimave (2013), Neni 22(5).

¹¹² Po aty, Neni 28.

¹¹³ Informacion i dhënë nga ekspertet vendase që marrin pjesë në këtë studim.

ofruesit përkatës të shërbimeve duhen parashikuar detyrime të qarta, që të bëhet e mundur që këto viktime të të gjitha formave të dhunës ndaj grave të kenë mundësi të marrin ndihmë më të plotë gjatë procesit hetimor dhe gjyqësor.

5. Qasja përta i takon dhunës ndaj grave (Neni 3 i Konventës së Stambollit)

Dhuna ndaj grave është një term ombrellë për “të gjitha aktet e dhunës mbi baza gjinore që rezultojnë, apo mund të rezultojnë, në dëmtim apo vuajtje fizike, seksuale, psikologjike ose ekonomike për gratë, përfshirë kërcënimet për kryerjen e këtyre akteve, shtrëngimin ose heqjen arbitrare të lirisë, pavarësisht nëse ndodh në jetën private apo publike”.¹¹⁴ Dhuna përbën shkelje të të drejtave të njeriut dhe një formë diskriminimi ndaj grave.¹¹⁵ Në bazë të Konventës së Stambollit, akte të tilla parashikojnë, por pa u kufizuar në, dhunën në familje, dhunën psikologjike, dhunën fizike, dhunën seksuale, përfshirë përdhunimin, ndjekjen, ngacmimin seksual, martesën e detyruar, gjymtimin e organeve gjenitale femërore, abortin e detyruar, sterilizimin e detyruar dhe krimet që kryhen në emër të të ashtuquajturit nder.

Siç paraqitet në Figurën 13,¹¹⁶ pjesa dërrmuese e pjesëmarrësve e vë theksin te ofrimi i shërbimeve të drejtpërdrejta për viktimat e dhunës në familje (91%), pasuar nga përdhunimi/dhuna seksuale (77%), trafikimi i qenieve njerëzore (72%), abuzimi seksual ndaj fëmijës (70%) dhe ngacmimi seksual (68%). Gjithashtu, afërsisht gjysma e ofruesve të shërbimeve punojnë me viktime të martesës së detyruar (57%) dhe ndjekjes (49%). Ndër format e dhunës që mbulohen më pak nga ofruesit e shërbimeve përfshihen krimet në emër të të ashtuquajturit nder (30%), aborti dhe sterilizimi i detyruar (21%) dhe gjymtimi i organeve gjenitale femërore (11%). Gjithashtu, 19% e ofruesve të shërbimeve përmendi se punon me forma të tjera të dhunës, si: dhuna ekonomike, dhuna psikologjike, privimi i lirisë, kufizimi i lirisë së lëvizjes, detyrimi për të punuar, incesti, përrjashtimi dhe mospërbushja e nevojave bazë të bashkëshortes.

¹¹⁴ Neni 3(a), Konventa e Stambollit.

¹¹⁵ Po aty.

¹¹⁶ Në pyetësorin e anketimit janë përfshirë përkufizimet e Konventës së Stambollit për të gjitha këto forma të dhunës.

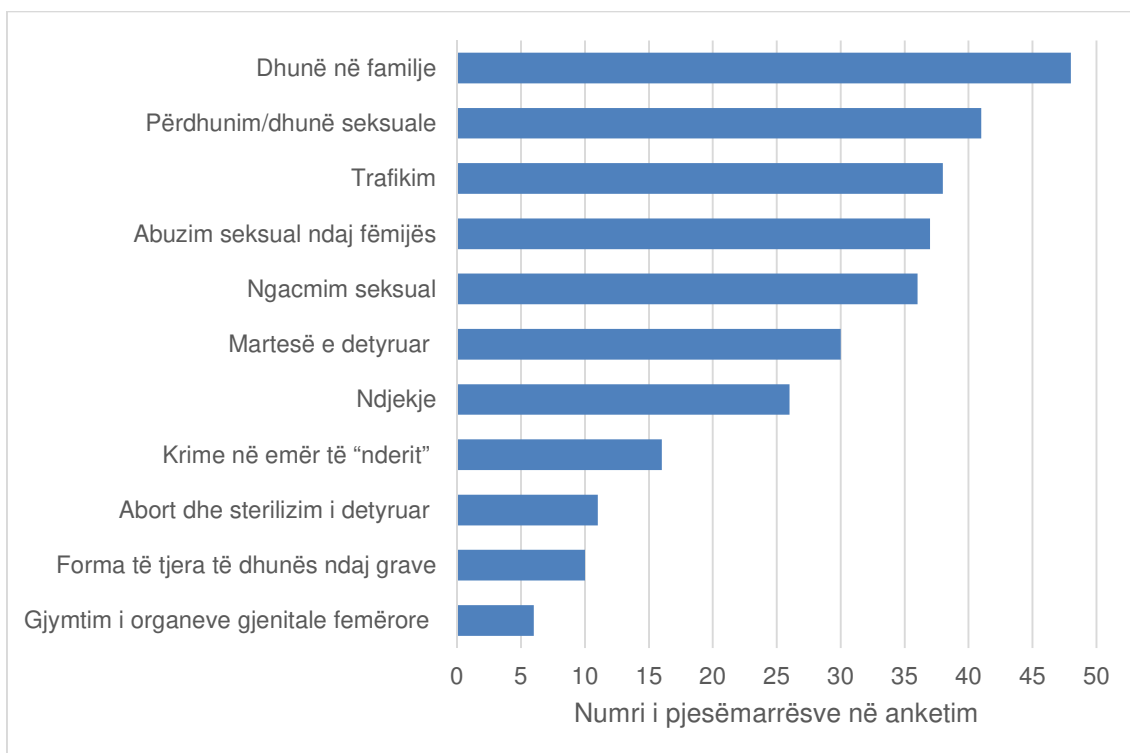

Figura 13: Me cilat forma të dhunës ndaj grave punon drejtpërsëdrejti shërbimi juaj?

Në pamjen e parë, këto rezultate tregojnë se trajtohen të gjitha format e dhunës ndaj grave, që parashikohen në Konventën e Stambollit, ndonëse në masë të ndryshme. Megjithatë, duke marrë në konsideratë pjesën e punës që i kushtohet secilës formë të dhunës ndërtohet një tablo shumë e ndryshme. Në Tabelën 3 jepet informacion i hollësishëm për numrin e ofruesve të shërbimeve dhe vlerësimi se sa përqind e punës së tyre i kushtohet çdo forme të dhunës ndaj grave:

Tabela 3: Jeni të lutur të bëni një vlerësim të pjesës së punës suaj të drejtpërdrejtë me viktimat, që i kushtohet secilës formë të dhunës ndaj grave

Forma të dhunës ndaj grave	Numri gjithsej i ofruesve të shërbimeve	Pjesa e punës											
		≤ 5%	≤ 10%	≤ 20%	≤ 30%	≤ 40%	≤ 50%	≤ 60%	70%	80%	90%	100%	Në varësi të rastit/ nevojës
Dhunë në familje	38	1			5	2	3	4	3	11	5	2	2
Përdhunim/dhunë seksuale	29	15	6	3	2				1	1			1
Abuzim seksual ndaj fëmijës	20	16	2	1									1
Ndjekje	16	13	1	1				1					
Krime në emër të "nderit"	6	5	1										
Gjymtim i organeve gjenitale femërore	3	3											
Martesë e detyruar	15	12	1	1									1

Ngacim seksual	20	15	2	1				1				1
Trafikim	24	10	7	4	2						1	
Abort dhe sterilizim i detyruar	5	3	1	1								

Shifrat tregojnë se ofruesit e shërbimeve ia kushtojnë pjesën më të madhe të punës dhunës në familje, ndërsa 18 pjesëmarrës gjithsej përcaktojnë se kjo pjesë e punës llogaritet në masën 80%-100%. Përqindjet e të gjitha formave të tjera të dhunës janë shumë më të ulëta dhe, më së shumti, variojnë ndërmjet 30% dhe 0%.

Pavarësisht nga fakti se 77%-68% e pjesëmarrësve përmendi trajtimin e përdhunimit/dhunës seksuale, abuzimit ndaj fëmijës dhe ngacimit seksual, pjesa e punës që i kushtohet secilës është e ulët, ndërsa të anketuarit më së shumti u kushtojnë këtyre formave më pak se 5% të punës së drejtpërdrejtë. Në rastin e përdhunimit/dhunës seksuale, organizata që deklaroi 80%, gjithashtu, dha të njëjtën përqindje lidhur me dhunën në familje, që fare mirë mund të nënkuptojë se shërbimi mbështet viktimat e dhunës në familje që kanë përjetuar abuzim seksual. Organizata që e llogarit pjesën e punës 70%, është një organizatë që punon me të gjitha viktimat e torturës. Pjesa e punës kushtuar dhunës seksuale dhe përdhunimit mund t'i atribuohet gjithashtu mungesës së shërbimeve mbështetëse të specializuara për viktimat në Kosovë*, si: qendrat për referimin e rasteve të dhunës seksuale dhe qendrat për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit (shih Seksionin 4.5). Për më tepër, kur u pyetën nëse për ndonjë formë të dhunës ofroheshin tepër pak shërbime, pesë të intervistuar përmendën dhunën seksuale dhe përdhunimin, katër përmendën trafikimin e qenieve njerëzore dhe dy përmendën abuzimin seksual ndaj fëmijës.

Përkufizimet e dhunës ndaj grave

Siç përmendet në Seksionin 1, kuadri legjislativ apo i politikave në Kosovë* nuk përmban ndonjë përkufizim të dhunës ndaj grave. Qasja ka qenë që format e ndryshme të dhunës të trajtoheshin veçmas, domethënë, në bazë të legjislacionit penal, ku dhuna në familje përbënte pothuajse objektin e vetëm. Disa forma të dhunës, si: dhuna seksuale, përfshirë përdhunimin, martesën e detyruar, ndjekjen, sterilizimin e detyruar, abortin e detyruar, dhunën psikologjike, krimet në emër të të ashtuquajturit nder dhe gjymtimin e organeve gjenitale femërore, kanë munguar pothuajse fare në ndërhyrjet e politikave të synuara.

Në pyetësorin e anketimit, pjesëmarrësit u pyetën si e përcakton shërbimi i tyre dhunën ndaj grave.¹¹⁷ Përkufizimet e dhëna përmbanin komponentë që ishin të ndryshëm dhe, nganjëherë, kryqëzoheshin me njëri-tjetrin, çka e bën të vështirë klasifikimin e përgjigjeve. Dymbëdhjetë pjesëmarrës në anketim (23%) e përcaktuan dhunën ndaj grave si shkelje e të drejtave të njeriut apo e të drejtave të grave.¹¹⁸ Vetëm një ofrues i shërbimeve, një OJQ për gratë, përmendi diskriminimin dhe një QPS përmendi barazinë gjinore, pa shpjeguar detyrimisht si kontribuojnë këto në dhunën ndaj grave. Një grup i dytë prej gjashtë të anketuarish (11%) e barazonte dhunën ndaj grave me dhunën në shtëpi dhe në familje, dhe në këtë grup bëjnë

¹¹⁷ 35 të anketuar dhanë përkufizime, por jo të gjitha lidheshin me dhunën ndaj grave dhe, si të tilla, nuk u shqyrtuan.

¹¹⁸ Ndër të anketuarit, që në anketim e përcaktuan dhunën ndaj grave si shkelje e të drejtave të njeriut, përfshihen 3 QPS-ë, një NJDNJBGJ, dy Mbrojtës të Viktimave, një institucion shëndetësor dhe një institucion mjeko-ligjor. Gjatë intervistave katër pjesëmarrës të tjerë në anketim përmendën të njëjtin përkufizim dhe, për këtë arsye, janë përfshirë këtu.

pjesë tri QPS-ë, dy NJHDHF-ë të policisë dhe një strehimore për gratë. Tetë të anketuar (15%), përfshirë dy strehimore për gratë dhe një OJQ për gratë, përcaktuan se termi përfshin dhunën psikologjike, seksuale, fizike dhe ekonomike, pa dhënë një përkufizim të plotë të dhunës. Së fundi, një pakicë të anketuarish (përfshirë shërbimin e asistencës me telefon për dhunën në familje), gjithashtu, e ka përcaktuar dhunën ndaj grave si krim apo dhunë që ndalohej me ligj, çështje sociale, çështje të shëndetit riprodhues dhe dhunë ndaj personave, ndërsa një strehimore për gratë deklaroi se:

“Dhuna është një fenomen që ndodh në të gjitha shtresat e popullsisë, pavarësisht nga mosha, gjinia, besimi fetar, arsimi e kështu me radhë.”

Gjithashtu, intervistat e thelluara krijuan mundësi për të hulumtuar si e kuptojnë viktimat lidhjen ndërmjet dhunës ndaj grave dhe të drejtave të njeriut. Nga 20 personat e intervistuar gjithsej, vetëm gjashtë iu referuan dhunës ndaj grave si shkelje e të drejtave të njeriut, përfshirë një strehimore për gratë, dy OJQ-ë (njëra që merret me pakicat dhe njëra organizatë rinore), dy QPS-ë dhe një Mbrojtës i Viktimave. Një tjetër Mbrojtës i Viktimave e shtjelloi më tej:

“Të drejtat e njeriut përbëjnë të drejta që e kanë bazën te legjislacioni dhe konventat kombëtare dhe ndërkombëtare, dhe lidhja e tyre me dhunën ndaj grave është shumë e rëndësishme, duke patur parasysh se gjithë të drejtat e garantuara të njeriut duhet t'u garantohen edhe viktimave të dhunës.”

Përfaqësuesi i një strehimoreje, më tej, e lidhi konceptin e dhunës ndaj grave me diskriminimin:

“Çdo veprim gjykoës, diskriminues, që ndikohet nga stereotipet gjinore, sjell dhunë mbi baza gjinore.”

Gjashtë të intervistuar të tjerë u përqendruan te koncepti i të drejtave të grave si të drejta të njeriut, pa bërë ndonjë lidhje në mënyrë të shprehur me dhunën ndaj grave. Dhe tre ofrues të tjerë shërbimesh, gjithashtu, folën për të drejtat e njeriut në terma asnjans nga pikëpamja e gjinisë, ndërsa një OJQ u përqendrua te aftësitë e kufizuara mendore ndërsa deklaroi se:

“Thelbësore në jetën e njeriut është e drejta për të jetuar pa dhunë.”

Nga këto elemente, mund të nxirren disa konkluzione. Përkufizimet e dhëna nga pjesëmarrësit në anketim dhe intervista sugjerojnë se, më së shumti, ata veprojnë në bazë të një përkufizimi të dhunës ndaj grave që është asnjans nga pikëpamja e gjinisë, ndërsa asnjëri nuk e përcaktoi atë në mënyrë të shprehur si një formë diskriminimi, ndërsa vetëm një numër i vogël e përcaktoi si shkelje e të drejtave të njeriut. Asnjëri prej të anketuarve nuk përmendi, për shembull, standardet ndërkombëtare, si: *Deklaratën për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave të vitit 1993, Rekomandimin e Përgjithshëm 19* që jep KEDNG, Konventën e Stambollit apo

përkufizimet e saj. Ndryshe nga ç'mund të pritej, strehimoret për gratë dhe OJQ-ëtë për gratë, që morën pjesë në intervistë, nuk shprehën qartë kuptim më të thellë të termit, por, për shkak të numrit të kufizuar të intervistave, ky konkluzion nuk mund të përgjithësohet. Larmia e gjerë e përkufizimeve të llojeve të ndryshme dhe brendapërbrenda çdo kategorie të ofruesve të shërbimeve, gjithashtu, sugjeron se jo të gjithë kanë të njëjtin kuptim për dhunën ndaj grave.

Mesazhet kryesore që u përcillen përdoruesve të shërbimeve

Analiza e mesazheve kryesore që shërbimet përcjellin në kontaktin e parë me viktimat¹¹⁹ tregon se temat kryesore që evidentohen kanë të bëjnë me konfidencialitetin (20 të anketuar), mbrojtjen (19) dhe informacionin për shërbimet që ofrohen (18). Kjo pasohet nga informacioni për të drejtat e viktimave (10), raportimi i mundësive dhe detyrimeve (7); mbështetja emocionale dhe këshillimi (6); dhe informacioni për legjislacionin (3). Gjithashtu, disa ofrues shërbimesh komunikojnë mesazhe me anë të të cilave synohet që të krijohen marrëdhënie besimi, të tregohet tolerancë zero ndaj dhunës, të tregohet mirëkuptim dhe të ngjallet një ndjenjë shprese te viktima:

- *“Nuk është faji juaj”.*
- *“Do t’ju ndihmoj, do t’ju mbështes”; “Jemi këtu për t’ju ndihmuar”; “Jemi në shërbimin tuaj”; “...Kini besim tek unë”; “Kini besim tek institucioni”: “Besueshmëri”.*
- *“Kini besim te vetja”; “Ju jeni e aftë që të bëni një jetë pa dhunë në të ardhmen”; “Problemi (juaj) nuk është pa zgjidhje”; “Inkurajimi (i viktimës) për të kapërcyer situatën”.*
- *“Dhuna është e patolerueshme”; “(Viktimat) nuk duhet ta tolerojnë dhunën”; “Askush nuk ka të drejtë që të ushtrojë dhunë ndaj askujt”.*
- *“Mund të flisni me mua për problemet tuaja”; “Ç’lloj ndihme mendoni se ju duhet?”; “Verifikimi nëse (viktima) ka nevojë për shërbime shëndetësore”.*

Ndonëse është vështirë që të përcaktohet me saktësi një qasje e përgjithshme për dhe brendapërbrenda gjithë shërbimeve, përgjigjet në të cilat theksi i vihet konfidencialitetit, mbrojtjes së viktimave dhe informacionit, pavarësisht nëse kjo lidhet me shërbimet apo me të drejtat e viktimës, të gjitha pasqyrojnë parime themelore të ofrimit të shërbimeve, siç parashikohet në Konventën e Stambollit. Këto diskutohen në mënyrë më të hollësishme në Seksionet 10 dhe 12 të këtij studimi. Përsa i takon boshllëqeve, sidoqoftë, në përgjigjet e dhëna mungojnë mesazhet se kërkesat e viktimës kanë përparësi dhe se asnjë veprim nuk do të ndërmerret pa miratimin e viktimës.¹²⁰ Kjo tregon një mospërputhje me qasjen e Konventës së Stambollit ndaj fuqizimit, siç parashikohet në Nenet 6 dhe 12. Kjo diskutohet në mënyrë më të hollësishme në Seksionin 7.

¹¹⁹ Pyetjes “Cilat janë tri gjërat kryesore që u komunikohen grave kur kontaktojnë fillimisht shërbimin tuaj?” i kanë dhënë përgjigje 42 të anketuar gjithsej.

¹²⁰ Në fakt, një strehimore për gratë deklaroi se komunikonte të drejtën e viktimës për të zgjedhur.

6. Të drejtat dhe barazitë (Neni 4 i Konventës së Stambollit)

6.1. Barazitë dhe diskriminimi

Konventa e Stambollit mbështetet në parimin e mosdiskriminimit dhe barazisë ndërmjet burrave dhe grave (Neni 4). Kjo do të thotë se çdo masë që merret për të mbështetur dhe mbrojtur viktimat e dhunës ndaj grave duhet të promovojë barazinë, përfshirë shfuqizimin e rregulloreve apo praktikave që diskriminojnë gratë. Gjithashtu, kjo do të thotë se shërbimet mbështetëse duhet të ofrohen pa asnjë formë diskriminimi, pavarësisht nga e kaluara dhe rrethanat individuale të grave, përfshirë racën, gjuhën, besimin fetar, etninë, orientimin seksual, identitetin gjinor, statusin shëndetësor, aftësinë e kufizuar, statusin e emigrantit ose të refugjatit apo status tjetër të tyre.

Trajnimi luan një rol kryesor në rritjen e kapaciteteve të profesionistëve me qëllim dhënien e shërbimeve mbështetëse të përshtatshme për çështje që kanë të bëjnë me kulturën, të cilat përmbushin nevojat specifike të grave dhe japin përgjigjen e duhur ndaj formave të shumta të diskriminimit. Në bazë të rezultateve të anketimit (shih Figurën 14 më poshtë), nga 53 pjesëmarrësit, më shumë se gjysma (58%) punon për shërbime që ofrojnë trajnim për personelin lidhur me barazitë dhe diskriminimin. Një trajnim të tillë për personelin e tyre e ofrojnë 12 nga 20 shërbimet e specializuara dhe 16 nga 27 shërbimet e përgjithshme. Kështu veprojnë pothuajse të gjitha strehimoret (pesë nga shtatë) dhe të gjitha OJQ-ëtë për gratë (dy). Ndër temat apo në përmbajtjen e këtyre trajnimeve përfshihet: barazia gjinore/diskriminimi mbi baza gjinore; fuqizimi i grave; konventat ndërkombëtare dhe legjislacioni vendas, si: LBGJ; sensibilizimi dhe lobimi kundër diskriminimit mbi baza gjinore dhe/ose diskriminimit; të drejtat e njeriut; trajtimi i barabartë pavarësisht nga gjinia, raca, gjuha, feja, origjina kombëtare, ngjyra, opinioni politik etj. Nga 20 të intervistuarit, 13 përmendën se personeli i tyre i nënshtrohet trajnimit të mëtijshëm me qëllim përmirësimin e punës me grupe të marginalizuara. Vetëm tre të intervistuar përmendën për cilat grupe parashikohej trajnimi: personat LGBT, personat me çrregullime të shëndetit mendor dhe gratë me aftësi të kufizuara. Fakti që 42% e ofruesve të shërbimeve deklaruan se nuk e trajnojnë personelin lidhur me barazitë dhe diskriminimin, tregon për nevojën për trajnim dhe rritje të kapaciteteve në këtë aspekt.

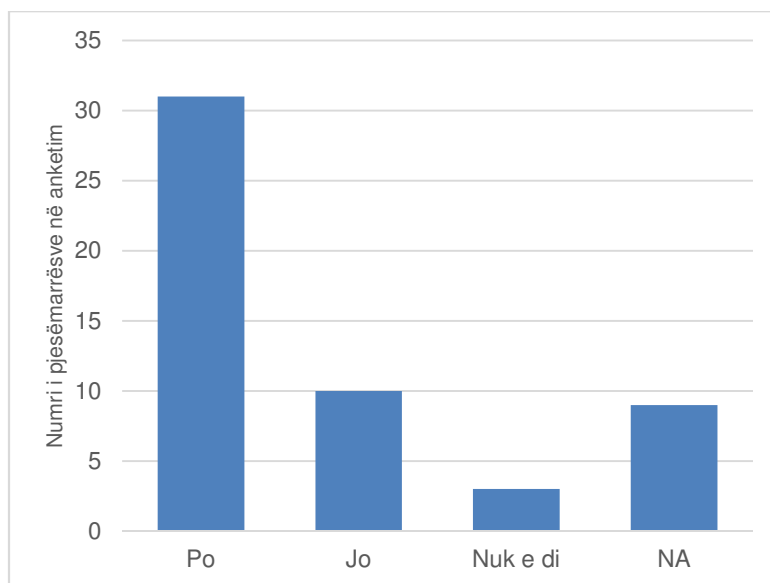

Figura 14: A ofroni trajnim për personelin lidhur me barazitë dhe diskriminimin?

Pesëmbëdhjetë nga 20 të intervistuar përmendën se shërbimi i tyre ka një politikë përsa i takon barazive në vendin e punës. Sidoqoftë, të anketuarit nuk dhanë hollësi të mëtejshme apo iu referuan kryesisht rregulloreve dhe ligjeve të Kosovës* mbi trajtimin e barabartë në vendin e punës.

Ofrimi i një platforme ku përdoruesit e shërbimit të shprehin kënd vështrimet e tyre për mbështetjen që marrin, është, gjithashtu, një tregues i mirë i një qasjeje përfshirëse ndaj ofrimit të shërbimeve. Si pasojë, pjesëmarrësve në anketim iu kërkua që të tregonin çfarë mjetesh përdorin për të nxitur kënd vështrimet e viktimave lidhur me ofrimin e shërbimeve. Formularët për opinionet vlerësuese (43% e të gjithë pjesëmarrësve në anketim) janë mekanizmi më i zakonshëm. Gjithashtu, në 21% të shërbimeve viktimat përfshihen në grupe diskutimi dhe diskutime reflektuese. Vetëm 11% e pjesëmarrësve deklaruan se viktimat përfaqësohen në bordin apo ekipin e menaxhimit të institucioneve/organizatave, përfshirë tri nga pesë strehimoret për gratë. Gjithashtu, gjatë intervistave të thelluara u dhanë disa informacione të tjera për mekanizmat për të bërë ankesë që viktimat të kallëzojnë ndonjë keqtrajtim nga ana e ofruesve të shërbimeve. Më shpesh u përmendën kutitë e ankesave, pasuar nga mundësia e viktimave për të bërë ankesa drejtpërdrejt tek strukturat e drejtuesve/drejtorët e shërbimeve dhe ministritë përkatëse dhe institucionet gjyqësore. Me përjashtim të përfaqësimit në borde dhe strukturat drejtuese,¹²¹ shërbimet e specializuara nuk i përdorin mekanizmat për opinionet vlerësuese më shumë se shërbimet e përgjithshme.¹²² Ndër shërbimet e specializuara, duket se përdorimi i mekanizmave për opinionet vlerësuese është më i zakonshëm në strehimoret për gratë. Gjithashtu, fakti se shërbimet e specializuara dhe të përgjithshme publike dhanë përgjigje të ndryshme gjatë anketimit dhe intervistave edhe për të njëjtat nënkategori të shërbimeve tregon për mungesë të

¹²¹ Katër shërbime të specializuara dhe dy shërbime të përgjithshme treguan për përfaqësimin e viktimave në bord apo në ekipet e menaxhimit.

¹²² 45% e gjithë shërbimeve të specializuara dhe 44% e gjithë shërbimeve të përgjithshme përsa i takon përdorimit të formularëve për opinionet vlerësuese, dhe 20% e gjithë shërbimeve të specializuara dhe 19% e gjithë shërbimeve të përgjithshme përsa i takon përdorimit të grupeve të diskutimit. Përlllogaritur në bazë të 20 shërbimeve të specializuara dhe 27 shërbimeve të përgjithshme.

standardizimit përsa i takon mekanizmave për opinionet vlerësuese dhe për të bërë ankesë. Si të tilla, përdorimi i këtyre mekanizmave duket se varet kryesisht nga institucionet individuale. Gjithashtu, larmia e përgjigjeve mund të jetë tregues i mungesës së njohurive të ofruesve të shërbimeve lidhur me procedurat për të bërë ankesë dhe opinionet vlerësuese në dispozicion të viktimave.

6.2. Të drejtat e njeriut

Qasja me bazë të drejtat e njeriut përsa i takon dhunës ndaj grave i vendos të drejtat e viktimës në qendër të aktivitetit të ofrimit të shërbimeve, duke pranuar se shtetet dhe ofruesit e shërbimeve kanë përgjegjësinë kryesore që të respektojnë, mbrojnë dhe përmbushin këto të drejta. Qasja me bazë të drejtat e njeriut, ndër të tjera, nënkupton sigurimin që viktimat t'i njohin të drejtat dhe privilegjet e tyre, në mënyrë që të marrin vendime të mbështetur tek informacioni në një mjedis mbështetës që i trajton me dinjitet, respekt dhe ndjeshmëri.¹²³

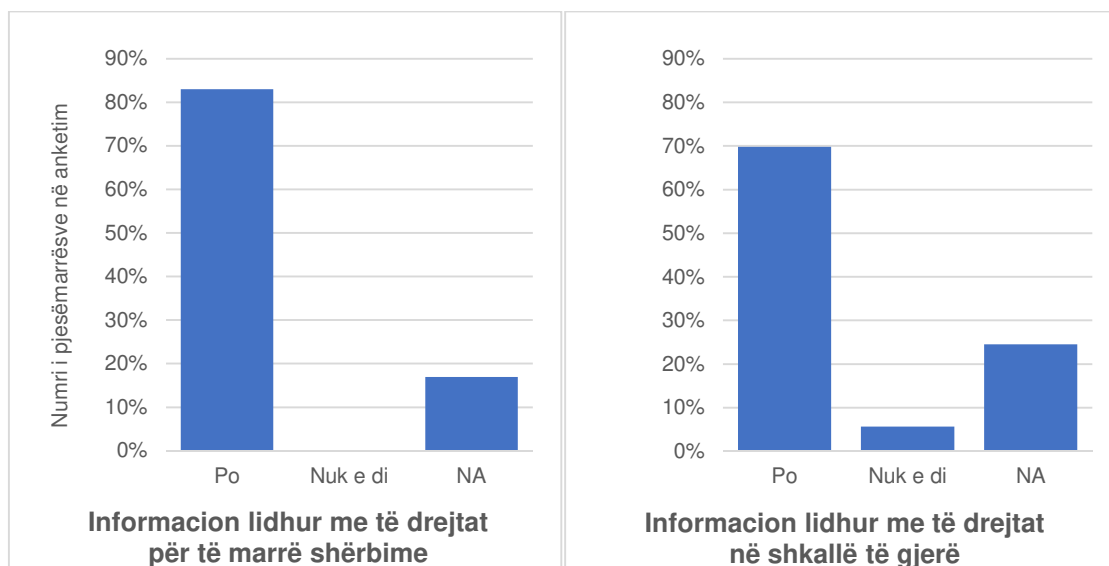

Figura 15: A informohen viktimat lidhur me të drejtat që kanë për të marrë shërbime dhe lidhur me të drejtat e tyre më gjerësisht?

Siç tregohet në Figurën 15, pjesa më e madhe e të anketuarve të shërbimeve (83% e 53 të anketuarve) përmendi se viktimave u jepet informacion lidhur me të drejtat e tyre për të marrë shërbim. Gjithashtu, 70% e pjesëmarrësve deklaruan se viktimave u jepet informacion lidhur me të drejtat e tyre në shkallë më të gjerë. Sidoqoftë, përgjigjet tregojnë se pjesëmarrësit i ngatërrojnë të dy llojet e informacionit dhe iu referohen të dy llojeve në mënyrë të ndër-këmbyeshme. Përgjithësisht, shërbimet ofrojnë informacion lidhur me llojet e mbështetjes dhe ndihmës që do të japë shërbimi (përfshirë informacionin lidhur me procedurat e brendshme) dhe institucionet e tjera, si dhe informacion lidhur me të drejtat dhe

¹²³ Relacioni Shpjegues i Konventës së Stambollit, paragrafi 118.

procedurat ligjore në bazë të rregulloreve dhe ligjeve të Kosovës*. Gjithashtu, disa ofrues të shërbimeve përmendën këto:

- të drejtën e konfidencialitetit dhe të mbrojtjes së të dhënave;
- të drejtën për t'u asistuar nga një pjesëtare femër e personelit;
- të drejtën për trajtim të barabartë dhe mosdiskriminim;
- të drejtën për të zgjedhur cilat shërbime duan;
- të drejtat e garantuara nga konventat ndërkombëtare.

Një strehimore për gratë bëri një përshkrim më të hollësishëm të informacionit që u jepet viktimave lidhur me të drejtat e tyre më gjerësisht:

“E drejta për një jetë pa dhunë, e drejta për të lëvizur lirisht, e drejta për të marrë shërbime shëndetësore (e drejta për të marrë pjesë në trajnime lidhur me sëmundjet e transmetueshme seksualisht dhe e drejta për të marrë informacion lidhur me sëmundje të kancerit të gjirit), për të marrë shërbime ligjore (e drejta për trashëgimi familjare, e drejta për t'u kujdesur, për t'i rritur dhe edukuar fëmijët), për arsimim, trajnim profesional, e drejta për këshillim psiko-social dhe e drejta për pavarësi ekonomike.”

PSV-ëtë përcaktojnë si parim bazë mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të viktimave të dhunës në familje si qendrën e gjithë ndërhyrjeve. Më tej, ato konfirmojnë të drejtën e viktimave për t'u trajtuar me dinjitet dhe për të mos u riviktimizuar. Në Kosovë*, institucionet dhe organizatat e përfshira në sistemin e ndërhyrjes kanë detyrimin që të japin informacion për të drejtat e njeriut, të drejtat e viktimave të dhunës në bazë të ligjit, si dhe për shërbimet ekzistuese që u takojnë viktimave. Ndërsa është inkurajuese kur sheh që pjesa më e madhe e shërbimeve jep informacion për të drejtat e viktimave për të marrë shërbimet e tyre, si dhe për të drejtat e tyre më gjerësisht, nevojiten aktivitete për rritjen e mëtejshme të kapaciteteve me qëllim që shërbimet të përmbushin detyrimet e tyre, siç parashikohen në PSV-ëtë, dhe që të mbulojnë viktimat e të gjitha formave të dhunës ndaj grave.

Gjithashtu, qasja me bazë të drejtat e njeriut ka të bëjë me fuqizimin e viktimave në mënyrë që ato të jenë të afta të gëzojnë të drejtat që u takojnë. Fuqizim nuk do të thotë vetëm respektim i të drejtës së viktimave për të bërë zgjedhjet e tyre, por ai është “i pakundërshtueshëm edhe në proceset e pjesëmarrjes dhe konsultimit.”¹²⁴ Viktimat, për shembull, mund të ftohen që të marrin pjesë në veprime sensibilizuese lidhur me një shërbim apo të marrin pjesë si vullnetare në veprimtari të caktuara. Pothuajse gjysma e gjithë të anketuarve (51%) deklaroi se viktimat mund të marrin pjesë në shërbime nëse dëshirojnë. Sidoqoftë, hollësitë që dhanë pjesëmarrësit lidhur me mënyrat si përfshihen viktimat, tregojnë se kjo praktikë nuk është e zakonshme në Kosovë.* Në të gjitha rastet,¹²⁵ ofruesit e shërbimeve e kanë ngatërruar përfshirjen e viktimave në ofrimin e shërbimeve, me të drejtën e viktimave për të marrë vendime lidhur me ofrimin e shërbimeve apo me kallëzimin e abuzimit.

¹²⁴ Këshilli i Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës, f. 23.

¹²⁵ Vetëm një shërbim (një OJQ për gratë) nga 20 të anketuarit, që dhanë më shumë hollësi, përmendi se viktimat angazhohen “në realizimin e veprimtarive” pa specifikim të mëtejshëm.

Ky ngatërrim, plus faktin se pothuajse gjysma e të anketuarve nuk i angazhojnë apo nuk e dinë nëse i angazhojnë viktimat në shërbimet e tyre, tregon për nevojën për ndërhyrje me qëllim korrigjimin e kësaj mungese.

6.3. Aksesit dhe disponueshmëria

Sipas standardeve që parashikon Konventa e Stambollit, shërbimet mbështetëse duhet të jenë të arritshme nga pikëpamja fizike dhe ekonomike dhe të kuptueshme nga ana gjuhësore. Siç përmendet në Seksionin 6.1, ato, gjithashtu, duhen ofruar pa dallim në mënyrë që të jenë në dispozicion të grave nga gjithë përkatësitë.

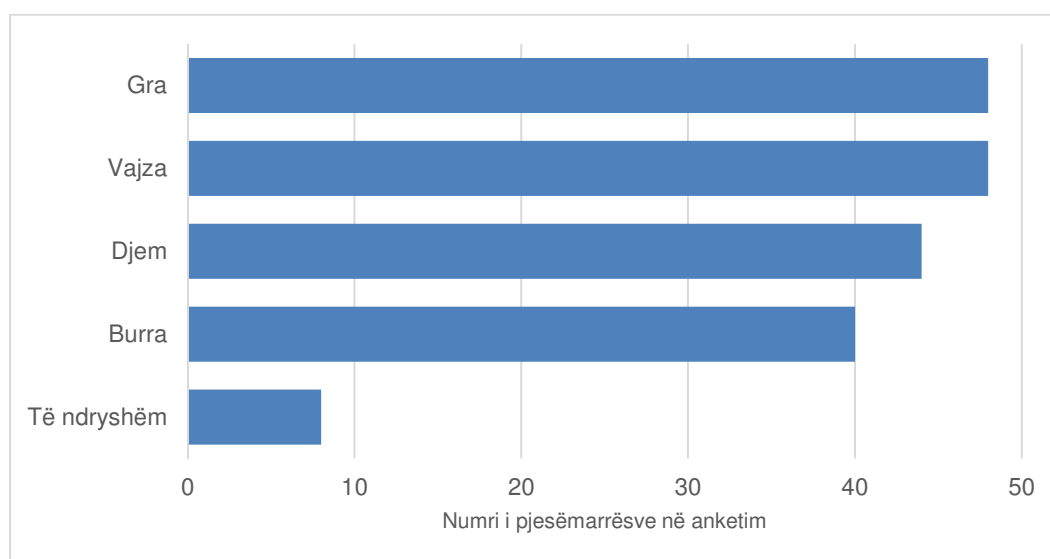

Figura 16: Në dispozicion të kujt është shërbimi juaj?

Sipas Figurës 16, 48 ofrues shërbimesh (91%) punojnë me gra, ndërsa edhe 91% të tjerë ofrojnë mbështetje për vajza. Për burrat funksionojnë gjithsej 40 institucione/organizata (75%), ndërsa 44 ofrojnë shërbime për djem (83%). Aspak e habitshme, shumica e pjesëmarrësve, që raportojnë se ofron shërbime për burra, punon në shërbime të përgjithshme (45%). Ndër 13 shërbimet e specializuara (65%) që raportojnë se punojnë me burra, pesë janë Mbrojtës së Viktimave, pesë janë NJHDHF-ë të policisë dhe njëri është shërbimi i asistencës me telefon. Të gjithë këto institucione kanë mandat që të punojnë me të gjithë viktimat e dhunës në familje, ndonëse ato punojnë kryesisht me gratë viktime. Gjithashtu, dy shërbime të OJQ-ëve punojnë me burra, por në kuadër të mbështetjes për gratë viktime. Shërbime për djem ofrojnë 23 nga 27 shërbimet e përgjithshme (43%) dhe 17 nga 20 shërbimet e specializuara (32%). Ndër shërbimet e specializuara, njëri është strehimore për fëmijë dhe pesë janë strehimore për gra, sidoqoftë, të gjitha strehimoret për gratë deklaruan se punojnë me djem nën moshën 12-vjeçare. Pjesa tjetër e institucioneve janë Mbrojtës së Viktimave (të pestë që morën pjesë në anketim), njësitë e policisë (pesë nga gjashtë) dhe shërbimi i asistencës me telefon. Së fundi, tetë të anketuar nga 53 (15%) deklaruan se në dispozicion të grupeve të ndryshme funksionojnë shërbime të ndryshme.¹²⁶

¹²⁶ Përveç një shërbimi të përgjithshëm, të shtatë të anketuarit e tjerë kanë dhënë informacion edhe për grupe të tjera.

Tabela 4 më poshtë jep hollësi lidhur me numrin e përdoruesve të shërbimeve që kanë shfrytëzuar shërbimet në vitin 2016. Ndonëse këto rezultate duhen interpretuar me kujdes, duke patur parasysh se e njëjta viktimë mund të ketë akses ndaj shërbimeve të ndryshme, ato janë me interes meqenëse tregojnë se gratë dhe vajzat përfaqësojnë pjesën më të madhe të përdoruesve të shërbimeve. Gjithashtu, figurat tregojnë se si shërbimet e përgjithshme, ashtu dhe shërbimet e specializuara plotësojnë kryesisht nevojat e grave dhe vajzave. Përsa i takon numrit të përdoruesve të shërbimeve meshkuj, mund të duket gjë pa kuptim që shërbimet e specializuara kanë ofruar mbështetje për një numër më të lartë përdoruesish krahasuar me ato të përgjithshme. Kjo mund të shpjegohet me faktin se mandati i shërbimeve të specializuara, si: Mbrojtësit e Viktimave, NJHDHF-të policisë dhe shërbimi i asistencës me telefon, parashikon të gjithë viktimat e dhunës në familje. Numri i lartë i të anketuarve që nuk paraqitën të dhëna për përdoruesit e shërbimeve, gjithashtu, bën të nevojshëm përmirësimin dhe sistemimin e praktikave për mbledhjen e të dhënave tek të gjithë ofruesit e shërbimeve, siç e kërkon Neni 11 i Konventës së Stambollit.

		Numri gjithsej i atyre që kanë patur akses ndaj shërbimeve në vitin 2016	Përqindja për grup i përdoruesve të shërbimeve
Të gjithë shërbimet mbështetëse	Gra (34)	4.764	63%
	Burra (22)	1.930	26%
	Vajza (30)	537	7%
	Djem (25)	290	4%
	Gjithsej	7.521	100%
Shërbimet e specializuara	Gra (15)	3.942	62%
	Burra (12)	1.791	28%
	Vajza (12)	356	6%
	Djem (12)	220	4%
	Gjithsej	6.309	100%
Shërbimet e përgjithshme	Gra (18)	822	68%
	Burra (10)	139	11%
	Vajza (16)	181	15%
	Djem (12)	70	6%
	Gjithsej	1.212	100%

Numrat në kllapa tregojnë pjesëmarrësit në anketim që kanë paraqitur të dhëna

Tabela 4: Jeni të lutur të bëni një vlerësim sa nga çdo grup kanë patur akses ndaj shërbimit në vitin 2016

Gjithashtu, parimi i disponueshmërisë nënkupton përmbushjen e nevojave të grave nga përkatësi të ndryshme apo të atyre që janë bërë të cenueshme për shkak të rrethanave të veçanta (Neni 18(3), Konventa e Stambollit). Pjesëmarrësit në anketim u pyetën nëse ofrojnë shërbime që ua përshtasin nevojave specifike të grupeve të cenueshme, si: gratë shtatzënë, personat me aftësi të kufizuara, romët, emigrantët, personat LGBT, punëtorët e seksit apo personat që jetojnë në zona të largëta, ndër të tjera. Vetëm pesë shërbime nga 53 gjithsej përmendën se ofrojnë shërbime që ua përshtasin nevojave të këtyre grupeve, ndërsa 20 përmendën në mënyrë të shprehur se nuk ofronin. Kjo nuk do të thotë se shërbimet nuk i kanë mbështetur viktimat nga këto grupe. Sipas përgjigjeve që u dhanë gjatë anketimit, shërbimet shfrytëzoheshin nga grupe të cenueshme dhe, në masën më të madhe,

nga: persona me aftësi të kufizuara (20¹²⁷); gra që janë shtatzënë apo kanë fëmijë të vegjël (19); persona që u përkasin pakicave kombëtare/etnike (19); persona të moshuar (18); persona nga zona rurale/të largëta (18); fëmijë (16); dhe romë (16). Shërbimet shfrytëzoheshin më pak nga: persona të pastrehë (11); abuzues të lëndëve narkotike (10); gra të përfshira në prostitucion (9); dhe emigrantë (si ata pa dokumente, ashtu dhe refugjatë) (7).

Shërbimet shfrytëzoheshin pak ose aspak nga: gra të zhvendosura brendapërbrenda vendit (3); azilkërkues (2); persona me SIDË (1); burra homoseksualë (1); lezbike (1); persona transgjinorë (0); dhe persona biseksualë (0). Për të vlerësuar nevojat faktike të grave të cenueshme dhe pa përkrahje është e nevojshme që ofruesit e shërbimeve të japin të dhëna në mënyrë sistematike dhe të bëhen hulumtime të mëtejshme. Fakti që vetëm 9% (5 ofrues shërbimesh) e të gjitha shërbimeve të anketuara ofrojnë mbështetje të përshtatur për këto grupe, gjithashtu, nxjerr në pah nevojën e ngutshme për marrjen e masave të synuara dhe trajnim ndërsektorial me qëllim pajisjen e ofruesve të shërbimeve me mjete për njohjen e impakteve të ndryshëm të dhunës tek grupet e ndryshme të grave dhe komunitetet.

Lidhur me 12 ofrues të shërbimeve, viktimat duhet të përmbushin kritere shtesë me qëllim që të shfrytëzojnë shërbimet e tyre. Për shembull, për të patur akses ndaj Mbrojtësit të Viktimave dhe shërbimeve të policisë, përdoruesit duhet të jenë viktimat të dhunës. Lidhur me dy strehimore për gra, viktimat mund të strehohen vetëm nëse kanë përjetuar dhunë në familje. Përveç kësaj, viktimat mund t'i shfrytëzojnë shërbimet e institucioneve mjeko-ligjore vetëm me urdhër të gjykatës ose zyrës së prokurorit të shtetit.

Një parim kryesor i mbështetjes për viktimat është se shërbimet duhet të vihen në dispozicion falas, të jenë të kuptueshme nga pikëpamja gjuhësore dhe të jenë të shpërndara në mënyrë të barabartë nga pikëpamja gjeografike.¹²⁸ Siç tregohet në Figurën 17 më poshtë, 41 institucione dhe organizata (77%) ofrojnë shërbime falas për të gjithë përdoruesit e shërbimeve. Ky numër përfshin të gjithë shërbimet e specializuara, përveç një NJHDHF-ëje të policisë që nuk dha përgjigje. Gjashtë shërbime janë falas për pjesën më të madhe të përdoruesve të shërbimeve (11%), përfshirë tre institucione shëndetësore, një QPS dhe një institucion mjeko-ligjor. Një QPS përmendi se ofron mbështetje falas për disa përdorues të shërbimeve, ndërsa një tjetër deklaroi se varet nga shërbimet që ofrohen. Vetëm një organizatë, një OJQ që punon me persona me aftësi të kufizuara, përmendi se shërbimet e tyre nuk janë falas.

¹²⁷ Numri i të anketuarve.

¹²⁸ Këshilli i Evropës (2008). "Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse". Strasburg: Këshilli i Evropës.

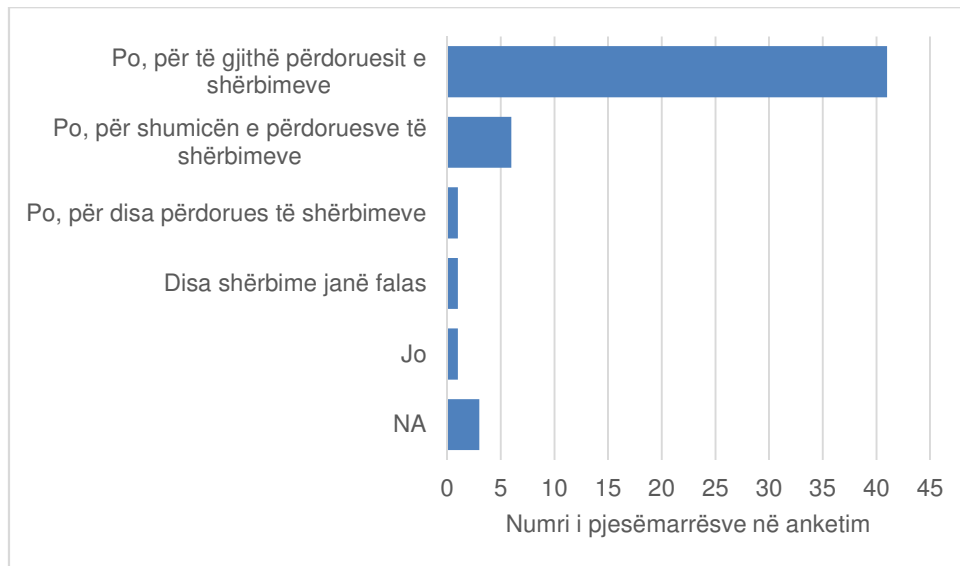

Figura 17: A është shërbimi juaj falas?

Përsa i takon disponueshmërisë së gjuhëve, 43 ofruer shërbimesh (81%) ofrojnë shërbime në shumë gjuhë. Kështu veprojnë 17 nga 20 shërbimet e specializuara. Ndër gjuhët që fliten përfshihet kryesisht gjuha shqipe dhe gjuha serbe. Ofruer shërbimesh të tjerë përmenden gjuhën angleze (6), gjuhën turke (4), gjuhën boshnjake (3) dhe gjuhët zyrtare (4). Dy të anketuar deklaruan se ofrojnë shërbime në “gjuhën që kupton viktima”, ndërsa një strehimore për gratë përmendi se ato pranojnë raste nga vende të tjera. Sidoqoftë, këto tri organizata nuk përmenden që përdorin përkthyes.

Pjesëmarrja e kufizuar e disa kategorive të shërbimeve e pengon vlerësimin e plotë të mbulimit gjeografik me shërbime mbështetëse. Gjithsesi, për çdo rajon funksionon një strehimore për gratë dhe zyra e Mbrojtësit të Viktimave, ndërsa në të 38-të komunat janë ngritur NJHDHF-ëtë e policisë dhe QPS-ë. Ndonëse shërbimi i asistencës me telefon funksionon në gjithë Kosovën*, pjesët veriore kanë probleme lidhur me mbulimin. Gjithashtu, vizitat mjeko-ligjore kryhen vetëm në Priština/Prishtinë. Përsa i takon disa formave të tjera të dhunës përveç dhunës në familje, mund të thuhet pa frikë se mbulimi gjeografik është i pamjaftueshëm, duke patur parasysh mungesën e mbështetjes së specializuar.

Në vitin 2016, 11 ofruer shërbimesh gjithsej (21%) nuk kishin mundësi të ofronin mbështetje për gratë viktime të dhunës për mungesë hapësirash, kapacitetesh apo burimesh. Paaftësia për të ofruar mbështetje ndikoi vetëm tek pjesëmarrësit nga QPS-ëtë (9) dhe strehimoret (2). Ndër arsyet që renditën QPS-ëtë ishin: mungesa e sistemit social, mungesa e strehimoreve, padisponueshmëria e banesave sociale, mungesa e kapaciteteve për rehabilitimin dhe riintegrimin e viktimave, përfshirë mundësitë për punësim. Si deklaroi një QPS:

“Ne kemi vështirësi në gjetjen e sistemit/strehimit për viktimat, pasi në zonën ku punojmë nuk kemi banesa sociale. Kemi vështirësi, gjithashtu, përsa i takon riintegrimin të viktimave dhe, më saktë, trajnimin profesional dhe punësimin që do të mundësonin fuqizimin dhe pavarësinë e tyre ekonomike.”

Gjithashtu, dy strehimore përmendën paaftësinë për të ofruar mbështetje për nënat që i kanë fëmijët mbi moshën 12 vjeç, si dhe mungesën e mbështetjes financiare nga MPMS-ëja dhe qeveria.

Përgjithësisht, pjesëmarrësit në anketim ofrojnë mbështetje që është një përzjerje e mbështetjes së menjëhershme/në situata krizash dhe mbështetjes në një periudhë afatgjatë, ku pjesa më e madhe e punës së drejtpërdrejtë i kushtohet rimëkëmbjes në një periudhë afatgjatë. Figura më poshtë tregon pjesën e punës që i kushtohet secilit lloj të mbështetjes:

Lloji i shërbimit	Lloji i mbështetjes	Numri gjithsej i ofruesve të shërbimeve	Pjesa e punës për të cilën bëhet vlerësimi			
			10%-30%	40%-60%	70%-90%	100%
Gjithë shërbimet	Mbështetje në situata krizash	34	15	13	5	1
	Mbështetje në një periudhë afatgjatë	34	5	14	13	2
Shërbimet e specializuara	Mbështetje në situata krizash	10	6	2	2	
	Mbështetje në një periudhë afatgjatë	13	2	5	5	1
Shërbimet e përgjithshme	Mbështetje në situata krizash	20	9	7	3	1
	Mbështetje në një periudhë afatgjatë	20	3	8	8	1

Tabela 5: Jeni të lutur që të bëni një vlerësim se çfarë pjesë e punës tuaj me përdoruesit e shërbimeve përbën mbështetje të menjëhershme/në situata krizash dhe çfarë pjesë e saj i kushtohet mbështetjes në një periudhë afatgjatë

Pjesa më e madhe e të gjithë ofruesve të shërbimeve që morën pjesë në anketim (30), përmendi se nuk kanë kufizime në periudhën e kohës që punojnë me përdorues shërbimesh individualë, ndërsa dhjetë deklaruan se kanë kufizime. Trembëdhjetë të tjerë nuk dhanë përgjigje. Siç shihet në Seksionin 4.3, zakonisht, strehimoret për gratë e kufizojnë kohëzgjatjen në gjashtë muaj, me mundësinë për ta shtyrë edhe për gjashtë muaj të tjerë. Sidoqoftë, disa strehimore përmendën se ka patur raste kur u është dashur që disa viktimat të strehohen disa vite për mungesë të zgjidhjeve të përshtatshme të situatës së tyre. Gjithashtu, QPS-ëtë prirën që të punojnë me viktimat në një periudhë afatgjatë, në varësi të nevojave të tyre dhe, zakonisht, derisa viktimat të ndihet e rehabilituar.

Siç shihet në Seksionin 4.2, pak lloje shërbimesh të caktuara (p.sh.: këshillimi, informimi dhe udhëzimet, mbështetja për rastin, mbështetja në situata krizash etj.) ofrohen 24 orë. Nga intervistat del se zgjedhjet në dispozicion të viktimave, që kontaktojnë shërbimet jashtë orarit të punës, varen kryesisht nga shërbimi. Për

shembull, tetë të intervistuar¹²⁹ përmendën se punonjësi social apo këshilltari janë në dispozicion 24 orë 7 ditë të javës. U përmendën edhe zgjedhje të tjera, por shumë prej tyre janë të pamjaftueshme dhe/ose të papërshtatshme për të garantuar aksesin 24-orësh. Ndër to përfshihet: thirrja e shërbimit të asistencës me telefon që funksionon 24 orë 7 ditë të javës apo mundësia që përmendën pesë të intervistuar nga shërbimet që drejtohen nga OJQ-ëtë, që, nëse e kërkon situata, ato vazhdojnë të punojnë jashtë orarit të punës. Kjo e fundit jo vetëm që është e papërshtatshme, por mund të sjellë si rezultat rraskapitjen e personelit dhe kufizimin e kapaciteteve të profesionistëve për të ofruar asistencë cilësore. Gjithashtu, mund të jetë tregues i mosplotësimi me personelin e mjaftueshëm. Fakti që vetëm një pakicë e ofruesve të shërbimeve, që morën pjesë në anketim, ofrojnë mbështetje në situata krizash 24 orë 7 ditë të javës, si dhe informim dhe udhëzime tregojnë për një mungesë përsa i takon mundësisë së pranimit. Shërbimet mbështetëse, sidomos në situatë krizash apo nëse mbrojtja e viktimës sakaq rrezikohet, duhet të jenë në dispozicion 24 orë në ditë, 365 ditë të vitit.¹³⁰ Kur nuk është e mundur, duhet të ekzistojnë mekanizma efektivë që bëjnë të mundur që viktimat t'i kontaktojnë shërbimet pa rrezikuar, përmes mjeteve të tjera.

7. Kënd vështrimi gjinor (Neni 6 i Konventës së Stambollit)

Masat që parashikon Konventa e Stambollit mbështeten fuqishëm tek premisa se dhuna ndaj grave nuk mund të çrrënjohet pa investuar për një barazi më të madhe ndërmjet grave dhe burrave dhe, nga ana tjetër, vetëm barazia e vërtetë ndërmjet grave dhe burrave dhe ndryshimi i dinamikës së pushtetit dhe i qëndrimeve mund ta parandalojnë vërtet dhunën ndaj grave. Fokusi i Konventës së Stambollit tek pabarazia dhe diskriminimi mbi baza gjinore, edhe si shkak edhe si pasojë e dhunës ndaj grave, kërkon që ofruesit e shërbimeve të sigurojnë vënien në jetë të politikave dhe praktikave të përgjegjshme dhe të ndjeshme për çështjet gjinore. Zbatimi i kuptimit me bazë gjininë të dhunës nënkupton, ndër të tjera, trajtimin e impaktit të ndryshëm të të gjitha formave të dhunës ndaj grave, vendosjen e nevojave të grave në qendër të të gjitha masave dhe veprimin sipas kulturës së fuqizimit të grave që mbështet gratë në marrjen e vendimeve të veta.

Të dhënat nga anketimi tregojnë se vetëm një pakicë ofruesish të shërbimeve e përcaktojnë dhunën ndaj grave si formë diskriminimi (shih Seksionin 5). Për pyetjen se çfarë lidhje ka gjinia me punën e tyre, përgjigjja më e zakonshme që dhanë të intervistuarit (7)¹³¹ ishte se trajtimi i barabartë është parim bazë dhe/ose se në ofrimin e shërbimeve nuk bëhet asnjë dallim ndërmjet grave dhe burrave. Katër të intervistuar, përfshirë një zyrtar të lartë që punon në MPMS-ë në fushën e dhunës në familje, u shprehën qartë se gjinia nuk ka lidhje me punën e tyre. Gjithashtu, një numër i vogël të intervistuarish (3) e lidhi pyetjen me faktin se numri i grave viktime është më i lartë, ndërsa tre ofrues shërbimesh të tjerë përmendën se në punën e tyre prioritet kanë gratë viktime apo se punojnë vetëm me gra. Dy organizata bënë

¹²⁹ Shtatë QPS-ë dhe një strehimore.

¹³⁰ Këshilli i Evropës (2008). "Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse". Strasburg: Këshilli i Evropës.

¹³¹ Nga 20 personat që u intervistuan gjithsej.

vërejtje të përgjithshme për të drejtat e grave dhe njëra iu referua integritet gjinor si parim bazë të punës pa specifikim të mëtejshëm. Vetëm një i intervistuar përmendi mbrojtjen e një qasjeje feministe; sidoqoftë, ata nuk janë të angazhuar drejtpërsëdrejti në ofrimin e shërbimeve dhe u intervistuan për qëllime kontekstuale.

Gjatë intervistave, gjashtë pjesëmarrës deklaruan se pajtohen me kënd vështrimin e fuqizimit, tre prej tyre e lidhën atë në mënyrë të shprehur me gratë apo barazinë gjinore. Operatori i një strehimoreje tha në mënyrë të veçantë:

“Neve na vjen keq për gratë dhe i ndihmojmë që të arrijnë pikësynimet e tyre që do të kenë impakt për to që ta kapërcejnë dhunën dhe të shkojnë drejt fuqizimit.”

Termin “fuqizim” e përmendi edhe një numër i vogël pjesëmarrësish në anketim, megjithatë, duket se fuqizimi i viktimave ka të bëjë më shumë me shtimin e mundësive për punësim dhe pavarësinë ekonomike të grave dhe më pak me promovimin e forcës dhe zërit të grave në mënyrë që gratë të mund të kenë kontrollin e vendimeve të tyre. Analiza nëse ofruesit e shërbimeve përdorin termin “viktimë” apo “e mbijetuar” mund të ofrojë më shumë njohuri lidhur me qasjen e ofruesve të shërbimeve ndaj fuqizimit. Sipas debatit që bëjnë feministet, termi “viktimë”, në kuptimin ligjor, i karakterizon gratë si të paafte, të pafuqishme dhe pasive.¹³² Organizatat e grave priren që të preferojnë termin “e mbijetuar” e dhunës, meqenëse ai i referohet kapacitetit të grave për të bërë zgjedhje dhe për të vepruar në përputhje me një qasje, që i bën gratë të ndihen të afta për të ndihmuar veten dhe të kërkojnë ndihmë. Nga përgjigjet gjatë intervistave vërehet një ndarje e qartë ndërmjet shërbimeve shtetërore dhe atyre që drejtojnë OJQ-ëtë. Ndërsa pjesa më e madhe e shërbimeve shtetërore përdor termin “viktima”,¹³³ gjithë shërbimet e OJQ-ëve që u intervistuan preferojnë termin “e mbijetuar”. Siç e përkufizoi një e intervistuar nga një strehimore që ka në qendër të aktivitetit gratë viktimë të trafikimit:

“Termi ‘e mbijetuar’ e trafikimit ka domethënie pozitive, pra, evidenton forcën dhe mundësinë e përfitueseve për t’u përballur me një përvojë jete të tmerrshme dhe shumë traumatike.”

¹³² Gupta. R (2014). “‘Viktimë’ kundrejt ‘e mbijetuar’: feminizmi dhe gjuha”. Gjendet tek: <https://www.opendemocracy.net/5050/rahila-gupta/victim-vs-survivor-feminism-and-language>

¹³³ Një i intervistuar përmendi termin “përfituese”, ndërsa një tjetër sugjeroi “klient i abuzuar”.

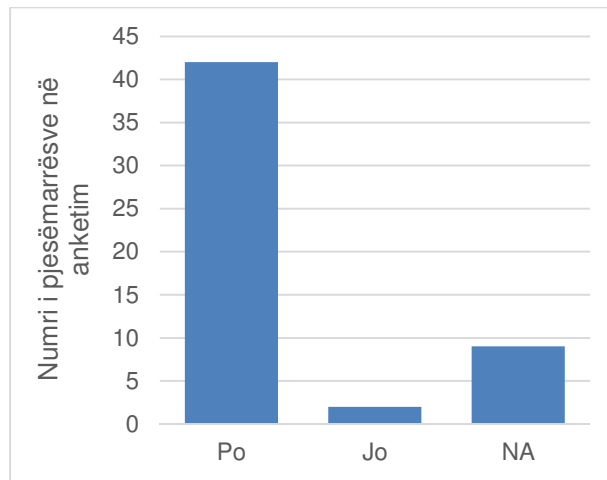

Figura 18: A mund të siguroni një pjesëtare femër të personelit nëse kërkohet nga përdoruesi i shërbimit?

Kontakti fillestar pozitiv me shërbimet mbështetëse është me rëndësi themelore për gratë viktime të të gjitha formave të dhunës, në mënyrë të veçantë, me qëllim krijimin e marrëdhënieve të besimit. Kjo mund të sigurohet, për shembull, duke u siguruar viktimave, sipas kërkesës, një pjesëtare femër të personelit.¹³⁴ Siç e ilustron Figura 18 më sipër, 80% e shërbimeve (42) e marrin në konsideratë këtë mundësi, përfshirë 17 nga 20 shërbimet e specializuara.¹³⁵ Sipas standardeve minimale të Këshillit të Evropës, disa shërbime, si: strehimoret, duhet të drejtohen gjithashtu nga një personel i përbërë vetëm nga gra.¹³⁶ Kështu është rasti i të pestë strehimoreve për gratë që morën pjesë në anketim, dhe i strehimores për gratë viktime të trafikut. Gjithashtu, shërbimi i asistencës me telefon për dhunën në familje dhe trafikimin ka në organikë vetëm gra.

Ndërsa është premtuese që personeli i shumicës së shërbimeve të jetë i përbërë vetëm nga gra, kjo nuk garanton detyrimisht që në punën e tij personeli të pranojë bazën gjinore të dhunës. Në asnjë nga përgjigjet e dhëna gjatë anketimit dhe intervistave, për shembull, nuk u trajtuan rolet tradicionale të gjinive, vlerat patriarkale apo fakti që stereotipet gjinore përcaktojnë qëndrimet e publikut të gjerë dhe të ofruesit të shërbimeve ndaj grave. Ndonëse 14 nga 53 pjesëmarrës në anketim deklaruan se ofrojnë trajnim për barazinë gjinore për personelin e tyre, konkluzionet e mësipërme janë tregues i qartë i nevojës për rritjen e kapaciteteve me qëllim integrimin në punën e ofruesve të shërbimeve të kuptimit të bazës gjinore të dhunës. Megjithatë, këto rezultate nuk mund të interpretohen të veçuar nga konteksti vendas. Siç diskutohet në Seksionet 3 dhe 5, kuadri normativ i Kosovës* për trajtimin e dhunës që përjetojnë gratë është ndërtuar kryesisht mbi bazën e termave asnjans nga pikëpamja e gjinisë, ku theksi vihet pothuajse vetëm te dhuna në familje (shih Seksionin 1.4). Në Kosovë*, nuk ekziston asnjë përkufizim i detyrueshëm ligjor për dhunën ndaj grave si shkelje e të drejtave të njeriut dhe formë diskriminimi ndaj grave, siç e kërkon Konventa e Stambollit. Ndonëse në Nenin 4(2) të LBGJ-ësë dhuna mbi baza gjinore përkufizohet si formë diskriminimi, kjo vlen si për gratë, ashtu dhe për burrat. Një përkufizim i tillë nuk merr parasysh marrëdhëniet e pushtetit me

¹³⁴ Relacioni Shpjegues i Konventës së Stambollit, paragrafi 258); Këshilli i Evropës (2008). "Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse". Strasburg: Këshilli i Evropës, f. 41.

¹³⁵ Si dhe dy njësi të policisë.

¹³⁶ Po aty, f. 47.

bazë gjininë në shoqëri që, përsa i takon disa formave të dhunës dhe dhunës seksuale në mënyrë të veçantë, i ekspozojnë gratë ndaj një risku shumë më të madh se burrat. Gjithashtu, LMDHF-ëja dhe PSV-ëtë, që rregullojnë procedurat për trajtimin e dhunës në familje, nuk përmbajnë vlerësime të tilla përsa i takon gjinisë. Ndërsa janë me rëndësi thelbësore, rritja e kapaciteteve dhe trajnimi i profesionistëve duhen bazuar në mjete specifike, të cilat përcaktojnë standardet që pritet të zbatohen nga personeli.

8. Financimi (Neni 8 i Konventës së Stambollit)

Financimi i qëndrueshëm është një kërkesë themelore për sigurimin e shërbimeve cilësore. Për këtë arsye, Neni 8 i Konventës së Stambollit vendos detyrimin për Shtetet Palë që të sigurojnë ndërshpërndarjen e burimeve të mjaftueshme financiare dhe njerëzore për aktivitete që kryejnë si ofruesit e shërbimeve shtetërore, ashtu dhe ato që drejtohen nga OJQ-ëtë.

Në Kosovë* nuk ekziston ndonjë ligj që në mënyrë specifike të bëjë të detyrueshëm financimin e shërbimeve mbështetëse për luftën kundër dhunës ndaj grave. Financimi për aktivitete dhe masa specifike lidhur me parandalimin dhe luftën kundër dhunës në familje shpërndahet në bazë të Programit të mëparshëm 2011-2014 dhe SKMDHFPV-ësë 2016-2020. Institucionet shtetërore që ofrojnë shërbime të përgjithshme dhe shërbime të specializuara, si: shërbimi i asistencës me telefon, Mbrojtësit e Viktimave dhe NJHDHF-ëtë e policisë, janë mbështetur në buxhetet ekzistuese të institucioneve. Nuk ekziston ndonjë ligj i veçantë që të parashikojë sigurimin e financimit për shërbimet që ofrojnë OJQ-ëtë apo strehimoret për viktimat. Interesante është se, kur u pyetën nëse ekziston ndonjë ligj i veçantë që të parashikojë sigurimin e financimit për shërbimin e tyre, 31 të anketuar (59%) u përgjigjën në mënyrë pohuese, duke treguar mungesë njohurish lidhur me detyrimet për financim.

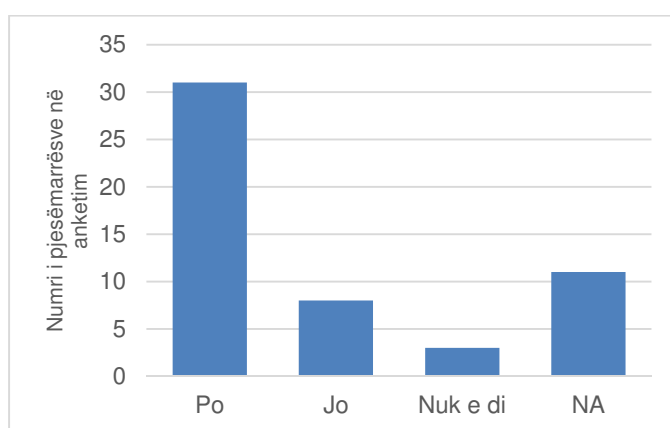

Figura 19: A ekziston ndonjë ligj në Kosovë* që të parashikojë sigurimin e financimit për shërbimin tuaj?

Pjesëmarrësit në anketim iu referuan ligjeve, si: *ligji nr. 02/L-17 “Për shërbime sociale dhe familjare”, ligji nr. 03/L-147 “Për pagat e nëpunësve civilë”, ligji nr. 03/L-149 “Për shërbimin civil të Republikës së Kosovës”,* si dhe ligjeve që rregullojnë,

ndër të tjera, financat publike dhe vetëqeverisjen lokale. Sidoqoftë, këto ligje merren me sigurimin e shërbimeve të përgjithshme dhe nuk përmbajnë klauzola specifike mbi financimin e shërbimeve për viktimat e dhunës ndaj grave. Referime iu bënë edhe LMDHF-ësë, ndonëse ligji nuk përmban asnjë detyrim lidhur me financimin e shërbimeve mbështetëse të specializuara për viktimat e dhunës në familje.

	Burimi i financimit	Pjesëmarrësit në anketim gjithsej që deklaruan burimin e financimit	Pjesëmarrës it në anketim gjithsej që ofruan të dhëna në %	5 %	10 %	20 %	30 %	40 %	50 %	60 %	70 %	80 %	90 %	100 %
Gjithë shërbimet mbështetëse (53)	Pushteti qendror	37	36					3	3	1	4	4	3	18
	Komuna	17	16		6	6	3							1
	Donatorë të huaj	10	8		3	1		2		1				1
	OJQ-ë vendase	2	1		1									1
	Të tjera	1	1	1										
Shërbimet e drejtuara nga OJQ-ëtë (12)	Pushteti qendror	7	7					3	3	1				
	Komuna	4	4		3	1								
	Donatorë të huaj	9	7		2	1		2		1				1
	OJQ-ë vendase	2	1	1										
	Të tjera	1	1	1										
Shërbimet shtetërore (41)	Pushteti qendror	30	29								4	4	3	18
	Komuna	13	12		3	5	3							1
	Donatorë të huaj	1	1		1									
	OJQ-ë vendase	0	0											
	Të tjera	0	0											

Tabela 6: Kush ofron financim për shërbimin tuaj dhe sa për qind e financimit tuaj të përgjithshëm është ofruar në vitin 2016?

Konkluzionet në Tabelën 6, gjithashtu, tregojnë se, në përgjithësi, burimi kryesor i financimit është qeveria (70% e 53 të anketuarve). Më pas vijnë komunat (32%) dhe donatorët e huaj, si: institucionet e Kombeve të Bashkuara dhe të BE-së (19%).¹³⁷ Ndryshimet lidhur me burimet e financimit bëhen të dukshme kur bëhet dallimi ndërmjet shërbimeve publike dhe atyre që drejtohen nga OJQ-ëtë. Shërbimet publike varen kryesisht nga fondet e pushtetit qendror, ku 18 institucione deklaruan se financimi është në masën 100%, përfshirë shërbime të specializuara, si: Mbrojtësit e Viktimave dhe shërbimi i asistencës me telefon për dhunën në familje dhe trafikimin. Gjithashtu, një numër më i vogël institucionesh publike përmendën varësinë nga buxhetet komunale, ndërsa shifrat variojnë ndërmjet 10% dhe 30%. Vetëm një institucion publik, një QPS, deklaroi se merr 10% nga donatorë të huaj. OJQ-ëtë, nga ana tjetër, varen nga një numër më i madh burimesh financimi. Meqenëse pjesa më e madhe e financimit nga qeveria arrin në 60%, OJQ-ëtë, gjithashtu, varen në masë më të madhe nga donatorë të huaj, ndërsa një OJQ deklaroi se financohet tërësisht nga ky burim. Këto konkluzione përputhen me rezultatet e vlerësimit të Programit 2011-2014, në bazë të të cilit: "... ofruesit e strehimoreve, që janë ofrues shërbimesh të licencuar nga Ministria e Punës dhe

¹³⁷ Ndër donatorët që u përmendën, përfshihet: PNUD-i, OSBE-ja, Zyra e BE-së në Kosovë*, Qendra e Trajnimeve dhe Burimeve për Avokim /USAID, Ambasada e Shteteve të Bashkuara, "Reggio Terzo Mondo", Karitasi austriak.

Mirëqenies Sociale, vazhdojnë ta kundërshtojnë mbulimin minimal të shpenzimeve nga ana e qeverisë. Asistenca financiare nuk mjafton për të mbuluar pagat e personelit profesional, duke i lënë OJQ-ëtë që drejtojnë strehimoret të varura nga komuniteti i donatorëve për të paguar personelin, shërbimet dhe shpenzimet e tjera.”¹³⁸

Mungesa e financimit, në mënyrë të veçantë, për rehabilitimin dhe riintegrimin e viktimave ishte temë që përsëritet si nga shërbimet që drejtohen nga shteti, ashtu dhe nga OJQ-ëtë ofruese të shërbimeve, pavarësisht nga shkalla e specializimit të tyre. Në total, 28% e 53 ofruesve të shërbimeve pjesëmarrës në anketim¹³⁹ evidentuan burimet e kufizuara financiare si pengesë në punën e tyre, ndërsa disa QPS-ë sugjeruan krijimin e një fondi për rastet urgjente të dhunës në familje. Disa nga pjesëmarrësit thanë si më poshtë:

“Kemi patur raste kur gruas i është dashur që të kthehet tek bashkëshorti abuzues, pasi ne nuk kishim mundësi që t’i paguanim qiranë apo t’i gjenim një punë për një periudhë afatgjatë.” (operator i strehimores për gratë)

“Nuk kemi fonde të mjaftueshme për t’i ofruar mbështetje grave viktimave të dhunës, duke qenë se Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale kontribuon vetëm me 50% të fondeve dhe ne nuk kemi mundësi t’i fuqizojmë gratë, përveç që t’u ofrojmë strehim të përkohshëm.” (operator i strehimores për gratë)

“Shpeshherë, vështirësitë i atribuohen mungesës së fondeve në situata urgjente, ku e kemi të pamundur të ndihmojmë fëmijët, në mënyrë të veçantë, dhe ky është një shqetësim i madh për ne.” (përfaqësues i QPS-ësë)

“Të vetmet QPS-ë, përgjegjëse për rastet (e dhunës ndaj grave), janë ato që nuk përfitojnë nga financimi.” (përfaqësues i QPS-ësë)

Në SKMDHFPV bëhet një zbrëthim i buxhetit për aktivitete në fushën e parandalimit dhe sensibilizimit, mbrojtjes dhe koordinimit, legjislacionit dhe ndjekjes ligjore, si dhe rehabilitimit dhe riintegrimin, ndërsa parashikohet mbështetje si nga qeveria, ashtu dhe nga burimet donatore. Shpenzimet e përgjithshme për zbatimin e plotë të SKMDHFPV-ësë vlerësohen në 10.3 milion euro; por, bazuar në përlogaritjet që përfshihen në dokument, burimet financiare në dispozicion mund të mbulojnë deri në 71% të shpenzimeve të përgjithshme të planit.¹⁴⁰ Në SKMDHFPV pranohet se disa aktivitete, në mënyrë të veçantë, në fushën e rehabilitimit dhe riintegrimin, mund të rrezikohen për shkak të mungesës së fondeve buxhetore dhe nëse nuk sigurohet financim nga donatorët. Ndërsa është premtuese të shohësh që janë pranuar propozimet për përfshirjen dhe financimin e masave që synojnë sigurimin e

¹³⁸ Ministria e Drejtësisë (2015). “Raport i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtina/Prishtinë, f. 20.

¹³⁹ Çështja e mungesës së financimit u ngrit nga pjesëmarrësit në anketim, gjatë anketimit ose gjatë intervistave.

¹⁴⁰ SKMDHFPV (versioni anglisht), f. 47.

rehabilitimit dhe riintegrimin të viktimave në një periudhë afatgjatë, varësia nga donatorët rrezikon qëndrueshmërinë e ofrimit të shërbimeve, në mënyrë të veçantë, nga OJQ-ëtë dhe strehimoret për gratë. Vonesat në zbatimin e SKMDHFPV-ës¹⁴¹ mund të pengojnë më tej zbatimin dhe të shtojnë kostot paraprake.

9. Trajnimi (Neni 15 i Konventës së Stambollit)

Trajnimi dhe rritja e kapaciteteve bëjnë që profesionistët në të gjithë sektorët përkatës të kenë aftësinë për të trajtuar kompleksitetin e të gjitha formave të dhunës ndaj grave. Në Nenin 15 të Konventës së Stambollit pranohet rëndësia e trajnimit me qëllim që ofruesit e shërbimeve të kenë aftësinë e nevojshme për të përmbushur përgjegjësitë dhe rolet e tyre, për të identifikuar me efektivitet viktimat, për të aplikuar kuptimin e bazës gjinore të dhunës dhe për të bashkëpunuar në mënyrë efektive me qëllim ofrimin e shërbimeve cilësore. Gjithashtu, trajnimi është mjet kryesor për trajtimin e paragjytimeve, stereotipeve dhe qëndrimeve fajësuese të profesionistëve ndaj viktimave, që mund të sjellin si rezultat një viktimizim të dytë, kur viktima ritraumatizohet nga vetë profesionistët dhe institucionet përgjegjës për ta ndihmuar atë.

Në bazë të rezultateve të anketimit, 25 nga 53 ofrues shërbimesh (47%) u shprehën se i gjithë personeli i tyre është i trajnuar posaçërisht për të punuar drejtpërsëdrejti me viktimat e dhunës ndaj grave. Nëntë ofrues të tjerë shërbimesh (17%) deklaruan se pjesa më e madhe e personelit të tyre i është nënshtruar një trajnimi të tillë, ndërsa shtatë institucione (13%) thanë kjo është e vërtetë vetëm për disa pjesëtarë të personelit të tyre. Në total, 12 ofrues shërbimesh (23%) nuk ofruan të dhëna për numrin e personelit të trajnuar. Ndonëse në Nenin 15 të Konventës së Stambollit parashikohet se Shtetet Palë janë të lira që të organizojnë trajnime siç e gjykojnë të përshtatshme, një kërkesë kryesore është se gjithë profesionistët, të cilët janë në kontakt me viktimat apo kryesit e dhunës ndaj grave, duhet t'i nënshtrohen trajnimit. Fakti se vetëm 64% e 53 të anketuarve përmendi se i gjithë apo pjesa më e madhe e personelit është trajnuar për të punuar drejtpërsëdrejti me viktimat, tregon një mungesë të konsiderueshme në këtë drejtim. Në fakt, pesë nga 20 të intervistuar ngritën nevojën për rritjen e numrit të personelit me trajnim profesional, si dhe nevojën për trajnim shtesë, përfshirë trajnimin lidhur me ligjet dhe konventat ndërkombëtare.

¹⁴¹ Ndonëse u miratua në fund të muajit dhjetor 2016, NSPDAP iu prezantua zyrtarisht palëve të interesuara në mes të muajit prill 2017 (<https://xk.usembassy.gov/launching-ceremony-kosovo-national-strategy-domestic-violence-2016-2020/>).

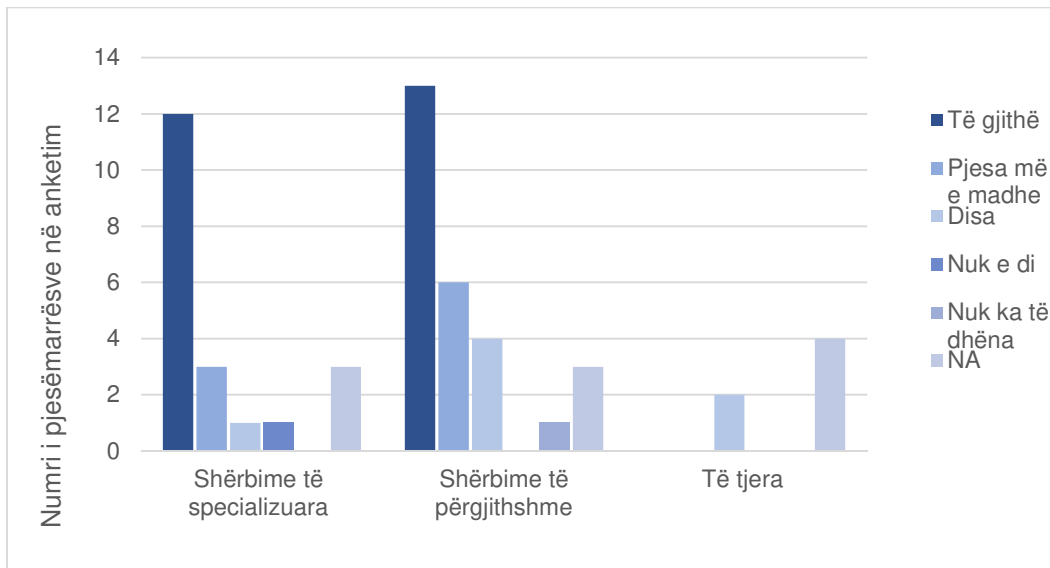

Figura 20: Sa pjesëtarë të personelit tuaj janë trajnuar posaçërisht për të punuar drejtpërsëdrejti me viktimat e dhunës ndaj grave?

Figura 20 më sipër jep një zbërthim sipas llojit të ofruesit të shërbimeve. Ndër 20 shërbimet e specializuara që morën pjesë në anketim, 75% (15) punojnë me personel që i ka të gjithë ose shumicën e pjesëtarëve të trajnuar. Ndër to përfshihet shërbimi i asistencës me telefon, të pestë Mbrojtësit e Viktimave, tri NJHDHF-ë të policisë, pesë strehimore për gratë dhe një OJQ për gratë. Ndër 27 shërbimet e përgjithshme që morën pjesë në anketim, 70% (19) deklaroi se të gjithë ose pjesën më të madhe të pjesëtarëve të personelit i ka të trajnuar posaçërisht për të punuar drejtpërsëdrejti me viktimat e dhunës ndaj grave. Të gjitha ato janë QPS-ë, plus një institucion shëndetësor.

Informacioni që dhanë 38 nga 53 pjesëmarrës në anketim tregon se trajnimi lidhur me dhunën ndaj grave kryhet nga një numër i madh aktorësh, ndërsa vërehen ndryshime brenda të njëjtit lloj shërbimi. Pjesëmarrësit përmendën kryesisht organizata ndërkombëtare dhe institucione të huaja (20), ndër të tjera, si: OSBE, ICITAP, Ambasada e Shteteve të Bashkuara dhe PNUD. Ndërsa angazhimi i aktorëve ndërkombëtarë dhe të huaj në realizimin e trajnimeve është i rëndësishëm për shkëmbimin e përvojës më të mirë dhe, pra, duhet inkurajuar, zakonisht, këto trajnime organizohen sipas rastit, në varësi të disponueshmërisë së financimit nga donatorët. Gjithashtu, pjesëmarrësit në anketim iu referuan shpeshherë OJQ-ëve (19 të anketuar). Më pak u përmendën institucione publike, si: MPMS-ëja (10) dhe Ministria e Shëndetësisë (6), dhe institucione, si: Këshilli Prokurorial i Kosovës (2) dhe Shkolla e Shërbimit Policor të Kosovës (2). Në bazë të informacionit që dhanë ekspertët vendas që morën pjesë në këtë studim, pothuajse të gjithë Mbrojtësit e Viktimave në Kosovë* kanë marrë pjesë në trajnime në Shtetet e Bashkuara, duke qenë se roli i Mbrojtësve të Viktimave në Kosovë* është motivuar nga modeli i Mbrojtësit të Viktimave në zyrën e prokurorit publik të Shteteve të Bashkuara.

Përsa i takon përmbajtjes, një numër i vogël pjesëmarrësish përmendi aspekte të ndryshme, si: informacionin lidhur me shkaqet dhe llojet e dhunës ndaj grave dhe trafikimit të qenieve njerëzore, si duhen trajtuar pasojat e dhunës, trauma dhe impakti i saj tek gratë dhe fëmijët, diskriminimi, gjinia dhe barazia gjinore. Disa të

intervistuar, si: policia, gjithashtu, deklaruan se kanë marrë “trajnim bazë”, pa informacion të mëtjshëm lidhur me temat e trajtuara. Megjithatë, përkufizimet e dhunës ndaj grave që dhanë pjesëmarrësit tregojnë se ofruesve të shërbimeve u mungon kuptimi i bazës gjinore të dhunës (për konkluzione të hollësishme shih Seksionet 5 dhe 7). Asnjë nga pjesëmarrësit në anketim apo intervista nuk përmendi ndonjë përmbajtje tjetër të trajnimit, që parashikon Neni 15, si: zbulimi i të gjitha formave të dhunës ndaj grave, nevojat e viktimave, bashkëpunimi ndërinstytucional dhe trajtimi si duhet i referimeve, si dhe mënyra e parandalimit të viktimizimit për herë të dytë. Fakti se vetëm 58% e ofruesve të shërbimeve deklaroi se nuk e kishte trajnuar personelin lidhur me barazitë dhe diskriminimin, gjithashtu, nxjerr në pah nevojën për trajnim dhe rritjen e kapaciteteve në këtë drejtim (shih Seksionin 6.1). Këto konkluzione mbështesin informacionin që jepet në SKMDHFPV: “Disa persona, ndonëse jo të gjithë këta, nuk janë trajnuar mjaftueshëm nga institucionet, sidomos përsa i takon përgjegjësiive ligjore, rëndësisë së konfidencialitetit dhe qasjes së duhur ndaj punës me persona që vuajnë nga trauma për shkak të dhunës në familje”.¹⁴²

Arsimimi dhe trajnimi bazë lidhur me dhunën ndaj grave duhet mbështetur me trajnim të mëtjshëm me qëllim nxitjen e ndjeshmërisë dhe aftësive të nevojshme për t’u përgjigjur siç duhet dhe me efektivitet në detyrë. Pjesëmarrësve në anketim iu kërkua që të deklarorin sa orë trajnim bazë dhe trajnim të mëtjshëm ka ndjekur personeli. Ndër 11 shërbimet e specializuara që dhanë përgjigje,¹⁴³ sasia e orëve të deklaruar si për trajnimin bazë, ashtu dhe trajnimin e mëtjshëm varionte nga 16 në 300 orë. Gjithashtu, një zbërthim sipas llojit të organizatës tregon një ndryshim të madh në përgjigjet brenda kategorive specifike të shërbimeve të specializuara. Mbrojtësit e Viktimave, për shembull, ndjekin nga 20 në 60 orë trajnim bazë dhe 20 në 80 orë trajnim të mëtjshëm, ndërsa NJHDHF-ëtë e policisë ndjekin nga 290 në 300 orë trajnim bazë dhe 180 në 220 trajnim të mëtjshëm. Një OJQ për gratë, që ofron këshillim për viktimë kryesisht të dhunës në familje, deklaroi se personeli ndjek 160 orë trajnim bazë dhe 80 orë të tjera trajnim të mëtjshëm, çka e tejkalon standardin evropian për përvojën më të mirë që kërkon një minimum prej 30 orë për profesionistët në fushën e këshillimit.¹⁴⁴ Ndryshim i konsiderueshëm konstatohet gjithashtu lidhur me numrin e orëve të trajnimit të bëra në gjithë dhe brenda kategorive të shërbimeve të përgjithshme,¹⁴⁵ ndërsa përgjigjet tregonin nga 10 në 80 orë trajnim bazë dhe nga 15 në 80 orë trajnim të mëtjshëm, ndërsa disa me sa duket merrnin vetëm trajnim bazë. Në mënyrë të veçantë, trajnimi bazë për QPS-ëtë varion nga 10 në 72 orë dhe trajnimi i vazhdueshëm varion nga 30 në 80 orë. Ndryshimi i madh përsa i takon numrit të orëve të trajnimit brenda kategorive të njëjta të ofruesve të shërbimeve është tregues i mungesës së standardizimit. Sidoqoftë, nga të dhënat nuk është e qartë nëse ky ndryshim është për shkak të vendndodhjes gjeografike të shërbimeve apo nëse ekzistojnë arsye të tjera thelbësore, si: aksesimi ndaj financimit. Cilado që të jetë arsyeja, përvoja pozitive

¹⁴² Ministria e Drejtësisë (2015). “Raport i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtinë/Priştina, f. 33.

¹⁴³ Ndër shërbimet e specializuara, që dhanë informacion për trajnimin bazë, përfshihej: shërbimi kombëtar i asistencës me telefon, 2 NJHDHF-ëtë të policisë, 3 strehimore për gratë, 4 Mbrojtës të Viktimave dhe 1 OJQ për gratë. Ndër ata që ofruan të dhëna për trajnimin e mëtjshëm përfshiheshin: 2 Mbrojtës të Viktimave, 5 strehimore për gratë, 2 NJHDHF-ëtë të policisë dhe 1 OJQ për gratë.

¹⁴⁴ Council of Europe (2008). Combating violence against women: minimum standards for support services. Strasbourg: Council of Europe, pp. 47.

¹⁴⁵ Ndër shërbimet e përgjithshme, që dhanë informacion për trajnimin bazë, përfshiheshin: 12 QPS-ëtë dhe katër institucione shëndetësore. Ndër ata, që ofruan të dhëna për trajnimin e mëtjshëm, përfshiheshin: 8 QPS-ëtë dhe 2 institucione shëndetësore.

kërkon që trajnimi të jetë sistematik në kategoritë e njëjta të ofruesve të shërbimeve, në mënyrë që mbështetja për viktimat në gjithë territorin e Kosovës* të ketë të njëjtin standard.

Sigurisht, trajnimi ofron mundësinë që ofruesit e shërbimeve të formojnë shprehi dhe të krijojnë ekspertizë, si dhe të sigurojnë që të kenë njohuri të përditësuara, por trajnimi nuk mund të zëvendësojë kualifikimin profesional. Tridhjetëenëntë ofrues shërbimesh gjithsej (74%) deklarojnë se është e detyrueshme me ligj që të kenë një kualifikim profesional (p.sh.: diplomën përkatëse, certifikatë profesionale apo licencë). Katërbëdhjetë pjesëmarrësit e tjerë nuk dhanë informacion. Mbrojtësit e Viktimave, për shembull, duhet të kenë diplomë në drejtësi dhe certifikata trajnimi. Strehimoret punësojnë personel me formim të ndryshëm profesional, si: terapistë, këshilltarë, juristë, mësues dhe sociologë, dhe të gjithë duhet të kenë diplomë universitare në fushat përkatëse. Meqenëse ofron shërbime sociale dhe familjare për viktimat në emër të komunave, personeli i strehimoreve duhet të jetë i licencuar nga MPMS-ëja dhe i regjistruar në regjistrin e Këshillit të Përgjithshëm të Shërbimeve Sociale dhe Familjare, siç e parashikon *ligji nr. 02/L-17 "Për shërbimet sociale dhe familjare"*. Oficerët e policisë përmendën se duhet të jenë diplomuar në degët përkatëse për të qenë oficerë policie të licencuar dhe duhet t'u nënshtrohen trajnimeve në fushat e tyre respektive. Personeli që punon në QPS-ëtë duhet të jenë punonjës socialë të licencuar, siç e bën të detyrueshëm ligji nr. 02/L-17, përveç diplomave në fusha, si: punë sociale, psikologji, arsim/pedagogji, sociologji dhe drejtësi, si dhe t'u nënshtrohen trajnimeve shtesë në fushat përkatëse të specializimit. Së fundi, profesionistët në fushën e shëndetit duhet të kenë diploma në mjekësi, infermieri, psikiatri dhe psikologji klinike dhe të licencohen për të ushtruar aktivitetet në fushat përkatëse.

Gjithashtu, promovimi i mirëqenies së personelit në përballje me një sërë situatash të vështira është me rëndësi thelbësore për sigurimin e ofrimit të shërbimeve cilësore. Pjesëmarrësit në anketim u pyetën nëse personeli i tyre merr mbështetje tjetër, si: mbikëqyrje, programe për menaxhimin e stresit dhe orar pune fleksibël.¹⁴⁶ Për të qenë efektivë, mbikëqyrja dhe programet për menaxhimin e stresit duhet të ofrohen nga profesionistë me përvojë. Konkluzionet e anketimit tregojnë se vetëm 21% e 53 pjesëmarrësve deklaruan se merrnin mbështetje përmes mbikëqyrjes. Shifrat janë edhe më të ulëta në rastin e programeve për menaxhimin e stresit (17%). Vetëm 21% e ofruesve të shërbimeve deklaruan se kanë mundësi që të punojnë me orar pune fleksibël. Përgjithësisht, duket se praktika të tilla janë më të zakonshme në strehimoret për gratë.¹⁴⁷ Këto shifra të ulëta tregojnë se praktika të tilla nuk janë të përhapura tek ofruesit e shërbimeve në Kosovë* dhe tërheqin vëmendjen tek nevoja për përmirësimin e praktikave aktuale dhe hartimin e politikave synimi i të cilave është që të përmirësohet mirëqenia e profesionistëve që punojnë drejtpërdrejtë me viktimat e të gjitha formave të dhunës.

¹⁴⁶ Mbikëqyrja dhe menaxhimi i stresit janë mjete veçanërisht të dobishme për të minimizuar traumën e deleguar dhe lodhjen nga dhembshuria. Për më shumë informacion, jeni të lutur të shkoni tek: <https://www.domesticshelters.org/domestic-violence-articles-information/when-domestic-violence-takes-a-toll-on-the-helpers#.WSseNBOGPJA>

¹⁴⁷ Tri strehimore ofrojnë mbështetje për personelin përmes mbikëqyrjes, tri ofrojnë programe për menaxhimin e stresit dhe katër lejojnë që personeli të ketë orar pune fleksibël.

10. Mbrojtja dhe konfidencialiteti (Neni 18 i Konventës së Stambollit)

Konfidencialiteti është një parim kryesor i mbështetjes për viktimat. Bërja publike e të dhënave për viktimat në mënyrë të paarsyeshme mund t'i vërë në rrezik ato apo personat rreth tyre dhe mund të sjellë si rezultat viktimizim për herë të dytë. Mosrespektimi i të drejtës së konfidencialitetit të përdoruesve të shërbimeve mund të vërë në rrezik edhe sigurinë e profesionistëve që ofrojnë mbështetje. Sigurimi që viktima të ketë të drejtën të zgjedhë kur, si dhe çfarë të dhënash personale duhen ndarë me të tjerë, gjithashtu, mund të kontribuojë shumë në krijimin e marrëdhënieve të besimit me ofruesit e shërbimeve. Si rezultat, dhe sa është e mundur, shërbimet duhen ofruar në një mënyrë që respekton të drejtën e konfidencialitetit të viktimës, mbron jetën private dhe kur të dhënat bëhen publike vetëm me miratimin e viktimës mbështetur tek informacioni.¹⁴⁸

Synimi i pyetjeve që përmbajnë pyetëtori i anketimit dhe udhëzuesi për intervistat është që të bëhet një vlerësim si e kupton ofruesi i shërbimit konfidencialitetin dhe përdorimin e praktikave për mbrojtjen e të dhënave dhe shkëmbimin e të dhënave. Në total, 38 nga 53 ofruesit e shërbimeve (72%) shpjeguan si e kuptojnë ata konceptin e mbrojtjes së të dhënave lidhur me përdoruesit e shërbimeve. Duket se shumica e ofruesve të shërbimeve, që dhanë përgjigje, kanë njohuri të mira lidhur me rëndësinë e mbrojtjes së të dhënave personale të viktimave. Në total, 18 pjesëmarrës (34%) e interpretuan këtë si çështje konfidencialiteti. Për 12 ofrues shërbimesh (25%), mbrojtja e të dhënave nënkupton ndarje e të dhënave për viktimën vetëm me personat dhe institucionet e autorizuar. Pesë pjesëmarrës të tjerë e përcaktuan mbrojtjen e të dhënave si detyrim ligjor, ndërsa tre e konsiderojnë atë me rëndësi thelbësore për sigurimin e mbrojtjes së viktimës. Gjithashtu, duket se të intervistuarit e kuptojnë mirë konceptin e konfidencialitetit dhe pothuajse të gjithë thanë se konfidencialiteti i shpjegohet viktimës qysh në kontaktin e parë. Këto janë disa nga përgjigjet shpjeguese si e kuptojnë konfidencialitetin shërbimet e intervistuar:

“Komunikimi ndërmjet ofruesit të shërbimeve dhe viktimës dhe të gjitha të dhënat mbahen konfidenciale; parimi i konfidencialitetit parashikohet edhe në legjislacion dhe PSV-ëtë.” (përfaqësues i policisë)

“Se gjithë të dhënat e marra gjatë intervistës dhe bashkëbisedimit me viktimën janë të besueshme dhe nuk mund të përdoren pa miratimin e viktimës, përveç kur kërkohen nga gjykata dhe është në interes të viktimës.” (përfaqësues i QPS-ësë)

“Ky është parimi bazë në themel të punës së përditshme të ZMNV-ësë, çka nënkupton se gjithë çështjet lidhur me rastin mbahen konfidenciale.” (përfaqësues i Mbrojtësit të Viktimave)

“Mbrojtja e të dhënave personale të përfitueses gjatë dhe pas marrjes së asistencës.” (operator i strehimores)

¹⁴⁸ Këshilli i Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës.

“Të gjitha gratë kanë të drejtën e konfidencialitetit dhe ne nuk bëjmë lëshime përse i takon kësaj çështjeje.” (operator i strehimores)

Pavarësisht nga këto përgjigje, sipas hulumtimeve që ka bërë Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës, sigurimi i konfidencialitetit mbetet një sfidë në gjithë institucionet.¹⁴⁹ Këto konkluzione, plus faktin se pothuajse 30% nuk kanë dhënë përgjigje, evidentojnë nevojën për përpjekje të tjera synimi i të cilave duhet të jetë sigurimi i një niveli më të lartë vetëdijeje nga ana e ofruesve të shërbimeve në gjithë sektorët përse i takon rregullave dhe politikave lidhur me konfidencialitetin.

Në bazë të rezultateve të anketimit, 85% e ofruesve të shërbimeve ka skedarë për dokumentacionin shkresor për përdoruesit e shërbimeve, që mbyllen me çelës.¹⁵⁰ Një pjesë tjetër e ofruesve të shërbimeve (79%) i hedh të dhënat personale të përdoruesve të shërbimeve në një bankë të dhënash apo në ndonjë sistem tjetër elektronik,¹⁵¹ ndërsa 77% e ka të siguruar hyrjen për tek sistemi (p.sh.: të mbrojtur me fjalëkalim).¹⁵² Përse i takon se kujt mund t'i lejohet hyrja për tek dokumentacioni i përdoruesve të shërbimeve, 70% e ofruesve të shërbimeve e kufizon lejimin në personat e autorizuar brenda shërbimit.¹⁵³ Kur u pyetën nëse përdoruesit e shërbimeve mund të zgjedhin që të dhënat e tyre personale të mos regjistrohen, vetëm 25% e gjithë të anketuarve deklaroi se kjo është një mundësi, 41% përmendi se përdoruesit e shërbimeve nuk mund të zgjedhin dhe pjesa tjetër (34%) nuk e dinte apo nuk dha përgjigje. Ndonëse rezultatet e mësipërme tregojnë se pjesa më e madhe e ofruesve të shërbimeve zbaton praktika të sigurta për mbrojtjen e të dhënave, një numër i konsiderueshëm i të anketuarve nuk dha informacion. Kjo mund të nënkuptojë se këta ofrues shërbimesh nuk i kanë zbatuar këto lloj praktikash ose të anketuarit nuk kanë dijeni përse i takon praktikave për mbrojtjen e të dhënave në shërbimet e tyre. Gjithsesi, kjo është një mungesë që duhet trajtuar siç duhet, në mënyrë që të gjithë shërbimet, të përgjithshme apo të specializuara, të kenë mjetet, praktikat dhe njohuritë për të mbrojtur të dhënat personale të përdoruesve të shërbimeve.

¹⁴⁹ Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (2015). “Mjaft më me arsytetime: analizë e qëndrimeve, incidencës dhe reagueshme institucionale ndaj dhunës në familje në Kosovë”. Prishtinë/Priştina, f. 62.

¹⁵⁰ 45 ofrues shërbimesh nga 53 u përgjigjën “Po” dhe tetë nuk dhanë përgjigje.

¹⁵¹ 42 ofrues shërbimesh nga 53 u përgjigjën “Po”, katër u përgjigjën “Jo” dhe shtatë nuk dhanë përgjigje.

¹⁵² 41 ofrues shërbimesh nga 53 u përgjigjën “Po” dhe dymbëdhjetë nuk dhanë përgjigje.

¹⁵³ 37 pjesëmarrës dhanë një informacion të tillë, njëri përmendi se nuk e kanë një sistem të tillë dhe 15 nuk dhanë përgjigje.

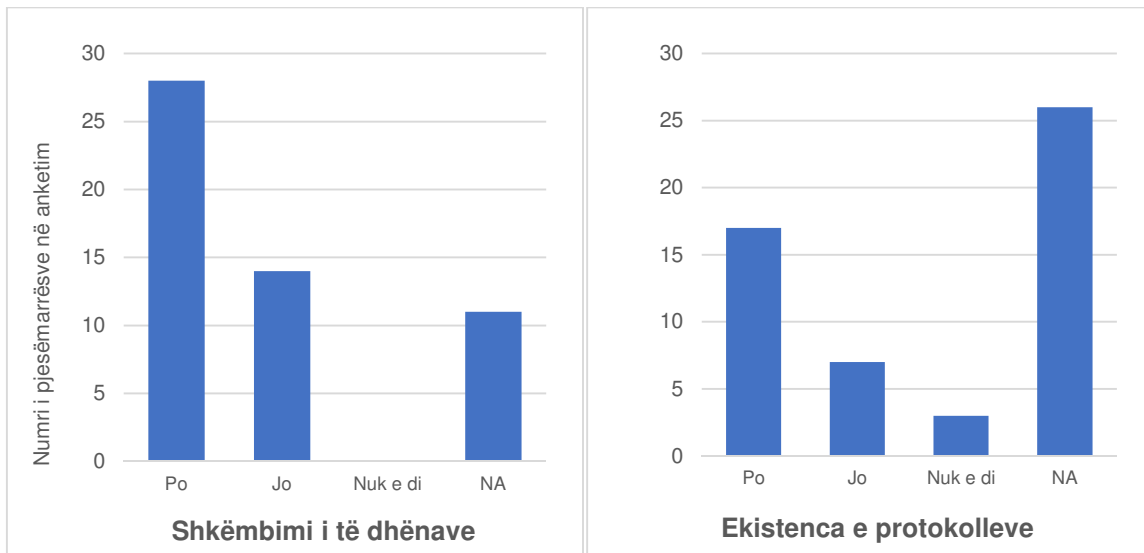

Figura 21: Numri i shërbimeve që shkëmbejnë të dhënat personale me agjencitë e tjera dhe kanë nënshkruar protokolle për shërbimin e të dhënave

Pjesëmarrësit në anketim u pyetën nëse të dhënat personale të përdoruesve të shërbimeve i ndajnë rregullisht me agjenci të tjera (p.sh.: me telefon, postë elektronike, faks dhe gojarisht) dhe, nëse ndodh kështu, a kanë nënshkruar me to ndonjë protokoll për shkëmbim informacioni. Siç shihet në Figurën 21 më sipër, 28 nga 53 ofrues shërbimesh (53%) përmendën se të dhënat personale të viktimës ndahen me të tjerë, 26% deklaroi se nuk ndahen me të tjerë dhe 21% nuk dha përgjigje. Ndërmjet shërbimeve të përgjithshme dhe shërbimeve të specializuara nuk ka ndryshime të konsiderueshme¹⁵⁴ dhe vetëm një numër i vogël i shërbimeve që drejtohen nga OJQ-ëtë deklaroi se nuk i ndan të dhënat personale me të tjerë.¹⁵⁵ Vetëm 17 nga 28 nga gjithë shërbimet deklaroi se të dhënat personale të viktimave i ndajnë me institucione të tjera me të cilat kanë nënshkruar një protokoll për shkëmbim informacioni. Në bazë të rezultateve të anketimit, duket se praktika e nënshkrimit të këtyre protokolleve është më e përhapur te shërbimet e specializuara sesa te shërbimet e përgjithshme,¹⁵⁶ si dhe më shumë te shërbimet që drejtohen nga OJQ-ëtë sesa te shërbimet publike.¹⁵⁷ Ndryshime ekzistojnë edhe brenda çdo lloji të veçantë shërbimi, gjë që tregon se nuk ekziston një qasje e institucionalizuar ndaj nënshkrimit ndërmjet agjencive të protokolleve për shkëmbim informacioni dhe, madje, se numri i institucioneve që kanë nënshkruar protokolle të tilla mund të jetë më i vogël sesa deklarohet në përgjigjet e anketimit.¹⁵⁸

Ndërsa shkëmbimi me efektivitet i informacionit është me rëndësi themelore për punë të suksesshme ndërinstucionale, të dhënat personale apo të një natyre konfidenciale duhen bërë publike në mënyrë të përgjegjshme duke mbajtur siç duhet parasysh konfidencialitetin e përdoruesve të shërbimeve dhe ruajtjen e sigurisë së tyre.¹⁵⁹ Hartimi i protokolleve për shkëmbim informacioni mund t'i ndihmojë agjencitë që të punojnë duke u nisur nga një bazë e njëjtë se kujt i lejohet hyrja për tek

¹⁵⁴ 12 nga 20 shërbime të specializuara (60%) dhe 16 nga 27 shërbime të përgjithshme (59%).

¹⁵⁵ 5 nga 12 shërbime që drejtohen nga OJQ-ëtë (42%), dhe 23 nga 41 shërbime shtetërore (56%).

¹⁵⁶ 9 nga 20 shërbime të specializuara (45%) dhe 8 nga 27 shërbime të përgjithshme (36%).

¹⁵⁷ 5 nga 12 shërbime që drejtohen nga OJQ-ëtë (41%), dhe 12 nga 41 shërbime shtetërore (29%).

¹⁵⁸ Vetëm pesë shërbime deklaruan në mënyrë të shprehur se kanë nënshkruar me agjenci të tjera marrëveshje për shkëmbim informacioni.

¹⁵⁹ Neni 18 (3) i Konventës së Stambollit dhe paragrafi 336 i Relacionit Shpjegues.

informacioni dhe cilat janë kushtet/situatat në bazë të të cilave informacioni mund të ndahet me institucione të tjera. Gjithashtu, kjo gjë i ndihmon ofruesit e shërbimeve që të marrin vendime të drejta që mbështeten nga udhëzime të qarta.

Neni 18(3) i Konventës së Stambollit kërkon që shërbimet mbështetëse ta kenë prioritet sigurinë e përdoruesve të shërbimeve. Një detyrim i tillë jo vetëm nënkupton sigurimin e mbrojtjes fizike të viktimës, por, gjithashtu, kërkon krijimin e një mjedisi ku viktimat të ndihen të sigura për t'i bërë publike përvojat lidhur me dhunën, ku atyre u besohet dhe ku ato kanë mundësinë për të hulumtuar alternativa.¹⁶⁰ Në këtë aspekt, 22 nga 53 ofrues shërbimesh, përfshirë 12 QPS-ë, një institucion mjeko-ligjor dhe dy institucione shëndetësore, tri NJHDHF-ë të policisë, dy strehimore për gratë, një Mbrojtës i Viktimave dhe një OJQ që punon me persona me aftësi të kufizuara, u shprehën se kanë dhoma të sigura/të rehatshme për të intervistuar/bashkëbiseduar me viktimën. Sipas një QPS-ëje, sigurimi për viktimat i një pjesëtareje femër të personelit ka kontribuar që viktimat të ndihen më të qeta për t'u hapur lidhur me përvojat e tyre. Të anketuarit e tjerë përmendën se përvoja e tyre profesionale i ndihmon që të krijojnë marrëdhënie besimi dhe ndjesinë e sigurisë emocionale, ndërsa disa deklaruan se viktimës i përcjellin mesazhin se të gjitha të dhënat mbahen konfidenciale apo i japin viktimës të firmosë një formular të veçantë për sigurimin e konfidencialitetit.

Gjithashtu, intervistat e thelluara krijuan mundësinë për të hulumtuar më tej rreth metodologjive që përdorin ofruesit e shërbimeve për të rritur sigurinë dhe mirëqenien e grave. Tetë të intervistuar nga 20 përmendën se bëjnë vlerësime të riskut. Operatori i një strehimoreje për gratë e shtjelloi më tej:

“Hartohen raporte për vlerësimin e riskut dhe deklarata nga ana e partnerëve që na mbështesin e, më tej, përcaktohen procedurat për mbrojtjen brenda dhe jashtë strehimores... Sigurim fizik me sistem alarmi, mbështetje nga policia dhe sistemi i kamerave në gjithë objektin.”

Ndër masat e tjera për sigurimin e mbrojtjes së viktimës, që deklaruan të intervistuarit, përfshihet: bashkëpunimi me agjencitë e tjera, kufizimi i kontaktit ndërmjet viktimës dhe kryesit të veprës penale, si dhe mësimi viktimës i teknikave për t'u përballur me situata të rrezikshme, të vështira dhe stigmatizuese.

Në bazë të vlerësimit të Programit 2011-2014 lidhur me dhunën në familje¹⁶¹: “Një nga pengesat më të mëdha ndaj ndryshimit në Kosovë është mentaliteti aktual se dhuna në familje është çështje e familjes”. Siç thuhet më tej në SKMDHFPV: “Disa (profesionistë) përpiqen që t'i 'pajtojnë' familjet, që nuk është përgjegjësia e shumicës së institucioneve, pasi kjo gjë mund të kompromentojë përgjegjësitë e tyre për sigurimin e mbrojtjes apo të drejtësisë.”¹⁶² Disa përgjigje nga anketimi dhe intervistat konfirmojnë një qasje pajtuese ndaj dhunës në familje sidomos nga ana e

¹⁶⁰ Këshilli i Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës.

¹⁶¹ Ministria e Drejtësisë (2015). “Raporti i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtinë/Priština, f. 63.

¹⁶² Strategjia Kombëtare për Mbrojtje nga Dhuna në Familje dhe Plani i Veprimit 2016-2020 (SKMDHFPV), f. 33.

QPS-ëve.¹⁶³ Siç shpjeguan më tej shtatë nga 21 QPS-ëtë e anketuara, synimi pse punohet me viktimat dhe kryesit e veprave penale bashkërisht është që gratë të kthehen bashkë me fëmijët e tyre në familje dhe të sanojnë marrëdhëniet familjare. Për disa QPS-ë, pajtimi i familjes përfaqëson, gjithashtu, një ndërhyrje të suksesshme:

“Ka qenë një rast i një viktime të dhunës me dy fëmijë. Me anë të një pune intensive që u bë me viktimën dhe kryesin e veprës penale, arritëm që t'i sanojmë marrëdhëniet familjare, që solli si rezultat bashkimin e tyre. Në këtë rast, dhuna nuk është përsëritur.”

“Kemi trajtuar raste ku nëna (nënë e dy fëmijëve) ka përjetuar dhunë në familje që ka ushtruar i shoqi. Me anë të këshillimit, sensibilizimit dhe punës profesionale arritëm të ndihmojmë në sanimin e marrëdhënieve familjare dhe të sigurojmë riintegrimin e një familjeje prej katër anëtarësh.”

Një qasje e tillë ndaj dhunës në familje është shumë shqetësuese meqenëse ajo bie ndesh me parimin bazë të Konventës së Stambollit se siguria duhet të jetë çështja më e rëndësishme në gjithë ndërhyrjet për ndalimin e dhunës ndaj grave (Neni 18 (3)). Gjithashtu, standardet minimale evropiane për punën me kryesit e veprave penale përcaktojnë se, në përgjithësi, këshillimi familjar, ndërhyrja apo pajtimi nuk janë përgjigjet e duhura në rastin e shërbimeve lidhur me dhunën në familje.¹⁶⁴

11. Bashkëpunimi ndërinstitucional (Neni 18 i Konventës së Stambollit)

Qëllimi i bashkëpunimit ndërinstitucional është që të sigurohet efektiviteti dhe qëndrueshmëria e masave për trajtimin e të gjitha formave të dhunës. Kur mungon bashkëpunimi ndërmjet aktorëve përkatës, zbatohen prioritete, parime dhe standarde të ndryshëm dhe mospajtues, që sjell si rezultat përsëritjen dhe, nganjëherë, mospërputhjen e veprimeve. Përgjigjja ndërinstitucionale lidhur me dhunën ndaj grave bazohet në bashkëpunimin ndërinstitucional ndërmjet aktorëve qeveritarë dhe joqeveritarë aktivë në gjithë nivelet territoriale, siç e specifikon Neni 18(3) i Konventës së Stambollit. Një përgjigje e tillë mund të marrë formën e një përgjigjeje të bashkërenduar të komunitetit, ku sektorë të ndryshëm bashkëpunojnë për të përmbushur nevojat e viktimave, apo të një forumi për përfaqësuesit e agjencive në nivelin e politikëbërjes, siç është një koalicion, komision, grup pune a bashkëpunim që përfshin një sërë agjencish/sectorësh.

¹⁶³ 13 nga 21 QPS-ë ofrojnë këshillim për marrëdhëniet, 14 ofrojnë terapi familjare/këshillim familjar dhe 12 ofrojnë ndërmjetësim.

¹⁶⁴ Këshilli i Evropës (2008). “Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse”. Strasburg: Këshilli i Evropës, f.19.

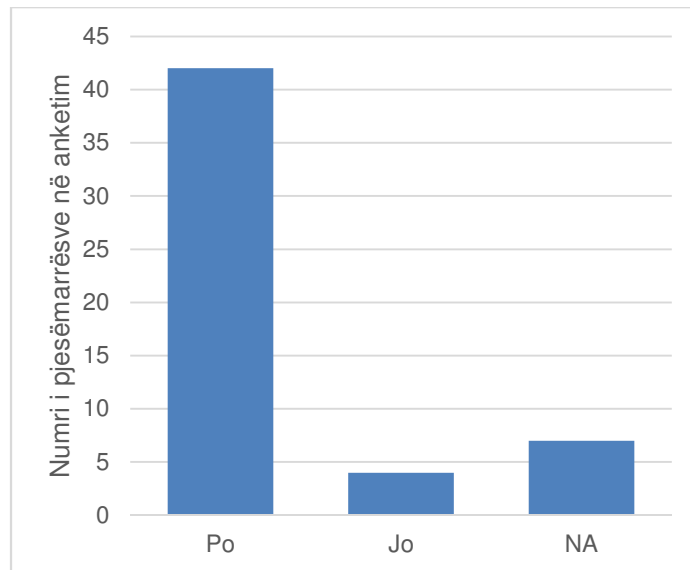

Figura 22: A është bashkëpunimi ndërsektorial i detyrueshëm për shërbimin/sectorin tuaj?

Siç ilustron Figura 22, 42 nga 53 pjesëmarrës në anketim deklarojnë se bashkëpunimi ndërsektorial është i detyrueshëm për shërbimin e tyre (80%). Sipas 21 të anketuarve (40%), ky detyrim buron nga legjislacioni,¹⁶⁵ pavarësisht nga fakti se nuk ekziston ndonjë ligj i veçantë që ta bëjë të detyrueshëm bashkëpunimin ndër-institucional në ofrimin e shërbimeve mbështetëse në rastet e dhunës ndaj grave.¹⁶⁶ Vetëm gjashtë të anketuar iu referuan PSV-ëve që përcaktojnë parime bazë dhe përgjegjësi specifike për aktorët që i përgjigjen dhunës në familje dhe që, sipas Rrjetit të Grupeve të Grave të Kosovës, kanë kontribuar në përmirësimin e bashkëpunimit qysh prej miratimit të tyre në vitin 2013.¹⁶⁷ Një numër kaq i vogël të anketuarish evidenton nevojën për sensibilizim të mëtejshëm lidhur me PSV-ëtë tek gjithë kategoritë e ofruesve të shërbimeve. Pavarësisht nga fakti se dy pjesëmarrës (QPS-ë) përmendën se në bazë të protokolleve bashkëpunimi ndër-institucional është i detyrueshëm, përgjigjet e anketimit sugjerojnë se instrumente të tilla nuk janë të zakonshëm.

Dhjetë ofrues shërbimesh gjithsej përmendën se kanë nënshkruar memorandume mirëkuptimi apo janë pjesë e mekanizmave të bashkërendimit në nivel komune, përfshirë gjashtë QPS-ë, një NJDNJBGJ, një strehimore dhe dy Mbrotjtës të Viktimave. Sipas Rrjetit të Grupeve të Grave të Kosovës, disa komuna kanë nënshkruar memorandume mirëkuptimi me strehimoret. Qysh prej vitit 2012, gjithashtu, mekanizma të bashkërendimit në nivel lokal janë krijuar apo janë në procesin e krijimit në 13 komuna me mbështetjen e donatorëve ndërkombëtarë, si: UN Women dhe OSBE.¹⁶⁸ Me sa duket, komunat që i kanë këto mekanizma kanë qenë më aktive në përgjigje të dhunës në familje dhe, si rezultat, në SKMDHFPV parashikohen masa specifike me qëllim forcimin dhe përsëritjen e këtyre modeleve

¹⁶⁵ Ndër pjesët e legjislacionit që përmendën pjesëmarrësit përfshihet: *Kushtetuta e Republikës së Kosovës**, ligji nr. 03/L-182 "Për mbrojtje nga dhuna në familje" (LMDHF), ligji nr. 2004/32 "Ligji për familjen i Kosovës", ligji nr. 02 /L-17 "Për shërbimin social dhe familjar", Kodi Penal i Republikës së Kosovës* nr. 04/L-082, Kodi i Procedurës Penale nr. 04/L-123, ligji nr. 04/L-125 "Për shëndetësinë", ligji nr. 05/L-025 "Për shëndetin mendor", ligji nr. 04/L-076 "Për policinë", Kodi i Drejtësisë për të Mitur nr. 03/L-193, Udhëzimi Administrativ nr.12/2012 dhe Udhëzimi Administrativ nr. 02/2013.

¹⁶⁶ LMDHF parashikon vetëm detyrimin e përgjithshëm që ministritë kryesore të linjës të bashkëpunojnë për të ngritur strukturat dhe infrastrukturën mbështetëse të nevojshme për viktimat e dhunës në familje.

¹⁶⁷ Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (2015). "Mjaft më me arsytetime: analizë e qëndrimeve, incidencës dhe reagimeve institucionale ndaj dhunës në familje në Kosovë". Prishtinë/Priştina, f. 16.

¹⁶⁸ SKMDHFPV f. 24 dhe Objektivi Strategjik 2.2.

në komuna të tjera.¹⁶⁹ Këto përpjekje për përsëritjen e tyre janë shumë inkurajuese; megjithatë, për të qenë në përputhje me Nenin 18(2), këto mekanizma duhet të shtrihen në gjithë komunat me qëllim që të krijohet një zinxhir efektiv i ndërhyrjes për të gjitha format e dhunës ndaj grave. Varësia nga financimi i donatorëve për iniciativa të tilla mund të kufizojë qëndrueshmërinë e tyre në një periudhë afatgjatë.

Gjithashtu, pjesëmarrësve në anketim iu kërkua që të vlerësonin cilësinë e bashkëpunimit të tyre me institucionet e tjera. Rezultatet në Figurën 23 më poshtë tregojnë se pjesëmarrësit duket se janë shumë të kënaqur nga bashkëpunimi që kanë me policinë dhe, me radhë, me OJQ-ëtë e specializuara (ku përfshihen strehimoret dhe OJQ-ëtë për gratë), gjykatat, organin e akuzës dhe shërbimet shëndetësore.¹⁷⁰ Në mënyrë të veçantë, bashkëpunimi i mirë me strehimoret për gratë u nënvizua gjatë intervistave. Siç vuri në dukje përfaqësuesi i një QPS-ëje:

“Jemi të kënaqur nga bashkëpunimi dypalësh me strehimoret, pasi bashkëpunimi përmirëson ofrimin e shërbimeve.”

Kjo është në përputhje me Nenet 7, 9 dhe 18(2) të Konventës së Stambollit që kërkojnë nga Shtetet Palë që të angazhohen plotësisht dhe të bashkëpunojnë me OJQ-ëtë dhe organizatat e shoqërisë civile kur i përgjigjen dhunës ndaj grave, dhe është dëshmi e rolit kryesor të strehimoreve që drejtohen nga OJQ-ëtë në sistemin e ndërhyrjes kundër dhunës në familje në Kosovë*.

¹⁶⁹ Ministria e Drejtësisë (2015). “Raport i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtinë/Priştina, f. 24

¹⁷⁰ Duke patur parasysh ndryshimin e madh në numrin e të anketuarve që nuk dhanë përgjigje në çdo kategori, vlerësimi u bë mbi bazën e numrit të shërbimeve me numrin më të madh të përgjigjeve “shkëlqyeshëm”.

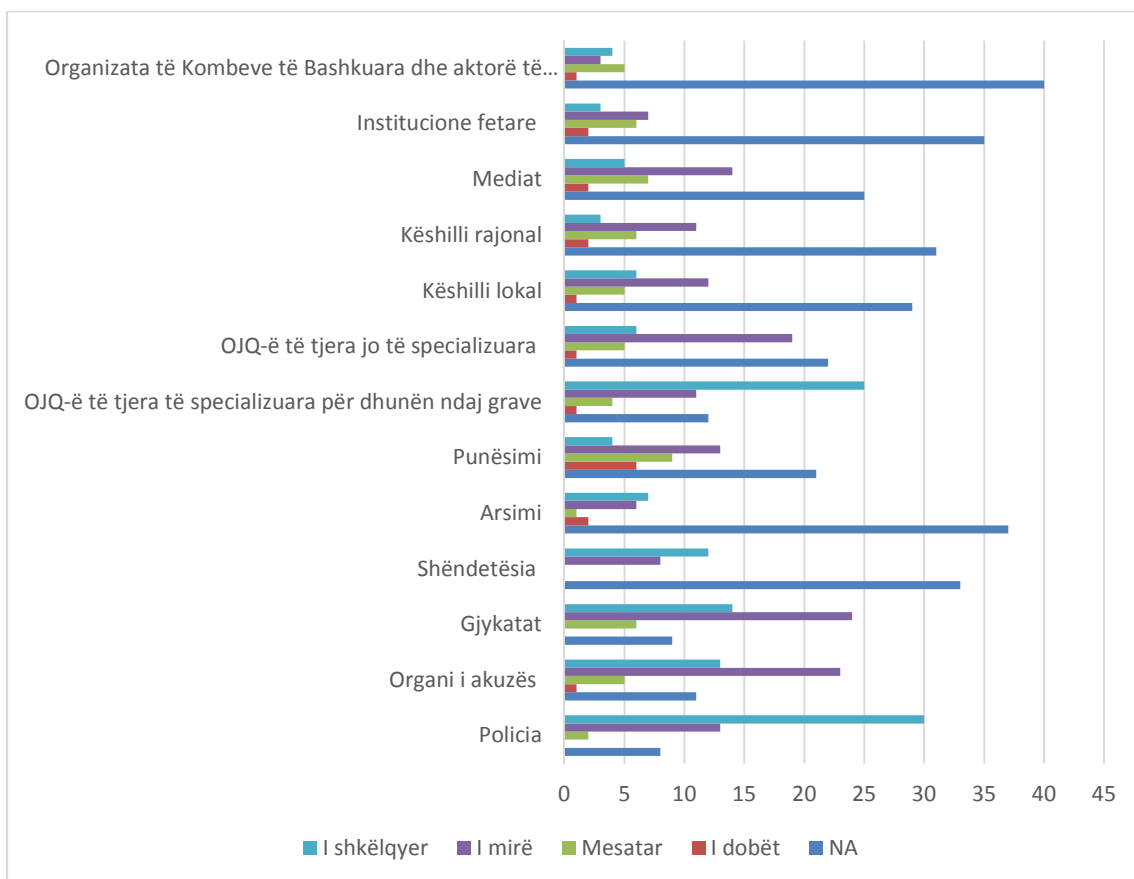

Figura 23: Nëse punoni në bashkëpunim të ngushtë me sa më sipër, jeni të lutur të jepni një vlerësim për cilësinë e bashkëpunimit

Sipas pjesëmarrësve në anketim, bashkëpunimi me OJQ-ë të tjera të paspecializuara, median dhe autoritetet lokale është vlerësuar kryesisht i mirë. Cilësia më e dobët është vlerësuar përsa i takon bashkëpunimit me shërbimet e punësimit, për të cilën shënohet numri më i madh i përgjigjeve “e dobët” dhe “mesatare”. Kjo nuk është befasuese po të mbahet parasysh se, si në përgjigjet e anketimit, ashtu dhe gjatë intervistave, si sfidë specifike e ofruesve të shërbimeve është përmendur shpeshherë mungesa e mundësive për riintegrim dhe punësim për viktimat (shih Seksionin 6.3 për më shumë hollësi).

Kur u pyetën lidhur me cilësinë e bashkëpunimit me gjithë shërbimet në përgjithësi, shtatë të anketuar (13%) u përgjigjën i mirë ose i shkëlqyer, ndërsa pjesa tjetër nuk dha përgjigje. Sidoqoftë, të shtatë këto shërbime kryejnë aktivitetet në komuna ku janë ngritur mekanizmat e bashkërendimit, përfshirë Prishtina/Prishtinën, Prizrenit/Prizrenin, Dragashin/Dragaš, Mitrovicën/Mitrovica, Skënderajn/Srbica dhe Vushtrrinë/Vučitrn.¹⁷¹ Këto reagime mbështeten nga përgjigjet që vijnë nga intervistat e thelluara me shërbimet pjesëmarrës në mekanizmat funksionale ndërinstytucionale, gjë që, sigurisht, tregon nevojën e zgjerimit të kësaj praktike.

Megjithatë, si aspekte të bashkërendimit të dobët u përmendën: shmangia e përgjegjesisë dhe moskryerja e aktiviteteve nga disa shërbime, mungesa e saktësisë

¹⁷¹ Sipas Rrjetit të Grupeve të Grave të Kosovës, mekanizma të bashkërendimit në nivel komune janë ngritur në Prishtina/Prishtinë, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Vitinë/Vitina, Prizren/Prizren, Dragash/Dragaš, Mitrovicë/Mitrovica, Glllogoc/Glogovac, Skënderaj/Srbica dhe Vushtrri/Vučitrn.

në kohë, mosdhënia e informacionit në kohë nga gjykatat apo mosmarrja seriozisht e çështjeve gjyqësore të dhunës në familje, periudhat e gjata të pritjes për seancat gjyqësore, mungesa e bashkëpunimit në nivel komune, pazotësia e policisë për të kapur kryesit e veprave penale dhe paaftësia prokurorëve publikë për të mbledhur prova të mjaftueshme.

“Mekanizmat e referimit funksionojnë në bazë të linjave efikase të komunikimit dhe përcaktojnë rrugë dhe procedura të qarta referimi, me veprime të njëpasnjëshëm të qartë dhe të thjeshtë”,¹⁷² duke bërë kështu të mundur përgjigjen ndërinstucionale përsa i takon dhunës ndaj grave dhe duke i përmbushur më mirë nevojat e viktimave. Një shpjegim i rezultateve lidhur me ekzistencën e protokolleve apo mekanizmave formalë të referimit jepet në Figurën 24 më poshtë:

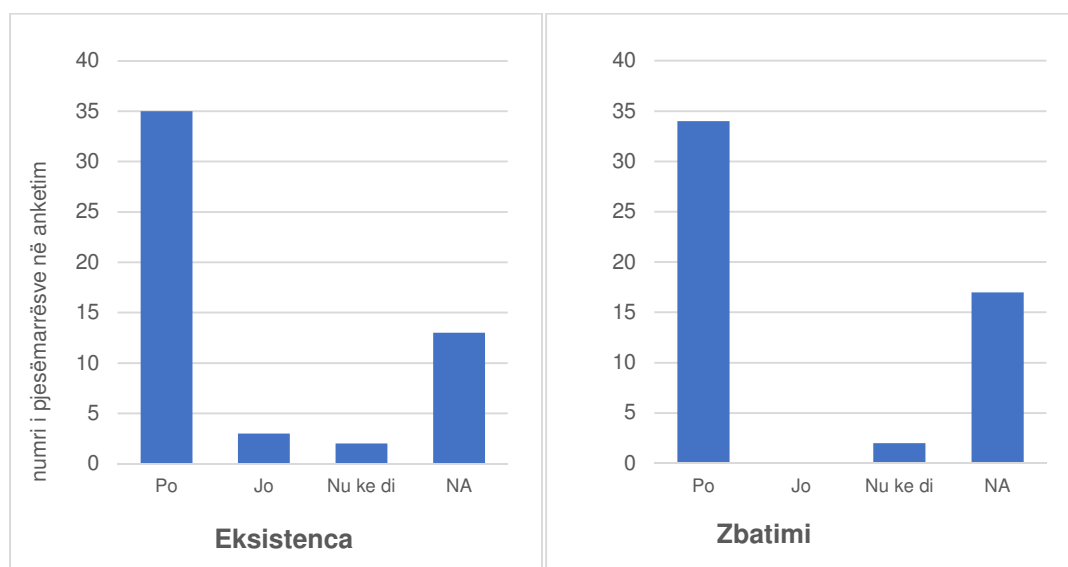

Figura 24: A kenë ndonjë protokoll apo mekanizëm tjetër formal për t'i referuar viktimat e dhunës ndaj grave pranë shërbimeve alternative, për të cilat mund të kenë nevojë, dhe, nëse kenë, a zbatohet ai?

Në total, 35 ofrues shërbimesh (66%)¹⁷³ përmendën se kanë një formë mekanizmi apo protokollin për t'i referuar viktimat pranë shërbimeve të tjera, ndërsa 34 (64%) deklaruan se këto instrumente zbatohen. Përsa i takon ekzistencës së këtyre instrumenteve, nuk vërehet ndonjë ndryshim i dukshëm ndërmjet shërbimeve të specializuara dhe shërbimeve të përgjithshme. Sidoqoftë, është shqetësues fakti që shërbimi i asistencës me telefon nuk dha asnjë përgjigje, po të mbahet parasysh roli i tij kryesor për t'i referuar viktimat pranë autoriteteve dhe shërbimeve përkatëse. Fakti që 34% e ofruesve të shërbimeve deklaroi se nuk ka mjete specifike për referimin, mund të rrezikojë që viktimat të mos kenë akses ndaj mbështetjes dhe mbrojtjes. Kjo mungesë në sistemin e referimit është evidentuar nga vlerësimet e mëparshme¹⁷⁴ dhe duhet zgjidhur me qëllim sigurimin e përputhjes së standardeve me Konventën e Stambollit.

¹⁷² UNFPA dhe WAVE (2014). “Forcimi i përgjigjeve të sistemit shëndetësor ndaj dhunës mbi baza gjinore në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore: paketë e burimeve”, f. 88.

¹⁷³ Tre nga 53 pjesëmarrësit u përgjigjën “Jo”, ndërsa 15 thanë se nuk e dinin apo nuk i dhanë përgjigje pyetjes.

¹⁷⁴ Ministria e Drejtësisë (2015). “Raport i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtinë/Priştina, f. 14.

12. Dhënia e informacionit (Neni 19 i Konventës së Stambollit)

Dhënia e informacionit lidhet me vënien në dispozicion të publikut të gjerë e informacionit lidhur me shërbimet mbështetëse për viktimat e të gjitha formave të dhunës ndaj grave dhe masat ligjore që kanë këto të fundit në dispozicion. Dhënia e informacionit është me rëndësi thelbësore me qëllim sensibilizimin lidhur me shërbimet mbështetëse dhe alternativat në dispozicion, por, gjithashtu, kjo është një mënyrë efektive me qëllim sensibilizimin lidhur me dhunën ndaj grave. Informacioni duhet dhënë në kohë, që do të thotë në kohën kur është i dobishëm për viktimat, dhe, minimalisht, në gjuhët zyrtare të vendit dhe në gjuhët e pakicave (Neni 19, Konventa e Stambollit)¹⁷⁵.

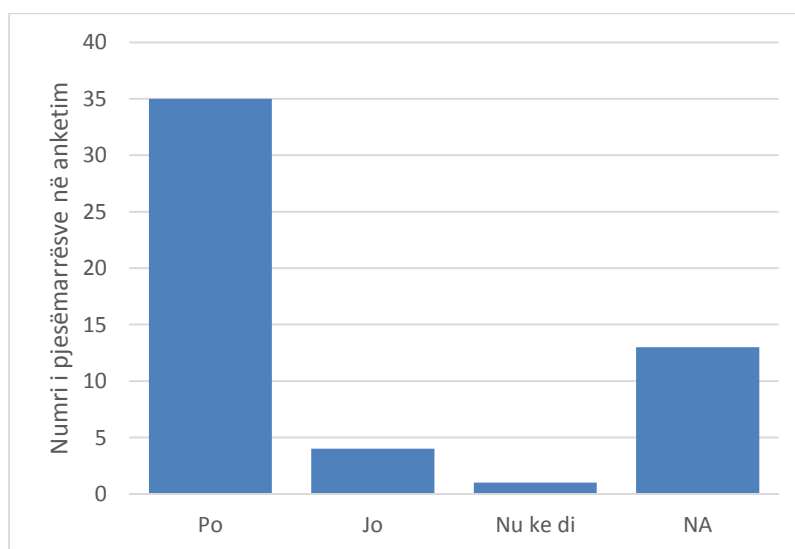

Figura 25: A jepni informacion publik lidhur me shërbimet që ofroni për viktimat e dhunës?

Në total, 66% e 53 ofruesve të shërbimeve pjesëmarrës në anketim jep informacion publik lidhur me shërbimet. Shërbimet e specializuara u japin viktimave shumë më tepër informacion sesa shërbimet e përgjithshme,¹⁷⁶ përfshirë të pesta strehimoret për gratë, një strehimore për gratë viktimat të trafikimit, një OJQ këshilluese për gratë, katër nga pesë Mbrojtësit e Viktimave, shërbimin e asistencës me telefon dhe katër nga gjashtë njësitë e policisë.

¹⁷⁵ Shih, gjithashtu, Relacionin Shpjegues të Konventës së Stambollit, paragrafi 124.

¹⁷⁶ 15 nga 20 shërbimet e specializuara dhe 18 nga 27 shërbimet e përgjithshme.

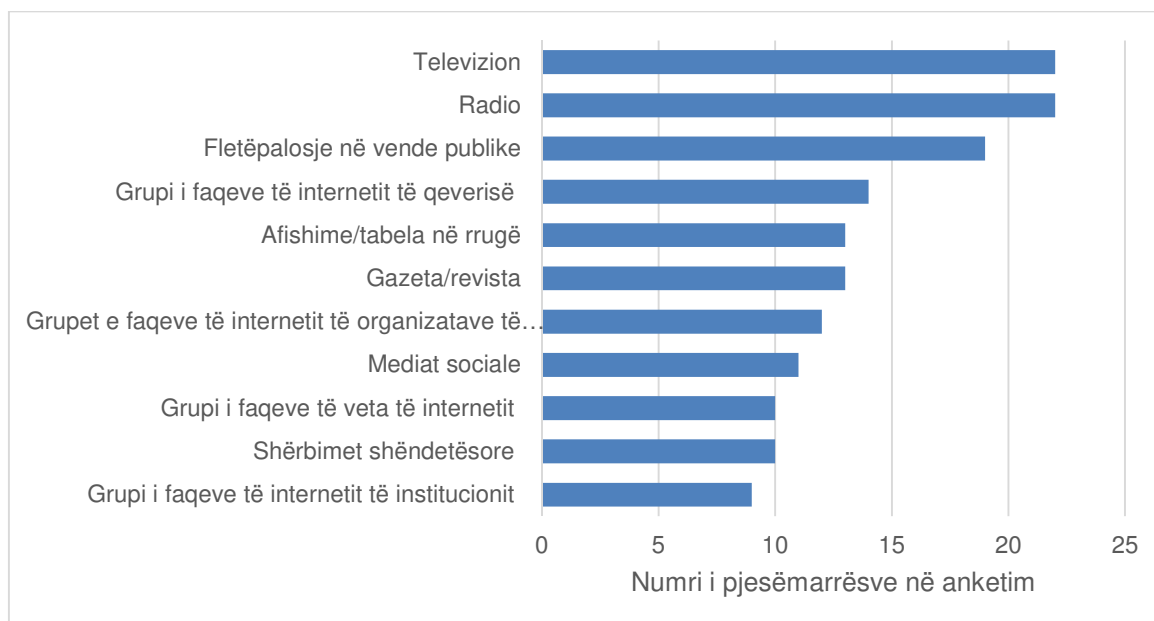

Figura 26: Nëse po (jepni informacion publik për shërbimet tuaja), ku jepet ky informacion?

Siç tregohet në Figurën 26, ofruesit e shërbimeve përdorin një sërë mjete për informimin e viktimave lidhur me llojin e asistencës në dispozicion të tyre. Platformat që përdoren më shumë janë televizioni dhe radioja (42% e të gjithë pjesëmarrësve në anketim), pasuar nga shpërndarja e fletëpalosjeve në vende publike (34%). Me qëllim nxitjen e aksesit ndaj shërbimeve tek komuniteti më gjerë, ndër mjetet e tjera që u përmendën gjatë intervistave përfshihen: organizimi ose pjesëmarrja në prezantimet në shkolla, takimet në komunitet/me publikun dhe tryezat e rrumbullakëta; puna në terren; dhe vizitat në familje. Çdo tetor, qysh prej vitit 2010, ZMNV-ëja organizon “Javën e të Drejtave të Viktimave të Krimin”. Synimi i fushatës është rritja e sensibilizimit lidhur me të drejtat që garanton legjislati i Kosovës* për viktimat e krimin, në mënyrë të veçantë, të dhunës në familje, dhunës seksuale dhe trafikimit të qenieve njerëzore.¹⁷⁷

Përsa i takon disponueshmërisë së gjuhëve, pak më shumë se gjysma (55%) e të gjithë pjesëmarrësve në anketim përmendi dhënien e informacionit publik për shërbimet e tyre edhe në gjuhë të tjera përveç atyre zyrtare. Pjesëmarrësit përmendën më shumë gjuhën shqipe dhe serbe, ndërsa një pakicë deklaroi se informacioni disponohet në gjuhën angleze, boshnjake dhe turke. Fakti që 45% e të anketuarve nuk deklaroi se jepet informacion publik në shumë gjuhë tregon një mungesë të konsiderueshme përsa i takon detyrimit në bazë të Nenit 19 të Konventës së Stambollit. Duke patur parasysh përkatësinë multietnike të Kosovës*, është me rëndësi thelbësore që informacioni për shërbimet të kuptohet nga gjithë viktimat, në mënyrë të veçantë, nga grupet e pakicave që rrezikojnë më shumë të përjetojnë dhunë ndaj grave.

Gjithashtu, informimi i viktimave lidhur me shërbimet në një gjuhë që e kuptojnë nënkupton tejkalim të mjeteve të komunikimit me shkrim dhe me gojë. Këtu mund të përfshihet çdo format i kuptueshëm që përmbush nevojat e njerëzve me

¹⁷⁷ Prokurori i Shtetit (2016). “Drejtësi dhe rimëkëmbje për viktimat”. Buletini nr. 3, 2016.

aftësi të ndryshme të kufizuara të shqisave, me aftësi të kufizuara fizike, me vështirësi për të mësuar dhe aftësi të tjera të kufizuara (p.sh.: tekst me sistemin braj, me gërma të mëdha, në audio ose në format dixhital). Vetëm nëntë nga gjithë ofruesit e shërbimeve deklaruan se informacioni vihet në dispozicion në formate të kuptueshme. Sidoqoftë, në të vërtetë, ky numër mund të jetë më i vogël, meqenëse pesë organizata nuk e kanë kuptuar pyetjen dhe katër të tjerat nuk kanë dhënë shembuj të formateve që përdoren. Në bazë të këtyre konkluzioneve, mund të supozohet pa frikë se përdorimi i formateve specifike, që mundësojnë gratë me nevoja dhe/ose aftësi të kufizuara të veçanta të kenë akses ndaj informacionit për shërbimet, është larg të qenit një praktikë e zakonshme në Kosovë*.

13. Tensionet dhe sfidat

Në seksionet e mëparshëm të këtij studimi u diskutua në mënyrë të hollësishme lidhur me mungesat specifike ndërmjet ofrimit faktikisht të shërbimeve në Kosovë* dhe asaj çfarë parashikohet në Konventën e Stambollit. Megjithatë, konkluzionet që nxirren nga anketimi dhe intervistat vënë në dukje një sërë çështjesh të ndërthurura që pengojnë zbatimin e kërkesave të Konventës.

Një sfidë kryesore, që identifikohet në këtë studim, është mungesa e pranimit të dhunës ndaj grave në nivelin legjislativ dhe në nivelin e politikave. Si rezultat, Kosovës* i mungon një tërësi politikash dhe mjetesh të plota dhe të bashkërenduara që ofrojnë një përgjigje tërësore përsa i përket të gjitha formave të dhunës ndaj grave, siç kërkohet në Nenin 7 të Konventës së Stambollit. Duke patur parasysh se i gjithë sistemi i ndërhyrjes është i përshtatur për t'u përgjigjur pothuajse vetëm kundër dhunës në familje, shërbimet thelbësore për forma të tjera të dhunës që parashikon Konventa e Stambollit, për rrjedhojë, mungojnë, në mënyrë të veçantë, për viktimat e dhunës seksuale. Më tej, përgjigjet sugjerojnë se përpjekjet për trajnimin dhe rritjen e kapaciteteve kanë qenë të pamjaftueshme për të edukuar te profesionistët, që punojnë ngushtë me viktimat, kuptimin e bazës gjinore të dhunës dhe ndërthurjen e formave të ndryshme të dhunës mbi baza gjinore,¹⁷⁸ fakt ky që vazhdon me legjislacionin, procedurat dhe standardet asnjë nga pikëpamja e gjinisë. Një tjetër efekt anësor i procedurave dhe trajnimit të pamjaftueshëm është dhënia prioritet nga disa ofrues shërbimesh bashkimit familjar në dëm të sigurisë së viktimës.

Mungesa e të dhënave periodike të unifikuara statistikore për të gjitha format e dhunës, përfshirë dhunën në familje, u evidentua edhe nga shqyrtimi i literaturës dytësore dhe përgjigjet e pyetjeve gjatë anketimit dhe intervistave. Disa ofrues shërbimesh, në mënyrë të veçantë, shërbimet e përgjithshme dhe shërbimet shtetërore, nuk dhanë informacion të përgjithshëm për numrin e përdoruesve të shërbimeve, llojin e dhunës, numrin e viktimave nga grupe të cënueshme dhe numrin e viktimave të paafta për të marrë ndihmë. Në opinionet e tyre vlerësuese lidhur me pyetësin e anketimit, disa pjesëmarrës përmendën, gjithashtu, se disa prej pyetjeve u ishin dukur të vështira për t'u përgjigjur për shkak të mungesës së të dhënave në dispozicion. Të dhënat për klientët të bazuara në shërbimet janë të rëndësishme për qëllime të monitorimit dhe vlerësimit në nivel lokal dhe kombëtar

¹⁷⁸ Qasja me bazë ndërthurjen ndërmjet formave të ndryshme të dhunës merr në konsideratë impaktin shumëdimensional tek grupe të caktuara grash dhe diskriminimin e shumëfish të me të cilin përballen ato.

dhe kërkesë kryesore e Konventës së Stambollit (Neni 11). Për rrjedhojë, mbledhja e pamjaftueshme e të dhënave në dhe brendapërbrenda gjithë llojeve të ofruesve të shërbimeve kufizon krijimin e bazës së nevojshme të njohurive për përmirësimin e shërbimeve dhe trajtimin e nevojave të viktimave.

Gjithashtu, shumëllojshmëria e madhe e përgjigjeve të anketimit brendapërbrenda të njëjtit lloj shërbimi, për shembull, lidhur me ekzistencën e protokolleve për bashkëpunim ndërinstytucional, orët dhe përmbajtjen e trajnimit bazë dhe të trajnimit të mëtejshëm të specializuar, si dhe procedurat për opinionet vlerësuese dhe ankesat e viktimave, tregojnë mungesë të standardizimit të procedurave dhe praktikës sidomos të shërbimeve shtetërore (si ato të specializuara, ashtu dhe ato të përgjithshme). Sigurimi që ofruesit e shërbimeve brendapërbrenda çdo lloj shërbimi të punojnë në bazë të kuptimit të njëjtë për dhunën ndaj grave, dhe kuadri i njëjtë i standardeve, procedurave dhe praktikave garantojnë përgjigje të njëjta kundër të gjitha formave të dhunës ndaj grave. Si rezultat, të gjitha gratë mund të kenë akses ndaj mbështetjes dhe mbrojtjes në të njëjtin nivel, pavarësisht se ku banojnë.

Së fundi, mungesa e fondeve të pamjaftueshme nga buxheti i shtetit u përsërit vazhdimisht si pengesë për disponueshmërinë dhe cilësinë e shërbimeve mbështetëse. Për disa shërbime, si: strehimoret që drejtohen nga OJQ-ëtë, financimi sigurohet kryesisht përmes donatorëve ndërkombëtarë. Mungesa e financimit të qëndrueshëm do të thotë se këto shërbime mbeten të cenueshëm. Gjithashtu, shumë trajnime dhe iniciativa për bashkërendim në nivel komune kanë qenë të varura nga disponueshmëria e financimit nga donatorët. Përveç kësaj, disa ofrues shërbimesh shprehën pezmatimin e tyre lidhur me pamundësinë për të ofruar mbështetje për riintegrim dhe aktivitete për zhvillimin profesional me qëllim fuqizimin e viktimave për shkak të fondeve të pamjaftueshme. Ndërsa është e kuptueshme se Kosova* përballet me kufizime financiare për shkak të numrit të madh të prioritetëve, studimet e kohëve të fundit për llogaritjen e kostove tregojnë se kostot e mosveprimit janë ndjeshëm më të larta.¹⁷⁹

14. Opinione vlerësuese për anketimin

Në fund të pyetësorit, pjesëmarrësve në anketim iu kërkua që të jepnin disa opinione vlerësuese përsa i takon përvojës në plotësimin e tij. Përgjigje për pyetjet dhanë gjithsej 34 ofrues shërbimesh. Përgjithësisht, 19 pjesëmarrës u shprehën të kënaqur nga përvoja, ndërsa një i anketuar nënvizoi, në mënyrë të veçantë, rëndësinë e ushtrimit të një praktike të tillë në Kosovë*. Nëntë pjesëmarrës shprehën mendimin se pyetësi ishte mjaft i gjatë për t'u plotësuar, ndërsa shtatë përmendën se ishte mjaft i vështirë. Një numri të vogël të anketuarish (katër) iu duk i vështirë për t'u plotësuar për shkak të pamundësisë për të ofruar të dhëna apo mungesës së njohurive për përgjigjen. Tre u përgjigjën se kishte shumë pyetje që nuk lidheshin me punën e tyre. Gjithashtu 16 të anketuar ishin të mendimit se disa pyetje ishin të paqarta, të ngatërruara apo nuk ishin shpjeguar mjaftueshëm. Njëri mendonte se shumë nuk kishin lidhje me punën e tyre. Ndër këta të anketuar, disa u shprehën se

¹⁷⁹ IEBGJ (2014). "Vlerësimi i kostove të dhunës mbi baza gjinore në Bashkimin Evropian". Luksemburg: Zyra e Botimeve të Bashkimit Evropian.

pyetjet ishin shumë të mbyllura, të tjerë se duheshin dhënë të dhëna konkrete. Tre pjesëmarrës, sipas të cilëve pyetjet ishin me vend, shprehën keqardhje që nuk ishin në gjendje të ofronin të dhëna konkrete.

Pjesëmarrësit në anketim dhanë disa sugjerime për përmirësimin e pyetësorit:

- të përfshihen më shumë pyetje lidhur me personat me aftësi të kufizuara, trafikimin e qenieve njerëzore dhe vështirësitë që hasen në punë;
- të shkurtohet pyetësori;
- të përfshihen pyetje specifike se ku strehohen gratë, të cilat kanë përjetuar dhunë (p.sh.: strehimore, banesa sociale, me qira, tek të afërmit, në shtëpi me kryesin e veprës penale);
- të përfshihen pyetje më shumë sipas llojit të organizatave sesa sipas llojit të shërbimit.

15. Përmbledhje dhe rekomandime

Këto janë konkluzionet kryesore që janë nxjerrë nga ky studim:

Kategoritë e gjera të shërbimeve mbështetëse

- Sistemimi në **strehimore** bëhet falas dhe, nga pikëpamja gjeografike, strehimoret e mbulojnë mjaftueshëm territorin; sidoqoftë, Kosova* mbetet prapa standardit evropian të një vend për familje për 10.000 banorë. Shpeshherë, mungesa e alternativave për strehimin në një periudhë afatgjatë dhe e mundësive ekonomike i detyron viktimat që të kthehen te kryesi i veprës penale. Alternativat për strehimin e sigurt të grave me djem mbi 12 vjeç janë të kufizuara.
- Në përputhje me kriteret e Konventës së Stambollit, **shërbimi i asistencës me telefon** i Kosovës* është i njohur gjerësisht, është falas, funksionon 24 orë 7 ditë të javës dhe vepron në gjithë shtetin, duke u dhënë telefonuesve këshilla në mënyrë konfidenciale, duke i referuar pranë shërbimeve të tjera dhe duke mundësuar kallëzimin e abuzimit. Konkluzionet tregojnë një mungesë përse i takon mbulimit të specializuar nga ana e shërbimit të asistencës me telefon i të gjitha formave të dhunës ndaj grave, përjashtuar dhunën në familje. Nuk sigurohet pamundësia e gjurmimit të thirrjeve telefonike dhe, në pjesët veriore të Kosovës*, mbulimi është i kufizuar si nga pikëpamja gjeografike, ashtu dhe nga pikëpamja gjuhësore.
- Të dhënat nga anketimi tregojnë se në Kosovë* nuk ekzistojnë shërbime të specializuara që të përqendrohen vetëm te viktimat e **dhunës seksuale**,¹⁸⁰ përfshirë qendra për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit apo qendra për referimin e rasteve të dhunës seksuale. Shërbimet e specializuara dhe të përgjithshme i kushtojnë vetëm një pjesë të vogël të punës së tyre kësaj forme të dhunës. Stigma sociale me të cilën përballen viktimat, plus nivelet e ulëta të kallëzimit, bëjnë të nevojshme rritjen e ofrimit të shërbimeve në komunitet dhe të aktiviteteve sensibilizuese. Në mbarë Kosovën*, aksesit ndaj vizitave mjeko-ligjore

¹⁸⁰ Ndërsa mbi 75% e pjesës së punës së drejtpërdrejtë i kushtohet vetëm trajtimin të kësaj forme të dhunës.

është i kufizuar në një institucion dhe të dhënat tregojnë se një numër i konsiderueshëm shërbimesh kërkon që, për të marrë shërbime mbështetëse, viktima duhet të bëjë kallëzim ose duhet të bëjë vizitë mjeko-ligjore.

- As shërbimet e specializuara, as shërbimet e përgjithshme nuk ofrojnë mbështetje të plotë për **fëmijët viktime** të dhunës ndaj grave, përfshirë dhunën në familje. Një pakicë shërbimesh ofron mbështetje psikologjike të specializuar dhe në përshtatje me moshën. Katër nga shtatë strehimore punësojnë personel roli i të cilit është që të mbështesë fëmijët.
- Në Kosovë* mungojnë **qendrat e këshillimit/për trajtimin e situatave të krizave** jorezidenciale që të ofrojnë mbështetje në një periudhë afatshkurtër dhe afatgjatë për të gjitha format e dhunës, ndërsa nuk përmbushet kriteri i një qendre të specializuar këshillimi për 50.000 banorë dhe në çdo qytet rajonal. Përgjithësisht, shërbimet e këshillimit ofrohen në kuadër të programeve të ofruesve të shërbimeve dhe përqendrohen kryesisht te viktimat e dhunës në familje.
- Nuk u konstatua ekzistenca e **programeve** të posaçme të **ndërhyrjes për kryesit e dhunës në familje dhe autorët e krimit me motiv seksual** sipas standardeve dhe parimeve që parashikon Konventa e Stambollit. Qasja e përgjithshme ndaj trajtimit të kryesve të veprave penale konsiston kryesisht në trajtimin e varësisë nga alkooli dhe drogat dhe të çrregullimeve psikologjike, ndërsa hulumtimet e mëparshme tregojnë, gjithashtu, mungesë të infrastrukturës për ofrimin e një trajtimi të tillë.
- **Mbështetjen gjatë procesit ligjor** e ofrojnë kryesisht Mbrojtësit e Viktimave, OJQ-ëtë dhe, në njëfarë mase, QPS-ëtë, në mënyrë të veçantë, për viktimat e dhunës në familje. Lloji i mbështetjes, që ofrohet nga Mbrojtësit e Viktimave dhe QPS-ëtë, ndryshon në varësi të kapaciteteve individuale të profesionistëve. Gjithashtu, në konkluzione vihet në dukje mungesa e kuptimit të plotë të mbështetjes së këtij lloji nga ana e ofruesve të shërbimeve dhe dhënia prioritet më shumë ofrimit të shërbimeve ligjore gjatë procedurave hetimore dhe gjyqësore sesa shoqërimit emocional dhe psikologjik.

Rekomandime

- ✓ Të rritet numri i vendeve për familje tek **strehimoret** me qëllim përmbushjen e nevojave lokale dhe standardet minimale evropiane. Sigurimi i alternativave për strehim në një periudhë të mjaftueshme tranzitore dhe/ose strehim të përhershëm për viktimat dhe të sigurohet akses ndaj strehimit të sigurt për gratë me djem mbi 12 vjeç.
- ✓ Të zgjerohet mbulimi me **shërbimin e asistencës me telefon** për të gjitha format e dhunës ndaj grave. Të sigurohet që operatorët e shërbimit të asistencës me telefon të jenë të përgatitur për trajtimin e nevojave të posaçme të viktimave të çdo forme të dhunës, të përgjigjen në një mënyrë që të jetë e përshtatshme për çështje që kanë të bëjnë me gjininë dhe të

ofrohet mbështetje e specializuar në situata krizash dhe mbështetje emocionale në të gjitha gjuhët që fliten në Kosovë.* Të zbatohet teknologjia e nevojshme me qëllim që të bëhet i pamundur gjurmimi i thirrjeve telefonike.

- ✓ Të ngrihen **qendra për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit apo qendra për referimin e rasteve të dhunës seksuale**, të cilat të jenë të arritshme dhe në numër të mjaftueshëm. Të rriten kapacitetet e shërbimeve të përgjithshme dhe të specializuara ekzistuese për t'u dhënë mbështetje viktimave të dhunës seksuale, jashtë sferës së dhunës në familje. Të sigurohet që i gjithë personeli, që kryen vizita mjeko-ligjore, të jetë i trajnuar përsa i takon nevojave të viktimave të dhunës seksuale dhe shërbimet mjeko-ligjore të vihen në dispozicion në gjithë Kosovën*. Të ndërmerren aktivitete të rregullta sensibilizuese dhe për ofrimin e shërbimeve në komunitet që të synojnë në mënyrë specifike dhunën seksuale, përfshirë dhunimin bashkëshortor/nga partneri intim.
- ✓ Të sigurohet që gjithë shërbimet e specializuara të ofrojnë **mbështetje për fëmijët dëshmitarë** të të gjitha formave të dhunës në formën e mbështetjes psikologjike të përshtatshme për moshën që ofrohet nga profesionistë të trajnuar. Të sigurohet që të gjitha strehimoret të kenë në përbërje të personelit të paktën një punonjës të kualifikuar për kujdesin për fëmijët.
- ✓ Të ngrihen **qendra të këshillimit/për trajtimin e situatave të krizave**, të cilat të jenë të arritshme dhe në numër të mjaftueshëm, dhe/ose të sigurohet që shërbimet e specializuara ekzistuese të kenë kapacitetet për t'u ofruar viktimave të të gjitha formave të dhunës ndaj grave shërbime të specializuara këshillimi në një periudhë afatshkurtër dhe afatgjatë.
- ✓ Të krijohen **programe për kryesit e dhunës në familje dhe autorët e krimit me motiv seksual** që të kenë përparësi sigurinë e viktimave, të nxisin përgjegjshmërinë e kryesit të veprës penale, të parashikojnë punën në bashkëpunim të ngushtë me shërbimet mbështetëse të specializuara dhe të funksionojnë bazuar në kuptimin me bazë gjininë të dhunës. Trajtimi për abuzimin me alkoolin dhe drogat dhe çrregullimet psikologjike duhet ofruar veçmas. Programet nuk duhet të angazhohen në këshillim familjar, ndërmjetësim, pajtim apo menaxhim të zemërimit.
- ✓ Të rriten kapacitetet e shërbimeve që ofrojnë **mbështetje gjatë procesit ligjor** për viktimat e të gjitha formave të dhunës ndaj grave, në mënyrë të veçantë, mbështetje emocionale/psikologjike.

Qasja lidhur me dhunën ndaj grave dhe kënd vështrimi gjinor

- **Mbulimi i të gjitha formave të dhunës ndaj grave** si nga shërbimet mbështetëse të specializuara, ashtu dhe nga ato të përgjithshme, është prapa shërbimeve mbështetëse për viktimat e dhunës në familje. Për format e tjera të

dhunës që parashikon Konventa e Stambollit nuk ekziston asnjë shërbim mbështetës i posaçëm i specializuar dhe, aktualisht, viktimat nuk marrin sistematikisht mbështetje në kuadër të mandatit as të shërbimeve të specializuara, as të shërbimeve të përgjithshme.

- Legjislacioni i Kosovës* nuk parashikon **përkufizimin e dhunës ndaj grave** si shkelje e të drejtave të njeriut dhe si formë diskriminimi, dhe nuk është miratuar asnjë strategji gjithëpërfshirëse që t'i trajtojë të gjitha format e dhunës. Shumica e ofruesve të shërbimeve nuk tregoi kuptim të thellë të dhunës ndaj grave dhe vepron kryesisht në bazë të një përkufizimi asnjë nga pikëpamja gjinore, me bazë dhunën në familje. Mund të zgjerohen njohuritë për instrumentet kryesore ligjore ndërkombëtare në këtë fushë, përfshirë Konventën e Stambollit.
- Shumica e shërbimeve të specializuara dhe të përgjithshme u sigurojnë viktimave, **sipas kërkesës, një pjesëtare femër të personelit**. Strehimoret për gratë dhe shërbimi i asistencës me telefon për dhunën në familje dhe trafikimin drejtohen nga një personel në përbërje të të cilit ka vetëm gra.
- **Analiza gjinore** nuk paraqet ndonjë aspekt ndërlidhës përsa i takon pjesës më të madhe të ofruesve të shërbimeve shtetërore të specializuara dhe të përgjithshme, ndërsa pjesa më e madhe e shërbimeve që drejtohen nga OJQ-të funksionojnë në bazë të një qasjeje që ka në qendër viktimën dhe merr në konsideratë fuqizimin e viktimës. LMDHF-ëja dhe PSV-ëtë nuk përmbajnë vlerësime gjinore dhe tek ofruesit e shërbimeve në përgjithësi dhe brendapërbrenda tyre nuk u konstatua ekzistenca e ndonjë protokollit apo udhëzuesi të posaçëm që të parashikojë integrimin e një kënd vështrimi gjinor në punën e profesionistëve në lidhje të ngushtë me viktimat.

Rekomandime

- ✓ Të hartohet një strategji gjithëpërfshirëse me qëllim parandalimin dhe luftimin e të gjitha formave të dhunës ndaj grave, trajtimin e lidhjeve ndërmjet këtyre formave në mënyrë koherente dhe të vazhdueshme, si shkelje e të drejtave të njeriut dhe formë diskriminimi.
- ✓ Të përshtaten politikat dhe mjetet ekzistuese në mënyrë që të bëhen të përshtatshme për çështje që kanë të bëjnë me gjininë.
- ✓ Të ngrihet një numër i mjaftueshëm shërbimesh mbështetëse të specializuara për gratë, që të jenë të arritshëm nga pikëpamja gjeografike, dhe/ose të zgjerohen kapacitetet e shërbimeve të specializuara ekzistuese që të mbulojnë të gjitha format e dhunës ndaj grave. Shërbimet duhet të drejtohen nga një personel i specializuar i aftë që të kuptojë dhe t'u përgjigjet nevojave të viktimave të çdo forme dhune.
- ✓ Të miratohen protokolle dhe udhëzues të posaçëm për të gjithë profesionistët përkatës (të specializuar dhe të përgjithshëm) që të mbulojnë të gjitha format e dhunës, siç parashikohet në Konventën e Stambollit, dhe të sigurohet integrimi në punën e ofruesve të shërbimeve i

kuptimit me bazë gjininë të dhunës. Miratimi i çdo mjeti specifik duhet mbështetur dhe përforcuar me trajnim të specializuar.

Të drejtat e njeriut, barazitë dhe diskriminimi

- Mbi gjysma e ofruesve të shërbimeve pjesëmarrës në anketim u shpreh se e **trajnon personelin lidhur me barazitë dhe diskriminimin**. Pothuajse të gjithë shërbimet që drejtohen nga OJQ-ëtë deklarojnë se veprojnë kështu. I kufizuar është edhe trajnimi i posaçëm për ofrimin e shërbimeve për grupe pa përkrahje, si: LGBT, personat me aftësi të kufizuara, romët dhe gratë nga komunitetet e pakicave.
- Ndërsa shumica e shërbimeve të specializuara dhe të përgjithshme ofron **informacion lidhur me të drejtën e viktimave për të marrë shërbim dhe të drejtat e viktimave më gjerësisht**, nevojitet rritje e mëtejshme e kapaciteteve me qëllim që të gjithë ofruesit e shërbimeve t'i përmbushin detyrimet sipas PSV-ëve.
- Të pakta janë shërbimet që ofrojnë **platforma për viktimat që të marrin pjesë në vlerësimin dhe zhvillimin e shërbimit për to** (p.sh.: formular për opinionet vlerësuese, grupe diskutimi, përfaqësim i viktimave në nivel bordi/strukturash drejtuese). Përgjigjet, gjithashtu, tregojnë mungesë të standardizimit të procedurave të ankesave brenda të njëjtave kategori të shërbimeve të specializuara dhe të përgjithshme publike. Si shërbimet që drejtohen nga OJQ-ëtë, ashtu dhe shërbimet publike ofrojnë mundësi të kufizuara që viktimat të marrin pjesë në shërbimet e tyre nëse dëshirojnë.

Rekomandime

- ✓ Të përmirësohet trajnimi dhe të rriten kapacitetet lidhur me barazitë dhe diskriminimin të të gjithë profesionistëve që punojnë me viktimat e dhunës ndaj grave.
- ✓ Të ofrohet për personelin e të gjitha shërbimeve të specializuara dhe të përgjithshme trajnim ndërsektorial i rregullt, i përshtatshëm dhe efektiv për trajtimin e nevojave të posaçme të grupeve të cënueshëm të grave.
- ✓ Të mbështeten ofruesit e shërbimeve në përmbushjen e detyrimeve të tyre për informimin e viktimave lidhur me të drejtat e tyre për të marrë shërbime dhe të drejtat e tyre në një kontekst më të gjerë përmes aktiviteteve për informimin dhe rritjen e kapaciteteve.
- ✓ Të garantohet që të gjithë ofruesit e shërbimeve në të gjithë sektorët të kenë mjete dhe procedura të posaçme dhe të standardizuara që përdoruesit e shërbimeve të japin opinionet vlerësuese. Shërbimet duhet t'i integrojnë opinionet vlerësuese të përdoruesve të shërbimeve në proceset e brendshme të monitorimit dhe vlerësimit.
- ✓ Të sigurohet që brenda çdo sektori të funksionojnë procedura të qarta

dhe standardizuara për ankesat dhe që si personeli i shërbimit, ashtu dhe përdoruesit e shërbimit të jenë në dijeni të këtyre procedurave.

- ✓ Të nxitet pjesëmarrja e përdoruesve të shërbimeve në planifikimin dhe ofrimin e shërbimeve mbështetëse të specializuara në kuadër të përpjekjeve për fuqizimin e viktimave.

Aksesi, mundësia e pranimit dhe ofrimi i informacionit lidhur me shërbimet

- Gratë dhe vajzat përfaqësojnë pjesën më të madhe të **përdoruesve të shërbimeve** si për shërbimet e specializuara, ashtu dhe për shërbimet e përgjithshme. Shumica e shërbimeve ofrohet **falas** dhe në **shumë gjuhë**. Shërbimet ofrohen kryesisht shqip dhe serbisht, ndërsa mbështetja në gjuhët e pakicave është më e rrallë.
- Aksesi ndaj shërbimeve për **grupet e cenueshme/pa përkrahje** mbetet një sfidë, ndërsa vetëm 9% e shërbimeve ofron **shërbime të përshtatura për nevojat e tyre të veçanta**. Të dhënat tregojnë, gjithashtu, se shumë grupe të cenueshëm të grave nuk marrin shërbime të mjaftueshme.
- Pothuajse gjysma e ofruesve të shërbimeve kanë vendosur kufizime lidhur me **kohëzgjatjen** që shërbimet duhet të punojnë me një përdorues individual. Por u evidentuan raste kur strehimoret strehojnë viktimat me vite për shkak të mungesës së zgjidhjeve të përshtatshme.
- Vetëm një pakicë shërbimesh ofrojnë **24 orë 7 ditë të javës mbështetje, informacion dhe këshilla në situata krizash**, që përbën një mungesë të ndjeshme përsa i takon aksesit.
- Në vitin 2016, 1/5 e shërbimeve (QPS-ëtë dhe strehimoret) **nuk kishin mundësi që t'i mbështesnin gratë viktimat të dhunës** për shkak të mungesës së hapësirës, kapaciteteve, burimeve apo banesave sociale.
- Ofruesit e shërbimeve përdorin një larmi të madhe mjetesh për **ta përcjellë informacionin lidhur me shërbimet e tyre të publiku**, në mënyrë të veçantë, televizionin dhe radion. Shërbimet mbështetëse të specializuara afishohen më shumë se shërbimet e përgjithshme. Mungesa të konsiderueshme u konstatuan lidhur me përcjelljen e **informacionit shumëgjuhësh të publiku** dhe përdorimin e **formateve të kuptueshme** për gratë me nevoja dhe aftësi të veçanta të kufizuara.

Rekomandime

- ✓ Të sigurohet që mbështetja të ofrohet si në gjuhët zyrtare, ashtu dhe në gjuhët e pakicave. Sipas rastit, të parashikohet mundësia e punësimit të përkthyesve të kualifikuar. Edhe informacioni publik për shërbimet, që janë në dispozicion, duhet të jepet në të gjitha gjuhët përkatëse dhe në formate të kuptueshme, si: tekst me sistemin braj, me gërma të mëdha, në audio apo format dixhital.
- ✓ Të sigurohet që shërbimet e përgjithshme dhe të specializuara të jenë të arritshme nga pikëpamja fizike dhe gjeografike për grupet e cenushme të grave, dhe që personeli të jetë i specializuar në ofrimin e asistencës dhe mbrojtjes së përshtatur.
- ✓ Të sigurohet që shërbimet të ofrojnë mbështetje të menjëhershme dhe në një periudhë afatshkurtër dhe afatgjatë për viktimat e të gjitha formave të dhunës. Shërbimet duhet të përcaktojnë kohëzgjatjen e mbështetjes për viktimat në bazë të nevojave të viktimave dhe të vlerësimeve për sigurinë.
- ✓ Të garantohet që viktimat e të gjitha formave të dhunës të kenë akses 24 orë 7 ditë të javës ndaj mbështetjes, informacionit dhe këshillave në situata krizash. Kur një shërbim nuk ka mundësi që të funksionojë 24 orë, të sigurohen alternativa të përshtatshme dhe efektive.
- ✓ Të pajisen shërbimet e specializuara dhe të përgjithshme me njohuri dhe mjete specifike për regjistrimin me saktësi të të dhënave për numrin dhe formimin e përdoruesve që marrin shërbime. Edhe të dhënat për numrin e viktimave, për të cilat nuk është ofruar mbështetje, duhen regjistruar.

Financimi

- Financimi i shërbimeve mbështetëse për të gjitha format e dhunës ndaj grave nuk është i detyrueshëm në bazë të **legjislacionit të Kosovës***. Vetëm financimi i masave për dhunën në familje parashikohet në SKMDHFPV. Kostot për shërbimet, që ofrohen nga shërbimet e përgjithshme dhe të specializuara publike, përthithen nga institucionet shtetërore. Të dhënat tregojnë mungesë të konsiderueshme të njohurive të ofruesve të shërbimeve për detyrimet dhe modalitetet financiare.
- Shteti është **burimi i parë i financimit** për shërbimet e specializuara dhe të përgjithshme publike, ndërsa shërbimet që drejtohen nga OJQ-ëtë mbështeten më shumë te një sërë burimesh financimi, sidomos donatorët e huaj. Mbështetja financiare që u ofrohet strehimoreve, të cilat janë ofruesi kryesor i mbështetjes së specializuar rezidenciale dhe jorezidenciale sidomos për viktimat e dhunës në familje, është e pamjaftueshme.

- **Mungesa e financimit** u nënvizua nga një numër ofruesish shërbimesh, sidomos QPS-ëtë dhe strehimoret, si pengesë për rehabilitimin, riintegrimin dhe fuqizimin e viktimave në një periudhë afatgjatë. Varësia nga donatorët rrezikon jo vetëm qëndrueshmërinë e ofrimit të shërbimeve dhe masat për luftimin e dhunës ndaj grave, por dhe aktivitete specifike, si: trajnimin e specializuar apo iniciativat për bashkërendimin në nivel komune.

Rekomandime

- ✓ Të rritet sensibilizimi lidhur me detyrimet dhe modalitetet e financimit të personeli në gjithë sektorët.
- ✓ Të rritet financimi nga ana e shtetit i shërbimeve të specializuara që drejtohen nga OJQ-ëtë, në mënyrë të veçantë, strehimoret, duke i mundësuar që të krijojnë dhe t'i ruajnë shërbimet cilësore.
- ✓ Të caktohen burime të mjaftueshme financiare nga shteti për trajnimin e profesionistëve dhe krijimin e përgjigjeve të integruara, si: mekanizmat për bashkërendimin në nivel komune.
- ✓ Të sigurohet që lidhur me programet/aktivitetet për rehabilitimin, riintegrimin dhe fuqizimin ekonomik të viktimave të rezervohen fonde të mjaftueshme.

Trajnimi dhe zhvillimi profesional

- Rezultatet e studimit tregojnë nevojën për rritjen e numrit të **ofruesve të shërbimeve me trajnim të specializuar për të gjitha format e dhunës ndaj grave** si në shërbimet e specializuara, ashtu dhe në shërbimet e përgjithshme: vetëm 64% e të gjithë shërbimeve ka personel të trajnuar posaçërisht për të punuar drejtpërsëdrejti me viktimat e dhunës ndaj grave.
- Trajnimet kryhen nga shumë aktorë, sidomos institucione ndërkombëtare dhe të huaja dhe OJQ-ë ndërkombëtare dhe lokale, gjë që rrit riskun trajnimeve jokoherentë dhe/ose të paqëndrueshëm.
- Të dhënat për **përmbajtjen e trajnimeve**, apo mungesa e tyre, tregojnë nevojën e përmirësimit të specializimit profesional lidhur me zbulimin e formave specifike të dhunës, nevojat e viktimave (përfshirë grupet e pakicave/të cenushme), bashkëpunimin ndërinstytucional, trajtimin e referimeve dhe parandalimin e viktimizimit për herë të dytë.
- Ndërmjet dhe brendapërbrenda kategorive të ofruesve të shërbimeve ekzistojnë ndryshime të konsiderueshme lidhur me numrin e orëve që caktohen për **trajnimin bazë dhe të mëtejshëm**, çka tregon mungesën e standardizimit dhe njëtrajshmërisë së kërkesave për trajnim.

- Ligji e kërkon që shumica e personelit, që punon si në shërbimet e përgjithshme, ashtu dhe në shërbimet e specializuara, të ketë **kualifikime profesionale**. OJQ-ëtë, të cilat ofrojnë shërbime sociale dhe familjare, dhe QPS-ëtë duhet të licencohen edhe nga MPMS-ëja.
- Vetëm një numër i vogël shërbimesh ka miratuar praktika që promovojnë **mirëqenien e personelit**, si dhe mbështetje shtesë, si: mbikëqyrje, programe për menaxhimin e stresit dhe orar pune fleksibël. Disa ofrues shërbimesh përmendën orët e punës jashtë orarit me qëllim dhënien e ndihmës viktimave.

Rekomandime

- ✓ Të përcaktohen standarde minimale trajnimi për trajnimin bazë dhe të mëtejshëm për të gjitha kategoritë e shërbimeve të përgjithshme dhe të specializuara me qëllim sigurimin e një qasjeje konsekuente dhe sistematike ndaj trajnimit, si dhe të një përgjigjeje të njëtrajtshme ndaj dhunës në gjithë Kosovën*.
- ✓ Të përmirësohen programet e trajnimit dhe kryerja e trajnimit me qëllim që trajnimi të trajtojë, ndër të tjera: vazhdimësinë e dhunës ndaj grave brenda kuadrit të të drejtave të njeriut; të gjitha format e dhunës; nevojat e grave pa përkrahje; vlerësimin e riskut dhe sigurinë e viktimave; bashkëpunimin ndërinstytucional dhe referimin; legjislacionin ekzistues; protokollet dhe standardet; zhvillimin gjinor; dhe parandalimin e viktimizimit për herë të dytë.
- ✓ Të gjitha iniciativat për trajnim duhen mbështetur dhe përforcuar me protokolle dhe udhëzues të qartë që përcaktojnë standardet që mendohet se duhet të zbatohet personeli në fushat respektive.
- ✓ Të zbatohen politika dhe praktika brendapërbrenda shërbimeve të përgjithshme dhe të specializuara me qëllim përmirësimin e mirëqenies emocionale dhe psikologjike të personelit që punon në kontakt të ngushtë me viktimat.

Mbrojtja dhe konfidencialiteti

- Ofruesit e shërbimeve, përgjithësisht, janë të vetëdijshëm për rëndësinë e **konfidencialitetit** në punën e tyre. Gjithashtu, konfidencialiteti është një nga mesazhet kryesore që u komunikohet viktimave menjëherë pasi kontaktojnë shërbimet. Sidoqoftë, hulumtimet e mëparshme tregojnë se sigurimi i konfidencialitetit mbetet një sfidë për të gjithë institucionet.
- Ka vend për përmirësim përse i takon **praktikave për mbrojtjen e të dhënave**, sidomos përdorimit të skedarëve për dokumentacionin e përdoruesve të shërbimeve, që mbyllen me çelës/që janë të mbrojtur, dhe bankave të siguruar

elektronike të të dhënave, përveç kufizimit të lejimit të hyrjes për persona të autorizuar. Mbi 2/3 e ofruesve të shërbimeve me kërkesë të viktimës nuk i regjistrojnë të dhënat personale.

- Pavarësisht se më shumë se gjysma e ofruesve të shërbimeve deklaroi se i ndajnë të dhënat personale me agjenci të tjera, nënshkrimi i **protokolleve për shkëmbim informacioni** nuk është diçka e zakonshme tek të gjithë llojet e ofruesve të shërbimeve.
- Vetëm 2/5 e ofruesve të shërbimeve ka në mjediset e veta **dhoma të veçanta për intervistimin e viktimave**.
- Të dhënat konfirmojnë konkluzionet e nxjerra nga hulumtimet e mëparshme, që lidhen me qëndrimet pajtuese të disa profesionistëve ndaj trajtimit të dhunës në familje. Disa ofrues shërbimesh, kryesisht QPS-ë, ofrojnë ndërmjetësim dhe këshillim për familjen dhe çiftet me qëllim sanimin e marrëdhënieve familjare.
- Një sfidë të veçantë paraqet fakti se disa ofrues shërbimesh e kuptojnë mbrojtjen dhe konfidencialitetin të veçuar nga kuptimi me bazë gjininë i dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, si dhe i të drejtave dhe fuqizimit të viktimave.

Rekomandime

- ✓ Të sigurohet që të gjithë ofruesit e shërbimeve të kenë sisteme të qarta, të dokumentuara dhe të sigurta për mbledhjen, regjistrimin dhe depozitimin e të gjithë informacionit dhe të dhënave për përdoruesit e shërbimeve.
- ✓ Të sigurohet që të gjithë shërbimet mbështetëse të ofrohen në një mënyrë që mbron jetën intime të viktimës, i garanton asaj konfidencialitetin dhe që të dhënat e saj i bën publike vetëm me miratimin e saj të mbështetur tek informacioni, sa është e mundur.
- ✓ Të bëhen përpjekje të mjaftueshme për rritjen e kapaciteteve në mënyrë që i gjithë personeli t'i kuptojë dhe t'i zbatojë rregullat dhe procedurat për konfidencialitetin.
- ✓ Të sigurohet që të dhënat personale dhe të një natyre konfidenciale për viktimat të ndahen me të tjerë vetëm mbi bazën e protokolleve të miratuara për shkëmbim informacioni ndërmjet agjencive.
- ✓ Të zgjerohet praktika e përdorimit të dhomave të veçanta për intervistimin e viktimave, sidomos të shërbimet e përgjithshme.
- ✓ Të trajtohen qëndrimet pajtuese të profesionistëve nëpërmjet trajnimit të synuar lidhur me sigurinë e viktimës.

Bashkëpunimi ndërinstytucional

- Përveç PSV-ëve, nuk pati konstatime përsa i takon ekzistencës së **protokolleve të posaçme për bashkëpunim ndërinstytucional** për dhunën në familje apo forma të tjera të dhunës. Vetëm 1/5 e ofruesve të shërbimeve pjesëmarrës në këtë studim ka nënshkruar memorandume mirëkuptimi me agjenci të tjera, ose është angazhuar në mekanizmat për bashkërendimin në nivel komune. Institucionet, që janë përfshirë në iniciativa të tilla, shprehen më të kënaqur nga bashkëpunimi ndërinstytucional.
- Ofruesit e shërbimeve bashkëpunojnë me shumë efektivitet me policinë dhe shërbimet e specializuara të OJQ-ëve, si: strehimoret, ndërsa duket se nuk janë aq të kënaqur nga bashkëpunimi me shërbimet e punësimit. Të dhënat tregojnë se shërbimet angazhohen më pak me organizatat e Kombeve të Bashkuara dhe aktorë të tjerë për zhvillimin, institucionet arsimore, shërbimet shëndetësore dhe autoritetet rajonale.
- Ekzistojnë mungesa përsa i takon ekzistencës së protokolleve për bërjen e referimeve apo mekanizmave formalë, duke rrezikuar kështu që viktimat të mos kenë akses ndaj mbështetjes dhe mbrojtjes.

Rekomandime

- ✓ Të mbështetet dhe të caktohen burime të mjaftueshme për zhvillimin e iniciativave ndërinstytucionale, si: mekanizmat për bashkërendimin në nivel komune dhe nënshkrimi i memorandumeve të mirëkuptimit dhe protokolleve. Të sigurohet që të gjithë aktorët përkatës t'i nënshtrohen trajnimit lidhur me rregullat dhe procedurat që përcaktohen në këto instrumente.
- ✓ Të zgjerohen mekanizmat ekzistues për bashkërendimin në komunal me qëllim që, përveç dhunës në familje, të mbulohen forma të tjera të dhunës ndaj grave.
- ✓ Të sigurohet që referimi pranë shërbimeve të tjera të mbështetet me protokolle të qartë apo mekanizma formalë, që i gjithë personeli të ketë dijeni për rregullat dhe procedurat. Efektiviteti i proceseve për bërjen e referimeve duhet monitoruar rregullisht.

Referime

Bytyqi, V. (2016). "Detyrimi i shtetit për të mbrojtur jetët e individëve nga pasojat e dhunës në familje: rasti i Kosovës", tek "ILIRIA International Review" - vol. 6, nr. 1 (2016). Gjendet tek:

https://www.researchgate.net/publication/305744723_The_State's_obligation_to_protect_the_individuals_lives_from_the_consequences_of_domestic_violence_Kosovo_case

Pakti për Fëmijën (2016). "Indeksi i mbrojtjes së fëmijës: Kosova 2016. Matja e përpjekjeve të qeverisë për mbrojtjen e vajzave dhe djemve". Gjendet tek:

<http://www.childpact.org/wp-content/uploads/2016/11/CPI-Kosovo.pdf>

Këshilli i Evropës (2008). "Raporti përfundimtar i aktivitetit të *Task Forcës* së Këshillit të Evropës për luftën kundër dhunës ndaj grave". Strasburg: Këshilli i Evropës. Gjendet tek:

https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf

Këshilli i Evropës (2008). "Lufta kundër dhunës ndaj grave: standardet minimale të shërbimeve mbështetëse". Strasburg: Këshilli i Evropës. Gjendet tek:

<http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/publications>

Këshilli i Evropës (2016). "Parandalimi dhe lufta kundër dhunës në familje ndaj grave: një burim mësimor për trajnimin e zyrtarëve ligjzbatues dhe të drejtësisë". Strasburg: Këshilli i Evropës. Gjendet tek:

<http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/publications>

Komisioneri i Këshillit të Evropës për të Drejtat e Njeriut (2017). "Memorandum pas misionit të Komisionerit në Kosovë* nga 5 deri më 9 shkurt 2017". Gjendet tek:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2967271&SecMode=1&DocId=2400650&Usage=2>

Di Lellio, A. (2016). "Kërkimi i drejtësisë lidhur me dhunën seksuale gjatë luftës në Kosovë: zërat dhe heshtja e grave", tek "East European Politics and Societies and Cultures", vol. 20, nr. 10, muaji 201X 1-23. Gjendet tek:

<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0888325416630959?journalCode=eepa>

IEBGJ (2014). "Vlerësimi i kostove të dhunës mbi baza gjinore në Bashkimin Evropian". Luksemburg: Zyra e Botimeve të Bashkimit Evropian. Gjendet tek:

<http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/MH0414745EN2.pdf>

Zyra Evropiane për Mbështetjen e Azilit (2016). "Raporti për informacionin për vendin e origjinës i AEMA-së. Vendi i fokusit Kosova*". Gjendet tek:

http://www.ecoi.net/file_upload/2162_1479371630_easo-coi-report-kosovo-201611.pdf

Komisioni Evropian (2014). "Raporti i progresit për Kosovën*". Gjendet tek:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20141008-kosovo-progress-report_en.pdf

Hajdari, A. (2015). "Dhuna në familje në Kosovë", tek "International Journal of Development and Sustainability", vol 4, nr. 5, f. 537-548. Gjendet tek: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2684512

Hester, M. dhe Lilley, S-J (2014). "Programe për autorë të dhunës në familje dhe dhunës seksuale: Neni 16 i Konventës së Stambollit. Përmbledhje dokumentesh për Konventën e Këshillit të Evropës 'Për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje'." Strasburg: Këshilli i Evropës. Gjendet tek: <http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/publications>

Hoxha e të tjerë (2016). "Indeksi i shoqërisë civile të Kosovës 2016". Prishtinë/Priština. Gjendet tek: http://www.kcsfoundation.org/repository/docs/05_11_2016_4070877_Kosovar_Civil_Society_Index_2016_KCSF.PDF

ONM (2014). "Dokument informues për vendin, Kosova". Gjendet tek: http://www.bamf.de/SharedDocs/MILo-DB/EN/Rueckkehrfoerderung/Laenderinformationen/Informationsblaetter/cfs_kosovo-dl_en.pdf?blob=publicationFile

Kasniqi, V. S. dhe Bujupaj-Ismajli, H. (2017). "Diskriminimi dhe dhuna në familje", tek "European Journal of Economics, Law and Social Sciences", vol. 1, nr. 1 (janar 2016). Gjendet tek: <http://iipcc.org/wp-content/uploads/2017/01/247-253.pdf>

Rrjeti i Grave të Kosovës (2008). "Hulumtim kërkimor lidhur me shkallën e dhunës mbi baza gjinore në Kosovë dhe ndikimi i saj në shëndetin riprodhues të grave". Prishtinë/Priština: Rrjeti i Grave të Kosovës. Gjendet tek: <http://www.womensnetwork.org/documents/20130120165614663.pdf>

Rrjeti i Grave të Kosovës (2009). "Më shumë se 'vetëm fjalë në letër'?" Përgjigja e organeve të drejtësisë ndaj dhunës në familje në Kosovë. Prishtinë/Priština: PNUD. Gjendet tek: <http://www.womensnetwork.org/documents/20130120165443203.pdf>

Rrjeti i Grave të Kosovës (2012). "Me çfarë çmimi? Alokimet buxhetore për zbatimin e kornizës ligjore kundër dhunës në familje në Kosovë". Prishtinë/Priština: UNDP. Gjendet tek: <http://www.womensnetwork.org/documents/20130405120224756.pdf>

Rrjeti i Grave të Kosovës (2015). "Mjaft më arsyetime: analizë e qëndrimeve, incidencës dhe reagimeve institucionale ndaj dhunës në familje në Kosovë". Prishtinë/Priština. Gjendet tek : <http://www.womensnetwork.org/documents/20151124105025622.pdf>

Rrjeti i Grave të Kosovës (2016). "Ngacmimi seksual në Kosovë". Prishtinë/Priština. Gjendet tek: <http://www.womensnetwork.org/documents/20160223185243349.pdf>

Instituti i Kosovës për Kërkime dhe Zhvillime të Politikave (2016). "Sektori i sigurisë në Kosovë nga perspektiva gjinore. Letër e politikave nr. 6/16 – maj 2016. Prishtinë/Priština: KIPRED. Gjendet tek: http://www.kipred.org/repository/docs/SECURITY_SECTOR_IN_KOSOVO_FROM_GENDER_PERSPECTIVE_432844.pdf

Qendra Kosovare për Studime Gjinore (2008). “Pozita e grave rome, ashkali dhe egjiptiane në Kosovë”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

<http://www.womensnetwork.org/documents/20130529134917547.pdf>

Instituti Kombëtar Demokratik (2015). “Kosova: Tejkalmi i pengesave për pjesëmarrjen e grave në politike”.

<https://www.ndi.org/sites/default/files/Gender-Assesment-report-eng.pdf>

NORMA (2011). “Hulumtimi dhe monitorimi i zbatimit të ligjit për barazi gjinore”. Gjendet tek:

[http://www.norma-ks.org/repository/docs/norma_eng_\(2\)_1\).pdf](http://www.norma-ks.org/repository/docs/norma_eng_(2)_1).pdf)

Zyra Franceze për Mbrojtjen e Refugjatëve dhe Personave pa Shtetësi (2015). “Raport i Misionit për Republikën e Kosovës”. Gjendet tek:

https://ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/18022016_rapport_kosovo.pdf

Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut (2013). “Shërimi i shpirtit: rimëkëmbja për të mbijetuarit e dhunës seksuale në lidhje me konfliktin e armatosur në Kosovë”. Gjendet tek:

<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/PeaceAndSecurity/StudyHealingTheSpirit.pdf>

Orgut Consulting (2014). “Profili gjinor i vendit, Kosovë”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

http://www.swedenabroad.com/ImageVaultFiles/id_20757/cf_347/Orgut_Kosovo_Gender_Profile_FINAL_2014-05-%2008.PDF;

Misioni i OSBE-së në Kosovë (2007). “Raport për reagimin: përgjigjet ndaj rasteve të dhunës në familje në dritën e vdekjes së znj. Zejnepe Bytyçi-Berisha”. Gjendet tek:

<http://www.osce.org/kosovo/203051?download=true>

Misioni i OSBE-së në Kosovë (2007). “Zbatimi i ligjit kundër diskriminimit: një sfidë për Kosovën”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

<http://www.osce.org/kosovo/203051?download=true>

Misioni i OSBE-së në Kosovë (2012). “Gjykimi i kërkesave për urdhra për mbrojtje në rastet e dhunës në familje në Kosovë”. Gjendet tek:

<http://www.osce.org/kosovo/88713?download=true>

Misioni i OSBE-së në Kosovë (2012). “Masat e zbatimit për legjislacionin që prek të drejtat e njeriut në Kosovë”. Gjendet tek:

<http://www.osce.org/kosovo/94360?download=true>

Reggio Terzo Mondo (2014). “Nga dhuna tek fuqizimi. Manual i shkurtër për operatorët e qendrave kundër dhunës dhe shërbimeve publike”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

<https://centriantiviolenzaer.files.wordpress.com/2015/10/reviveing.pdf>

Raport i Raportuesit Special mbi strehimin adekuat si një komponent i së drejtës për një standard të përshtatshëm jetese dhe mbi të drejtën e mosdiskriminimit në këtë kontekst për misionin e tij në Serbi dhe Kosovë, 26 shkurt 2016. Gjendet tek:

http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session31/Documents/A.HRC.31.54.Add.2_AEV.docx

Schuster, A. (2015). "Kosova : dhuna kundër grave dhe rikthimi i grave të vetme". Bernë: Organizata zvicerane e ndihmës për refugjatët. Gjetet tek:

<http://www.osar.ch/assets/herkunftslander/europa/kosovo/151007-kos-gewaltgegenfrauen-themenpapier-f.pdf>

Tahiraj, F. (2015). "Sfidat me të cilat përballen viktimat e dhunës në familje në Kosovë", në "Acta Universitatis Danubius". "Juridik", vol. 11, nr. 2 (2015). Gjetet tek:

<http://journals.univ-danubius.ro/index.php/juridica/article/view/2855/2909>

PNUD (2016). "Raporti për zhvillimin njerëzor në Kosovë 2016". Gjetet tek:

http://hdr.undp.org/sites/default/files/human_development_report_2016.pdf

PNUD Kosovë. (2014). "Strategjia për barazinë gjinore 2014-2017". Gjetet tek:

<http://www.ks.undp.org/content/dam/kosovo/docs/womenPub/Kosovo%20GES%202014-2017.pdf>

UNFPA (2012). "Martesa e fëmijëve në Kosovë". Gjetet tek:

<http://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa%20kosovo%20overview.pdf>

UNFPA (2016). "Ndarja gjinore në Kosovë". Gjetet tek:

<http://unkt.org/en/unfpa-gender-bias-report/>

UNFPA dhe WAVE (2014). "Forcimi i përgjigjeve të sistemit shëndetësor ndaj dhunës mbi baza gjinore në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore: paketë e burimeve", f. 88. Gjetet tek:

<http://www.health-genderviolence.org/sites/default/files/download/WAVE-UNFPA%20English.pdf>

UNICEF (2006). "Prapa dyerve të mbyllura: impakti i dhunës në familje tek fëmijët". Gjetet tek:

<https://www.unicef.org/media/files/BehindClosedDoors.pdf>

UNKT dhe UN Women (2012). "Alokimi i buxhetit për shërbimet lidhur me dhunën në familje (DHF-së) në nivel komune; funksionaliteti i mekanizmave të koordinimit dhe njohuritë mbi alokimin e buxhetit për reagime gjinore (GRB)". Gjetet tek:

<http://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/kosovo-grb-gbv-research>

UN Women (2016). "Konflikti nuk na solli lule: nevoja për dëmshpëblime gjithëpërfshirëse lidhur me dhunën seksuale gjatë konfliktit në Kosovë".

<http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/8/the-conflict-did-not-bring-us-flowers#view>

USAID (2016). "Vlerësim i dinamikës së pushtetit dhe gjinive në Kosovë". Gjetet tek:

http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00MCRZ.pdf

Departamenti Amerikan i Shtetit (2016). "Raporti për të drejtat e njeriut, Kosovë 2016".

Gjetet tek: <https://www.state.gov/documents/organization/265648.pdf>

WAVE (2015). "Raport i WAVE 2015 për rolin e shërbimeve mbështetëse të specializuara për gratë në Evropë". Gjetet tek: http://files.wave-network.org/researchreports/WAVE_Report_2015.pdf

Banka Botërore (2012). “Kosova: dallimet gjinore në arsim, shëndetësi dhe mundësi ekonomike”. Gjendet tek:

<http://documents.worldbank.org/curated/en/371251468030245833/Kosovo-Gender-gaps-in-education-health-and-economic-opportunities>

Banka Botërore (2016). “Banka Botërore në Kosovë: tablo e shkurtër e programit në vend, prill 2016”. Gjendet tek:

<http://pubdocs.worldbank.org/en/419461462386476530/World-Bank-Kosovo-Program-Snapshot-April-2016.pdf>

Publikime zyrtare

Agjencia për Barazi Gjinore (2008). “Siguria fillon në shtëpi”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek: <http://www.womensnetwork.org/documents/20130120165404373.pdf>

Agjencia e Statistikave të Kosovës (2016). “Vjetari statistikor i Republikës së Kosovës 2016”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

<http://ask.rks-gov.net/media/2908/statistical-yearbook-2016.pdf>

Agjencia e Statistikave të Kosovës (2016). “Gratë dhe burrat në Kosovë”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

<http://ask.rks-gov.net/media/2582/women-and-men-ang-2014-2015.pdf>

Instituti Gjyqësor i Kosovës (2011). “Dhuna në familje: një çështje jete. Udhëzues për mbrojtjen e viktimave të dhunës”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

<http://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/kosovo-guidebook-on-protection-of-victims-of-domestic-violence>

Ministria e Drejtësisë (2015). “Raporti i vlerësimit të Programit të Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2011-2014”. Prishtinë/Priština. Gjendet tek:

http://abgj.rks-gov.net/Portals/0/Ambasada_Raporti%20anglisht.pdf

Zyra e Kryeministrit (2016). “Raporti vjetor i punës së qeverisë për vitin 2016”. Gjendet tek:

http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/ANG-Final-Raport_Vjetor_i_Punes_se_Qeverise_per_vitin_2016_final.pdf

Prokurori i Shtetit (2004). “12 vite në shërbim të viktimave të krimit”. Buletini nr. 1 – viti 2014. Gjendet tek: http://www.psh-ks.net/repository/docs/BULETINI_ANGNISHT.pdf

Prokurori i Shtetit (2016). “Drejtësi dhe rimëkëmbje për viktimat”. Buletini nr. 3, 2016. Gjendet tek:

https://www.psh-ks.net/repository/docs/Zyra_e_Kryeprokurorit_te_Shtetit_ZMNV_ve_Buletini_nr_3_e_n.pdf

Legjislacioni dhe politikat dhe standardet

- Rregullorja e UNMIK-ut 2003/12 “Për dhunën në familje”
- Ligji nr. 03 / L-182 “Për mbrojtjen nga dhuna në familje
- Ligji nr. 05 / L-020 “Për barazi gjinore”
- Ligji nr. 05 / L-021 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”
- Ligji nr. 04 / L-017 “Për ndihmën ligjore falas”
- Vendimi i Qeverisë së Kosovës dhe Termat e Referencës mbi emërimin e Koordinatorit Kombëtar kundër Dhunës në Familje, miratuar më 11.07.2012 me vendimin nr. 04/83.
- Ligji nr. 04/L-172 “Për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit nr. 04/L-054 ‘Për statusin dhe të drejtat e dëshmorëve, invalidëve, veteranëve, anëtarëve të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, viktimave të dhunës seksuale të luftës, viktimave civile dhe familjarëve të tyre”
- Kushtetuta e Republikës së Kosovës
- Kodi Penal i Republikës së Kosovës* nr. 04/L-082□
- Kodi i Procedurës Penale nr. 04/L-123
- Kodi i Drejtësisë për të Mitur nr. 03/L-193
- Ligji nr.02/L-17 “Për shërbime sociale dhe familjare”
- Ligji “Për familjen” i Kosovës nr. 2004/32
- Ligji nr. 04/L-076 “Për policinë”
- Ligji nr.04/L-125 “Për shëndetësinë”
- Ligji nr. 05/L-025 “Për shëndetin mendor”
- Udhëzimi Administrativ nr. 12/2012 për përcaktimin e vendit dhe mënyrës së trajtimit psiko-social të kryerësit të dhunës në familje
- Udhëzimi Administrativ nr. 02/2013 për mënyrën e trajtimit të kryerësit të dhunës në familje ndaj të cilave është shqiptuar masa për trajtimin e detyrueshëm mjekësor nga varësia e alkoolit dhe e substancave psikotrope.
- Programi i Kosovës kundër dhunës në familje dhe Plani i Veprimit 2011-2014
- Strategjia Kombëtare për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe Plani i Veprimit 2016-2020
- Programi i Kosovës për Barazi Gjinore 2008-2013.
- Procedurat standarde të veprimit për mbrojtjen nga dhuna në familje në Kosovë
- Procedurat standarde të veprimit për Zyrën për Mbrojtje dhe Ndihmë Viktimave

Lidhje në grupet e faqeve të internetit

Gupta. R (2014). “‘Viktima’ kundrejt ‘të mbijetuarës’: feminizmi dhe gjuha”. Gjendet tek: <https://www.opendemocracy.net/5050/rahila-gupta/victim-vs-survivor-feminism-and-language>

“Jo as... as, por edhe... edhe: pse nevojiten qendrat për trajtimin e krizave për shkak të përdhunimit dhe qendrat për referimin e rasteve të dhunës seksuale”. Gjendet tek: https://www.sericc.org.uk/pdfs/4445_rapecrisisarc.p

Shtojcat I

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

PYETËSORI ON-LINE

HARTËZIMI I SHËRBIMEVE MBËSHTETËSE KUNDËR DHUNËS NDAJ GRAVE DHE VAJZAVE

Konventa e Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, e njohur gjithashtu edhe si Konventa e Stambollit, u miratua nga Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës në 7 prill 2011.

Konventa u hap për nënshkrim në 11 maj 2011 në Sesionin e 121-të të Komitetit të Ministrave në Stamboll dhe hyri në fuqi në 1 gusht 2014.

Konventa bazohet në të kuptuarit se dhuna ndaj grave është një formë e dhunës me bazë gjinore që ushtrohet ndaj grave për shkak se ato janë gra (pra për shkak të gjinisë së tyre). Megjithatë shtetet palë të Konventës inkurajohen gjithashtu të aplikojnë një kuadër mbrojtës edhe për burrat, fëmijët dhe të moshuarit, që ekspozohen ndaj dhunës në familje apo brenda njësisë shtëpiake. Është detyrim i shtetit të adresojë plotësisht këtë dhunë në të gjitha format e saj, si dhe të marrë masa për të parandaluar dhunën ndaj grave, për të mbrojtur viktimat e kësaj dhune dhe për të ndëshkuar dhunuesit.

Ndonëse qëllimi final i Konventës së Stambollit është parandalimi i të gjitha formave të dhunës që mbulohen nga fusha e saj e veprimit, viktimat kanë nevojë për mbrojtje të mjaftueshme nga dhuna e mëtejshme, si dhe për mbështetje dhe ndihmë, për të kapërcyer pasojat e dhunës dhe për të rindërtuar jetët e tyre. Mbështetja për viktimat e dhunës shpesh ofrohet nga shërbimet mbështetëse të specializuara, të cilat janë shërbime të posaçme e të specializuara për dhënien e mbështetjes dhe ndihmës – shpesh të menjëhershme – për nevojat e viktimave të formave të veçanta të dhunës ndaj grave apo dhunës në familje, dhe nuk janë të hapura për publikun e gjerë. Ndonëse këto mund të jenë shërbime që drejtohen apo financohen nga autoritetet qeveritare, pjesa më e madhe e shërbimeve të specializuara jepen nga OJQ-të. Shërbimet mbështetëse të specializuara për viktimat mund të ngrihen/vendosen edhe brenda shërbimeve të përgjithshme të ofruara nga autoritetet publike, si shërbimet sociale, shërbimet shëndetësore apo shërbimet e punësimit, që japin ndihmë afatgjatë dhe nuk janë të ndërtuara ekskluzivisht vetëm për përfitimin e viktimave të dhunës, por i shërbejnë publikut të gjerë.

Qëllimi i këtij pyetësi është të mbledhë të dhëna nga të gjitha këto lloj shërbimesh, për të vlerësuar prezencën, disponueshmërinë dhe llojin e shërbimeve që sigurojnë mbrojtjen dhe mbështetjen e viktimave të dhunës, siç kërkohet nga Konventa. Nëse keni ndonjë pyetje rreth studimit apo nëse keni nevojë për informacion të mëtejshëm mbi projektin, ju lutemi të kontaktoni me znj.

Faleminderit për pjesëmarrjen tuaj

ROLI

1. Cili është pozicioni/roli juaj? Klikoni të gjitha alternativat e mundshme

- Drejtor(e)/menaxher(e)
- Menaxher(e) projekti/koordinator(e)
- Këshillues(e)
- Punonjës(e) Social(e)
- Psikolog(e)
- Avokat(e)
- Punonjës(e) i/e linjës së ndihmës telefonike
- Financier(e)
- Këshillues(e) ligjor(e)
- Punonjës(e) shëndetësie
- Tjetër

Nëse klikoni alternativën “Tjetër”, ju lutemi sqaroni:

SHËRBIMET E PËRGJITHSHME OSE TË SPECIALIZUARA

Shërbimet mbështetëse të përgjithshme kanë të bëjnë me ndihmën e ofruar nga autoritetet publike, të tilla si shërbimet sociale, shërbimet shëndetësore, shërbimet e punësimit, që japin ndihmë afatgjatë dhe nuk janë të ndërtuara ekskluzivisht vetëm për përfitimin e viktimave të dhunës, por i shërbejnë publikut të gjerë. Shërbimet mbështetëse të specializuara japin mbështetje dhe ndihmë të posaçme – shpesh të menjëhershme – për nevojat e viktimave të formave të veçanta të dhunës ndaj grave apo dhunës në familje dhe nuk janë të hapura për publikun e gjerë. Ndonëse këto mund të jenë shërbime që drejtohen apo financohen nga autoritetet qeveritare, pjesa më e madhe e shërbimeve të specializuara jepen nga OJF-të. (Raporti Shpjegues që shoqëron Konventën, paragrafi 125).

2. Cili nga paragrafët e mëposhtëm përshkruan më qartësisht shërbimin tuaj?

- Organizatë Jo Fitim-Prurëse (OJF)
- Qendër Sociale/Komunitare
- Pjesë e një shërbimi më të përgjithshëm
- Entitet i specializuar i krijuar nga qeveria për të punuar për Dhunën ndaj Grave (DHkG) (p.sh. qendër kombëtare e trajtimit dhe rehabilitimit të viktimave të dhunës)
- Tjetër

Nëse klikoni alternativën “Tjetër”, ju lutemi sqaroni

3. Nëse jeni një organizatë jofitimprurëse, a keni kontraktuar gjithashtu të punësuar(a) nga agjencitë shtetërore?

- Po
- Jo

4. Nëse jeni pjesë e një shërbimi të përgjithshëm publik, ju lutemi sqaroni pjesë e cilit shërbim, si dhe punën tuaj kundër dhunës ndaj grave

5. Nëse ju jeni një OJQ që merrni në punë punonjës nga agjencitë shtetërore ju lutemi jepni informacion sa punonjës(e) të tillë(a) keni kontraktuar, për cilën agjenci shtetërore punojnë ata(o) dhe në çfarë kapaciteti janë angazhuar nga organizata juaj?

	Ju lutemi jepni detaje
Sa	
Nga cila agjenci shtetërore	

Në çfarë kapaciteti/Për çfarë lloj ekspertize	
---	--

6. Ju lutemi llogarisni përafërsisht pjesën (përqindjen) e punës së drejtpërdrejtë me viktimat e dhunës ndaj grave (DHkG), që merr përsipër shërbimi juaj?

- Rreth 75% ose më shumë
- Rreth 50-75%
- Rreth 25-50%
- Më pak se 25%
- Nuk e di
- Nuk ka të dhëna të disponueshme

7. Sa punonjës(e) të paguar(a) keni?

	Numri
Gjithsej	
Numri i punonjës(e)ve me kohë të plotë	
Numri i punonjës(e)ve me kohë të pjesshme	

8. Sa vullnetarë(e) keni aktualisht?

--

9. Nëse keni vullnetarë(e), ju lutemi listoni rolet e tyre.

--

10. Sa nga punonjësit(et) tuaj(a) punojnë ekskluzivisht apo kryesisht për dhunën ndaj grave (DHkG)?

- Të gjithë
- Pjesa më e madhe e tyre

Nëse nuk është asnjëra nga alternativat më sipër, ju lutemi llogarisni përafërsisht sa

Seksioni tjetër i pyetësorit fokusohet rreth llojit të shërbimeve që ju ofroni (p.sh. strehëz, linjë telefonike, mbështetje për viktimat e dhunës seksuale, etj). Ju lutemi përgjigjuni me “Po” ose “Jo” për çdo lloj shërbimi, në mënyrë që të kaloni automatikisht tek pyetjet e dhura plotësuese.

STREHËZAT

Strehëzat duhet të sigurojnë akomodim të menjëhershëm, të sigurt dhe mundësisht gjatë 24 orëve, për viktimat, në mënyrë të veçantë për gratë dhe fëmijët, kur nuk janë më të sigurt në shtëpitë e tyre. Vetëm strehimet e përkohshme apo strehëzat e përgjithshme si p.sh. shtëpitë për të pastrehët, nuk janë të mjaftueshme. Strehëzat e specializuara për gratë janë të pajisura në mënyrën më të mirë të mundshme për të trajtuar problemet e shumëfishta e të ndërthurura, me të cilat ndeshet njëherazi viktima, duke bërë të mundur mbështetjen e grave dhe fëmijëve të tyre për t'u përballur me eksperiencat traumatike, për t'u larguar nga një marrdhënie e dhunshme, për të rifituar vetë-besimin dhe për të krijuar bazat e një jete të pavarur të zgjedhur nga vetë ato. Njëkohësisht, strehëzat e grave luajnë rol kryesor në krijimin e rrjeteve, mundësojnë bashkëpunimin ndërmjet agjencive dhe rritjen e ndërgjegjësimit në komunitetet respektive (Raporti Shpjegues që shoqëron Konventën, paragrafi 133).

11. A përfshin shërbimi juaj strehëz?

- Po
- Jo

12. A ka ndonjë kriter që duhet të përmbushin gratë me qëllim që të pranohen në strehëzën tuaj? (Klikoni të gjitha alternativat e mundshme)

- Të jetë pajisur me urdhër mbrojtjeje
- Miratim nga komisioni i identifikimit
- T'i jetë njohur statusi i viktimës nëpërmjet procedurave formale

- Mosha
- Vend-ndodhja gjeografike
- Shtetësia
- Tjetër

Nëse zgjidhni alternativën “Tjetër”, ju lutemi sqaroni

13. A duhet të përmbushin gratë ndonjë kriter shëndetësor që të pranohen në strehëzën tuaj?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse “Po”, ju lutemi shpjegoni çfarë konkretisht

14. Çfarë lloj shërbimi ofroni? Klikoni të gjitha alternativat e mundshme

- Strehim
- Linjë telefonike ndihme
- Mbështetje për viktimat e dhunës seksuale
- Mbështetje për fëmijët dëshmitarë të dhunës
- Mbështetje gjatë procesit ligjor
- Qendër këshillimi
- Program për dhunuesit
- Tjetër

15 A lejohet në strehëzën juaj që gratë të sjellin dhe fëmijët e tyre me vehte?

- Po
- Po, por ka disa kufizime për djemtë e rritur
- Jo
- Nuk e di

Ju lutemi thoni se cilat janë kufizimet

16. A keni punonjës(e) të veçantë në strehëzën tuaj detyra e të cilit(ës) është të punojë me fëmijët?

- Po
- Jo
- Nuk e di

17. Për sa kohë mund të qëndrojnë gratë dhe fëmijët e tyre në strehëzën tuaj?

- Më pak se një javë
- Deri në 1 muaj
- Deri në 3 muaj
- 3-6 muaj
- 7-12 muaj
- Nuk ka limit
- Nuk e di

18. A pranohen në strehëzën tuaj gratë me aftësi të kufizuara?

- Po
- Jo

Nëse "Po", ju lutemi thoni me çfarë lloj aftësish të kufizuara.

19. A pranohen në strehëzën tuaj gratë me probleme të shëndetit mendor?

- Po
- Jo

Nëse "Po", ju lutemi thoni me çfarë lloj problemesh.

20. A pranohen në strehëzën tuaj gratë me probleme të varësisë nga drogat/alkooli etj.?

- Po
- Jo

Nëse "Po", ju lutemi thoni me çfarë lloj varësish.

21. A ka kufizime të të drejtave të grave gjatë kohës së qëndrimit në strehëz (p.sh. e drejta për të votuar, liria për të lëvizur, etj)?

- Po
- Jo

Nëse "Po", ju lutemi thoni çfarë kufizimesh.

22. Sa është numri i grave dhe fëmijëve/familjeve që mund të akomodohen në strehëzën tuaj njëkohësisht? Nëse nuk e dini numrin e saktë, ju lutemi jepni një numër të përafërt, duke sqaruar se ky është numër i përafërt.

23. Ju lutemi jepni një numër (të përafërt) sa gra u akomoduan në strehëzën/vendstrehimin tuaj gjatë vitit 2016?

24. Ju lutemi jepni një numër (të përafërt) sa fëmijë u akomoduan në strehëzën/vendstrehimin tuaj gjatë vitit 2016?

25. Ju lutemi jepni një numër të përafërt sa gra nuk mundën të akomodohen në strehëzën/vendstrehimin tuaj gjatë vitit 2016, për shkak të mungesës së vendeve?

26. Ju lutemi jepni një numër të përafërt sa fëmijë nuk mundën të akomodohen në strehëzën/vendstrehimin tuaj gjatë vitit 2016, për shkak të mungesës së vendeve?

LINJAT ENDIHMËS

Linjat telefonike të ndihmës duhet të kenë një numër publik, gjerësisht të reklamuar dhe të sigurojnë mbështetje, këshillim në krizë (emergjencë) dhe referim tek shërbimet e drejtpërdrehta, të tilla si strehëzat, qendrat e këshillimit apo policia. Linjat telefonike të ndihmës duhet të jenë mbarëkombëtare, të disponueshme gjatë 24-orëve dhe pa pagesë (Raporti Shpjegues që shoqëron Konventën, paragrafi 136) *Shënim:* Ju lutemi në këtë seksion MOS U PËRGJIGJNI mbi linjat e përgjithshme të ndihmës, të tilla si ato që sigurojnë këshilla të përgjithshme për viktimat e krimit, apo këshillim psikologjik të përgjithshëm/mbështetje në krizë.

27. A përfshin shërbimi juaj linjë telefonike?

- Po
- Jo

LINJAT ENDIHMËS Pyetje plotësuese

28. A keni ndonjë mënyrë që të siguroheni se telefonatat në linjën tuaj të ndihmës nuk mund të gjurmohen (p.sh. që nuk lënë gjurmë në listën e thirrjeve të telefonuesit/es)?

- Po
- Jo

Ju lutemi jepni detaje.

29. Sa herë, mesatarisht, kontakton me shërbimin tuaj një individ, përdorues i këtij shërbimi?

- Një herë
- 2-3 herë
- Më shumë se 3 herë
- Nuk e di
- Nuk ka të dhëna të disponueshme

30. A është çdo telefonatë në linjën tuaj të ndihmës, pa pagesë?

- Po
- Vetëm disa lloj thirrjesh të caktuara janë pa pagesë
- Jo
- Nuk e di

31. A u kërkonte të dhëna personale grave që telefonojnë për herë të parë në shërbimin tuaj?

- Po
- Jo

Nuk e di

Nëse "Po", çfarë detajesh mbi të dhënat personale duhet të japin ato dhe si i regjistroni ju këto të dhëna?

32. Ju lutemi llogarisni përafërsisht përqindjen e telefonatave anonime në shërbimin tuaj, për vitin 2016 (numri i telefonatave anonime përkundëjt numrit total të telefonatave, në %)

	%
Përqindja	

33. A ju kërkojnë institucionet/agjencitë shtetërore që të ndani me to të dhëna?

- Po
 Jo
 Nuk e di

34. A është praktikë e zakonshme kërkesa për ndarje informacioni me këto agjenci, apo ka ndonjë detyrim ligjor në këtë drejtim?

34. Nëse ju duhet të ndani ndonjë informacion mbi përdoruesit e shërbimit tuaj, me agjenci të tjera (p.sh. emra, adresa, ose çdolloj të dhëne tjetër personale), çfarë informacioni ndani dhe me cilën agjenci konkretisht?

35. A keni politikë të konfidencialitetit për telefonuesit në shërbimin tuaj?

- Po
- Jo
- Nuk e di

36. Ju lutemi na shpjegoni se si e mbani/ruani informacionin konfidencial.

MBËSHTETJA PËR VIKTIMAT E DHUNËS SEKSUALE

Mbështetja për viktimat e dhunës seksuale mund të jetë në formën e qendrave të emergjencës të referimit të specializuara për rastet e krizave të përdhunimit apo të dhunës seksuale. Këto qendra në mënyrë tipike, ofrojnë ndihmë afatgjatë të tillë si këshillim ballë për ballë, grupe mbështetjeje dhe kontakte me shërbimet e tjera. Ato mbështesin, gjithashtu, gratë-viktima gjatë procedurave gjyqësore duke ofruar mbrojtje ligjore të drejtpërdrejtë dhe ndihma të tjera praktike. Qendrat e referimit të dhunës seksuale, specializohen në dhënien e ndihmës së menjëhershme mjekësore, në praktikën e cilësisë së lartë mediko-ligjore, dhe në ndërhyrjen në raste krize. Ato mund të ngrihen në mjediset spitalore për të dhënë ndihmë ndaj sulmit më të fundit seksual duke kryer kontrolle mjekësore dhe duke i referuar viktimat tek organizatat e specializuara me bazë komunitare për shërbime të mëtejshme. (Raporti Shpjegues që shoqëron Konventën, paragrafët 140-141).

37. A përfshin shërbimi juaj mbështetje për viktimat e dhunës seksuale?

- Po
- Jo

38. Në cilat ambjente ofrohet shërbimi juaj?

- Spitalor
- Tjetër mjedis shëndetësor
- Shërbim i vecuar/më vete
- Në një ambjent/formë tjetër

Nëse është “Në një ambjent/formë tjetër”, ju lutemi na shpjegoni

--

39. Ju lutemi llogarisni përafërsisht masën (përqindjen) e përdoruesve të shërbimit tuaj që janë trajtuar për abuzim/dhunë seksuale. Ju lutemi jepni përgjigje duke përdorur si masë përqindjen (%)

	%
Së fundmi/aktualisht (gjatë vitit të fundit)	
Kohë më parë (më shumë se një vit më parë)	
Në situata lufte/konflikti	

40. A mund të kenë qasje në shërbimin tuaj viktimat e dhunës seksuale, nëse nuk dëshirojnë t'i nënshtrohen një ekzaminimi mjeko-ligjor?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- E pa aplikueshme

41. A mund të merrni përsipër të kryeni ekzaminimet mjeko-ligjore të grave me aftësi të kufizuara?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- E pa aplikueshme

Nëse "Po", për çfarëlloj aftësish të kufizuara?

--

42. A mund të kenë qasje në shërbimin tuaj viktimat e dhunës seksuale nëse nuk dëshirojnë ta denoncojnë rastin e tyre në polici?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- E pa aplikueshme

43. A mund të siguronit ju trajtim të lëndimeve/plagosjeve?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- E pa aplikueshme

44. A mund të siguronit ju dokumentim të lëndimeve/plagosjeve?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- E pa aplikueshme

45. Nëse gratë i nënshtrohen një ekzaminimi mjeko-ligjor në shërbimin tuaj, a duhet viktimat të plotësojnë dhe nënshkruajnë më parë një formular miratimi?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- E pa aplikueshme

46. A janë profesionistët mjeko-ligjorë të shërbimit tuaj të trajnuar veçanërisht për ekzaminimin e krimeve/sulmeve seksuale?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- E pa aplikueshme

MBËSHTETJA NËPËRMJET NDJEKJES LIGJORE

Mbështetja nëpërmjet ndjekjes ligjore përfshin sigurimin për viktimat, veçanërisht të këshilluesve të trajnuar për dhunën në familje, apo lloje të tjera shërbimesh mbështetëse/referuese, që mund të ndihmojnë dhe mbështesin viktimat gjatë hetimit dhe procesit gjyqësor. Ky lloj shërbimi nuk është i natyrës ligjore, po është i natyrës praktike/psikologjike. Ai përfshin përgatitjen psikologjike/emocionale të viktimave për të përballuar dëshmimin përpara të akuzuarit, shoqërimin e viktimave në gjykatë, dhe/ose ndihmën e tyre në çfarëdolloj mënyre tjetër praktike dhe emocionale (Raporti Shpjegues i Konventës, paragrafi 282).

47. A përfshin shërbimi juaj mbështetje nëpërmjet ndjekjes ligjore?

- Po
- Jo

48. A është shërbimi juaj:

- I vendosur/ngritur brenda sistemit ligjor
- Një organizatë jashtë këtij sistemi
- Tjetër

Nëse zgjidhni "Tjetër", ju lutemi jepni detaje

49 . A është referimi tek shërbimi juaj:

- I detyrueshëm
- Vullnetar

Ju lutemi jepni detaje mbi procesin e referimit

50. Ju lutemi shpjegoni çfarë mbështetje ju jepni viktimave (p.sh. shoqërim, mbështetje emocionale)

--

QENDRAT E KËSHILLIMIT/TË KRIZËS (EMERGJENCËS)

Qëndrat e këshillimit janë shërbime jo-rezidenciale që japin mbështetje ditore, duke përfshirë informacion, këshillim dhe mbështetje praktike për gratë viktimas të dhunës dhe fëmijët e tyre. Këto përfshijnë qendrat e ndërhyrjes që sigurojnë ndihmë praktike dhe emocionale për gratë në komunitet.

Shënim: Ju lutemi MOS E PLOTËSONI këtë seksion nëse jeni një qendër e përgjithshme për gratë, pra që mbështesni gratë në çështje të tjera si përfshirja sociale, varfëria, ose barazia gjinore.

51. A përfshin shërbimi juaj qendër këshillimi/ emergjence?

- Po
- Jo

52. Ju lutemi llogarisni përafërsisht për sa kohë mesatarisht punoni me viktimat?

	Detajet
Numri i seancave/kohëzgjatja	

PROGRAMET PËR DHUNUESIT

Programet për dhunuesit përfshijnë ndërhyrjen parandaluese dhe programet e trajtimit që ndihmojnë dhunuesit të ndryshojnë qëndrimet dhe sjelljen e tyre. Ekzistojnë shumë modele por, bazuar në praktikën më të mirë, të gjitha këto lloje programesh duhet të inkurajojnë dhunuesit të marrin përgjegjësi për veprimet e tyre dhe të ekzaminojnë/kontrolojnë qëndrimet e tyre kundrejt grave. Është thelbësore që këto programe të bashkëpunojnë ngushtësisht me shërbimet mbështetëse për gratë, zbatuesit e ligjit, gjyqësorin, shërbimin e provës dhe njësitë e mbrojtjes së fëmijëve apo zyrat e mirëqenies së fëmijëve, aty ku është e mundur. Pjesëmarrja në

këto programe mund të jetë e urdhëruar nga gjykata ose me vullnetin e vetë personit. (Raporti shpjegues që shoqëron Konventën, paragrafët 102-104).

53. A përfshin shërbimi juaj program trajtimi për dhunuesit?

- Po
- Jo

54. A është referimi në shërbimin tuaj:

- Vetëm i detyruar
- Vetëm vullnetar
- Të dyja bashkë

Ju lutemi jepni detaje mbi bazën ligjore të referimit në shërbimin tuaj.

55. A ekziston ndonjë protokoll referimi?

- Po
- Jo

Nëse "Po", ju lutemi jepni detaje

56. Çfarë shërbimesh u ofroni autorëve të dhunës ndaj grave (DHKG)? Klikoni të gjitha alternativat e mundshme

- Këshillim individual
- Këshillim mbi marrdhënien
- Këshillim/terapi familjare
- Ndërmjetësim
- Punë në grup
- Menaxhim i zemërimit
- Ndhimë për të gjetur punësim

Tjetër

Nëse zgjidhni alternativën “Tjetër”, ju lutemi jepni detaje

57. Ju lutemi jepni detaje të mëtejshme të çdo shërbimi që ju ofroni

58. A ofroni ndonjë shërbim mbështetës për gratë partnere të dhunuesve që i qasen shërbimit tuaj?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse “Po”, ju lutemi shpjegoni çfarë lloj shërbimesh

59. A ka punuar ndonjëherë shërbimi juaj me viktimat dhe dhunuesit së bashku?

- Po
- Jo

Nëse “Po”, ju lutemi shpjegoni në ç’mënyrë

MBËSHTETJE PËR FËMIJËN DËSHMTAR TË DHUNËS

Mbrojtja dhe mbështetja për fëmijët dëshmitarë të dhunës përfshin “këshillim psikosocial të përshtatur sipas moshës, për fëmijët dëshmitarë të të gjitha formave të dhunës që mbulohen nga qëllimi i kësaj Konvente, dhe duhet të jepet duke mbajtur parasysh interesin më të lartë të fëmijës (Konventa e Stambollit, Neni 26).”

60. A siguron shërbimi juaj mbështetje për fëmijën dëshmitar të dhunës ndaj grave?

Po

Jo

61. Ju lutemi përshkruani mbështetjen që ju siguron për fëmijën dëshmitar të dhunës

LLOJI I SHËRBIMIT

Mbështetja në krizë (mbështetja emergjente) është afatshkurtër dhe përqendrohet në dhënien e ndihmës, mbështetjes dhe burimeve pa paragjykim, menjëherë pasi ka ndodhur dhuna ndaj grave ose gjatë kohës në të cilën kriza po ndodh (gjatë periudhës së emergjencës). Qëllimi është të ndihmohet në uljen e stresit dhe përmirësimin e aftësisë së personit për t'u përballur me situatën aktuale, si dhe me kriza/situata emergjente të mëpasshme

Ndërmjetësimi është një mënyrë e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve ndërmjet palëve, përmes një pale të tretë, që vepron si ndërmjetës për t'i ndihmuar ata të arrijnë në një marrëveshje.

Këshillimi në çift i referohet këshillimit të palëve në një marrdhënie me qëllim që të njihen, pranohen apo menaxhohen, papajtueshmëritë dhe modelet e përsëritura të situatave shqetësuese.

Outreach (shpërndarja e informacionit në terren) përfshin punën me komunitetin e gjerë përtej kufijve fizikë të shërbimit/qendrës, me qëllim që të arrihet deri tek njerëzit që kanë nevojë për mbështetje, por që mund të mos kenë mundësi/siguri të kontaktojnë vetë me këto shërbime, ose që mund të mos jenë në dijeni për ekzistencën e tyre.

Avokimi i rastit (referimi i rastit) përfshin sigurimin që viktimat të kenë njohuri dhe të mund t'i fitojnë të drejtat brenda një game kontekstesh institucionale. Kjo mund të

kërkojnë mbështetjen e tyre për të përfituar ndihmë nga institucionet që mundësojnë strehim, ndihmë financiare, mbrojtje ligjore, punësim, kujdes social, mbrojtje sociale dhe shëndetësore, etj., si dhe mund të përfshijë edhe shoqërimin e tyre në këto shërbime.

Këshillimi ligjor përfshin dhënien e informacionit dhe këshillave rreth procesit ligjor, të drejtave dhe mundësive, si dhe mund të përfshijë përfaqësimin ligjor.

Fuqizimi ekonomik përfshin futjen gradualisht dhe rrenjosjen tek viktimat, të sensit të kontrollit të jetës së tyre, që në shumë raste përfshin të punuarit drejt sigurisë financiare, e në mënyrë të veçantë drejt pavarësisë ekonomike nga dhunuesi (Shënim shpjegues, paragrafi 118). Kjo mund të arrihet përmes ofrimit të mundësive për trajnim, aksesit në edukim apo nëpërmjet kurseve të zhvillimit personal.

62. Cila nga format e mëposhtme është pjesë e shërbimit tuaj të drejtpërdrejtë për viktimat (klikoni të gjitha alternativat e mundshme) dhe çfarë orari pune aplikohet për secilën gjatë një jave?

	A e ofroni këtë shërbim?	Koha e punës që i kushtohet gjatë një jave
Informacion dhe këshillim		
Mbështetje në situatë krize (emergjente)		
këshillime telefonike		
Këshillim ballë për ballë		
Grupe mbështetëse/të vetëndihmës		
Ndërmjetësim/këshillim në çift		
Outreach (shpërndarje e informacionit në komunitet)		

Avokim (referim) rasti		
Ekzaminim mjeko-ligjor		
Shërbim mjeksor/shëndetësor		
Këshillim ligjor		
Mbështetje/asistencë financiare e menjëhershme		
Fuqizim ekonomik (trajnim/edukim/zhvillim personal)		

63. Nëse ofroni një shërbim tjetër, ju lutemi shpjegoni çfarë shërbimi është dhe sa orë (kohë pune) i kushtohet gjatë një jave

--

QASJA NDAJ DHUNËS NDAJ GRAVE

Dhunë në familje nënkupton të gjitha aktet e dhunës fizike, seksuale, psikologjike ose ekonomike që ndodhin brenda familjes ose në një shtetëpiake, ose ndërmjet ish bashkëshortëve apo partnerëve ose ndërmjet bashkëshortëve apo partnerëve aktualë, pavarësisht nga fakti nëse autori i veprës penale ndan ose ka ndarë të njëjtën banesë me viktimën (Neni 3.b)

Dhuna seksuale përfshirë përdhunimin nënkupton përfshirjen në depërtim të detyruar vaginal, anal ose oral të një natyre seksuale, në trupin e një personi tjetër, me pjesë trupore ose objekte; përfshirjen me një person në akte të tjera të detyruara të një natyre seksuale; ose nxitjen që një person tjetër të përfshihet me një person të tretë në akte të detyruara të një natyre seksuale (Neni 36).

Abuzimi seksual i fëmijës, nënkupton përfshirjen në aktivitete seksuale me një fëmijë, i cili, sipas dispozitave përkatëse të ligjit, nuk e ka arritur moshën ligjore për aktivitete seksuale; përfshirjen në aktivitete seksuale me një fëmijë kur përdoret

shtrëngimi, forca ose kërcënimet, ose kur abuzimi bëhet nga një pozicion i njohur i besimit, autoritetit ose influencës mbi fëmijën; ose kur abuzimi bëhet nga një situatë veçanërisht e cënueshme e fëmijës, përkatësisht për shkak të aftësisë së kufizuar mendore ose fizike, ose të një situate të varësisë (shiko Konventën e Lazarotit për Mbrojtjen e Fëmijëve nga Shfrytëzimi dhe Abuzimi Seksual, Neni 18 paragrafi 1).

Përndjekja (Sjellja kërcënuese) është përfshirja e qëllimshme dhe e vazhdueshme në sjellje kërcënuese të drejtuara ndaj një personi tjetër, që i shkakton atij ose asaj frikë për sigurinë personale, të tilla si ndjekja e përsëritur dhe e vazhdueshme e një personi, përfshirja në komunikim të padëshiruar me një person tjetër, apo të bërit të ditur një personi se ai apo ajo është nën vëzhgim (Neni 34).

Krimet në emër të “nderit” janë çdo lloj akti dhune apo kërcënimi, përfshirë ato që mbulohen nga Konventa, ku kultura, zakonet, besimi, tradita apo i ashtuquajturit “nder”, përdoren si justifikim për akte të tilla. Kjo mbulon, në veçanti, deklaratimet që viktima ka shkelur normat tradicionale, kulturore, fetare, sociale apo zakonet e të sjellurit në mënyrën e duhur.

Gjymtimi i organeve gjenitale femërore (GJOGJF) është përkufizuar si prerja, infibulimi ose kryerja e ndonjë gjymtimi tjetër për të tërë ose një pjesë të buzëve të mëdha, buzëve të vogla ose klitorit të gruas (Neni 38).

Martesa e detyruar është përdorimi i qëllimshëm i kërcënimeve apo detyrimi i një të rrituri ose fëmije për të lidhur martesë. Termi “detyrim” i referohet forcës fizike dhe psikologjike ku përdoret shtrëngimi dhe presioni (Neni 37).

Ngacmim seksual nënkupton çdo formë sjelljeje të padëshiruar verbale, jo-verbale ose fizike të një natyre seksuale, me qëllimin ose efektin e shkeljes së dinjitetit të një personi, veçanërisht kur krijohet një mjedis kërcënues, armiqësor, degradues, poshtërues ose fyes. (Neni 40).

Trafikimi nënkupton rekrutimin transportimin, transferimin, strehimin ose marrjen e personave me anë të kërcënimit, përdorimit të forcës apo formave të tjerë të shtrëngimit, rrëmbimit, mashtrimit, kurthit, të shpërdorimit të detyrës, të atyre që kanë një pozicion të pambrojtur, apo dhënien ose marrjen e pagesave ose përfitimeve për të arritur miratimin e një personi që ka kontroll mbi një person tjetër, për qëllim shfrytëzimi. Shfrytëzimi do të përfshijë minimalisht shfrytëzimin e prostitucionit të të tjerëve, forma të tjera të shfrytëzimit seksual, punën ose shërbimet e detyruara, skllavërinë apo praktikën e ngjashme me skllavërinë, ose heqjen e organeve (shiko Konventën e Këshillit të Europës për Masat kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore, Neni 4.a).

Aborti i detyruar është kryerja e një aborti tek një grua pa pëlqimin e saj paraprak; sterilizimi i detyruar është kryerja e një operacioni kirurgjikal që ka qëllimin ose efektin e ndërprerjes së kapacitetit të një gruaje për riprodhim në mënyrë natyrale, pa pëlqimin e saj paraprak ose kuptimin e procedurës (Neni 39).

64. Cilat forma të dhunës ndaj grave (DHkG) adreson shërbimi juaj, në punën direkte me viktimat (ju lutemi referohuni tek përkufizimet e mësipërme)? Klikoni të gjitha alternativat e mundshme

- Dhunë në familje
- Dhunë seksuale përfshirë përdhunimin
- Abuzimi seksual i fëmijës
- Përndjekje (sjellje kërcënuese)
- Krimet në emër të “nderit”
- Gjymtimi i organeve gjenitale femërore (GJOGJF)
- Martesë e detyruar
- Ngacmimi seksual
- Trafikimi
- Aborti i detyruar dhe sterilizimi
- Forma të tjera të dhunës ndaj grave (DHkG)

Nëse zgjidhni “Forma të tjera të dhunës ndaj grave (DHkG)”, ju lutemi sqaroni çfarë konkretisht

65. Ju lutemi llogarisni përafërsisht pjesën e punës suaj direkte me viktimat që i dedikohet secilës prej formave të dhunës ndaj grave (DHkG)? Ju lutemi jepeni përgjigjen për sa më sipër duke përdorur përqindjen(%) si masë

	Proporcion %
Dhunë në familje	
Dhunë seksuale përfshirë përdhunimin	
Abuzimi seksual i fëmijës	
Përndjekje (sjellje kërcënuese)	
Krimet në emër të “nderit”	

Gjymtimi i organeve gjenitale femërore (GJOGJF)	
Martësë e detyruar	
Ngacmimi seksual	
Trafikimi	
Aborti i detyruar dhe sterilizimi	
Forma të tjera të dhunës ndaj grave (DHkG)	

66. Cilat janë 3 (tre) gjërat më të rëndësishme që u komunikoni grave kur kontaktojnë për herë të parë me shërbimin tuaj?

Detalet

1.
2.
3.

QASJA DHE DISPONUESHMËRIA

“Zbatimi i dispozitave të kësaj Konvente nga Palët, veçanërisht masat për mbrojtjen e të drejtave të viktimave, sigurohen pa diskriminim mbi bazë gjinie, race, ngjyre, gjuhe, feje, mendimi politik ose mendimi tjetër, origjine kombëtare, ose sociale, përkatësie në një pakicë kombëtare, pasurie, lindjeje, orientimi seksual, identiteti gjinor, moshe, gjendjeje shëndetësore, aftësie të kufizuar, statusi civil, statusi emigrant ose refugjati, ose statusi tjetër (Konventa e Stambollit, Neni 4.3).”

67. Shërbime të ndryshme janë të disponueshme për grupe të ndryshme. Për cilin(ën) është i disponueshëm shërbimi juaj? Klikoni të gjitha alternativat e mundshme

Gra

- Burra
- Vajza
- Djem

Ju lutemi jepni detaje.

68. Ju lutemi llogarisni përafërsisht sa persona nga secili grup iu qasën shërbimit tuaj gjatë vitit 2016.

	Numër
Gra	
Burra	
Vajza	
Djem	

69. A ka ndonjë kriter shtesë që duhet të plotësojnë individët me qëllim që të kenëqasje në shërbimin tuaj?

- Po
- Jo

Nëse "Po", ju lutemi na tregoni çfarë kriteri(esh)

70. Në çfarë zone gjeografike e ofroni shërbimin tuaj?

71. Ju lutemi jepni informacion mbi numrin e popullsisë dhe sipërfaqjen e kësaj zone

--

72. Ju lutemi llogarisni përafërsisht sa individë nga grupet e mëposhtme mbështeti shërbimi juaj, gjatë vitit 2016?

	Numri i llogaritur
Gra shtatzana/me fëmijë të vegjël	
Persona me aftësi të kufizuara	
Persona nga zonat rurale/shumë të thella	
Abuzuesit me substanca	
Gra që prostitudojnë	
Persona me prejardhje nga minoriteti kombëtar/etnik	
Rromë	
Migrantë (pa dokumenta dhe refugjatë)	
Azil-kërkues	
Gratë e zhvendosura brenda territorit të vendit	
Lesbikë	
Burra gej	

Personat biseksualë	
Personat transgjnorë	
Personat me HIV pozitiv	
Personat e pastrehë	
Fëmijët	
Personat e moshuar	

73. Nëse keni punuar edhe me ndonjë grup tjetër vulnerabël gjatë vitit 2016, ju lutemi jepni emërtimin e grupit dhe një parashikim të përafërt të numrit të personave nga ky grup, me të cilët punuat.

74. A ofroni shërbim tjetër të përshtatur veçanërisht për nevojat e ndonjë prej grupeve më sipër?

- Po
 Jo

Nëse "Po", ju lutemi jepni detaje, duke cilësuar edhe grupin(et) që iu adresohen këto shërbime

75. A ofroni shërbime në disa gjuhë?

- Po
 Jo

Nëse "Po", ju lutemi jepni detaje në cilat gjuhë si dhe çfarë shërbimesh

76. A është shërbimi juaj falas?

- Po, për të gjithë përdoruesit e tij
- Po, për shumicën e përdoruesve të tij
- Po, për disa përdorues
- Jo
- Disa nga shërbimet tona janë falas dhe të tjera jo.

77. Ju lutemi përshkruani cilët persona duhet të paguajnë, për çfarë shërbimesh dhe sa janë pagesat?

78. A pati gra viktime të dhunës të cilat ju nuk patët mundësi t'i mbështesnit gjatë vitit 2016, për shkak të mungesës së hapësirës/kapacitetit/burimeve?

- Po
- Jo
- Nuk e di
- Nuk ka të dhëna të disponueshme

Nëse "Po", ju lutemi jepni numrin e këtyre grave për vitin 2016

79. Ju lutemi llogarisni përafërsisht pjesën e punës suaj direkte me përdoruesit e shërbimit, në formën e mbështetjes së menjëhershme/në krizë, si dhe pjesën e punës suaj në terma afatgjatë.

	Përqindje (%)
Krizë/emergjencë	
Afatgjatë	

80. A ka ndonjë kufizim në kohëzgjatjen që ju punoni me një individ përdorues shërbimi?

- Po
 Jo

Nëse "Po", ju lutemi përshkruani këtë kufizim

FINANCIMI

81. A është organizata juaj e regjistruar ligjërisht?

- Po
 Jo
 Nuk e di
 Nuk ka të dhëna të disponueshme

Nëse "Po", si?

82. A ka ndonjë ligj kombëtar që siguron financim për shërbimin tuaj?

- Po
 Jo
 Nuk e di
 Nuk ka të dhëna të disponueshme

Nëse "Po", ju lutemi jepni detaje rreth këtij ligji

--

83. Cilët ofrojnë financim për shërbimin tuaj dhe ç'masë (në %) të fondit tuaj total kanë ofruar ata për vitin 2016?

	Cilët	Masa e financimit të ofruar (%)
Qeveria Qendrore		
Qeveria vendore (Bashkitë)		
Donator(ë) të huaj duke përfshirë organizatat e Kombeve të Bashkuara		
Fondacion(et) Kombëtare të Bamirësisë		
kombëtar OJQ		
Kompani(të) private		

Nëse jeni financuar nga ndonjë organ/institucion tjetër, ju lutemi jepni të dhëna

--

84. Sa shpesh i realizon organizata juaj aktivitetet në vijim?

(Nëse fondet për disa nga aktivitetet në vijim kanë qenë të përbashkëta nga disa burime, ju lutemi jepni sqarimet përkatëse në kutitë e përgjigjeve të çdo aktiviteti)

	Asnjëherë	Me raste	Ndonjëherë	Shpesh
Parandalim primar	☐	☐	☐	☐
Ndërgjegjësim	☐	☐	☐	☐
Fushata	☐	☐	☐	☐
Lobim	☐	☐	☐	☐
Organizimi i seminareve/ trajnimeve për profesionistët	☐	☐	☐	☐
Hartimi i manualeve mbi DHkG për profesionistët	☐	☐	☐	☐
Mbledhja e të dhënave për DHkG	☐	☐	☐	☐
Kontributi në konsultimet me shtetin për DHkG ose çështje që lidhen me të	☐	☐	☐	☐
Kontributi në përgatitjen e raporteve alternative/ hije për Organet e KB (psh. CEDAW, CRC – Konventa për të Drejtat e Fëmijëve)	☐	☐	☐	☐

85. Sa financim morët për këtë punë gjatë vitit 2016 dhe nga kush? (Nëse fondet për disa nga aktivitetet në vijim kanë qenë të përbashkëta nga disa burime, ju lutemi jepni sqarimet përkatëse në kutitë e përgjigjeve të çdo aktiviteti)

	Nga kush	Sa financimi në 2016
Parandalim primar		
Ndërgjegjësim		
Fushata		
Lobim		
Organizimi i seminareve/ trajnimeve për profesionistët		
Hartimi i manualeve mbi DHkG për profesionistët		
Mbledhja e të dhënave për DHkG		
Kontributi në konsultimet me shtetin për DHkG ose çështje që lidhen me të		
Kontributi në përgatitjen e raporteve alternative/ hije për Organet e KB (psh. CEDAW, CRC – Konventa për të Drejtat e Fëmijëve)		

TRAJNIMI/FORMIMI

86. Sa antarë të stafit tuaj janë trajnuar posaçërisht për të punuar direkt me viktimat e dhunës ndaj grave (DHkG)?

- Të gjithë
- Pjesa më e madhe
- Disa
- Asnjë

- Nuk e di
- Nuk ka të dhëna të disponueshme

87. Sa antarë të stafit tuaj kanë kryer trajnime bazë dhe sa kanë kryer trajnime të mëtejshme (të thelluara) për DHKG?

	Numri i stafit
Trajnime bazë (nr.)	
Trajnime të mëtejshme (nr.)	

88. Sa orë trajnim kanë kryer antarët e stafit të cituar më sipër?

	Öret
Për trajnime bazë(orët)	
Për trajnime të mëtejshme (orët)	

89. Kush e ofron zakonisht trajnimin?

90. A i kërkohet ndonjëantari(e) të stafit tuaj që ligjërisht të ketë një kualifikim profesional (psh nivelin përkatës të shkollimit, çertifikatë profesionale apo liçencë)

- Po
- Jo
- Nuk e di
- Nuk ka të dhëna të disponueshme

Nëse "Po", ju lutemi jepni të dhëna për cilat pozicione/role të antarëve të stafit kërkohet ky kualifikim, si dhe llojin e kualifikim(eve) të kërkuara.

91. A kanë antarët e stafit tuaj qasje në ndonjë nga shërbimet në vijim, me qëllim që tëndihmohen në punën e tyre me rastet e DHkG? Klikoni të gjitha alternativat e mundshme

- Supervizim
- Programe kundër stresit
- Orar pune fleksibël
- Nuk e di
- Tjetër

Nëse zgjidhni "Tjetër" ju lutemi përshkruani këtu

PERSPEKTIVA GJINORE

"Palët garantojnë që masat e marra sipas këtij kapitulli duhet të bazohen në një perceptim gjinor të dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe duhet të fokusohen tek të drejtat e njeriut dhe siguria e viktimës (Konventa e Stambollit, Neni 18.3)"

92.Si e përkufizon shërbimi juaj dhunën ndaj grave (DHkG)?

93. A janë antaret e stafit tuaj femra?

- Të gjitha femra
- Pjesa më e madhe femra
- Femra dhe meshkuj
- Pjesa më e madhe janë meshkuj

Nuk e di

94. A mund të siguroni/vini në dispozicion një antare stafi femër, nëse kërkohet nga përdoruesi i shërbimit?

Po

Jo

Nuk e di

DISKRIMINIMI DHE BARAZIA

95. A siguroni trajnime për stafin mbi diskriminimin dhe barazinë?

Po

Jo

Nuk e di

Nëse "Po", çfarë mbulojnë këto trajnime?

96. Si siguroheni që pikpamjet e përdoruesve të shërbimit tuaj merren në konsideratë gjatë ofrimit të shërbimit? Klikoni të gjitha alternativat e mundshme

Formularë përshtypjesh ose mekanizma të ngjashëm

Përfaqësim në Bord/ekipin menaxhues

Grupe të fokusuara/diskutime reflektive

Tjetër

Asnjë nga sa më sipër

Nuk e di

Nëse zgjidhni "Tjetër", ju lutemi përshkruani

TË DREJTAT E NJERIUT/TË DREJTAT E VIKTIMËS NË QENDËR TË SHËRBIMIT

"Palët duhet të garantojnë që masat e marra sipas këtij kapitulli duhet [...]të fokusohen tek të drejtat e njeriut dhe siguria e viktimës (Konventa e Stambollit, Neni 18.3)"

97. A pyeten viktimat nëse preferojnë që të takohen me një antare stafi femër?

- Po
- Jo
- Nuk aplikohet, sepse të gjitha antaret e stafit janë femra
- Nuk e di

98. A informohen viktimat rreth të drejtave të tyre përsa i takon shërbimit?

- Po
- Jo
- Nuk e di

99. Ju lutemi përshkruani se çfarë u thuhet atyre

100. A informohen viktimat rreth të drejtave të tyre në një plan më të gjerë?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Ju lutemi përshkruani se çfarë u thuhet atyre

101. A ka mënyra se si viktimat mund të përfshihen në shërbimin tuaj nëse dëshirojnë?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse "Po", ju lutemi përshkruani si

SIGURIMI I INFORMACIONIT

"Palët marrin masat e nevojshme legislative ose masa të tjera për të garantuar që viktimat të marrin informacion të mjaftueshëm dhe në kohë, në një gjuhë që e kuptojnë, në lidhje me shërbimet mbështetëse të disponueshme dhe masat ligjore (Konventa e Stambollit, Neni 19)." Kjo lidhet me disponueshmërinë e informacionit për publikun e gjerë mbi shërbimet mbështetëse për viktimat e dhunës ndaj grave (DHkG), në formën e broshurave, fletëpalosjeve apo çdolloj informacioni i disponueshëm i printuar, ose i transmetuar nëpërmjet TV, radio apo nëpërmjet internetit, në vendin tuaj.

102. A e informoni publikun mbi shërbimet që ofroni për viktimat e dhunës?

- Po
- Jo
- Nuk e di

103. Nëse "Po", ku është i disponueshëm ky informacion?

Klikoni të gjitha alternativat e mundshme:

- Në faqen tuaj të internetit
- Në faqen e internetit të qeverisë

ju lutemi specifikoni në cilin departament:

- Në faqe zyrtare interneti

ju lutemi specifikoni të cilit institucion:

- Në faqet e internetit të organizatave/rrjeteve të grave
- Në fletëpalosje të shpërndara në vende publike si p.sh. biblioteka, qendra komunitare
- Në shërbimet shëndetësore p.sh. ambulanca, spitale
- Në televizion
- Në radio
- Në gazeta, revista
- Në rrjetet sociale (Facebook, etj)
- Njoftime të vëna në rrugë/postera, pankarta, reklama

Ju lutemi jepni adresat (link) e çdolloj faqe interneti që dini se disponon informacion mbi shërbimet për viktimat e dhunës.

104. A është një informacion i tillë mbi shërbimet tuaja i vlefshëm në gjuhë të tjera, përveç gjuhës zyrtare? Këtu bëhet fjalë për çdolloj gjuhe minoritare që përdoret në vend, përveç gjuhës zyrtare.

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse "Po", në çfarë gjuhe(ësh)?

105. A është ky informacion mbi shërbimin tuaj i disponueshëm në formate të aksesueshme? Këtu bëhet fjalë për çdolloj formati të aksesueshëm që plotëson nevojat e personave me aftësi të kufizuara të natyrës fizike, ndjeshmërisë, të të mësuarit, etj si p.sh alfabeti Braille (për personat që nuk shikojnë), tekste me gërma të mëdha, audio, dixhitale.

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse "Po", në çfarë formati(esh)?

BASHKËPUNIMI NDËR-INSTITUCIONAL

“Palët garantojnë që politikat[...]të zbatohen me anë të bashkëpunimit efektiv ndërmjet të gjitha agjencive, institucioneve dhe organizatave përkatëse. Masat e marra sipas këtij neni përfshijnë, sipas rastit, të gjithë aktorët përkatës, si për shembull agjencitë shtetërore, parlamentet dhe autoritetet kombëtare dhe vendore, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut dhe organizatat e shoqërisë civile (Konventa e Stambollit, Neni 7)” Shembuj të praktikës së mirë në disa shtete anëtare tregojnë se rezultatet janë përmirësuar kur agjencitë ligj-zbatuese, gjyqësori, organizatat jo-fitimprurëse të grave, agjencitë e mbrojtjes së fëmijëve dhe partnerët e tjerë të interesuar, i bashkojnë forcat për një rast të veçantë, për shembull, për të realizuar një vlerësim të saktë të riskut apo për të hartuar një plan sigurie. Ky lloj bashkëpunimi [...] kërkon udhëzime dhe protokolle që të ndiqen nga të gjitha agjencitë, si dhe trajnim të mjaftueshëm të profesionistëve për dobinë dhe përfitimet e tyre (Raporti Shpjegues që shoqëron Konventën, paragrafi 64) Bashkëpunimi ndër-institucional përfshin bashkëveprimin/bashkëpunimin me sektorë të tjerë që luajnë rol të rëndësishëm për adresimin e dhunës ndaj grave (DHkG) si në nivel vendorapo kombëtar dhe mund të marrë formën e një reagimi të koordinuar të komunitetit, ku sektorë të ndryshëm punojnë së bashku për t’iu përgjigjur nevojave të viktimave, apo formën e një forumi të përfaqësuesve të agjencive në nivel politikë-bërjeje, si koalicione, komitete, grupe pune apo partneritete që përfshijnë një tërësi agjencish/sectorësh.

106. A është bashkëpunimi ndër-institucional i detyrueshëm për shërbimin/sectorin tuaj?

- Po
 Jo

107. Nëse “Po”, ju lutemi jepni detaje mbi ligjin apo protokollin zyrtar që e bën të detyrueshëm këtë bashkëpunim.

108. Nëse “Jo”, a bazohet ky bashkëpunim tek lidhjet/njohjet e mira/personale ndërmjet agjencive?

- Po
- Jo

Nëse "Po", cilat agjenci?

109. A keni bashkëpunuar ngushtësisht me ndonjë nga institucionet në vijim?

Ju lutemi vlerësoni cilësinë e këtij bashkëpunimi. I dobët Mesatar I mirë I shkëlqyer

	keq	mesatare	mirë	I shkelqyer
Policia	☐	☐	☐	☐
Prokuroria	☐	☐	☐	☐
Gjykatat	☐	☐	☐	☐
Shëndetësor	☐	☐	☐	☐
Arsim	☐	☐	☐	☐
Zyrat e Punësimit	☐	☐	☐	☐
OJF të specializuara për dhunën ndaj grave	☐	☐	☐	☐
OJF të tjera jo të specializura	☐	☐	☐	☐
Këshilli Vendor	☐	☐	☐	☐
Këshilli rajonal	☐	☐	☐	☐
Media	☐	☐	☐	☐
Institucionet fetare	☐	☐	☐	☐
Kombet e Bashkuara (KB) dhe aktorë të tjerë për zhvillim	☐	☐	☐	☐

Nëse ju bashkëpunoni me ndonjë agjenci tjetër veç këtyre më sipër, ju lutemi thoni se me cilën dhe vlerësoni cilësinë e këtij bashkëpunimi (nga “dobët” deri tek “shkëlqyer”)

110. Ju lutemi jepni të dhëna të mëtejshme rreth cilësisë së bashkëpunimit, me organizatat e sipërcituara, nëse dëshironi.

111. A keni një protokoll apo ndonjë mekanizëm tjetër formal për referimin e viktimave të dhunës ndaj grave (DHkG), tek shërbimet e ndryshme për të cilat mund të kenë nevojë?

- Po
- Jo
- Nuk e di

112. Nëse “Po”, a e zbatoni?

- Po
- Jo
- Nuk e di

113. Ju lutemi thoni përse nuk e zbatoni

SIGURIA DHE KONFIDENCIALITETI

“Palët garantojnë që masat e marra sipas këtij kapitulli do të fokusohen në [...] sigurinë e viktimës (Konventa e Stambollit, Neni 18.3)”

114. Si e kuptoni konceptin e mbrojtjes së të dhënave në lidhje me përdoruesit e shërbimit tuaj?

115.A keni dosje të sigurta/të mbrojtura për shënimet/të dhënat me shkrim për përdoruesit e shërbimit tuaj?

- Po
- Jo
- Nuk e di

116. A i regjistroni të dhënat personale të përdoruesve të shërbimit tuaj në një bazë të dhënash apo sistem tjetër elektronik?

- Po
- Jo
- Nuk e di

117. Nëse “Po”, a është i mbrojtur/i siguruar ky sistem (p.sh me fjalëkalim)?

- Po
- Jo
- Nuk e di

118. Kush ka akses në këtë sistem?

119. A e ndani rregullisht informacionin mbi të dhënat personale të përdoruesve të shërbimit tuaj me ndonjë agjenci tjetër (p.sh. nëpërmjet telefonit, e-mail, faksit, gojarisht)?

- Po
- Jo
- Nuk e di

120. Nëse “Po”, a keni nënshkruar ndonjë protokoll për ndarjen e informacionit me këto agjenci?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse “Po”, ju lutemi jepni detaje

121. A mund të zgjedhin përdoruesit e shërbimit tuaj që ju të mos i rregjistroni të dhënat e tyre personale?

- Po
- Jo
- Nuk e di

122. Si e krijoni hapësirën/mjedisin e përshtatshëm në të cilin gratë të ndjehen të gatshme për të hapur bisedat/diskutuar për eksperiencat rreth dhunës?

KONTEKSTI KOMBËTAR

123. A ka ligje/politika kombëtare që mbështesin punën që ju bëni për dhunën ndaj grave (DHkG)?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse “Po”, ju lutemi jepni detaje, përfshirë edhe informacionin se kush i ka hartuar ato

124. A ka çështje në zbatimin e këtyre ligjeve/politikave që ndikojnë në punën tuaj për dhunën ndaj grave (DHkG)?

125. A ka ligje/politika kombëtare që e vështirësojnë punën tuaj mbi dhunën ndaj grave?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse "Po", ju lutemi jepni detaje

126. A janë hartuar standarte kombëtare për llojin e punës që ju bëni?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse "Po", ju lutemi jepni detaje

127. A jeni përfshirë ju në hartimin e tyre?

- Po
- Jo

E pa aplikueshme

127.4 Nëse “Po”, ju lutemi shpjegoni se si jeni përfshirë

128.A jeni të kënaqur me këto standarte?

- Po
- Jo
- Nuk e di

Nëse nuk jeni të kënaqur, ju lutemi shpjegoni përse

PYETJE PËRMBYLLËSE

129. A ka ndonjë gjë tjetër që dëshironi të thoni rreth shërbimeve mbështetëse për viktimat e dhunës ndaj grave (DHkG)?

130. Si ju duk plotësimi i këtij pyetëtori?

131.A kishte ndonjë pyetje të paqartë apo konfuze?

132.A ka pyetje të tjera që duhet t’jua drejtonim, por që nuk e kemi bërë?

133. A ka diçka tjetër rreth këtij pyetësi që ju do të dëshironit ta ndryshonit apo shtonit?

TË DHËNAT TUAJA

Ju lutemi mbani parasysh: ky informacion nuk do të bëhet publik por mund të përdoret nga kërkuesit/studiuesit për t’ju kontaktuar nëse do të ketë ndonjë paqartësi në lidhje me përgjigjet e dhëna.

134.Emri juaj

Jeni:

- Femër
- Mashkull

135. Ju lutemi jepni të dhënat tuaja të kontaktit

	Detalet
Organizata ose institucioni	
Komuna	
Adresa e email nëpërmjet të cilës mund t'ju kontaktojmë direkt	
Numri i telefonit	

Shtojcat II

Intervistë

Harta e shërbimit të dhunës ndaj grave – udhëzime për procesin e intervistimit

Nënshtrojuni procedurave të dhënies së pëlqimit me secilin person që intervistoni.

Për të anketuarit: Ju lutemi përgjigjuni në emër të shërbimit tuaj, filozofisë dhe procedurave të tij. Nëse dëshironi të shprehni opinionin tuaj personal rreth këtyre pyetjeve, ju lutem bëjeni të qartë se po shprehni pikëpamjen tuaj, jo atë të organizatës.

Emri dhe roli u personit që po intervistohet, informacion mbi qarkun dhe shërbimin e ofruar.

- 1. A mund t'i përshkruani shërbimet tuaja– çfarë formash të dhunës ndaj grave mbulon ai dhe çfarë lloj shërbimesh ofroni ju?**

Kjo pjesë mbulon qasjen e përgjithshme ndaj dhunës në familje

- 2. Cilat janë parimet bazë në punën tuaj me viktimat (autorët e dhunën në familje) dhe si i zbatoni ju këto parime?**

3. Çfarë perspektive (perspektivash) përdorni / në çfarë perspektivash bazoheni?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: këtu mund të bëhet fjalë për një perspektivë pune sociale/feministe/fuqizimi. Nëse përmenden këto terma apo terma të tjera, pyesni të anketuarit se si ata i kuptojnë dhe i përdorin këto terma në punën e tyre.

4. A ka ndonjë dallim midis qasjes tuaj dhe qasjes së organizatave të tjera që punojnë me viktimat (ose autorët e dhunës në familje)?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT - sigurohuni që të anketuarit të shpjegojnë se cilat janë këto ndryshime të qasjes dhe me qasjen e kujt janë ato të ndryshme.

5. Si lidhet gjinia me punën tuaj?

6. Si e kupton shërbimi juaj konceptin e të drejtave të njeriut dhe cila është marrëdhënia e tij me dhunën ndaj grave?

7. A është shërbimi juaj në dijeni të Konventës së Stambollit?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: hetoni për nivelin e të kuptuarit të rëndësisë së Konventës dhe të standardeve për shërbimet mbështetëse që përmban ajo.

8. A përdorni termat 'viktimë', 'e mbijetuar' ose 'viktima-e mbijetuar' ('autori i veprës' apo 'krimineli') apo ndonjë term tjetër për të përshkruar përfituesin e shërbimeve tuaja? Pse e përdorni këtë term dhe jo të tjerët (terma)?

9. VETËM PËR ATA QË PUNOJNË ME AUTORËT E VEPRAVE - si e merrni parasysh sigurinë e partnereve në punën tuaj? A keni kontakt të drejtpërdrejtë me to/a u ofroni mbështetje atyre?

10. VETËM PËR ATA QË PUNOJNË ME AUTORËT E VEPRAVE – çfarë bashkëpunimi keni me shërbimet e mbështetjes për gratë?

Në këtë pjesë ne do të eksplorojmë disa prej politikave, procedurave dhe praktikave tuaja

11. Si krijoni një mjedis/hapësirë të sigurt brenda shërbimit tuaj për të folur me viktimat?

12. Çfarë metodologjie përdorni për të rritur sigurinë dhe mirëqenien e grave?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: të anketuarit mund të përmendin gjëra të tilla si vlerësimi i rrezikut, planifikimi i sigurisë, metodat e fuqizimit etj. Kërkojuni atyre të shpjegojnë se çfarë nënkuptojnë me këto terma dhe se si i zbatojnë ato në praktikë.

13. Çfarë ndodh nëse gratë përpiqen të lidhen me ju pas orarit të punës?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: shihni nëse ka procedura të ndjekjes së situatës.

14. Si e kupton agjencia juaj konceptin e konfidencialitetit?

15. Si dhe kur i shpjegohet ky koncept grave viktime/të mbijetuara?

16. Çfarë trajnimi të specializuar për dhunën ndaj grave ka stafin juaj?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: hetoni për përmbajtjen dhe kohëzgjatjen e trajnimit, kush e ofron atë dhe në qoftë se të gjithë në organizatën tuaj janë të trajnuar.

17.A ka ndonjë trajnim shtesë për të përmirësuar punën me grupet e marxhinalizuara?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: kërkojini personin të specifikojë se për cilat grupe bëhet fjalë dhe përmbajtjen e trajnimit.

18.Çfarë hapash merrni për të promovuar aksesin në shërbimin tuaj ndërmjet komunitetit më të gjerë?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: hetoni nëse këtu përfshihet puna e drejtpërdrejtë me anëtarët e komuniteteve, me cilat grupe dhe si funksionon bashkëpunimi në praktikë.

19. Sa pjesë e punës së agjencisë juaj realizohet nga vullnetarë?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: qartësoni se cilat pjesë të shërbimit ofrohen nga vullnetarët dhe sa përqind e punës ofrohet prej tyre.

20.A ka kufizime (nga themeluesit/menaxherët/ligji)lidhur me mënyrën sesi i ofroni shërbimet dhe kush mund të ketë akses në to?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: sigurohuni që të dini se cilat janë kufizimet dhe se kush i vendos kufijtë)

21. A përmban shërbimi juaj politika për barazi në vendin e punës dhe çfarë përmbajnë këto politika?

22. A i jepni një përshkrim të shërbimeve që ofroni dhe të kërkesave përkatëse çdo viktime që dëshiron të bëhet pjesë e shërbimit tuaj?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: hetoni lidhur me përmbajtjen e tij, a përfshihen në përshkrim të drejtat e tyre, procedura e dhënies së pëlqimit, etj.) Ju lutem shpjegoni protokollin/procedurën për t'ua dhënë përdoruesve të shërbimit këtë informacion.

23. Cila është procedura nëse një viktimë dëshiron të bëjë një ankesë rreth trajtimit që ka marrë gjatë ofrimit të shërbimit nga ju?

24. Si e monitoroni/vlerësoni shërbimin tuaj?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: hetoni nëse ka mundësi për vetëreflektim dhe nëse ofruesit e shërbimit janë të përfshirë në ndonjërin prej këtyre proceseve.

Kjo pjesë ka të bëjë me bashkëpunimin me agjenci të tjera

25. Ne jemi të interesuar për partneritetet që keni me agjenci të tjera – me kë punoni më nga afër dhe pse?

26. A keni qenë ndonjëherë pjesë e një projekti partneriteti me institucione të tjera? Nëse po, si ka funksionuar ai, çfarë mësuar prej tij?

27. A mund të jepni një shembull të bashkëpunimit të mirë me një tjetër agjenci?

28. A mund të jepni një shembull të bashkëpunimit të dobët me një tjetër agjenci?

29. A keni zhvilluar standarde profesionale për punën tuaj me dhunën ndaj grave?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: hetoni kush i zhvilloi standardet, një përshkrim të shkurtër.

30. A janë këto standarde të përshtatshme për agjencinë tuaj?

Grupi i fundit i pyetjeve

31. Cilat janë pikat e forta të shërbimit tuaj?

32. Cilat janë kufizimet e tij?

33. A mund të jepni një shembull të shkurtër të një çështjeje ku shërbimet tuaja kanë ndërhyrë me sukses për të mbështetur një viktimë?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: sigurohuni që ta dini se çfarë bënë ata specifikisht dhe pse mendojnë se kjo eksperiencë ishte e suksesshme

34. A mund të mendoni për një rast kur shërbimi juaj mund të kishte vepruar ndryshe për ta mbështetur më me efikasitet viktimën?

35. Cilët aspekte të shërbimit tuaj do të donit të zhvillonit më shumë në të ardhmen?

36.A ka forma të dhunës ndaj grave për të cilat ka pak shërbime në agjencinë tuaj dhe më gjerë në qark/vend?

SHËNIM PËR INTERVISTUESIT: merrni informacion në lidhje me

- *Dhunën në familje*
- *Përdhunimin/sulmet seksuale*
- *Abuzimin seksual në fëmijëri*
- *Ndjekjen e vazhdueshme*
- *Krimet në emrin e 'nderit'*
- *Martetat me detyrim*
- *Ngacmimin seksual*
- *Trafikimin dhe shfrytëzimin seksual*

37.A dëshironi të thoni ndonjë gjë tjetër rreth agjencisë tuaj, ose shërbimeve mbështetëse që ofroni për gratë viktime të dhunës?

www.coe.int

* Të gjitha referimet ndaj Kosovës, qoftë ndaj territorit, ashtu edhe popullsisë së saj, do të kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën e Këshillit të Sigurisë të Kombeve të Bashkuara 1244 dhe pa paragjykim kundrejt statusit të Kosovës.

Këshilli i Evropës është organizata kryesore e kontinentit për të drejtat e njeriut. Në të bëjnë pjesë 47 shtete anëtare, 28 prej të cilëve janë shtete anëtare të Bashkimit Evropian. Të gjithë shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dokument i cili është hartuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës. Gjykata Evropiane mbikëqyr zbatimin e Konventës nga shtetet anëtare.